पहिलो पटक नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति : २०५८।१२।१९

राजश्व सम्वन्धि केही नेपाल ऐनलाई आर्थिक ऐन, २०६५[1] बाट संसोधन भएको मिति : २०६४।०६।०३

आयकर सम्बन्धी कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: मुलुकको आर्थिक विकासको लागि राजस्व संकलन गर्ने प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाई राजस्व परिचालनलाई अभिवृद्धि गर्न आयकर सम्बन्धी कानूनलाई संशोधन र एकीकरण गरी समयानुकूल वनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पहिलो वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम "आयकर ऐन, २०५८" रहेको छ ।

(२) यो ऐन नेपाल अधिराज्यभर लागु हुनेछ र नेपाल अधिराज्य वाहिर जहाँसुकै वसेको भएपनि वासिन्दा व्यक्तिलाई समेत लागु हुनेछ ।

(३) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्ति" भन्नाले रोजगारी, लगानी प्रतिफल, सेवा शुल्क तथा ठेक्का वा करार समेतको भुक्तानी गर्दा परिच्छेद-१७ बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गर्ने कर्तव्य भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

---

[1] विभिन्न मितिमा जारी भएका आर्थिक ऐन वा अध्यादेशहरुवाट संशोधन वा थप भएका र आर्थिक ऐन, २०६५ ले समेत निरन्तरता दिएका दफाहरु बाहेक आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता नदिएका संशोधनहरुलाई Foot Note मा देखाइएको छ । यस ऐनलाई निम्न मितिमा जारी भएका आर्थिक ऐन वा अध्यादेशहरुले संशोधन गरेको थियो ।

		जारी मिति
१.	आर्थिक अध्यादेश, २०५९ (आषाढ)	२०५९।०३।२४
२.	आर्थिक अध्यादेश, २०५९ (पौष)	२०५९।०९।२१
३.	आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण)	२०६०।०४।०१
४	आर्थिक अध्यादेश, २०६० (माघ)	२०६०।१०।०१
५.	आर्थिक अध्यादेश, २०६१ (श्रावण)	२०६१।०४।०१
६.	आर्थिक अध्यादेश, २०६१ (माघ)	२०६१।१०।०१
७.	आर्थिक अध्यादेश, २०६२ (श्रावण)	२०६२।०४।०१
८.	आर्थिक अध्यादेश, २०६२ (आश्विन)*	२०६२।०६।१६
९.	आर्थिक अध्यादेश, २०६२ (माघ)	२०६२।१०।०१
१०.	आर्थिक ऐन, २०६३ (श्रावण)	२०६३।०३।२८
११.	आर्थिक ऐन, २०६४ (असार)	२०६४।०३।२८
१२.	आर्थिक ऐन, २०६५ (आश्विन)	२०६५।०६।०३

* राजस्व सम्वन्धी केहि नेपाल ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश २०६२ ले संशोधन भएको दफाहरुलाई आर्थिक अध्यादेश, २०६२ (आश्विन) भनि देखाइएको ।

(ख) "अधिकृत" भन्नाले बिभागमा रहने दफा ७२ मा उल्लेख भए बमोजिमका महानिर्देशक, उप महानिर्देशक, प्रमुख कर प्रशासक, निर्देशक, प्रमुख कर अधिकृत, कर अधिकृत तथा अन्य अधिकृतलाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) "अन्तिमरुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी" भन्नाले दफा ९२ मा उल्लेख भए बमोजिम लाभांश, भाडा, लाभ, व्याज तथा गैर बासिन्दा व्यक्तिलाई गरिएको कर कट्टी हुनुपर्ने भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।

(घ) "अवकाश कोष" भन्नाले निकायको हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्ति वा निजको आश्रितलाई कोषबाट अवकाश भुक्तानी प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि अवकाश योगदान रकम स्वीकार गर्ने र सो रकम लगानीगर्ने उद्देश्यले मात्र स्थापना भएको निकाय सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "अवकाश भुक्तानी" भन्नाले देहायका व्यक्तिलाई दिइने भुक्तानी सम्झनु पर्छः-

(१) प्राकृतिक व्यक्तिले अवकाश लिएको अवस्थामा निजलाई दिईने भुक्तानी, वा

(२) प्राकृतिक व्यक्तिको मृत्यु भएको अवस्थामा निजको आश्रितलाई दिइने भुक्तानी ।

(च) "अवकाश योगदान रकम" भन्नाले अवकाश भुक्तानीको व्यवस्था वा सोको भविष्यमा गरिने व्यवस्थाको लागि अवकाश कोषमा गरिएको भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।

(छ) "असक्षम व्यक्ति" भन्नाले शारीरिक वा मानसिक अस्वस्थताको कारणले आफ्नो व्यवहार गर्न सक्षम नभएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ज) "आय" भन्नाले कुनै व्यक्तिले रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट प्राप्त गरेको आय र यस ऐन बमोजिम गणना गरिएको सो आयको कूल रकम सम्झनु पर्छ ।

(झ) "आय वर्ष" भन्नाले कुनै सालको श्रावण एक गते देखि अर्को सालको आषाढ मसान्त सम्मको अवधि सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "उपहार" भन्नाले कुनै प्रतिफल विनाको भुक्तानी वा प्रतिफल सहितको भुक्तानी भएमा प्रतिफलको बजार मूल्य भन्दा भुक्तानीको बजार मूल्य वढी भएमा बढी भएको हदसम्मको भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।

(ट) "ऋृण दायित्व" भन्नाले ऋृण दाबी सरहको दायित्व सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "ऋण दाबी" भन्नाले कुनै एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिवाट भुक्तानी प्राप्त गर्ने अधिकार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कुनै एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिलाई दिएको रकम फिर्ता लिने अधिकार, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा जम्मा भएको निक्षेप, लिनु पर्ने रकम, ऋणपत्र, विनिमयपत्र, वण्ड, वार्षिक वृत्ति अन्तर्गतको अधिकार, वित्तीय पट्टा र किस्ताबन्दी विक्रीबाट रकम प्राप्त गर्ने अधिकार समेतलाई जनाउँछ ।

(ड) "कम्पनी" भन्नाले प्रचलित कम्पनी कानून बमोजिम संस्थापित कम्पनी सम्झनु पर्छ र कर प्रयोजनको लागि देहायका संस्थाहरु समेतलाई कम्पनी सरह व्यबहार गरिनेछ :-

(१) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित संगठित संस्था,

(२) कुनै असंगठित संघ, समिति, संस्था वा समाज वा दर्ता गरिएका वा नगरिएका एकलौटी फर्म र साझेदारी वाहेकको व्यक्तिहरुको समूह वा ट्रष्ट,

(३) वीस वा सोभन्दा वढी साझेदारहरु भई प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भए वा नभएको साझेदारी फर्म, अवकास कोष, सहकारी संस्था, युनिट ट्रष्ट, संयुक्त उद्यम,

(४) विदेशी कम्पनी,

(५) महानिर्देशकले तोकेको अन्य कुनै विदेशी संस्था ।

(ढ) "कर" भन्नाले यस ऐन बमोजिम लाग्ने कर सम्झनु पर्छ र सो शब्दले देहाय बमोजिमका भुक्तानीलाई समेत जनाउँछ :-

(१) कर वक्यौता रहेको व्यक्तिको सम्पत्तिका सम्बन्धमा दाबी र लिलाम बिक्री बापत बिभागले गरेका दफा १०४ को उपदफा (८) को खण्ड (क) मा उल्लिखित खर्चहरु,

(२) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्ति वा कर कट्टी हुने व्यक्तिले दफा ९० बमोजिम बुझाउनु पर्ने रकम वा किस्ताबन्दीमा दाखिला गर्ने व्यक्तिले दफा ९४ बमोजिम बुझाउनु पर्ने रकम वा दफा ९९, १०० र १०१ बमोजिम कर निर्धारण भए अनुसार बुझाउनु पर्ने रकम,

(३) दफा १०७ को उपदफा (२), दफा १०८ को उपदफा (३) वा (४), दफा १०९ को उपदफा (१) र दफा ११० को उपदफा (१) बमोजिम तेस्रो पक्षको कर दायित्वको सम्बन्धमा विभागलाई बुझाउनु पर्ने रकम,

(४) शुल्क तथा व्याज बापत बुझाउनु पर्ने परिच्छेद-२२ बमोजिमको रकम, र

(५) बिभागले आदेश दिए बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने दफा १२९ बमोजिमको जरिवाना रकम ।

(ण) "कर कट्टी हुने व्यक्ति" भन्नाले रोजगारी, लगानी प्रतिफल, सेवा शुल्क तथा ठेक्का वा करार समेतको भुक्तानी गर्दा परिच्छेद-१७ बमोजिम कर कट्टी गरी भुक्तानी प्राप्त गर्ने वा भुक्तानी प्राप्त गर्ने अधिकार भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(त) "कर निर्धारण" भन्नाले यस ऐन बमोजिम गरिने कर निर्धारण सम्झनु पर्छ र सो शब्दले दफा १२२ बमोजिम गरिएको शुल्क तथा व्याजको निर्धारण समेतलाई जनाउँछ ।

तर यस शब्दले दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारणले प्रतिस्थापन गरेको साबिकको कर निर्धारणलाई जनाउँने छैन ।

(त१)[२] "कारोबार" भन्नाले कुनै आयवर्षको रोजगारी, लगानी वा व्यवसायको आय गणना गर्ने प्रयोजनकोलागि दफा ७, ८ वा ९ बमोजिम समावेश गरिने जम्मा रकम बराबरको कारोबार सम्झनु पर्छ ।

(थ) "गैर बासिन्दा व्यक्ति" भन्नाले बासिन्दा व्यक्ति बाहेकको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(द) "गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्ति" भन्नाले देहायका सम्पत्ति बाहेकका जग्गा, भवन तथा कुनै निकायमा रहेको हित वा सुरक्षण सम्झनु पर्छ :-

(१) व्यावसायिक सम्पत्ति, ह्रास योग्य सम्पत्ति वा व्यापारिक मौज्दात,

(२) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको निम्न अवस्थाको निजी भवन -

(क) अविच्छिन्न तीन वर्ष वा सोभन्दा बढी अवधि स्वामित्वमा रहेको, र

(ख) सो व्यक्तिले अविच्छिन्न वा पटक पटक गरी कुल तीनवर्ष वा सोभन्दा बढी बसोबास गरेको,

(२क.)[३] कुनै हिताधिकारीको अवकाश कोषमा रहेको हित,

(३) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको एक करोड रुपैयाँभन्दा कम मूल्यमा निसर्ग गरेको जग्गा तथा[४] निजी भवन, वा

(४) तीन पुस्ताभित्र भएको खरिद विक्रीबाहेक अन्य किसिमले हस्तान्तरण गरी निसर्ग गरेको सम्पत्ति ।

(ध) "छुट पाउने संस्था" भन्नाले देहायका निकाय सम्झनु पर्छ[५] :-

---

[२] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[४] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(आषाढ) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन गरेको । आर्थिक अध्यादेश २०६०(श्रावण) ले यो दफालाई निम्न बमोजिम संशोधन गरेको थियो:
(ध) "छुट पाउने संस्था" भन्नाले देहायका निकाय सम्झनु पर्छ :-
(१) कर छुट पाउने संस्थाको रुपमा विभागमा दर्ता भएका देहाय बमोजिमका निकाय :-

(१) कर छुट पाउने संस्थाको रुपमा विभागमा दर्ता भएका देहाय बमोजिमका निकाय :-

(क) नाफा नकमाउने उद्देश्यले स्थापना भएका सार्वजनिक प्रकृतिका सामाजिक, धार्मिक, शैक्षिक वा परोपकारी संस्था,

(ख) सामाजिक वा खेलकूद सम्बन्धी सुविधा प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सो संस्था वा त्यसका सदस्यहरुले लाभ नलिने गरी गठन भएको अव्यवसायी (एमेच्योर) खेलकूद संस्था,

(२) निर्वाचन आयोगमा दर्ता भएको राजनीतिक दल,

(३) गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला विकास समिति,

तर छुट पाउने संस्थाको उद्देश्य अनुसार कार्य सम्पन्न हुँदा वा कुनै व्यक्तिद्वारा सो संस्थालाई प्रदान गरिएका सम्पत्ति वा सेवा वापतको कुनै भुक्तानी गर्दा बाहेक सो संस्थाको सम्पत्ति र सो संस्थाले प्राप्त गरेको रकमबाट कुनै व्यक्तिलाई कुनै फाइदा पुऱ्याएको भए त्यस्तो संस्थालाई कर छुट हुने छैन ।

(न) "ट्रष्ट" भन्नाले ट्रष्टीले सम्पत्ति धारण गर्ने प्रबन्ध सम्झनु पर्दछ ।

तर यस शब्दले साझेदारी, संगठित संस्था वा खण्ड (ड) को उपखण्ड (३) बमोजिम उल्लिखित संस्थालाई जनाउने छैन ।

(प) "ट्रष्टी" भन्नाले एक्लै वा अन्य प्राकृतिक व्यक्ति, गुठी वा अन्य संगठित संस्थासँग मिली संयुक्तरुपमा सम्पत्ति अमानतको रुपमा राख्ने प्राकृतिक व्यक्ति, गुठी वा अन्य संगठित संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले

देहायको व्यक्ति समेतलाई जनाउँछ :-

(१) मृतक व्यक्तिको जायजेथाको संचालनकर्ता वा प्रशासक,

(२) लिक्विडेटर, प्रापक वा ट्रष्टी,

(क) नाफा नकमाउने उद्देश्यले स्थापना भएका सार्वजनिक प्रकृतिका सामाजिक, धार्मिक, शैक्षिक वा परोपकारी संस्था,
(ख) सामाजिक वा खेलकूद सम्बन्धी सुविधा प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सो संस्था वा त्यसका सदस्यहरुले लाभ नलिने गरी गठन भएको अव्यवसायी (एमेच्योर) खेलकूद संस्था,
(२) निर्वाचन आयोगमा दर्ता भएको राजनीतिक दल,
(३) गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला विकास समिति,
(४) नेपाल राष्ट्र बैंक
(५) श्री ५ को सरकार
तर छुट पाउने संस्थाको उद्देश्य अनुसार कार्य सम्पन्न हुँदा वा कुनै व्यक्तिद्वारा सो संस्थालाई प्रदान गरिएका सम्पत्ति वा सेवा वापतको कुनै भुक्तानी गर्दा बाहेक सो संस्थाको सम्पत्ति र सो संस्थाले प्राप्त गरेको रकमबाट कुनै व्यक्तिलाई कुनै फाइदा पुऱ्याएको भए त्यस्तो संस्थालाई कर छुट हुने छैन ।

आर्थिक ऐन, २०६४ ले दफा २(घ) को खण्ड (४) र खण्ड (५) झिकिएको थियो । आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन गर्नु अगाडी निम्न व्यवस्था थियो :

(ध) "छूट पाउने संस्था" भन्नाले देहायका निकाय सम्झनु पर्छ :- (१) नाफा नकमाउने उद्देश्यले स्थापना भएका सार्वजनिक प्रकृतिका सामाजिक, धार्मिक, शैक्षिक वा परोपकारी संस्था,
(२) सामाजिक वा खेलकूद सम्बन्धी सुविधा प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले सो संस्था वा त्यसका सदस्यहरुले लाभ नलिने गरी गठन भएको अव्यवसायी (एमेच्योर) खेलकुद संस्था,
(३) निर्वाचन आयोगमा दर्ता भएको राजनीतिक दल,
(४) गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला बिकास समिति,
(५) नेपाल राष्ट्र बैंक,
(६) श्री ५ को सरकार,
(७) दफा ७६ बमोजिम जारी भएको पूर्वादेशद्वारा कर छूट उपभोग गर्न पाएको तोकिए बमोजिमको निकाय,
तर छूट पाउने संस्थाको उद्देश्य अनुसार कार्य सम्पन्न हुँदा वा कुनै व्यक्तिद्धारा सो संस्थालाई प्रदान गरिएका सम्पत्ति वा सेवा बापतको कुनै भुक्तानी गर्दा बाहेक सो संस्थाको सम्पत्ति र सो संस्थाले प्राप्त गरेको रकमबाट कुनै व्यक्तिले कुनै फाइदा प्राप्त गरेको भए कर छूट हुने छैन ।

(३) निजी वा आधिकारिक हैसियतमा असक्षम व्यक्तिको सम्पत्तिको संरक्षक, निर्देशन, नियन्त्रण वा व्यवस्थापन गर्ने कुनै व्यक्ति,

(४) निजी प्रतिष्ठान वा यस्तै प्रतिष्ठान अन्तर्गत सम्पत्तिको व्यवस्थापन गर्ने कुनै व्यक्ति, र

(५) उपखण्ड (१), (२), (३) र (४) मा उल्लिखित व्यक्ति सरहको जस्तै स्थितिमा रहेको अन्य कुनै व्यक्ति ।

(फ) "दीर्घकालीन करार" भन्नाले करारको बहाली अवधि बाह्र महिना भन्दा बढी भएको दफा २६ बमोजिमको करार सम्झनु पर्छ ।

(ब) "नातेदार" भन्नाले प्राकृतिक व्यक्तिको पति, पत्नि, छोरा, छोरी (धर्मपुत्र, धर्मपुत्री समेत), बावु, आमा, बाजे, बज्यै, दाजु, भाई, भाउजु, बुहारी, दिदी, वहिनी, सासु, ससुरा, साला, जेठान, साली, जेठीसासु, काका, काकी, भतिजा, भतिजी, नाती र नातिनी सम्झनु पर्छ ।

(भ) "निकाय (इन्टिटी)" भन्नाले देहायका संस्था वा संगठन सम्झनु पर्छ :-

(१) साझेदारी, ट्रष्ट वा कम्पनी,

(२) गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला बिकास समिति,

(३) नेपाल सरकार,

(४) कुनै विदेशी सरकार वा सो सरकार अन्तर्गतका प्रान्तीय वा स्थानीय सरकार वा कुनै सन्धीद्वारा स्थापना भएको सार्वजनिक अन्तर्राष्ट्रिय संगठन, वा

(५) आफू बासिन्दा भएको मुलुकमा अवस्थित नरहेको उपखण्ड (१), (२), (३) र (४)[६] मा उल्लेख भएको संस्था वा संगठनको स्थायी संस्थापन ।

(म) "निकायमा रहेको हित" भन्नाले कुनै निकायको आय वा पूंजी प्राप्त गर्ने सांयोगिक (कन्टिन्जेन्ट) अधिकार समेतको अधिकार सम्झनु पर्छ ।

(य) "निसर्ग (डिस्पोजल)" भन्नाले दफा ४० मा उल्लेख भए बमोजिम कुनै सम्पत्ति वा दायित्वको बिक्री वा हस्तान्तरण समेतको निसर्ग सम्झनु पर्छ ।

(र) "निहित स्वामित्व" भन्नाले देहायको स्वामित्व सम्झनु पर्छ :-

(१) कुनै निकायको सम्बन्धमा कुनै प्राकृतिक व्यक्ति वा प्राकृतिक व्यक्तिको हित नरहेको निकायले सो निकायमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा एक वा बढी मध्यस्थ निकायहरुद्धारा राखेको हितका आधारमा सिर्जित स्वामित्व, वा

(२) कुनै निकायको स्वामित्व रहेको सम्पत्तिको सम्बन्धमा सो निकायमा निहित स्वामित्व रहेका व्यक्तिहरुको स्वामित्वको समानुपातको आधारमा निर्धारण भएको सम्पत्तिको स्वामित्व ।

(ल) "पट्टा" भन्नाले कुनै व्यक्तिले अर्को व्यक्तिको नगदी सम्पत्ति बाहेकको सम्पत्ति प्रयोग गर्ने अस्थायी अधिकार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले इजाजतपत्र, भाडा सम्झौता, छनौट, रोयल्टी सम्झौता वा वहालवालाको हक समेतलाई जनाउँछ ।

(व) "प्राकृतिक व्यक्ति" भन्नाले प्राकृ तिक व्यक्ति विशेष सम्झनु पर्छ र यस ऐनको प्रयोजनको लागी सो शब्दले दर्ता भई वा नभई प्राकृतिक व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको एकलौटी फर्म तथा एउटै प्राकृतिक व्यक्तिको रुपमा मानिने गरी दफा ५० बमोजिम छनौट भएको दम्पत्ति समेतलाई जनाउँछ ।

(श) "प्राकृतिक स्रोत बापतको भुक्तानी" भन्नाले देहायको कुनै भुक्तानीको रकम सम्झनु पर्छ [७] :-

---

[६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[७] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
(१) जमिनबाट पानी, खनिज पदार्थ वा अन्य जीवित वा निर्जीव स्रोत निकाल्ने अधिकार प्राप्त गरे वापतको भुक्तानी, वा

(१) जमिनबाट पानी, खनिज पदार्थ वा अन्य जीवित वा निर्जीव स्रोत निकाल्ने अधिकार प्राप्त गरे वापतको भुक्तानी, वा

(२) जमिनबाट समग्र वा आंशिक रुपमा निकालिएको प्राकृतिक स्रोत र खनिज पदार्थको जीवित वा निर्जीव स्रोतको परिमाण वा मूल्यका आधारबाट गणना गरिएको रकम ।

(ष) "बजार मूल्य" भन्नाले कुनै सम्पत्ति वा सेवाका सम्वन्धमा असम्बन्धित व्यक्तिहरुबीच सामान्य बजार व्यवहारको सिलसिलामा सेवा वा सम्पत्तिको सामान्य कारोवार मूल्य सम्झनु पर्छ ।

(स) "भाडा" भन्नाले घर बहाल समेतका मूर्त सम्पत्तिको बहालमा लगाएको पट्टा अन्तर्गत गरिएका प्रिमियम लगायतका सबै भुक्तानी सम्झनु पर्छ[८] ।

तर यस शब्दले प्राकृतिक स्रोत बापत भएको भुक्तानीलाई जनाउँने छैन ।

(ह) "भुक्तानी" भन्नाले देहायको काम कारबाही सम्झनु पर्छ :-

(१) कुनै एक व्यक्तिको रकम वा सम्पति अर्को व्यक्तिको नाउँमा र कुनै अर्को व्यक्तिको दायित्व सो व्यक्तिको नाउँमा हस्तान्तरण भएमा,

(२) कुनै एक व्यक्तिवाट सिर्जित सम्पत्ति सो सम्पत्तिको सिर्जनापछि अर्को व्यक्तिको स्वामित्वमा भएमा वा कुनै एक व्यक्तिको दायित्वको भार अर्को व्यक्तिले बहन गरेमा,

(३) एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिलाई सेवा प्रदान गरेमा,

(४) कुनै एक व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति अर्को व्यक्तिले प्रयोग गरेमा वा प्रयोगको लागि उपलब्ध भएमा ।

(क्ष) "मुनाफाको वितरण" भन्नाले मुनाफाको पूँजीकरण समेत दफा ५३ बमोजिम भएको कुनै निकायको मुनाफाको वितरण सम्झनु पर्छ ।

(त्र) "यूनिट ट्रष्ट" भन्नाले कम्तीमा बीस जना व्यक्तिहरुका लाभको लागि ट्रष्टीले सम्पत्ति धारण गर्ने व्यवस्था भई आय वा पूँजीमा सहभागी हुन पाउने व्यक्तिहरुको अधिकारलाई धारण गरेको इकाईहरुको संख्याद्वारा निर्धारित आधारमा विभाजन हुने व्यवस्था गरिएको ट्रष्ट सम्झनु पर्छ ।

(ज्ञ) "रोजगारी" भन्नाले कुनै पनि किसिमको विगत, वर्तमान वा भावी रोजगारी सम्झनु पर्छ ।

(क क) "रोयल्टी" भन्नाले अमूर्त सम्पत्तिको पट्टा अन्तर्गत गरिएको कुनै भुक्तानी सम्झनु पर्छ र सो शब्दले देहायका उद्देश्यका लागि गरिने कुनै भुक्तानी समेतलाई जनाउछ :-

(१) प्रतिलिपि अधिकार, पेटेन्ट, डिजाइन, मोडेल, योजना, गोप्य सूत्र वा प्रक्रिया वा ट्रेडमार्कको प्रयोग वा प्रयोग गर्ने अधिकार राख्ने , र

(२) प्रविधिको ज्ञान प्रदान गर्ने,

(३) चलचित्रजन्य फिल्म, भिडियो टेप, ध्वनि रिकर्डिङ वा कुनै अन्य यस्तै माध्यमको प्रयोग वा प्रयोग गर्ने अधिकार र औद्योगिक, व्यापारिक वा वैज्ञानिक अनुभव प्रदान गर्ने,

(४) उपखण्ड (१), (२) वा (३) बमोजिमका कुरामा सहायक हुने किसिमले कुनै सहयोग प्रदान गर्ने, वा

---

(२) जमिनबाट समग्र वा आंशिक रुपमा निकालिएको प्राकृतिक स्रोत र खनिज पदार्थ को शक जीवित वा निर्जीव स्रोतको परिमाण वा मूल्यका आधारबाट गणना गरिएको रकम ।

[८] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले निम्न व्यवस्था गरी सोही व्यवस्थालाई आर्थिक ऐन, २०६३ ले निरन्तरता दिएको थियो :

"(स) भाडा" भन्नाले घर बहाल समेतका मूर्त सम्पत्तिको बहालमा लगाएको पट्टा अन्तर्गत गरिएका प्रिमियम लगायतका सबै भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।"

आर्थिक अध्यादेश, २०६० (श्रावण) भन्दा पहिले निम्न व्यवस्था थियो :

"भाडा" भन्नाले घर बहाल समेतका मूर्त सम्पत्तिको पट्टा वापत प्राप्त गरिएको प्रिमियम र सो पट्टा प्रदान गरे वापत गरेको भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।

(५) उपखण्ड (१), (२), (३) वा (४) बमोजिमका कुराका सम्बन्धमा पूर्ण वा आंशिक बन्देज मान्ने ।

तर यस शब्दले प्राकृतिक स्रोतबापतको भुक्तानीलाई जनाउने छैन ।

(क ख) "लगानी" भन्नाले देहाय बमोजिम बाहेक एक वा एक भन्दा बढी सम्पत्ति धारण गर्ने वा त्यस्तो सम्पत्ति लगानी गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ [९] :-

(१) सम्पत्तिमा स्वामित्व राख्ने व्यक्तिबाट निजी प्रयोगमा ल्याइएको सम्पत्ति राख्ने कार्य,

(२) रोजगारी वा व्यवसाय ।

तर गैर व्यवसायिक करयोग्य सम्पत्ति राख्ने कार्य लगानी मानिने छ ।

(क ग) "लगानी बिमा" भन्नाले देहायका कुनै बिमा सम्झनु पर्छ :-

(१) बिमित व्यक्ति वा बिमित व्यक्तिको सम्बध्द व्यक्तिको मृत्युसम्बन्धी घटनाका हकमा गरिएको बिमा,

(२) बिमित व्यक्ति वा निजको सम्बध्द व्यक्तिको व्यक्तिगत चोटपटक वा कुनै खास तवरमा असक्षम हुने घटना सम्बन्धी बिमा,

तर बिमाको बिमा सम्झौता कम्तिमा पाँच वर्षसम्म वहाल रहने वा वहालीको समय सीमा नभएको र करारमा उल्लिखित विशेष परिस्थितिहरुमा बाहेक पाँच वर्षको अवधि भुक्तान हुनु अगावै बिमकबाट अन्त्य गर्न नसकिने गरी गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(३) कुनै रकम वा श्रृखलाबद्ध रकमहरु भविष्यमा बिमितलाई भुक्तानी हुने गरी गरिएको बिमा,

(४) उपखण्ड (१), (२), वा (३) अन्तर्गतका बिमाको पुनर्बिमा, र

(५) उपखण्ड (४) मा उल्लिखित पुनर्बिमाको पुनर्बिमा ।

(क घ) "लाभांश" भन्नाले निकायबाट हुने वितरण सम्झनु पर्छ ।

(क ङ) "वासिन्दा व्यक्ति" भन्नाले कुनै आय वर्षका सम्बन्धमा देहायका व्यक्ति सम्झनु पर्छ :-

(१) प्राकृतिक व्यक्तिको सम्बन्धमा, -

(क) सामान्य बसोबासको स्थान नेपालमा रहेको,

(ख) (..........)[१०] अविच्छिन्न ३६५ दिनको अवधिमा १८३ दिन वा सो भन्दा बढी नेपालमा रहेको, वा

(ग) नेपाल सरकारवाट आय वर्षको कुनै समयमा विदेशमा खटाइएको ।

(२) साझेदारी फर्म,

(३) ट्रष्टको सम्वन्धमा त्यस्तो ट्रष्ट जुन,-

(क) नेपालमा स्थापना भएको,

(ख) ट्रष्टको ट्रष्टी आय वर्षमा बासिन्दा व्यक्ति भएको, **वा**

---

[९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले शंशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :

"लगानी" भन्नाले देहाय बमोजिम बाहेक एकीकृत तवरमा प्रयोग गरिएका उस्तै प्रकृतिका एक वा बढी सम्पत्ति राख्ने वा त्यस्तो सम्पत्ति लगानी गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ :-

(१) सम्पत्तिमा स्वामित्व राख्ने व्यक्तिबाट निजी प्रयोगमा ल्याइएको गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्ति वाहेकका सम्पत्ति राख्ने वा सो सम्पत्तिमा रकम लगाउने कार्य, वा

(२) रोजगारी वा व्यवसाय ।

[१०] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "कुनै आय वर्षको" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ग) ट्रष्टलाई आय वर्षमा बासिन्दा व्यक्ति वा निज संलग्न भएको व्यक्तिहरुको समूहले प्रत्यक्ष वा एक वा बढी मध्यस्थ निकाय (इन्टरपोज्ड इन्टिटी) हरुको माध्यमद्वारा नियन्त्रण गरेको ।

(४) कम्पनीको सम्वन्धमा त्यस्तो कम्पनी जुन, -

(क) नेपालको कानून अन्तर्गत संस्थापित भएको, **वा**

(ख) कुनै आय वर्षमा नेपालमा सो कम्पनीको व्यवस्थापन प्रभावकारी रहेको ।

(४क)[११] नेपाल सरकार,

(५) गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला बिकास समिति

(६) कुनै विदेशी सरकार वा सो सरकार अन्तर्गतका प्रान्तीय वा स्थानीय सरकारको त्यस्तो निकायको सम्वन्धमा जुन, -

(क) नेपालको कानूनअन्तर्गत स्थापित भएको, वा

(ख) कुनै आय वर्षमा नेपालमा त्यस्तो निकायको व्यवस्थापन प्रभावकारी रहेको ।

(७) कुनै सन्धि सम्झौता अन्तर्गत स्थापित संस्था वा निकाय, वा

(८) गैर वासिन्दा व्यक्तिको नेपालमा रहेको विदेशी स्थायी संस्थापन ।

(क च) "व्यक्ति" भन्नाले प्राकृतिक व्यक्ति वा निकाय सम्झनु पर्छ ।

(क छ) "व्यवस्थापक" भन्नाले कुनै निकायको व्यवस्थापकीय निर्णयहरुगर्ने काममा संलग्न हुने व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कुनै ट्रष्टको ट्रष्टी र विदेशी स्थायी संस्थापनमा स्वामित्व भएको व्यक्ति समेतलाई जनाउँछ ।

(क ज) "व्यवसाय" भन्नाले कुनै पनि प्रकारको उद्योग, व्यापार, पेशा वा यस्तै अन्य प्रकृतिका व्यावसायिक कारोवार सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तै प्रकारका विगत, वर्तमान वा भावी व्यबसायहरुलाई समेत जनाउँछ ।

तर यस शब्दले रोजगारीलाई जनाउँने छैन ।

(क झ) "व्याज" भन्नाले देहायका भुक्तानी वा लाभ सम्झनु पर्छ :-

(१) सावाँ बाहेक ऋृण दायित्व अन्तर्गतको भुक्तानी,

(२) छुट, ऋृण दायित्व अन्तर्गतको छुट, प्रिमियम,[१२] अदलबदल भुक्तानी वा त्यस्तै भुक्तानीको माध्यमबाट प्राप्त गरिएको लाभ, र

(३) वार्षिक वृत्ति वा किस्ताबन्दी बिक्री अन्तर्गत सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिबाट वा वित्तीय पट्टा अन्तर्गत कुनै सम्पत्तिको प्रयोग बापत कुनै व्यक्तिलाई गरिने भुक्तानी मध्ये व्याज को रुपमा लिइने दफा ३२ बमोजिमका रकमहरु ।

(क ञ) "व्यापारिक मौज्दात" भन्नाले कुनै व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको निजद्वारा संचालित नियमित व्यबसायको क्रममा बिक्री (........)[१३] गरिने सम्पत्ति, कार्य प्रगतिमा रहेको सम्पत्ति र सम्पत्तिमा समाविष्ट हुने सामाग्रीहरुको मौज्दात सम्झनु पर्छ ।

तर यस शब्दले विदेशी मुद्रामा रहेको सम्पत्तिलाई जनाउँने छैन ।

(क ट) "व्यावसायिक सम्पत्ति" भन्नाले कुनै व्यवसायमा प्रयोग गरिएको कुनै सम्पत्ति सम्झनुपर्छ ।

तर यस शब्दले व्यापारिक मौज्दात वा व्यवसायको ह्रासयोग्य सम्पत्तिलाई जनाउँने छैन ।

---

[११] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "श्री ५ को सरकार" थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले "नेपाल सरकार" गरेको ।

[१२] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "गरिएको वा" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(क ठ) "वितरण" भन्नाले दफा ५३ मा उल्लेख भए बमोजिम कुनै निकायवाट हुने वितरण सम्झनु पर्छ ।

(क ठ१)[१४] विद्युतिय माध्यम" भन्नाले कम्प्यूटर, फयाक्स, इमेल, इन्टरनेट, विद्युतिय क्यास मेशिन, फिस्कल प्रिन्टर समेत विभागले तोकेका अन्य स्वीकृत माध्यम सम्झनुपर्छ ।

(क ड) "विदेश पठाएको आय" भन्नाले गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित दफा ६८ बमोजिमको विदेशी स्थायी संस्थापनले विदेश पठाउनु पर्ने आय बैंक मार्फत विदेश पठाएको वा अन्य कुनै पनि तरिकाले भुक्तानी गरेको रकम सम्झनु पर्छ ।

(क ढ) "विदेशी आयकर" भन्नाले कुनै विदेशी मुलुकले लगाएको दफा ६९ को उपदफा (८) मा उल्लिखित विदेशी आयकर सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कुनै विदेशी मुलुकले लगाएको अन्तिम रुपमा कट्टी हुने कर समेतलाई जनाउँछ ।

(क ण) "विदेशी स्थायी संस्थापन" भन्नाले खण्ड (भ) को उपखण्ड (५)[१५] बमोजिमको निकाय सम्झनु पर्छ ।

(क त) "विभाग" भन्नाले आन्तरिक राजश्व विभाग सम्झनु पर्छ ।

(क थ) "वैदेशिक मुद्रामा रहेको सम्पत्ति" भन्नाले नेपाली रुपैयाँबाहेक अन्य विदेशी मुद्रामा रहेको सम्पत्ति सम्झनु पर्छ ।

(क द) "स्थायी संस्थापन" भन्नाले कुनै व्यक्तिले पूर्ण वा आंशिक रुपमा व्यवसाय संचालन गर्ने स्थान सम्झनु पर्छ र सो शब्दले देहायका स्थान समेतलाई जनाउँछ :-

(१) व्यवसाय संचालन गर्ने सामान्य क्रममा स्वतन्त्र हैसियतले कार्य गर्ने साधारण एजेण्ट बाहेक कुनै एजेण्ट मार्फत कुनै व्यक्तिले पूर्ण वा आंशिक रुपमा व्यवसाय गर्ने स्थान,

(२) कुनै व्यक्तिको मुख्य उपकरण वा मुख्य मेशिनरी रहेको वा प्रयोग गरेको वा जडान गरेको स्थान,

(३) कुनै बाह्र महिनाको अवधिमा एकै पटक वा पटक-पटक गरी नब्बे दिनभन्दा बढी कुनै व्यक्तिले कर्मचारीमार्फत वा अन्य प्रकारले प्राविधिक, व्यावसायिक वा परामर्श सेवा प्रदान गरेको कुनै देशको एक वा एकभन्दा बढी स्थान, वा

(४) कुनै व्यक्तिले नब्बे दिन वा सोभन्दा बढी समयसम्म निर्माण गर्ने, जडान गर्ने वा स्थापना गर्ने आयोजनामा संलग्न रहेको स्थान तथा सो आयोजनाको सुपरिवेक्षण सम्बन्धी कियाकलापहरु संचालन गरेको स्थान ।

(क ध) "सम्पत्ति" भन्नाले कुनै पनि किसिमको मूर्त वा अमूर्त सम्पत्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले मुद्रा, ख्याति, प्रविधि ज्ञान, जायजेथा, कुनै व्यक्तिको विदेशी शाखामा रहेको स्वामित्व वा हित, आम्दानी गर्ने वा भविष्यमा आम्दानी प्राप्त गर्ने अधिकार र कुनै त्यस्तो सम्पत्तिको कुनै भाग समेतलाई जनाउँछ ।

(क न) "सम्बद्ध व्यक्ति" भन्नाले एक अर्को व्यक्तिको मनसाय अनुसार काम गर्ने एक वा एकभन्दा बढी व्यक्ति वा त्यस्ता व्यक्तिहरुको समूह सम्झनु पर्छ र सो शब्दले देहायका व्यक्तिहरु समेतलाई जनाउँछ :-

(१) प्राकृतिक व्यक्ति र सो व्यक्तिको नातेदार वा कुनै व्यक्ति वा सो व्यक्तिको साझेदार,

(२) विदेशी स्थायी संस्थापन र सो संस्थापनमा स्वामित्व भएको व्यक्ति, र

(३) कुनै निकाय आफै वा आफूसंग सम्बन्धित अन्य व्यक्ति वा सहयोगी निकाय वा त्यस्ता सहयोगी निकायसंग सम्बन्धित अन्य कुनै व्यक्ति वा निकायसंग मिलेर कुनै निकायको आय, पूँजी वा मताधिकारको पचास प्रतिशत वा सोभन्दा बढी हिस्सा नियन्त्रण गर्ने वा सोबाट फाइदा प्राप्त गर्ने निकाय ।

---

[१४] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "(४)" को सट्टा "५" गरेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

तर देहायका व्यक्ति सम्बद्ध व्यक्ति हुने छैन :-

(१) कर्मचारी,

(२) विभागले सम्बद्ध व्यक्ति होइन भनी तोकेको व्यक्ति ।

(क न१)[१६] "समायोजित करयोग्य आय" भन्नाले कुनै व्यक्तिको कुनै आयवर्षको कर योग्य आयको गणना गर्दा दफा १२ बमोजिम कुनै रकम नघटाई तथा दफा १४ को उपदफा (२), दफा १७ वा १८ बमोजिम कट्टी नगरी गणना गरिएको करयोग्य आय सम्झनु पर्छ ।

(क प) "साझेदारी" भन्नाले वीसजना भन्दा कम साझेदार भई प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भए वा नभएको फर्म सम्झनु पर्छ ।

तर यस शब्दले दर्ता भएको वा नभएको एकलौटी फर्म वा संयुक्त उद्यमलाई जनाउँने छैन ।

(क फ) "सामान्य बिमा" भन्नाले लगानी बिमा बाहेकका बिमा सम्झनु पर्छ ।

(क ब) "सामान्य व्याज दर" भन्नाले वार्षिक दश प्रतिशत[१७] को व्याजको दर सम्झनु पर्छ ।

(क भ) "स्वीकृत अवकाश कोष" भन्नाले दफा ६३ को उपदफा (१) बमोजिम विभागबाट स्वीकृति प्राप्त गरेको अवकाश कोष सम्झनु पर्छ ।

(क म) "सेवा शुल्क" भन्नाले कुनै व्यक्तिले उपलब्ध गराएको सेवा बापत निजलाई बजार मूल्य अनुसार भुक्तानी गरिएको कुनै शुल्क सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कमिशन, वैठक भत्ता, व्यवस्थापन शुल्क वा प्राविधिक सेवा शुल्कलाई समेत जनाउँछ ।

(क य) "शेयरवाला" भन्नाले कुनै कम्पनीको हिताधिकारी व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(क र) "ह्रासयोग्य सम्पत्ति" भन्नाले कुनै व्यवसाय वा लगानीमा आय आर्जनको लागि प्रयोग गरिएका टुटफुट, पूरानो हुंदै गएको वा समय व्यतीत हुदै गएको कारणबाट मूल्यमा ह्रास हुने सम्पत्ति सम्झनु पर्छ ।

तर यस शब्दले व्यापारिक मौज्दातलाई जनाउँने छैन ।

(क ल) "हिताधिकारी" भन्नाले (……)[१८] कुनै निकायमा खण्ड (म) बमोजिमको[१९] हित भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(क व) "तोकिएको" वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत वनेको नियमहरुमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -२

करको आधार

३. **कर लगाउने** : देहायका प्रत्येक व्यक्तिलाई प्रत्येक आय वर्षमा यस ऐन बमोजिम कर लगाई असूलउपर गरिनेछ :-

(क) कुनै आय वर्षमा करयोग्य आय भएको व्यक्ति,

(ख) दफा ६८ को उपदफा (३) र (४) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विदेशमा पठाउने गैर-

[१६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१७] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन संशोधन पहिले "पन्ध्र प्रतिशत" भन्ने शब्द थियो ।

[१८] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले, "कार्यसंग सम्बन्धित" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले, "खण्ड (म) बमोजिमको" भन्ने बाक्यांश थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

बासिन्दा व्यक्तिको नेपालमा अवस्थित विदेशी स्थायी संस्थापन, र

(ग) कुनै आय वर्षमा अन्तिम रुपमा कर कट्टी भई भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्ति ।

३क.[२०] ....

४. **करको गणना र करको दर** : (१)[२१] कुनै आय वर्षका लागि दफा ३ मा उल्लिखित कुनै व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने करको रकम सो दफाको खण्ड (क), (ख) र (ग) मा उल्लिखित कुनै एक वा एक भन्दा बढी व्यक्तिको हैसियतले सो व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने करको जम्मा रकम बराबर हुनेछ ।

(२) दफा ३ को खण्ड (क) बमोजिमको कुनै व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने करको गणना गर्दा सो आय वर्षका लागि सो व्यक्तिको करयोग्य आयमा अनुसूची-१ मा उल्लिखित सम्बन्धित दरहरु लगाई गणना गर्नु पर्नेछ । यसरी करको गणना गर्दा दफा ५१ वा ७१ वा दुबै दफा[२२] बमोजिम सो व्यक्तिले दाबी गरेको कुनै कर मिलान गर्न पाउने रकम कटाई गणना गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसु कै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका सबै अवस्थाहरु पूरा गरेका दफा ३ को खण्ड (क) बमोजिमको बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर त्यस्ता बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिलाई सो आय वर्षमा रोजगारदातावाट दिइएका भुक्तानीवाट दफा ८७ बमोजिम कट्टी भएको कर रकमको जम्मा रकम बराबर हुनेछ :-

(क) सो आय वर्षको आयमा नेपालमा स्रोत भएको कुनै रोजगारीको आयमात्र समावेश भएको,

(ख) सो आय वर्षमा सबै रोजगारदाता बासिन्दा व्यक्ति भएको र एक पटकमा एउटामात्र रोजगारदाता भएको, र

(ग)[२३] रोजगारदाताले भुक्तानी गरेको औषधि उपचार खर्च वापतको कर मिलान र रोजगारदाताले नै भुक्तानी गरिदिएको अवकाश योगदान मात्र घटाउन दावी गरेको तथा दफा १२ बमोजिम चन्दा वापत खर्च घटाउन दावी नगरेको ।

(४) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका सबै अवस्थाहरु पूरा गरेका दफा ३ को खण्ड (क) बमोजिमको बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने कर अनुसूची-१ को दफा १ को उपदफा (७) मा उल्लिखित रकम बराबर हुनेछ ।

(क) सो आय वर्षमा सो व्यक्तिको नेपालमा स्रोत भएको व्यवसायबाट प्राप्त आय मात्र भएको,

(क१)[२४] औषधी उपचार खर्च वापत दफा ५१ बमोजिम तथा अग्रिम कर कट्टी वापत दफा ९३ बमोजिम कर मिलान गर्न दावी नगरेको ,

(ख)[२५] व्यवसायबाट प्राप्त आय एक लाख पचास हजार रुपैयाँ र व्यवसायको कारोबार पन्ध लाख रुपैयाँ भन्दा बढी नभएको, र,

---

[२०] आर्थिक ऐन, २०६५ ले खारेज गरेको । सो भन्दा पूर्व केहि नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ को दफा २३ वाट २०६३।०६।२८ मा थप तत्कालिन राजपरिवारलाई कर लाग्ने सम्बन्धी व्यवस्था थियो ।

[२१] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधनले निम्न व्यवस्था भिकेको :
"कुनै आय वर्षका लागि दफा ३ मा उल्लिखित कुनै व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने करको रकम त्यस्ता व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने करको जम्मा रकम बराबर हुनेछ ।"

[२२] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[२३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था भिकेको:
"रोजगारदाताले भुक्तानी गरेको औषधि उपचार खर्च र अवकाश योगदान बाहेक करयोग्य आयमा दफा ५१ बमोजिम कर मिलान गर्न र दफा ६३ को उपदफा (२) र (३) बमोजिमको खर्च तथा दफा १२ बमोजिमको खर्च घटाउन दाबी नगरेको ।"

[२४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[२५] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(पौष) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधनले निम्न व्यवस्था भिकेको :
"(ख) व्यवसायबाट प्राप्त आय र व्यवसायको कारोवार अनुसूची-१ को दफा १ को उपदफा (६) मा उल्लिखित सीमाभन्दा बढी नभएको, र"

(ग) सो व्यक्तिले सो आय वर्षमा यो व्यवस्था लागू हुने गरी छनौट गरेको ।

(५) दफा ३ को खण्ड (ख) बमोजिमको विदेशी स्थायी संस्थापनले दाखिला गर्नु पर्ने करको गणना गर्दा त्यस्तो संस्थापनले सो आय वर्षमा विदेश पठाएको आयमा अनुसूची-१ को दफा २ को उपदफा (६) मा उल्लिखित दर लगाई गणना गर्नु पर्नेछ ।

(६) दफा ३ को खण्ड (ग) बमोजिमको व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर सो व्यक्तिले सो आय वर्षमा प्राप्त गरेको अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने प्रत्येक भुक्तानीको रकममा दफा ८७, ८८ र ८९[२६] मा उल्लिखित दर लगाई गणना गरिएको जम्मा रकम बराबर हुनेछ ।

५. **करयोग्य आय र आयका शीर्षकहरुको वर्गीकरण** : कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षको करयोग्य आय सो वर्षमा देहायका प्रत्येक आयका शीर्षकहरुको निर्धारणयोग्य आयको कूल जम्मा रकमबाट दफा १२ वा ६३ वा दुबै दफा[२७] बमोजिम कुनै दाबी गरेको रकम भए सो रकम घटाई गणना गरिएको रकम बराबर हुनेछ :-

(क) व्यवसाय,

(ख) रोजगारी, र

(ग) लगानी ।

६. **निर्धारणयोग्य आय** : यस ऐनको अधीनमा रही कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय, रोजगारी वा लगानीबाट भएको देहायका आयहरुलाई निर्धारणयोग्य आय मानिनेछ :-

(क) बासिन्दा व्यक्तिको आयको स्रोत जहाँसुकै भएपनि सो वर्षमा सो व्यक्तिको रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय, र

(ख) गैर-बासिन्दा व्यक्तिको सो वर्षमा आयको स्रोत नेपालमा भएको रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय ।

तर निर्धारणयोग्य आयमा दफा ११ वा ६४ वा दुबै दफा[२८] बमोजिम कर छूट दिइएको कुनै पनि आय समावेश हुने छैन ।

परिच्छेद - ३

आयको गणना

७. **व्यवसायबाट भएको आयको गणना** : (१) कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय संचालनवाट भएको मुनाफा र लाभहरु सो व्यक्तिको सो व्यवसायको सो वर्षको आय हुनेछ[२९] ।

(२) कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा व्यवसाय संचालनवाट भएको मुनाफा र लाभको गणना गर्दा सो व्यक्तिले सो वर्षभित्र प्राप्त गरेको देहायका रकमहरु समावेश गरी गणना गर्नु पर्नेछ :-

(क) सेवा शुल्क,

(ख) व्यापारिक मौज्दातको निसर्गबाट प्राप्त रकम,

(ग) परिच्छेद-८ बमोजिम गणना गरिएको कुनै व्यक्तिको व्यावसायिक सम्पत्ति वा व्यावसायिक दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त खूद लाभ,

(घ) व्यवसायको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको निसर्गबाट अनुसूची-२ को दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (क) बमोजिम प्राप्त गरेको मानिने रकम,

---

[२६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "८८" को सट्टा "८७, ८८ र ८९" गरेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[२७] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[२८] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[२९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "आयमा गणना गुन पर्नेछ" भन्ने वाक्यायंशको सट्टा "आय हुनेछ" भन्ने वाक्यांश राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ङ) व्यवसायका सम्बन्धमा कुनै व्यक्तिबाट प्राप्त गरेको उपहार,

(च) व्यवसाय संचालनको सम्बन्धमा कुनै प्रतिबन्ध स्वीकार गरे बापत प्राप्त गरेको रकम,

(छ) कुनै व्यक्तिले प्राप्त गरेको रकम लगानीबाट हुने आयमा समावेश हुने प्रकृतिको भए तापनि त्यस्तो व्यक्तिले आफ्नो व्यवसायसंग प्रत्यक्ष रुपमा सम्बन्धित भई प्राप्त गरेको रकम, र

(ज) परिच्छेद-६ वा ७ वा दफा ५६ वा ६० बमोजिम समावेश गरिनुपर्ने अन्य रकमहरु ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १०, ५४ र ६९ बमोजिम छूट पाउने रकम र अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानीहरु व्यवसाय संचालनबाट भएको मुनाफा र लाभको गणना गर्दा समावेश गर्नुपर्ने छैन ।

८. **रोजगारीबाट भएको आयको गणना** : (१) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा रोजगारीबाट प्राप्त गरेको पारिश्रमिक सो वर्षमा सो व्यक्तिको रोजगारीको आय मानी गणना गर्नु पर्नेछ ।

(२) रोजगारदाताबाट कुनै आय वर्षमा प्राकृतिक व्यक्तिलाई दिइएका देहायका भुक्तानीहरु त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिको सो आय वर्षको रोजगारीबाट प्राप्त पारिश्रमिक गणना गर्दा समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) ज्याला, तलब, बिदा बापतको रकम, अतिरिक्त समय काम गरेबापतको रकम, शुल्क, कमिशन, पुरस्कार, उपहार, बोनस र अन्य सुविधाहरु बापतको भुक्तानी,

(ख) महङ्गी भत्ता, जीवन निर्वाह खर्च, भाडा, मनोरन्जन वा यातायात भत्ता बापतको रकम लगायत कुनै पनि व्यक्तिगत भत्ताका भुक्तानी,

(ग) निज वा निजको सम्बध्द व्यक्तिले व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि गरेको खर्चको फछ्र्यौट वा सोधभर्ना बापत प्राप्त गरिएको भुक्तानी,

(घ) रोजगारीका कुनै शर्तमा सहमती जनाएबापत गरिएका भुक्तानी,

(ङ) रोजगारीको अन्त्य, नोक्सानी वा अनिवार्य अवकाश बापत गरिएका भुक्तानी,

(च) अवकाश भुक्तानी र रोजगारदाताले सो कर्मचारीको लागि अवकाश कोषमा जम्मा गरेको रकम समेतका अवकाश योगदान,

(छ) रोजगारीका सम्बन्धमा गरिएका अन्य भुक्तानी, र

(ज) परिच्छेद ६ वा ७ बमोजिम समावेश गरिनु पर्ने अन्य रकमहरु ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले रोजगारीबाट प्राप्त गरेको पारिश्रमिकको गणना गर्दा देहायका कुराहरु समावेश गर्नु पर्ने छैन :-

(क) दफा १० बमोजिम छूट पाउने रकम र अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी,

(ख) समान शर्तमा सबै कर्मचारीलाई उपलब्ध हुने गरी रोजगारदाताबाट कार्यस्थलमा कर्मचारीलाई उपलब्ध गराइएका खाना तथा खाजा,

(ग) कुनै कर्मचारीले गरेको देहायका खर्चको फछ्र्योट वा सोधभर्ना :-

(१) सो खर्चले रोजगारदाताको व्यवसाय प्रयोजन पूरा गरेमा, वा

(२) प्राकृतिक व्यक्तिको व्यवसाय वा लगानीबाट हुने आयको गणनामा छूट भएको वा छूट हुने खर्च ।

(घ) हिसाब किताब राख्न अव्यावहारिक वा प्रशासनिक रुपले कठिन हुने तोकिएबमोजिमको साना रकमको भुक्तानी ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “भुक्तानी” भन्नाले देहाय बमोजिम भएको भुक्तानी सम्झनु पर्छ :-

(क) रोजगारदातावाट भएको,

(ख) रोजगारदाताको सम्बद्ध व्यक्तिवाट भएको, र

(ग) रोजगादाता वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिसंग भएको सम्झौता अनुसारको कुनै तेस्रो व्यक्तिवाट भएको ।

९. **लगानीबाट भएको आयको गणना** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा लगानीबाट गरेको मुनाफा र लाभहरु सो व्यक्तिको सो लगानीको सो वर्षको आय हुनेछ[३०] ।

(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा लगानी गरे बापत गरेको मुनाफा र लाभको गणना गर्दा सो व्यक्तिले सो वर्षमा प्राप्त गरेका देहायका रकमहरु समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) सो लगानीबाट प्राप्त लाभांश, व्याज, प्राकृतिक स्रोत बापतको भुक्तानी, भाडा, रोयल्टी, लगानी बिमाबाट प्राप्त लाभ, दफा ६३ को उपदफा (१) बमोजिम स्वीकृति प्राप्त नगरेको अवकाश कोषको हितबाट प्राप्त लाभ वा स्वीकृत अवकाश कोषबाट गरिएको अवकाश भुक्तानी,

(ख) परिच्छेद-८ बमोजिम गणना गरिएको सो व्यक्तिको सो लगानीको गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त खूद लाभ,

(ग) सो व्यक्तिले गरेको लगानीको ह्रासयोग्य सम्पत्ति निसर्ग गर्दा अनुसूची-२ को दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (क) बमोजिम ह्रासयोग्य सम्पत्तिको समूहमा भएका सम्पत्तिको लागि गरिएको खर्चहरु (आउटगोइङ्गस) सहितको बांकी मूल्य भन्दा प्राप्त हुने आम्दानीहरु (इनकमिङ्गस) बढी भएमा सो बढी भएजति रकम,

(घ) लगानीका सम्बन्धमा सो व्यक्तिले प्राप्त गरेको उपहार,

(ङ) सो लगानीका सम्बन्धमा गरिएको अवकाश भुक्तानी र सो व्यक्तिको लागि अवकाश कोषमा जम्मा गरिएको रकम समेतको अवकाश योगदान,

(च) लगानीका सम्बन्धमा कुनै प्रतिबन्ध स्वीकार गरे बापत प्राप्त गरिएका रकमहरु, र

(छ) परिच्छेद-६ वा ७ वा दफा ५६ बमोजिम समावेश गरिनु पर्ने अन्य रकमहरु ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले लगानीबाट प्राप्त गर्ने मुनाफा तथा लाभको गणना गर्दा देहायका कुराहरु समावेश गरिने छैनन् :-

(क) दफा १०, ५४, र ६९ बमोजिम छूट पाउने रकम र अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी, र

(ख) सो व्यक्तिले रोजगारी वा व्यवसायबाट आर्जन गर्ने आयको गणना गर्दा समावेश गरिने रकम ।

परिच्छेद -४

छूट हुने रकमहरु र अन्य छूटहरु

१०. **छूट हुने रकमहरु** : देहायका रकमहरुमा कर छूट हुनेछ :-

(क) नेपाल सरकार र कुनै विदेशी राष्ट्र वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाको बीचमा भएको द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय सन्धिमा उल्लेख भए बमोजिम कर छूटको सुविधा पाउने कुनै व्यक्तिले प्राप्त गरेको कर छूटको रकम,

(ख) विदेशी राष्ट्रको सरकारी सेवामा रोजगारी गरे बापत कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले प्राप्त गरेको रकम,

तर,

[३०] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, “मानि गणना गनुपर्नेछ” भन्ने वाक्यायंशको सट्टा “हुनेछ” भन्ने वाक्यांश राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(१) सो व्यक्ति रोजगारी गरेको कारणले मात्र बासिन्दा वा गैर बासिन्दा भएको हुनुपर्नेछ, र

(२) सो राष्ट्रको सरकारी कोषबाट त्यस्ता रकमहरु भुक्तानी गरिएको हुनु पर्नेछ ।

(ग) नेपालको नागरिक नभएको खण्ड (ख) बमोजिमको प्राकृतिक व्यक्ति वा निजको निकटस्थ परिवारको सदस्यले विदेशी राष्ट्रको सरकारी कोषबाट प्राप्त गरेका रकम,

(घ) कर तिर्नु नपर्ने शर्तमा नेपाल सरकारको सेवामा नियुक्त भएका गैर नेपाली नागरिकले प्राप्त गरेको रकम,

(ङ) नेपाल सरकारबाट विधवा, बृध्द वा अपाङ्ग व्यक्तिलाई दिइने भत्ता,

(च) दफा ७, ८ वा ९ बमोजिम आयको गणना गर्दा समावेश गरिनुपर्ने रकम बाहेक उपहार, इच्छापत्र, अपुताली वा छात्रवृत्तिको रुपमा प्राप्त रकमहरु,

(छ) छूट पाउने संस्थाले देहायबापत प्राप्त गरेको रकम :-

(१) चन्दा, उपहार,

(२) दफा २ को खण्ड (ध) बमोजिमको छूट पाउने संस्थालाई प्रतिफल प्राप्त गर्ने वा प्रतिफलको आस नगरी त्यस्तो संस्थाको कार्यसंग प्रत्यक्ष रुपले सम्बन्धित अन्य योगदानहरु, वा

(३) नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो उद्देश्य अनुरुप आर्जन गरेको रकम, वा

(ज) विदेशी राष्ट्रको सेना वा प्रहरी सेबाबाट अवकाश प्राप्त गरेको नेपाली नागरिकले सो राष्ट्रको सरकारी कोषवाट प्राप्त गरेको निवृत्तिभरण बापतको रकम,

(झ)[३१] नेपाल सरकारको जुनसुकै प्रकारको आय ।

११. **व्यावसायिक छूट तथा सुविधाहरु** : (१) कुनै फर्म, कम्पनी, साझेदारी तथा संगठित संस्थाको रुपमा दर्ता गरी कृषि व्यवसाय गरी प्राप्त गरेको आयमा र भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा १२ को खण्ड (घ) र (ङ) मा उल्लेख भए बमोजिमको जग्गामा कृषि व्यवसायवाट प्राप्त भएकोबाहेक अन्य कृषि आम्दानीमा कर लाग्ने छैन ।

(२)[३२] सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ताभई संचालन भएको कृषि वा वन पैदावारमा आधारित रेशम खेती तथा रेशम उत्पादन, फलफूल खेती उत्पादन तथा फलफूल प्रशोधन, पशुपालन, डेरी उद्योग,

---

[३१] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता ।

[३२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन पहिले निम्न व्यवस्था भएको :

(२) सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ताभई संचालन भएको कृषि वा वन पैदावारमा आधारित रेशम खेती तथा रेशम उत्पादन, फलफूल खेती तथा फलफूल प्रशोधन, पशुपालन, डेरी उद्योग, कुखुरापालन, मत्स्यपालन, चिया खेती तथा प्रशोधन, कफी खेती तथा प्रशोधन, जडिवुटी खेती तथा प्रशोधन, तरकारीका वीउ विजन उत्पादन, मौरीपालन, मह उत्पादन, रबर खेती, फलफूल खेती तथा उत्पादन, कवुलियति वन, एग्रोफरेष्ट्री आदि व्यावसायिक वन सम्बन्धी व्यवसायहरु जस्ता कृषि तथा वनजन्य उद्योगहरु, तरकारी भण्डारका लागि स्थापित शीत भण्डार, कृषिसम्बन्धी वीउ विजन, कीटनाशक औषधि, मल तथा कृषि औजार (यान्त्रिक शक्तिवाट चल्नेबाहेक) को कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा आवश्यक पूर्वाधारको विकास भै नसकेको विभागले तोकेको नगरपालिकामा रहेका समुदायमा आधारित वचत वा ऋण सहकारी संस्था र[#] ग्रामीण समुदायमा आधारित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था वा संघको आयमा कर लाग्ने छैन । यस्तो संस्था वा संघले वितरण गरेको लाभांशमा समेत कर लाग्ने छैन । [*तर अन्य क्षेत्रमा रहेको समुदायमा आधारित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था वा य संघको आयमा लाग्ने करको पचास प्रतिशत कर लगाइने छ*।

(२क) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा घरेलु उद्योगवाट भएको आयमा कर लाग्ने छैन ।

(२ख) ग्रामिण क्षेत्रमा लघु वित्त सेवा प्रदान गर्ने बैंक वित्तिय संस्थाहरुले संचालन गरेको लघु वित्त कार्यक्रम अन्तर्गत समूह वा समूहको सदस्य भएका निक्षेपकर्ता को रु.१०,०००।- सम्मको निक्षेपवाट प्राप्त व्याज आयमा कर लाग्ने छैन ।][#]

स्पष्टिकरणः- यस दफाको प्रयोजनको लागि “सहकारी संस्था वा संघको आय” भन्नाले त्यस्तो संस्था वा संघले आफ आफ्नो सदस्यहरु भित्र गरेको कारोवारवाट प्राप्त गरेको आय सम्झनु पर्छ ।

कुखुरापालन, मत्स्यपालन, चिया खेती तथा प्रशोधन, कफी खेती तथा प्रशोधन, जडिबुटी खेती तथा प्रशोधन, तरकारीका वीउ विजन उत्पादन, मौरीपालन, मह उत्पादन, रबर खेती, कबुलियति वन, एग्रोफरेष्ट्री आदि व्यावसायिक वन सम्बन्धी व्यवसायहरु जस्ता कृषि तथा वनजन्य उद्योगहरु, तरकारी भण्डारका लागि स्थापित शीत भण्डार, कृषिसम्बन्धी वीउ विजन, पशु आहारा, दाना,[३३] कीटनाशक औषधि, मल तथा कृषि औजार (यान्त्रिक शक्तिबाट चल्नेबाहेक) को कारोवार गर्ने सहकारी संस्था तथा ग्रामीण समुदायमा आधारित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था वा संघको आयमा कर लाग्ने छैन । यस्तो संस्था वा संघले वितरण गरेको लाभांशमा समेत कर लाग्ने छैन ।

स्पष्टीकरण [३४]: "यस उपदफाको प्रयोजनको लागि ग्रामीण समुदाय" भन्नाले महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका तथा ती क्षेत्रसँग जोडिएका गाउँ विकास समिति र नगरपालिका बाहेकका क्षेत्र सम्झनु पर्छ ।"

(३) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आयवर्षमा विशेष उद्योग र सूचना प्रविधी उद्योग[३५] बाट भएको आयमा देहाय बमोजिम कर लगाइनेछ :-

(क) [३६] पाँच सय वा सो भन्दा बढी नेपाली नागरिकलाई वर्ष भरी नै प्रत्यक्ष रोजगारी दिने बिशेष उद्योग र सूचना प्रविधि उद्योगलाई सो वर्षको आयमा लाग्ने करको नब्बे प्रतिशत,

(ख) अतिअविकसित, अविकसित, अल्पविकसित क्षेत्रहरुमा विशेष उद्योग संचालन भएको भए त्यस्ता उद्योग संचालन भएको आय वर्ष समेत दश आयवर्षका लागि सो वर्षहरुको आयमा लाग्ने करको क्रमशः सत्तरी, पचहत्तर र अस्सी प्रतिशत ।

(३क)[३७] विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगको आयमा लाग्ने आयकर र त्यस्ता उद्योगले वितरण गर्ने लाभांशमा लाग्ने करमा देहाय बमोजिम छुट हुनेछ :-

(क) हिमाली जिल्ला र नेपाल सरकारले तोकेको पहाडी जिल्लामा रहेको विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगलाई कारोबार शुरु गरेको मितिले दश वर्षसम्म लाग्ने

---

* आर्थिक अध्यादेश २०६१(श्रावण) ले, " आवश्यक पूर्वाधारको विकास भै नसकेको विभागले तोकेको नगरपालिकामा रहेका समुदायमा आधारित वचत वा ऋण सहकारी संस्था र" र "तर अन्य क्षेत्रमा रहेको समुदायमा आधारित बचत तथा ऋण सहकारी संस्था वा संघको आयमा लाग्ने करको पचास प्रतिशत कर लगाइने छ ।" भन्ने वाक्यांशहरु थप गरेको ।

आथिक अध्यादेश, २०६२ (श्रावण) ले थप गरेको ।

[३३] आर्थिक ऐन, २०६४ ले गरेको संशोधनमा आर्थिक ऐन, २०६५ ले थप गरेको ।

[३४] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६४ ले गरेको संशोधनमा निम्न व्यवस्था थियो :
"ग्रामिण समुदाय" भन्नाले नगरपालिका क्षेत्र र सो क्षेत्रसंग जोडिएका गाउँ विकास समिति बाहेकको क्षेत्र सम्झनु पर्छ ।

[३५] आर्थिक ऐन, २०६५ ले थप गरेको ।

[३६] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पहिले निम्न व्यवस्था थियो :
(क) छ सय वा सोभन्दा बढी नेपाली नागरिकलाई वर्षभरि नै प्रत्यक्ष रोजगारी दिएमा सो वर्षको आयमा लाग्ने करको दरको नब्बे प्रतिशत,

[३७] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, आर्थिक ऐन, २०६३ ले (३क) मा निम्न व्यवस्था गरेको थियो :
"(३क) विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगको आयमा लाग्ने आयकर उद्योग सञ्चालन भएको मितिले पाँच वर्षसम्म शत प्रतिशत छुट हुने र त्यसपछिका आय वर्षमा लाग्ने आयकरको पचास प्रतिशत छुट हुनेछ ।"
आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले उपदफा (३क) थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :
"(३क) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा निकासीवाट गरेको आयमा देहाय वमोजिम कर लगाइने छ :-
(क) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको निर्यात प्रवर्द्धन क्षेत्र तथा विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित विशेष उद्योगको आयमा लाग्ने करको पचास प्रतिशत ।
(ख) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेको सूचना प्रविधि पार्क भित्र स्थापित सूचना प्रविधि मूलक उद्योगको आयमा लाग्ने करको पच्चिस प्रतिशत ।
(ग) खण्ड (क) र (ख) मा उल्लेखित आय वाहेक अनुसूची १ को दफा १ को उपदफा (१२) र अनुसूची १ को दफा २ को उपदफा (३) वमोजिमको आयमा लाग्ने करको पचहत्तर प्रतिशत ।

आयकरको शत प्रतिशत र त्यसपछिका आय वर्षमा लाग्ने आयकरको पचास प्रतिशत,

(ख) अन्य क्षेत्रमा रहेको विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगलाई कारोबार शुरु गरेको मितिले पाँच वर्षसम्म लाग्ने आयकरको शत प्रतिशत र त्यसपछिका आय वर्षमा लाग्ने आयकरको पचास प्रतिशत,

(ग) विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगले वितरण गरेको लाभांशमा लाग्ने कर कारोबार शुरु गरेको मितिले पाँच वर्षसम्म शत प्रतिशत र त्यसपछिको तीन वर्षसम्म पचास प्रतिशत,

(घ) विशेष आर्थिक क्षेत्रमा स्थापित उद्योगका विदेशी लगानीकर्ताले विदेशी प्रविधि वा व्यवस्थापन सेवा शुल्क तथा रोयल्टीबाट आर्जन गरेको आयमा लाग्ने आयकर पचास प्रतिशत ।

(३ख)[३८] दुर्गम क्षेत्रमा स्थापित उद्योगको आयमा लाग्ने आयकर उद्योग सञ्चालन भएको मितिले दश वर्षसम्म शत प्रतिशत छुट हुनेछ ।

(३ग)[३९] नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको सूचना प्रविधि पार्क भित्र स्थापित सूचना प्रविधि मूलक उद्योगको आयमा लाग्ने करको पच्चीस प्रतिशत छुट हुनेछ ।

(४) उपदफा (१), (२), (३) को खण्ड (क), उपदफा (३) को खण्ड (ख), उपदफा (३क)., (३ख) र (३ग), अनुसूची-१ को दफा १ को उपदफा (१२) र अनुसूची-१ को दफा २ को उपदफा (३) बमोजिमका व्यक्तिले आयको गणना गर्दा अन्य छुट्टै व्यक्तिद्वारा सो आय मात्र प्राप्त गरे सरह मानी सो आयको गणना गर्नु पर्नेछ [४०]।

(५) एउटै आयको सम्बन्धमा माथी उल्लेखित उपदफाहरु वमोजिम एकभन्दा वढी छुट पाउन सक्ने अवस्था भएको व्यक्तिले आफूले रोजेको कुनै एउटा छुट मात्र पाउने छ [४१]।

(६) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग संचालन गर्न प्रयोग भएका सम्पत्तिहरु साबिकमा अन्य व्यक्तिले सोही किसिमको उद्योग संचालन गर्न प्रयोग गरेको भए सो उपदफाका समयको सीमाको गणना गर्दा त्यसरी प्रयोग भएको अवधिलाई समेत गणना गर्नु पर्नेछ ।

<u>स्पष्टीकरण</u>[४२]: यस दफाको प्र योजनको लागि, -

---

[३८] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले उपदफा (३ख) थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(३ख) नेपाल धितोपत्र विनिमय बजार लिमिटेडमा आफ आफ्नो शेयर तथा सेक्यूरिटीहरुलाई सूचिकरण गराएका कम्पनीलाई लाग्ने करको दरभन्दा दुई प्रतिशत कम दरले कर लाग्ने छ ।"

[३९] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[४०] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन हुन अघि निम्न व्यवस्था थियो*:

"(४) उपदफा (१), (२), (३) को खण्ड (क), (ख), उपदफा (३क), (३ख), र (३ग) दफा ११क, अनुसूची-१ को दफा १ को उपदफा (१२) र अनुसूची-१ को दफा २ को उपदफा (३) र (४) वमोजिमका व्यक्ति तथा नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० वमोजिम पेट्रोलियम कार्य गर्ने निकायले आयको गणना गर्दा अन्य छुट्टै व्यक्तिद्वारा सो आय मात्र प्राप्त गरे सरह मानी सो आयको गणना गर्नु पर्ने छ ।"

* आर्थिक अध्यादेशहरुले यो उपदफालाई पटक पटक संशोधन गरेको छ ।

[४१] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :

"एउटै आयको सम्बन्धमा उपदफा (३) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम एकभन्दा बढी छूट पाउन सक्ने अवस्था भएको व्यक्तिले आफूले रोजेको कुनै एउटा छूट मात्र पाउनेछ ।"

[४२] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले स्पष्टिकरणको (ग) पछि (घ) थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(घ) "घरेलु उद्योग भन्नाले" श्रम मूलक, देशको परम्परा, कला र सं स्कृतिसंग सम्वद्ध खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ र साधन परिचालन गर्ने उत्पादन मूलक उद्योग सम्झनु पर्दछ ।

तर, देहायका उद्योगहरु घरेलु उद्योगको रुपमा मानिने छैन :-

(क) "कृषि व्यवसाय" भन्नाले सार्वजनिक वा निजी जमिनबाट बालीनाली उत्पादन गर्ने वा जमिन प्रयोग गर्ने मोहीबाट कुत वा बाली प्राप्त गर्ने व्यवसाय सम्झनु पर्छ।

(ख) "अतिअविकसित", "अविकसित" र "अल्पविकसित क्षेत्र" भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को अनुसूची-३ मा उल्लिखित क्षेत्र सम्झनु पर्छ।

(ग) "विशेष उद्योग" भन्नाले चुरोट, बिंडी, सिगार, खानेसूर्ति, खैनी, मुख्य कच्चा पदार्थ सूर्ति भएको सोही प्रकृतिका अन्य उत्पादनहरु, मदिरा, वियर तथा यस्तै प्रकारका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगबाहेक औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा ३ मा वर्गीकरण गरिएका उत्पादनमूलक उद्योग सम्झनु पर्छ।

(७)[४३] उपदफा (३क) र (३ग) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सोही उपदफाहरुमा उल्लिखित उद्योग वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रयोग भएका सम्पत्तिहरु साविकमा अन्य व्यक्तिले सोही किसिमको वा अन्य किसिमको उद्योग वा व्यवसाय सञ्चालन गर्न प्रयोग गरेको पुरानो सम्पत्तिहरु भए सो उपदफाहरु बमोजिमको सुविधा प्राप्त हुने छैन।

११क.[४४] **पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा संचालनमा लाग्ने कर** : पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा संचालन गर्नका लागि नेपाल सरकार र कुनै व्यक्तिका बीच कुनै सम्झौता भएमा सो सम्झौता गर्दाका बखत कायम भएको कर सम्बन्धी यस ऐनले व्यवस्था गरेको करका सुविधाहरु त्यस्तो पूर्वाधाधार निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने व्यक्तिले सम्झौता अवधिभर त्यस्तो कर सम्बन्धी सुविधा उपभोग गर्न पाउने छ।

१२. **कर छूट पाएका संस्थाहरुलाई दिइएको चन्दा उपहार** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा आफ्नो करयोग्य आय गणना गर्दा यस दफाको प्रयोजनको लागि विभागबाट स्वीकृति प्राप्त कर छूट पाउने संस्थालाई चन्दा उपहार दिएको रकम घटाउने दाबी गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम कुनै आय वर्षमा घटाउन पाउने खर्च एक लाख रुपैयाँ वा सो व्यक्तिको सो वर्षको समायोजित करयोग्य आयको पाँच प्रतिशतमध्ये जुन घटी हुन्छ सो भन्दा शतमध्ये बढी हुने छैन [४५]।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै खास अवस्थामा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको कुनै कार्यको लागि कुनै व्यक्तिले खर्च गरेको वा चन्दा दिएको रकम सो व्यक्तिको आय निर्धारण गर्दा खर्च वापत पूर्ण वा आंशिक रुपमा कट्टी गर्न पाउने गरी तोक्न सक्नेछ।

१२क.[४६] **सम्पदा संरक्षण र खेलकूदको विकासमा गरेको खर्च** : कुनै कम्पनीले कुनै आय वर्षमा विभागको पूर्व स्वीकृति लिई नेपालभित्र रहेका प्राचीन, धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने वा खेलकूदको सार्वजनिक भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने कार्यमा गरेको खर्च मध्ये दश लाख रुपैंयाँसम्मको रकम वा निर्धारण योग्य आयको दश प्रतिशतले हुने रकम मध्ये जुन घटी हुन्छ सो रकम आफ्नो सो वर्षको करयोग्य आय गणना गर्दा घटाउने दावी गर्न सक्नेछ।

(क) रङ्गाई छपाई (डाइङ), गलैचा, पश्मिना, ऊनी पोशाक, वा

(ख) त्यस्तो उद्योगले विद्युत वा डिजेल वा पेट्रोल वा क्रुडआयल प्रयोग गरी पांच किलो वाट भन्दा वढी शक्तिको मोटर प्रयोग गरेको हुनु हुदैन।

[४३] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको।

[४४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको।

[४५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम कुनै आय वर्षमा कट्टी गर्न पाउने खर्च एक लाख रुपैयाँ वा सो व्यक्तिको सो वर्षको उपदफा (१) बमोजिमको उपहार बापत कट्टी नगरी र दफा १७ को उपदफा (२) र दफा १८ को उपदफा (२) का सीमाहरुलाई गणनामा समावेश नगरी निर्धारण गरिएको करयोग्य आयको पाँच प्रतिशत मध्ये जुन घटी हुन्छ सोभन्दा बढी हुने छैन।"

[४६] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको।

परिच्छेद-५

कट्टी हुने रकमहरु

१३. **सामान्य कट्टी** : कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधीनमा रही कारोवारसंग सम्बन्धित देहायका खर्चहरु कट्टी गर्न पाउनेछ :-

(क) सो आयवर्षमा भएका,

(ख) सो व्यक्तिबाट भएका, र

(ग) व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यमा भएका ।

१४. **व्याज कट्टी** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आयको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको ब्यबसाय वा लगानीबाट आय आर्जन हुने कार्यका लागि सिर्जना भएको[४७] देहायको ऋण दायित्व अन्तर्गत सो वर्षमा लागेका सबै व्याज कट्टी गर्न पाउनेछ :-

(क) कुनै रकम ऋण लिए बापत सो ऋण दायित्व सिर्जना भएकोमा सो रकम सोही वर्ष प्रयोग गरिएको वा सो वर्षमा प्रयोग गरिएका कुनै सम्पत्ति खरिद गर्न प्रयोग गरिएको, वा

(ख) अन्य कुनै अवस्थामा सो ऋण दायित्व सिर्जना हुन गएको ।

.........[४८]

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कर छुट पाउने संस्थाद्वारा नियन्त्रित बासिन्दा निकायले कुनै आय वर्षमा नियन्त्रण गर्ने व्यक्ति वा सम्बद्ध व्यक्तिलाई ब्याज भुक्तानी गरेमा उपदफा (१) बमोजिम कट्टी गर्न पाउने त्यस्तो ब्याज रकम देहायका रकमहरुको जम्मा भन्दा बढी हुने छैन[४९] :-

(क) सो निकायको करयोग्य आयको गणनामा समावेश गरिने सो वर्षमा प्राप्त गरेको सबै व्याज रकम, र

(ख) सो निकायबाट प्राप्त गरिएको कुनै व्याज समावेश नगरी वा सो निकायवाट बुझाइएको कुनै व्याज कट्टी नगरी गणना गरिएको सो निकायको सो वर्षको समायोजित करयोग्य आयको[५०] पचास प्रतिशत रकम ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कट्टी गर्न नदिएको वा नगरिएको कुनै व्याजलाई अगामी आय वर्षमा जिम्मेवारी सार्न र खर्च भएको देखाउन पाउनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि कुनै आय वर्षको लागि “कर छूट पाउने संस्थाद्धारा नियन्त्रित बासिन्दा निकाय” भन्नाले नेपाल सरकार वाहेक[५१] सो वर्ष मा बासिन्दा निकाय भई सो बासिन्दा निकायमा सो वर्षको कुनै समयमा देहायका व्यक्ति वा संस्थाहरुको पच्चीस प्रतिशत वा सोभन्दा बढी निहित स्वामित्व वा नियन्त्रण रहेको निकाय सम्झनु पर्छ :-

(क) कर छूट पाउने संस्था र सो संग सम्बद्ध व्यक्ति,

(ख) सो वर्षमा दफा ११ बमोजिम कर छूट पाउने व्यक्ति वा त्यस्तो व्यक्तिसंग सम्बद्ध व्यक्ति,

---

[४७] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[४८] आर्थिक ऐन, २०६४ ले प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । झिक्नु भन्दा पहिले निम्न व्यवस्था थियो :

“तर यस्तो ऋण दायित्व व्यवसाय वा लगानीवाट आय आर्जन हुने कार्यका लागि सिर्जना भएको हुनु पर्नेछ ।”

[४९] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न वाक्यांश झिकेको :

“सो उपदफा बमोजिम कट्टी गर्न पाउने कूल व्याज रकम देहायका रकमहरुको जम्माभन्दा बढी हुने छैन ।”

[५०] आर्थिक अध्यादेश २०६०(श्रावण) ले “करयोग्य आयको” सट्टा “समायोजित करयोग्य आयको” भन्ने वाक्यांश राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५१] आर्थिक ऐन, २०६३ ले “नेपाल सरकार वाहेक” भन्ने शव्दहरु थप गरेको ।

(ग) गैर बासिन्दा व्यक्ति वा गैर बासिन्दा व्यक्तिसंग सम्बद्ध व्यक्ति, वा

(घ) खण्ड (क),(ख) र (ग) मा उल्लिखित व्यक्तिहरुको कुनै संयोजन ।

१५. **व्यापार मौज्दातको लागतको खर्च कट्टी** : (१) कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनका लागि सो वर्षमा सो व्यक्तिको व्यवसायको व्यापार मौज्दातको निसर्गका सम्बन्धमा उपदफा (२) बमोजिम गणना गरिएको लागतको खर्च कट्टी (एलाउन्स) बाहेक अन्य कुनै पनि खर्च कट्टी गर्न पाउनेछैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको लागतको खर्च कट्टीको गणना देहाय बमोजिम खण्ड (क) को रकमबाट खण्ड (ख) को रकम घटाई गर्नु पर्नेछ :-

(क) कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायको व्यापार मौज्दातको शुरु मूल्यमा सो वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त गरिएको व्यापार मौज्दातको लागत जोडी हुने रकम,

(ख) खण्ड (क) बमोजिमको आय वर्षमा कुनै व्यवसायको व्यापार मौज्दातको अन्तिम मूल्यको रकम ।

(३) कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायको व्यापार मौज्दातको शुरु मूल्य गत आय वर्षको अन्त्यको सो व्यवसायको व्यापार मौज्दातको अन्तिम मूल्य हुनेछ ।

(४) देहायमा उल्लिखित रकम मध्ये जुन घटी हुन्छ त्यसलाई सो आय वर्षको व्यवसायको व्यापार मौज्दातको अन्तिम मूल्य मान्नु पर्नेछ :-

(क) सो आय वर्षको अन्त्यको व्यवसायको व्यापार मौज्दातको लागत, वा

(ख) सो आय वर्षको अन्त्यको व्यवसायको व्यापार मौ ज्दातको बजार मूल्य ।

(५) कुनै व्यक्तिले व्यवसायको व्यापार मौ ज्दातको लागतको गणना गर्दा दफा ४५ र उपदफा (६) को अधीनमा रही देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) व्यवसायको आय गणना गर्दा नगद आधारमा लेखा राख्ने व्यक्तिको हकमा परल लागत वा खपत लागतको तरिका प्रयोग गरेर, र

(ख) व्यवसायको आय गणना गर्दा एक्रुअल आधारमा लेखा राख्ने व्यक्तिको हकमा खपत लागतको तरिका प्रयोग गरेर ।

(६) कुनै व्यक्तिको व्यवसायको व्यापार मौज्दात यकीन गर्न नसकिने भएमा सो व्यक्तिले पहिलो प्राप्ति पहिलो निस्काशन तरिका वा औसत लागत तरिकाबाट व्यापार मौज्दातको लागत गणना गर्न छनौट गर्न सक्नेछ ।

तर एक पटक यस्तो तरिकाको छनौट गरिसकेपछि विभागको लिखित अनुमति बाहेक सो तरिका परिवर्तन गर्न सक्नेछैन ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम व्यापार मौज्दातको लागत गणना गर्दा देहायको तरिकाले गणना गर्नु पर्नेछ ।

(क) खपत लागत तरिका बमोजिम गणना गर्दा लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त अन्तर्गत प्रत्यक्ष सामग्री लागत, प्रत्यक्ष श्रम लागत र कारखानाको शिरोभार लागतको योग बराबर हुने गरी व्यापार मौज्दातको लागत गणना गर्ने ।

(ख) परल लागत तरिका बमोजिम गणना गर्दा लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त अन्तर्गत प्रत्यक्ष सामग्री लागत, प्रत्यक्ष श्रम लागत र कारखानाको परिबर्तनशील शिरोभार लागतको योग बराबर हुने गरी व्यापार मौज्दातको लागत गणना गर्ने ।

(८)[५२] उपदफा (६) बमोजिम व्यापार मौज्दातको लागत गणना गर्दा देहायको तरिकाले गणना गर्नु पर्नेछ :-

[५२] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(आश्विन) ले उपदफा (९) र (१०) थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियोः

(क) औसत लागत तरिका बमोजिम गणना गर्दा लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त अन्तर्गत व्यवसायमा रहेका उही किसिमका सबै व्यापार मौज्दातको भारित औसत लागतको आधारमा गणना गर्ने ।

(ख) पहिलो प्राप्ति पहिलो निष्काशन तरिका बमोजिम गणना गर्दा लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त अन्तर्गत पहिले प्राप्त भएको व्यापार मौज्दात पहिले नै निसर्ग हुन्छ भन्ने आधारमा गणना गर्ने ।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनकोलागि,-

(क) "प्रत्यक्ष श्रम लागत" भन्नाले व्यापार मौज्दातको उत्पादनसंग प्रत्यक्ष रुपमा सम्बन्धित श्रम लागत सम्झनु पर्छ ।

(ख) "प्रत्यक्ष सामग्री लागत" भन्नाले व्यापार मौज्दातको अभिन्न अङ्गको रुपमा भएको वा हुने सामग्रीको लागत सम्झनु पर्छ ।

(ग) "कारखानाको शिरोभार लागत" भन्नाले प्रत्यक्ष श्रम र प्रत्यक्ष सामाग्री लागत बाहेक व्यापार मौज्दातको उत्पादन गर्न लागेको कूल लागत सम्झनु पर्छ ।

तर कारखानाको शिरोभार लागतमा मरम्मत तथा सुधार र ह्रास कट्टी वापतको कुनै रकम समावेश हुने छैन[५३] ।

(घ) "परिवर्तनशील कारखाना शिरोभार लागत" भन्नाले व्यापार मौज्दातको उत्पादित परिमाणको परिवर्तनसंगै प्रत्यक्ष रुपमा परिवर्तन हुने कारखाना शिरोभार लागत सम्झनु पर्छ ।

तर परिवर्तनशील कारखाना शिरोभार लागतमा मरम्मत तथा सुधार र ह्रास कट्टी वापतको कुनै रकम समावेश हुने छैन[५४] ।

१६. **मर्मत तथा सुधार खर्च** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीको आय गणना गर्दा सो व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन गर्न सो वर्षमा स्वामित्व भएको र प्रयोग गरिएको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको मर्मत वा सुधार गर्दा भएको सबै खर्चहरु कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम गर्न पाउने खर्च कट्टी गर्दा सो आय वर्षको अन्त्यमा रहेको सम्पत्तिको समूहको ह्रास आधार रकमको सात[५५] प्रतिशत भन्दा बढी हुने छैन (.......)[५६] ।

तर हवाई यातायात सेवा उपलब्ध गराउने व्यक्तिले नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम हवाई जहाजको पूर्ण परीक्षण गर्दा लागेको मर्मत सम्भार खर्चमा उक्त यो सीमा लागू हुने छैन[५७] ।

"(९) बिभागले तोकेको व्यवसाय गर्ने व्यक्तिले खुद्रा तरिकाको (रिटेल मेथड) मौज्दातको लेखा राख्न र सो वमोजिमको आय विवरण दिन सक्नेछ ।

(१०) मूल्य अभिबृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १०क. बमोजिम घोषित मूल्यलाई अन्यथा प्रमाणित भएकोमा बाहेक लागत खर्चको रुपमा मान्यता दिईनेछ ।"

[५३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "पांच" को सट्टा "सात" गरेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन पहिलेको "र सोभन्दा बढी खर्च भएमा भएको खर्चको क्रमानुसार मात्र यस्तो कट्टी गर्न पाउनेछ ।" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[५७] आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(३)[५८] उपदफा (२) बमोजिमको सीमाको परिणाम स्वरुप कट्टी गर्न नपाइने मर्मत तथा सुधार वापत कुन अधिक खर्च वा र सो को भाग आगामी आयवर्षको सुरुमा सम्बन्धित सम्पत्तिको समूहको ह्रास आधार रकममा जोड्न पाउनेछ ।

१७. **प्रदूषण नियन्त्रण खर्च** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो वर्षमा सो व्यवसाय संचालन गर्ने कार्यमा खर्च गरेको हद सम्मको प्रदूषण नियन्त्रण खर्च कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(२)[५९] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षमा सो उपदफा बमोजिम कट्टा गर्न पाउने खर्चको सीमा गणना गर्दा सो व्यक्तिबाट सञ्चालित सबै व्यवसायको समायोजित करयोग्य आयको पचास प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा उल्लिखित सीमाभन्दा वढी कट्टी गर्न नपाइने अधिक खर्च वा सोको भागलाई आगामी आयवर्षको शुरुमा[६०] पूँजीकरण गरी अनुसूची-२ बमोजिम ह्रास कट्टी गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "प्रदूषण नियन्त्रण खर्च" भन्नाले प्रदूषण नियन्त्रण गर्ने वा अन्य रुपमा वातावरण संरक्षण गर्ने वा जोगाई राख्ने उद्धेश्यको लागि कुनै प्रक्रियासंग सम्वन्धित कुनै व्यक्तिवाट गरिएको खर्च सम्झनु पर्छ ।

१८. **अनुसन्धान र विकास खर्च** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो वर्षमा सो व्यवसाय संचालन गर्ने कार्यमा खर्च गरेको हद सम्मको अनुसन्धान र विकास खर्च कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(२)[६१] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षमा सो उपदफा बमोजिम कट्टा गर्न पाउने खर्चको सीमा गणना गर्दा सो व्यक्तिबाट सञ्चालित सबै व्यवसायको समायोजित करयोग्य आयको पचास प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा उल्लिखित सीमाभन्दा वढी कट्टी गर्न नपाइने कुनै अधिक खर्च वा सोको कुनै भागलाई आगामी आयवर्षको शुरुमा[६२] पूँजीकरण गरी अनुसूची-२ बमोजिम ह्रास कट्टी गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "अनुसन्धान र विकास खर्च" भन्नाले कुनै व्यक्तिबाट निजको व्यवसायको विकास गर्ने र व्यापारिक उत्पादन वा प्रक्रियाको सुधार गर्ने उद्देश्यबाट गरिएको खर्च सम्झनु पर्छ ।

तर यस्तो खर्चमा अनुसूची-२ को दफा १ को उपदफा (३) मा उल्लिखित कुनै पनि सम्पत्ति प्राप्त गर्दाको लागत समावेश हुने छैन ।

---

[५८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
" (३) उपदफा (२) बमोजिमको सीमाको परिणाम स्वरुप उपदफा (१) बमोजिम कट्टी गर्न नपाइने कुनै अधिक खर्च वा सोको भाग अनुसूची-२ को दफा २ को उपदफा (५) बमोजिम सम्बन्धित सम्पत्तिको समूहको ह्रास आधार रकममा जोड्न पाउनेछ ।"

[५९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षमा सो उपदफा बमोजिम कट्टा गर्न पाउने खर्चको सीमा गणना गर्दा सो व्यक्तिबाट संचालित सबै व्यवसायको प्रदूषण नियन्त्रण खर्च कट्टी नगरी र दफा १२ को उपदफा (२) तथा दफा १८ को उपदफा (२) का सीमाहरुलाई गणनामा समावेश नगरी गणना गरिएको करयोग्य आयको पचास प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।"

[६०] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[६१] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षमा सो उपदफा बमोजिम कट्टा गर्न पाउने खर्चको सीमा गणना गर्दा सो व्यक्तिबाट संचालित सबै व्यवसायका अनुसन्धान तथा विकास खर्च कट्टी नगरी र दफा १२ को उपदफा (२) र दफा १७ को उपदफा (२) का सीमाहरुलाई गणनामा समावेश नगरी गणना गरिएको सो व्यक्तिको करयोग्य आयको पचास प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।"

[६२] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

१९. **ह्रासकट्टी खर्च** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यवसाय वा लगानीबाट सो व्यक्तिको आय आर्जन गर्न सो वर्षमा आफनो स्वामित्वमा रही प्रयोग गरेको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको ह्रास भए बापत अनुसूची-२ बमोजिम ह्रास खर्च कट्टी गर्नु पर्नेछ[६३] ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै निकायले सार्वजनिक पुर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा संचालन गरी नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने आयोजनाहरु र बिद्युत गृह निर्माण, उत्पादन र प्रसारण गर्ने आयोजनाहरुमा जडान भएका संयन्त्रहरु, उपकरणहरु, र अन्य मेशिनरीहरुको ह्रास कट्टी सम्बन्धमा निम्नानुसार हुनेछ :-

(क) साबिकमा जडान भई रहेका संयन्त्रहरु, उपकरणहरु, र अन्य मेशिनरीहरु पूरानो वा जीर्ण भई काम नलाग्ने हुन गई सोको सट्टा नयाँ संयन्त्रहरु, उपकरणहरु र अन्य मेशिनरीहरु जडान गर्नु पर्ने भएमा यसरी जडान गरेको आय वर्षमा साबिकमा जडान भएका पूरानो वा जिर्ण भई काम नलाग्ने सम्पत्तिको लागतबाट सो आयवर्षसम्मको ह्रास कट्टी घटाउदा बाँकी हुने मूल्य खर्चको रुपमा कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम फेरिएका पुराना सम्पत्ति बाहेकका अन्य सम्पत्तिहरुका सम्बन्धमा सो निकायले त्यस्ता आयोजना नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने समयमा सो सम्पत्तिको लागतबाट हस्तान्तरण हुने आयवर्षसम्मको ह्रास कट्टी घटाउदा मूल्य बाँकी रहन आएमा त्यस्तो बाँकी मूल्य खर्चको रुपमा कट्टी गर्न पाउनेछ ।

१९क.[६४] ....

२०. **व्यवसाय वा लगानीबाट नोक्सानी** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिमको नोक्सानी कट्टी गर्न पाउनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले अन्य कुनै व्यवसायबाट ब्यहोर्नु परेको सो वर्षको कुनै कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी, र

(ख)[६५] सो व्यक्तिले कुनै व्यवसायबाट व्यहोर्नु परेको विगत सात आय वर्षहरुको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी ।

तर सार्वजनिक पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गरी नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने आयोजनाहरु, विद्युत गृह निर्माण, उत्पादन र प्रशारण गर्ने आयोजनाहरु र नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० बमोजिम पेट्रोलियम कार्य गर्ने निकायको हकमा विगत बाह्र वर्षको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी ।

---

[६३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "गर्न पाउनेछ" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[६४] आर्थिक ऐन, २०६३ ले खारेज गरेको, खारेज पूर्व आर्थिक अध्यादेश, २०६२(माघ) ले दफा १९क. थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

"१९क. **रोजगारी दिए वापत विशेष खर्च छुट:** (१) कुनै व्यक्तिले व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको निकाय वाहेक अन्य निकायले नेपाली नागरिकलाई आफ आफ्नो संस्थामा नेपालमा रोजगारी दिए वापत प्रति कर्मचारी वा कामदार वापत पाँच सय रुपैया खर्च कट्टी गर्न पाउने छ र एक आयवर्ष पुरा काम नगर्ने अस्थायी प्रकृतिको कर्मचारी वा कामदार भए दामासाहीको हिसावले त्यस्तो खर्च कट्टी गर्न पाउने छ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम कर्मचारी वा कामदारको विवरण दफा ९४ बमोजिम किस्तावन्दीको कर दाखिला गर्दा बुझाउनु पर्ने छ ।"

[६५] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले संशोधन गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(ख) सो व्यक्तिले कुनै व्यवसायबाट ब्यहोर्नु परेको विगत चार आय वर्षहरुको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी ।

तर सार्वजनिक पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गरी नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने आयोजनाहरु, विद्युत गृह निर्माण, उत्पादन र प्रशारण गर्ने आयोजनाहरुका हकमा विगत सात आय वार्षहरुको कट्टी हुनु नपाएको नोक्सानी र नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० बमोजिम पेट्रोलियम कार्य गर्ने निकायको हकमा विगत बाह्र आय वर्षहरुको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी ।

आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले पहिलेको निम्न व्यवस्थालाई संशोधन गरेको थियो :

"तर, सार्वजनिक पुर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा संचालन गरी श्री ५ को सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने आयोजनाहरु र बिद्युत गृह निर्माण, उत्पादन र प्रसारण गर्ने आयोजनाहरुको हकमा विगत सात आय वर्षहरुको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी ।"

(२)[६६] कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिले अन्य कुनै लगानीबाट व्यहोर्नु परेको सो वर्षको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी र सो व्यक्तिको सो लगानी र अन्य कुनै लगानीबाट व्यहोर्नु परेको विगत सात आय वर्षहरुको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी कट्टी गर्न पाउनेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) को अधिनमा रही सो उपदफाहरुको प्रयोजनका लागि कुनै व्यक्तिले विदेशी स्रोतका सम्बन्धमा ब्यहोर्नु परेको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी सो व्यक्तिको विदेशी स्रोतबाट भएको आयको गणना गर्दा मात्र कट्टी गर्न पाउनेछ र कुनै कर नलाग्ने आय प्राप्त गर्दा भएको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी सो व्यक्तिको कर नलाग्ने आयको गणना गर्दा मात्र कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(४) उपदफा (१) र (२) को अधिनमा रही कुनै व्यक्तिको व्यवसायको अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धा गरी प्राप्त गरेको दीर्घकालीन करार पूरा भएको वा अन्य कुनै रुपमा निसर्ग गरिएको आय वर्षमा सो व्यक्तिले नोक्सानी ब्यहोर्नु परेमा वा उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम जिम्मेवारी सारी आगामी वर्षमा ल्याउन पाउने कुनै कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी दीर्घकालीन करारसंग सम्बन्धित भएमा विभागले लिखित सूचना दिएर सो नोक्सानी देहाय बमोजिम गर्न अनुमति दिन सक्नेछ :-

(क) विगतको आय वर्ष वा वर्षहरुमा पछाडि सारी लैजान पाउने, र

(ख) सो वर्ष वा वर्षहरुमा सो दीर्घकालीन करारसंग सम्बन्धित व्यवसायको आयको गणना गर्दा आयतर्फ समावेश हुने रकमहरु खर्चतर्फ समावेश हुने रकमहरु भन्दा बढी भए जतिको हदसम्म मात्र कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी मान्न पाउने ।

(५) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा ब्यहोर्नु परेको देहायको नोक्सानी सो व्यक्तिको दीर्घकालीन करार वा करारहरुसंग सम्बन्धित रहेको मानी बाँडफाँड गर्नु पर्नेछ :-

(क) व्यवसायसंग सम्वन्धित दीर्घकालीन करार वा करारहरुबाट भएको नोक्सानी, र

(ख) त्यस्ता प्रत्येक करारका लागि सो करारसंग सम्बन्धित वर्षमा सो व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्दा कट्टी गरिने खर्चहरु सो करारसंग सम्बन्धित समावेश गरिने रकमभन्दा बढी भएको नोक्सानी ।

(६) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा एकभन्दा बढी व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्दा सो व्यक्तिले कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी एकभन्दा बढी व्यवसाय वा लगानीबाट कट्टी गर्न पाउने भएमा सो व्यक्तिले सो नोक्सानी वा नोक्सानीको अंश कट्टी गर्ने व्यवसाय वा लगानीको प्राथमिकता आफैं निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(७) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय वा लगानीवाट ब्यहोर्नु परेको नोक्सानीको गणना गर्दा यस दफाको प्रयोग नगरी सो व्यक्तिको व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्दा समावेश गरिने रकमहरु भन्दा कट्टी गरिने रकमहरु बढी भए यसरी बढी भए जतिको रकमको गणना गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी" भन्नाले उपदफा (१), (२) वा (४) बमोजिम कुनै व्यक्तिको आय गणना गर्दा कट्टी नगरिएको हदसम्मको नोक्सानी सम्झनु पर्छ ।

(८)[६७] कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीको आयमा पूरा वा आंशिक कर छुट प्राप्त गरेको भए त्यस्तो आय वर्षमा भएको नोक्सानी पछाडिका आय वर्षमा सारी लैजान (क्यारी फरवार्ड) पाउने छैन ।

२१. **कट्टी गर्न नपाउने खर्च** : (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कु रा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा कुनै व्यवसाय, रोजगारी वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि देहायको खर्च वा रकम कट्टी गर्न पाइने छैन :-

---

[६६] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन पहिले निम्न व्यवस्था थियो :
"(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा कुनै लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिले अन्य कुनै लगानीबाट ब्यहोर्नु परेको सो वर्षको कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी कट्टी गर्न पाउनेछ ।"

[६७] आर्थिक ऐन, २०६३(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(क) घरेलु वा व्यक्तिगत प्रकृतिका खर्च,

(ख) यस ऐन बमोजिम बुझाउनु पर्ने कर र कुनै देशको सरकार तथा सोको कुनै पनि स्थानीय निकायलाई कुनै कानून वा सो कानून अन्तर्गत बनेको कुनै नियम, बिनियमको उल्लंघन गरे बापत बुझाइएको जरिवाना र यस्तै अन्य शुल्क,

(ग) दफा १० बमोजिम छूट पाउने रकमहरु प्राप्त गर्न कुनै व्यक्तिबाट खर्च गरिएको हदसम्मका वा अन्तिम रुपमा कर कट्टी गरिएका रकमहरु प्राप्त गर्न गरिएका खर्चहरु,

(घ) उपदफा (२) मा लेखिएको भुक्तानी बापतको खर्च,

(ङ) कुनै निकायबाट गरिएको मुनाफाको वितरण, वा

(च) यस परिच्छेद वा परिच्छेद-६, ७, १०, ११, १२ वा १३ बमोजिम प्रदान गरिएका बाहेक खण्ड (क), (ख), (ग), (घ) र (ङ) मा खर्च कट्टी गर्न नपाउने भनी नभनिएको भए तापनि यस्ता अन्य कुनै रकमहरु ।

(२) कुनै आय वर्षमा बीस लाख रुपैयाँभन्दा बढीको वार्षिक कारोवार गर्ने व्यक्तिले देहायका अवस्थामा बाहेक सो आय वर्षमा एक पटकमा पचास हजार रुपैयाँभन्दा बढीको नगद भुक्तानी गरेमा सो कट्टी गर्न पाउनेछैन :-

(क) नेपाल सरकार, संवैधानिक निकाय, नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको संस्थान वा बैंक वा वित्तीय संस्थालाई गरिएको भुक्तानी,

(ख) प्राथमिक कृषि पैदावार उत्पादन गर्ने कृषक वा उत्पादकलाई भुक्तानी गर्दा र त्यस्तो पैदावारको प्राथमिक प्रशोधन भइसकेको भए पनि कृषक आफैले प्रशोधन गरी भुक्तानी पाएको भए सो रकम,

(ग) अवकाश योगदान वा अवकाश भुक्तानी बापतको भुक्तानी,

(घ) बैकिङ्ग सेवाहरु उपलब्ध नभएको स्थानमा गरिएको भुक्तानी,

(ङ) बैकिङ्ग सेवा बन्द भएको दिनमा गरिएको भुक्तानी वा नगदमा नै गर्नु पर्ने कुनै अपरिहार्य बाध्यता भएको भुक्तानी, वा

(च) भुक्तानी पाउने व्यक्तिको बैंक खातामा जम्मा गरिएको रकम ।

(३) दफा १४, १५, १६, १७, १८, १९, २० र ७१ का व्यवस्थाहरुको अधीनमा रही पूँजीगत प्रकृतिको खर्च वा विदेशी आयकरबापत कुनै पनि रकम कट्टी गर्न पाइने छैन ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि, -

(क) "घरेलु वा व्यक्तिगत प्रकृतिका खर्च" भन्नाले देहायका खर्चहरु सम्झनु पर्छ :-

(१) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको निजी[६८] खर्चहरु, ऋण लिएकोमा व्यक्तिगत प्रयोग भएको हदसम्मको ऋण बापतको व्याज समेत देहायका खर्चहरु :-

(क) बासस्थान, खाना, खाजा, मनोरञ्जन वा आमोदप्रमोदका अन्य कियाकलापहरु उपलब्ध गराउने समेतका प्राकृतिक व्यक्तिको लागि भएका खर्च,

(ख) व्यवसाय वा लगानीको सिलसिलामा आवत जावत गर्ने बाहेक प्राकृतिक व्यक्तिले घरबाट व्यवसाय वा लगानी संचालन गरिने स्थानमा आवत-जावत गरेबापतको खर्च,

(ग) काम गर्दाको समयबाहेक अन्य समयमा लगाउन उपयुक्त नभएका लुगाबाहेक प्राकृतिक व्यक्तिका लागि लुगाको खरिद गर्न भएको खर्च, र

---

[६८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "लागि भएको" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(घ) शिक्षा वा तालिमको लागि गरिएको खर्च ।

तर कुनै डिग्री वा डिप्लोमा हासिल नहुने किसिमका व्यवसाय वा लगानीसंग प्रत्यक्ष रुपले सम्बन्धित शिक्षाको लागिमात्र गरिएको खर्च कट्टी गर्न पाइनेछ ।

(२) देहायका अवस्थाहरु तथा सोको हदसम्म बाहेक कुनै व्यक्तिले कुनै प्राकृतिक व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको सम्बन्धमा लागेका खर्चहरु र तेस्रो व्यक्तिको लागि गरिएको खर्चहरु :-

(क) प्राकृतिक व्यक्तिको आयको गणना गर्दा सो भुक्तानीलाई समावेश गरिएको भएमा,

(ख) प्राकृतिक व्यक्तिले आफूले पाएको भुक्तानीको बजार मूल्य बराबरको सो व्यक्तिलाई प्रतिफलस्वरुप फिर्ता भुक्तानी गरेको भएमा,

(ग) हिसाब राख्न कठिन हुने वा प्रशासनिक रुपले अव्यावहारिक हुने तोकिएबमोजिमका सानातिना रकमको भुक्तानी भएमा ।

(ख) "बैकिङ्ग सेवा उपलब्ध स्थान" भन्नाले कुनै स्थान विशेषको दश किलोमिटर क्षेत्र भित्र बैकिङ्ग सेवा उपलब्ध भएकोमा सो स्थानलाई बैकिङ्ग सेवा उपलब्ध स्थान सम्झनु पर्छ ।

(ग) "नगद भुक्तानी" भन्नाले बैंक वा वित्तिय संस्था मार्फत प्रतितपत्र, चेक, ड्राफ्ट, धनादेश, टेलिग्राफिक ट्रान्सफर, मनी ट्रान्सफर (हुण्डी) द्धारा गरिएको भुक्तानी र बैंक वा वित्तीय संस्थाबीच अन्य कुनै किसिमवाट गरिएको स्थानान्तरण बाहेकका भुक्तानी सम्झनु पर्छ ।

(घ)[६९] "पूंजिगत प्रकृतिको खर्च" भन्नाले देहाय बमोजिमका खर्च सम्झनु पर्छ :-

(१) प्राकृतिक स्रोतको सम्भाव्यता अध्ययन, अन्वेषण र विकासका सम्बन्धमा लागेको खर्च,

(२) बाह्र महिनाभन्दा बढी लाभप्रद आयु भएको कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्दा लागेको खर्च, वा

(३) दायित्वको निसर्ग गर्दा लागेको खर्च ।

परिच्छेद-६

कर लेखांकन र समय

२२. **कर लेखांकन गर्ने तरिका** : (१) कुनै व्यक्तिले कहिले कुनै आय प्राप्त गर्छ वा कुनै खर्च गर्छ भन्ने कुराको निर्धारण यस ऐनको अधीनमा रही लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त अनुरुप हुनेछ ।

(२) प्राकृतिक व्यक्तिले निजको रोजगारी तथा लगानीवाट प्राप्त हुने आयको गणना गर्दा कर प्रयोजनको लागि नगद आधारमा लेखांकन गर्नु पर्नेछ ।

(३) कम्पनीले कर प्रयोजनको लागि एक्रुयल आधारमा लेखांकन गर्नु पर्नेछ ।

(४) विभागले लिखित सूचना जारी गरी अन्यथा तोकेकोमा बाहेक कुनै व्यक्तिले आयकर प्रयोजनका लागि उपदफा (१), (२) र (३) को अधीनमा रही नगद वा एक्रुयल आधारमा लेखांकन गर्न सक्नेछ ।

(५) कुनै व्यक्तिले कर प्रयोजनको लागि उपदफा (२) र (३) को अधिनमा रही कर लेखांकन गर्ने तरिकामा परिवर्तन गर्न निवेदन दिन सक्नेछ । त्यस्तो व्यक्तिको आम्दानी स्पष्ट देखाउन लेखांकन राख्ने तरिकामा परिवर्तन गर्न आवश्यक छ भन्ने विभागलाई लागेमा विभागले लेखांकन गर्ने तरिकामा परिवर्तन गर्ने स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

---

[६९] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले "(घ१) मौज्दात नियमित गर्न घोषणा गर्दा तिरेको विशेष शुल्क ।" थप गरेको थियो ।

(६) कर प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिको लेखांकन तरिका उपदफा (५) बमोजिम परिवर्तन भएमा त्यस्तो परिवर्तन भएको आय वर्षमा सो व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश भएको, कट्टा भएको वा समावेश हुने वा कट्टा हुने रकमहरुमा कुनै रकम नछूटने गरी वा दोहोरो नपर्ने गरी समायोजन गर्नु पर्नेछ ।

२३. **नगद आधारको लेखांकन** : कुनै व्यक्तिले कर प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधीनमा रही रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आफ्नो आयको गणनाको लेखांकन नगद आधारमा गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) निजले भुक्तानी प्राप्त गर्दा वा निजलाई सो भुक्तानी उपलब्ध हुँदाका अवस्थामा मात्र निजको आयको गणनामा रकम प्राप्त गरेको मानी समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(ख) निजले भुक्तानी गरेपछि मात्र सो गणनामा खर्चबापत कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

२४. **एक्रुयल आधारको लेखांकन** : (१) कुनै व्यक्तिले कर प्रयोजनको लागि यस ऐनको अधीनमा रही व्यवसाय वा लगानीवाट भएको आफ्नो आयको गणनाको लेखांकन एक्रुयल आधारमा गर्दा भुक्तानी प्राप्त गर्ने अधिकार सिर्जना हुनासाथ त्यस्तो भुक्तानी प्राप्त गरेको मानी निजको आयको गणनामा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखभए बमोजिम कुनै व्यक्तिको आय गणना गर्दा[७०] कट्टी गर्ने प्रयोजनको लागि देहायका खर्चहरु व्यहोरेको मानिनेछ :-

(क) कुनै अर्को व्यक्तिवाट भएको भुक्तानीको सट्टामा त्यस्तो खर्च समावेश भएको कुनै भुक्तानी गरिएको भएमा देहायको अवस्थामा खर्च व्यहोरेको मानिनेछ :-

(१) सो व्यक्तिमा सो भुक्तानी गर्ने दायित्व रहेकोमा,

(२) त्यस्तो दायित्वको मूल्य यथार्थ परक ढङ्गले अनुमान गर्न सकिने भएकोमा[७१], र

(३) अर्को व्यक्तिबाट भुक्तानी प्राप्त भएकोमा, वा

(ख) खण्ड (क) मा उल्लिखित अवस्थाबाहेक अन्य सबै अवस्थामा भुक्तानी गरिएको समयमा खर्च व्यहोरेको मानिनेछ ।

(३)[७२] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बैंकिङ्ग व्यवसायका सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ तथा बैंकिङ्ग सम्बन्धी प्रचलित कानूनका अधीनमा रही नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको लेखाङ्कनलाई विभागले मान्यता दिन सक्नेछ ।

(४)[७३] व्यवसाय वा लगानीबाट भएको कुनै व्यक्तिको आय एक्रुयल आधारमा गणना गर्दा सो व्यक्तिले आफूले पाउनु पर्ने कुनै भुक्तानी समावेश गरेकोमा वा आफूले व्यहोर्नु पर्ने कुनै भुक्तानी कट्टा गरेको

---

[७०] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "व्यक्तिले गरेको आय गणनामा" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[७१] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "(२) त्यस्तो दायित्वको मूल्य उचित र यथार्थपरक ढंगले यकीन गर्न सकिने भएकोमा" सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[७२] आर्थिक ऐन, २०६३ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, यो उपदफा आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले (३क.) को रुपमा थप गरेको, उपदफा (३) लाई आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले खारेज गरेको, आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले यो व्यवस्थालाई उपदफा (३) मा राखेको, खारेज हुन अगाडी उपदफा (३) मा निम्न व्यवस्था थियो ।

"(३) कुनै लगानी वा व्यवसायवाट भएको आयको गणना गर्न एक्रुयल आधारमा लेखा राख्ने व्यक्तिलाई देहायका अवस्थाहरुमा विभागले लिखित सूचना दिई कर घट्ने भएमा कर प्रयोजनको लागि भुक्तानीलाई पछि सार्ने वा घटाउने कार्यलाई रोक्न सो भुक्तानी दिने समयलाई समायोजन गर्न सक्नेछ :-

(क) निम्न अनुसार भएमा,

(१) कुनै आय वर्षको लागि आयको गणना गर्दा कुनै खर्च कट्टी गर्न पाउने तर सो व्यक्तिले कर प्रयोजनको लागि नगद आधारमा लेखांकन गर्नु परेको भए सो खर्च कुनै आगामी आय वर्षमा मात्र कट्टा गर्न पाउदथ्यो, वा

(२) सो आय वर्षमा आगामी आय वर्षको आय गणना गर्दा मात्र समावेश गर्नु पर्ने कुनै भुक्तानी पाएको तर सो व्यक्तिले कर प्रयोजनको लागि नगद आधारमा लेखांकन गर्नु परेको भए सो भुक्तानीको रकम सो भुक्तानी पाएकै आय वर्षमा समावेश हुन्थ्यो, र

(ख) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा भुक्तानी दिंदा वा पाउँदा तिर्नुपर्ने कूल करलाई घटाउने भएमा ।"

मा सटही दरको फरकको कारण समेतले गर्दा सो व्यक्तिले भुक्तानी पाउ पाउँदा वा भुक्तानी दिंदा फरक पर्न गएमा फरक रकमलाई भुक्तानी प्राप्त हुँदा वा दिंदा समायोजन गर्नु पर्नेछ ।

२५. **डुवेको ऋृण लगायतका रकमहरुको रिभर्स** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट प्राप्त गरेको आयको गणनामा प्राप्त गरेको रकम र व्यहोरेका खर्चको लेखा राख्दा देहायको कुनै अवस्थामा सो व्यक्तिले सोध भर्ना, असूलउपर, दाबी त्याग, अपलेखन, वा मिन्हा गरिएको समयमा उपयुक्त समायोजन गर्नु पर्नेछ :-

(क) पछि गएर सो व्यक्तिले अवस्था अनुसार सो रकम फिर्ता[७४] गरेमा वा खर्च असूलउपर गरेमा,

(ख) प्राप्त गरिएको रकमको लेखा एक्रुयल आधारमा राखिएकोमा पछि गएर सो व्यक्तिले सो रकम प्राप्त गर्ने आफनो अधिकार छाडि दिएमा वा सो रकम सो व्यक्तिको ऋृण दाबी भएको अवस्थामा निजले सो ऋृणलाई डुवेको ऋृण मानी अपलेखन गरेमा, वा

(ग) खर्च गरिएको रकमको लेखा एक्रु यल आधारमा राखिएकोमा पछि गएर सो व्यक्तिले त्यस्तो खर्च गर्ने दायित्व छाडिदिएमा वा सो खर्च ऋृण दाबी भएको अवस्थामा जुन व्यक्तिलाई सो ऋृण तिर्नुपर्ने हो सो व्यक्तिले ऋृण मिन्हा दिएमा ।

(२) कुनै व्यक्तिले देहायका अवस्थामा मात्र कुनै रकम प्राप्त गर्ने अधिकार त्याग गर्न वा सो व्यक्तिको ऋृण दाबीलाई डुवेको ऋृणको रुपमा अपलेखन गर्न पाउनेछ :-

(क) कुनै वित्तीय संस्था वा बैंकको ऋृण दाबीका हकमा सो ऋृण दाबी तोकिएको मापदण्डहरु अनुसार डुवेको ऋृणमा परिणत भएमाटछ, र

(ख) खण्ड (क) मा उल्लिखित अवस्थामाबाहेक अन्य अवस्थामा भुक्तानी प्राप्त गर्न सो व्यक्तिले सबै उपयुक्त उपायहरु अपनाएपछि सो व्यक्ति सो अधिकार वा ऋृण दाबी असुलउपर हुन नसक्ने कुरामा मनासिव रुपमा विश्वस्त भएमा ।

२६. **दीर्घकालीन करार अन्तर्गत समावेश र कट्टी हुने रकमहरुमा औसत निकाल्ने तरिका** : (१) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा कुनै रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको दीर्घकालीन करार अन्तर्गत करारको सम्पन्न प्रतिशत अनुसार क्रमबद्ध बृद्धिको योग अनुसार समावेश हुने र क्रमबद्ध बृद्धिको योग अनुसार कट्टी गरिने अनुमानित रकम, प्राप्त गरिएको वा खर्च गरिएको मानिनेछ ।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्र योजनको लागि “दीर्घकालीन करार” भन्नाले देहाय बमोजिमको अवस्थाको करार सम्झनु पर्छ :-

(क) सो करारको बहाली अवधि बाह्र महिना भन्दा बढी भएको, र

(ख) सो करार उत्पादन, जडान वा निर्माणका लागि वा त्यस्तो प्रत्येक कामका सम्बन्धमा सम्बद्ध सेवाको सम्पादनका लागि गरिएको वा समावेश नभएको करार बाहेकको प्रतिफल विलम्बित हुने करार ।

(२) प्रतिफल विलम्बित हुने करार, क्रमबद्ध बृद्धिको योग अनुसार समावेश हुने, क्रमबद्ध बृद्धिको योग अनुसार कट्टा गरिने, समावेश नभएको करार (एक्स्ल्कुडेड कन्ट्राक्ट) र सम्पन्न प्रतिशतको करार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

---

[७३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
“(४) व्यवसाय वा लगानीबाट आर्जित कुनै व्यक्तिको आय एक्रुयल आधारमा गणना गर्दा देहायका अवस्थाहरुमा हुनसक्ने फरकलाई भुक्तानी प्राप्त हुँदा वा दिइदा उपयुक्त समायोजन गर्नु पर्नेछ :-
(क) सो व्यक्तिले आफूले पाउन सक्ने परिमाणको कुनै भुक्तानी समावेश गरेमा वा आफूले व्यहोर्नु पर्ने परिमाणको कुनै भुक्तानी कट्टा गरेमा, र
(ख) खण्ड (क) मा उल्लिखित कार्य भए पश्चात मुद्राको मूल्यांकनको फरकको कारण समेतले गर्दा सो व्यक्तिले फरक परिमाणमा भुक्तानी पाई वा भुक्तानी दिई सो प्राप्त गरेको वा व्यहोरेको रकममा फरक पर्न गएको भएमा ।”

[७४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले “रकमको सोधभर्ना” भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

परिच्छेद ७

रकमहरुको परिमाणीकरण, वांडफाड र चारित्रीकरण

२७. **रकमहरुको परिमाणीकरण** : (१) कुनै भुक्तानीलाई देहायको रकम बराबरमा परिमाणीकरण गर्नु पर्नेछ :-

(क) कुनै एक व्यक्तिले अर्को व्यक्तिलाई (........)[७५] सम्पत्ति हस्तान्तरण गरी गरिएको भुक्तानीको हकमा हस्तान्तरित (........)[७६] सम्पत्तिको बजार मूल्य बराबरको रकम,

(ख) देहायका कुरा उपलब्ध गराएबापत भएको भुक्तानीको लागि तोकिए बमोजिम निर्धारण हुने रकम वा रकम निर्धारण गर्ने व्यवस्था नगरिएकोमा खण्ड (ङ) अनुसार निर्धारण हुने रकम :-

(१) भुक्तानी पाउने व्यक्तिको पूर्ण वा आंशिक रुपमा निजी प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिएको वा प्रयोगको लागि उपलब्ध भएको सवारी साधन, वा

(२) भुक्तानी पाउने व्यक्तिको लागि उपलब्ध गराइएको भवन ।

(ग) देहायका कुरा उपलब्ध गराएबापत भुक्तानी दिने व्यक्तिले गरेको खर्चबाट भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्तिको योगदान कटाई बाँकी हुन आएको रकम :-

(१) घरको रेखदेखकर्ता, भान्छे, सवारी चालक, माली वा अन्य घरेलु सहायकको सेवा,

(२) कुनै खाना, जलपान वा मनोरञ्जन, वा

(३) भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्तिको निवासस्थानमा जडान गरिएको धारा, विजुली, टेलिफोन जस्ता सेवाहरु,

(घ) कुनै आय वर्षमा भुक्तानी प्राप्त गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिले ऋण बापत तिरेको व्याज प्रचलित व्याज दर अनुसार तिर्नु पर्ने व्याज रकमभन्दा कम भएमा सो कम भएजति रकम,

(ङ) खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लिखित भुक्तानी वाहेक अन्य भुक्तानीको सम्बन्धमा भुक्तानी पाउने व्यक्तिको सट्टा तेस्रो व्यक्तिले भुक्तानी पाएमा सामान्यतया पाउने फाइदाको मूल्य बराबरको रकम, र

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ङ) को सम्बन्धमा भुक्तानी आर्जन गरेको, प्राप्त गरेको, दिएको, बहन गरेको वा कर प्रयोजनको लागि अन्य रुपमा हिसाब गरिएको समयलाई नै रकमहरुको परिमाणीकरण भएको समय मानिनेछ ।

२८. **रुपैयाँमा परिवर्तन** : (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिको आय तथा सो आय निर्धारण गर्दा समावेश गरिने र कट्टी गरिने रकमहरु नेपाली रुपैयाँबाहेक अन्य मुद्रामा अंकित गरिएको भए त्यस्तो रकमलाई नेपालीरुपैयाँमा परिवर्तन गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा आय गणना गर्दा समावेश गरिने वा कट्टी गरिने रकम नेपाली रुपैयाँबाहेक अन्य मुद्रामा अंकित गरिएकोमा सो रकम प्राप्त गरिएको, खर्च गरिएको, दिएको, बुझाएको वा कर प्रयोजनको लागि अन्य कुनै किसिमले हिसाब गर्दाका वखत प्रचलित विनिमय दर अनुसार सो मुद्रालाई नेपाली रुपैयाँमा परिवर्तन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कु रा लेखिएको भए तापनि सो उपदफाको प्रयोजनको लागि विभागले लिखित रुपमा सूचना जारी गरी अनुमति दिएकोमा कुनै व्यक्तिले सो आयवर्षमा विभागले तोकेको औसत विनिमय दर प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

२९.[७७] **अप्रत्यक्ष भुक्तानीहरु** :कुनै व्यक्तिले भुक्तानीकर्ता वा निजसंग सम्बद्ध व्यक्तिले गरेको भुक्तानीबाट अप्रत्यक्षरुपले फाइदा लिएमा वा भुक्तानी प्राप्त गर्ने अन्य व्यक्ति तोकेकोमा विभागले लिखित रुपमा सूचना

---

[७५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "द्रव्य (मनी) वा" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[७६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "द्रव्य र" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[७७] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको:

जारी गरेर त्यस्तो फाइदा लिने वा त्यस्तो अन्य व्यक्ति तोक्ने व्यक्तिलाई नै सो भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्तिको रुपमा मान्न सक्नेछ ।

३०. **संयुक्त स्वामित्वमा रहेको लगानी** : कुनै व्यक्तिले अर्को व्यक्तिसंगको संयुक्त स्वामित्वमा रहेको लगानीबाट आर्जन गरेको आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि आय गणना गर्दा समावेश वा कट्टी गरिने रकमहरु संयुक्त स्वामित्व भएका व्यक्तिहरुको सो लगानीमा रहेको आ-आफ्नो हितको समानुपातिक आधारमा बाँडफाँड गर्नु पर्नेछ ।

३१. **क्षतिपूर्ति बापतको भुक्तानीको चारित्रीकरण** : बीमा बापतको भुक्तानी लगायत देहायका कुराहरु बापत कुनै व्यक्ति वा सो व्यक्तिको सम्बद्ध व्यक्तिले कुनै क्षतिपूर्ति रकम प्राप्त गरेकोमा सो क्षतिपूर्ति बापतको रकम प्राप्त गरेको समयमा त्यस्तो रकम अवस्था अनुसार रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आयको गणना गर्दा समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) कुनै व्यवसाय, रोजगारी वा लगानीवाट सो व्यक्तिले प्राप्त गरेको वा प्राप्त हुन सक्ने कुनै आय वा सो आयको गणनामा समावेश हुने कुनै रकम बापतको क्षतिपूर्ति, वा

(ख) कुनै व्यवसाय वा लगानीमा सो व्यक्तिलाई भएको वा हुनसक्ने नोक्सानी वा सो व्यक्तिको आयको गणना गर्दा कट्टी हुने खर्च रकम बापतको क्षतिपूर्ति ।

३२. **वार्षिक वृत्ति, किस्ताबन्दी बिक्री र वित्तीय पट्टा अन्तर्गतका भुक्तानीको चारित्रीकरण** : (१) वार्षिक वृत्ति वा किस्ताबन्दी विक्री अन्तर्गत सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिबाट वा वित्तीय पट्टा अन्तर्गत कुनै सम्पत्तिको प्रयोग बापत कुनै व्यक्तिलाई गरिएको भुक्तानीलाई यस दफा बमोजिम ऋण दाबी अन्तर्गत व्याज र पूँजी फिर्ता सरह व्यवहार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका सबै भुक्तानीहरुलाई एकमुष्ट गणना गरी सोको कुल योगलाई देहाय बमोजिम दुई भागमा विभाजन गर्नु पर्नेछ :-

(क) आवश्यकता अनुसार वार्षिक वृत्ति बापतका सबै भुक्तानी वा कुनै सम्पत्ति किस्ताबन्दी विक्री गर्दा वा पट्टामा दिंदाको समयमा सो सम्पत्तिको बजार मूल्य बराबर हुने पूँजीगत भाग, र

(ख) उपदफा (१) बमोजिमका सबै भुक्तानीहरुको कूल योगबाट पूँजीगत भाग घटाउँदा हुन आउने व्याज भाग ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम वार्षिक वृत्ति, किस्ताबन्दी विक्री वा वित्तीय पट्टा दिंदाको समयमान (.......)[७८] किस्ताबन्दी निर्धारणगर्दा स्पष्टरुपमा पूँजीको भाग र व्याजको भाग छुट्याई कूल भुक्तानी तालिका उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । सो बमोजिमको तालिका उपलब्ध गराउन नसक्नेले व्याज र पूँजीगत भागहरुलाई वार्षिक वृत्ति, किस्ताबन्दी विक्री वा वित्तीय पट्टालाई छ छ महिनामा जोड्दै लगिने व्याजसहितको मिश्रित ऋणसरह मानी उपदफा (१) बमोजिमका भुक्तानीहरुमा विभाजन गर्नु पर्नेछ ।

(४) मिश्रित ऋण मानी उपदफा (१) बमोजिम गरिने भुक्तानीको ऋणको अवधिभर व्याजको दर एउटै हुनेगरी प्रत्येक भुक्तानीको समयमा बुझाउन बाँकी साँवा (पूँजी) मा व्याजको अंश हिसाव गरी ऋणीले आंशिक रुपमा साँवा र आंशिक रुपमा व्याजको भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम वित्तीय पट्टा अन्तर्गत पट्टा गर्दा देहायका शर्त पुरा गर्नुपर्नेछ ।

"२९. **अप्रत्यक्ष भुक्तानीहरु** : कुनै व्यक्तिले देहाय बमोजिम भुक्तानीकर्ता वा निजसंग सम्बद्ध व्यक्तिले गरेको भुक्तानीबाट अन्य व्यक्तिलाई फाइदा पुऱ्याउने आशय राखेकोमा विभागले लिखित रुपमा सूचना जारी गरेर त्यस्तो अन्य व्यक्ति वा निर्दिष्ट गरेको व्यक्तिलाई सो भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्तिको रुपमा मान्न सक्नेछ :-

(क) कुनै भुक्तानीबाट अप्रत्यक्ष रुपले फाइदा लिएमा, वा

(ख) कुनै भुक्तानी प्राप्त गर्ने व्यक्ति निर्दिष्ट गरेमा ।"

[७८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "विक्रेताले" भन्ने शब्द झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(क) पट्टा सम्झौतामा पट्टाको वहाली अवधि सकिएपछि स्वामित्वको हस्तान्तरण गरिने वा पट्टा लिने व्यक्तिले पट्टाको अवधि समाप्त भएपछि निश्चित वा पूर्वानुमानित मूल्यमा सो सम्पत्ति खरिद गर्न पाउने विकल्पको व्यवस्था भएको,

(ख) पट्टाको अवधि सो सम्पत्तिको उपयोगी आयुको पचहत्तर प्रतिशत भन्दा बढी भएको,

(ग) पट्टाको अवधि समाप्त भएपछि सो सम्पत्तिको अनुमानित बजार मूल्य पट्टाको प्रारम्भमा रहेको सो सम्पत्तिको बजार मूल्यको बीस प्रतिशत भन्दा कम भएको,

(घ) सम्पत्तिको उपयोगी आयुको अन्तिम पच्चीस प्रतिशत आयुभन्दा अगावै प्रारम्भ हुने पट्टाको हकमा न्यूनतम पट्टा भुक्तानीको वर्तमान मूल्य पट्टाको अवधि प्रारम्भ हुँदाको समयमा सो सम्पत्तिको बजार मूल्यको नब्बे प्रतिशत बराबर वा सोभन्दा बढी भएको, वा

(ङ) पट्टा लिने व्यक्तिको लागि विशेष किसिमले तयार गरिएको सम्पत्ति र पट्टाको अवधि समाप्त भएपछि सो सम्पत्ति पट्टा लिने व्यक्तिलाई बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिलाई व्यवहारिक प्रयोग नहुने भएको ।

(६) उपदफा (१) बमोजिमको प्रत्येक भुक्तानीलाई उपदफा (३) बमोजिम दुई भागहरुमा विभाजन गरिनेछ र ऋण दाबी अन्तर्गत व्याज भागलाई बुझाएको वा बुझाउने व्याजको रुपमा र पूँजीगत भागलाई पूँजीको फिर्ताको रुपमा व्यवहार गर्नु पर्नेछ ।

(७) वित्तीय पट्टा अन्तर्गत पट्टा लिने व्यक्तिलाई पट्टा गरिएको सम्पत्तिको स्वामित्व भएको व्यक्ति सरह मानिनेछ र पट्टा दिने व्यक्तिको पट्टा लिने व्यक्ति माथि ऋण दाबी सरह मानिनेछ ।

(८) पट्टा भुक्तानीको वर्तमान मूल्यलाई सामान्य व्याजदर बराबरको छूट (डिष्काउण्ट) दर प्रयोग गरी गणना गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरणः "पट्टाको अवधि" भन्नाले पट्टा लिने व्यक्तिले पट्टा नवीकरण गराउन पाउने अतिरिक्त अवधि समेतलाई सम्झनु पर्छ ।

३३. **सम्बद्ध व्यक्तिहरुबीच मूल्य हस्तान्तरण (ट्रान्सफर प्राइसिङ्ग) र अन्य प्रबन्धहरु** : (१) सम्बद्ध व्यक्तिहरु बीच कुनै व्यवस्था भएकोमा सो व्यवस्था सामान्य बजार व्यवहार (आर्म्स लेन्थ) अनुसार सं चालन गरिएको भए तिनीहरुको लागि कायम हुनसक्ने करयोग्य आय वा बुझाउन पर्ने कर प्रतिविम्बित हुने किसिमले ती व्यक्तिहरु बीच आय गणना गर्दा समावेश वा कट्टी गरिने रकमहरु विभागले लिखित रुपमा सूचना जारी गरेर वितरण, बिनियोजन वा बाँडफाँड गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित कुनै कुरा गर्दा विभागले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) कुनै आय, नोक्सानी, रकम वा भुक्तानीको स्रोत र किसिमलाई पुनः चारित्रीकरण गर्न, वा

(ख) कुनै व्यवसाय संचालन गर्ने कुनै व्यक्तिले मुख्य कार्यालय खर्च लगायत गर्नु परेको विभिन्न खर्चवाट, सम्बद्ध व्यक्ति वा व्यक्तिहरुलाई फाईदा पुग्न गएकोमा त्यस्तो खर्च व्यवसायको कारोवारको तुलनात्मक आधारमा सम्बद्ध व्यक्तिहरुबीच बाँडफाँड गर्न ।

३४. **आयको खण्डीकरण** : (१) कुनै व्यक्तिले आफ्नो आय अर्को व्यक्तिसंग विभाजन गर्न प्रयत्न गरी सो बाट बुझाउनु पर्ने करमा कुनै कमी आउने देखिएमा दायित्व घटी हुन नदिन विभागले लिखित रुपमा सूचना दिएर प्रत्येक व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश वा कट्टी गरिने रकमहरु समायोजन गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिम व्यक्ति र सम्बद्ध व्यक्तिबीच प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा एक वा बढी मध्यस्थ निकायहरुद्धारा देहायका रकमहरुको हस्तान्तरण र सो हस्तान्तरणको प्रयोजनले सो व्यक्ति वा सम्बद्ध व्यक्तिबाट वुझाउनु पर्ने करमा कमी ल्याउन आय विभाजन गर्ने प्रयत्न गरेको अवस्थाहरु समेतलाई जनाउनेछ :-

(क) प्राप्त गरिने रकम वा गरिने खर्चहरु, वा

(ख) कुनै सम्पत्ति हस्तान्तरण गरिलिने व्यक्तिले सो सम्पत्तिबाट प्राप्त गर्ने रकम वा उपभोग गर्ने रकम वा सो सम्पत्तिको स्वामित्व लिए बापत व्यहोरेको खर्च वा दिएको भुक्तानी ।

(३) विभागले उपदफा (२) बमोजिम कुनै व्यक्तिले आय विभाजन गर्न खोजेको हो वा होइन भन्ने कुरा यकीन गर्दा हस्तान्तरणका लागि गरिएको कु नै पनि भुक्तानीको बजार मूल्यको आधार लिनेछ ।

३५. **कर मुक्ति विरुद्धको सामान्य नियम** : विभागले यस ऐन बमोजिम कर दायित्वको यकीन गर्ने प्रयोजनको लागि देहायका कुराहरु गर्न सक्नेछ :-

(क) कर मुक्ति योजनाको भागको रुपमा गरिएको वा गर्न खोजिएको कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको कुनै भागलाई पुनः चारित्रीकरण गर्न,

(ख) कुनै सारभूत आर्थिक असर नदेखाउने कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको कुनै भागलाई वेवास्ता गर्न, वा

(ग) सारभूततत्व नदेखाउने कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको भागलाई पुनः चारित्रीकरण गर्न ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "कर मुक्ति योजना" भन्नाले कर दायित्वबाट मुक्ति पाउने वा कर दायित्वमा कमी ल्याउने मुख्य उद्देश्य भएको कुनै प्रवन्ध सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद ८

सम्पत्ति र दायित्व बाट प्राप्त खूद लाभको निर्धारण

३६. सम्पत्ति तथा दायित्वबाट प्राप्त खूद लाभ : (१) कुनै आय वर्षकोलागि कुनै व्यक्तिको व्यवसायको व्यावसायिक सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त खूद लाभको गणना सो आय वर्ष मा सो व्यवसायको व्यावसायिक सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त सबै लाभको योगवाट देहायका नोक्सानी कटाई गर्नु पर्नेछ :-

(क) व्यवसायको व्यावसायिक सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट सो वर्षमा हुन गएको सबै नोक्सानीको योग,

(ख) सो वर्षमा सो व्यक्तिको अन्य कुनै व्यवसायबाट हुन गएको खूद नोक्सानी मध्ये अन्यत्र कट्टी हुन नसकेको नोक्सानी, र

(ग) कुनै आय वर्षमा सो व्यवसाय वा सो व्यक्तिको अन्य कुनै व्यवसायबाट विगतमा हुन गएको खूद नोक्सानीमध्ये कट्टी हुन नसकेको नोक्सानी ।

(२) कुनै आय वर्षकोलागि कुनै व्यक्तिको लगानीको कर लाग्ने गैर व्यावसायिक सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त खूद लाभको गणना सो आय वर्षमा सो लगानीको कर लाग्ने गैर व्यावसायिक सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त सबै लाभको योगबाट देहायको नोक्सानी कटाई गर्नु पर्नेछ :-

(क) सो लगानीको कर लाग्ने गैर व्यावसायिक सम्पत्तिको निसर्गबाट सो वर्षमा हुन गएको सबै नोक्सानीको योग,

(ख) सो वर्षमा सो व्यक्तिको अन्य कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट हुन गएको खूद नोक्सानी मध्ये अन्यत्र कट्टी हुन नसकेको नोक्सानी, र

(ग) विगतको कुनै आय वर्षमा सो व्यक्तिको सो लगानी, कुनै व्यवसाय वा अन्य कुनै लगानीबाट हुन गएको खूद नोक्सानी मध्ये कट्टी हुन नसकेको नोक्सानी ।

(३) विदेशी स्रोतको सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको नोक्सानीका सम्बन्धमा कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कट्टी गर्ने दाबी कुनै विदेशी स्रोतको सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त लाभको हदसम्म मात्र गर्न सक्नेछ ।

(४) कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) वा (२) बमोजिम एकभन्दा बढी गणनामा व्यवसाय वा लगानीबाट हुन गएको खूद नोक्सानी उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कट्टी गर्न सक्ने भएमा निजले सो नोक्सानी वा नोक्सानीको अंश कट्टी गर्ने प्रयोजनको लागि गणनाहरुको छनौट गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि, -

(१) "खूद नोक्सानी" भन्नाले, -

(क) कुनै व्यवसायको सम्बन्धमा कुनै आय वर्षमा सो व्यवसायको व्यावसायिक सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको नोक्सानी सो वर्षमा सो व्यवसायको व्यावसायिक सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त लाभभन्दा बढी भए जतिको रकम सम्झनु पर्छ ,र

(ख) कुनै लगानीको सम्बन्धमा कुनै आय वर्षमा सो लगानीको करयोग्य गैर व्यावसायिक सम्पत्तिको निसर्गबाट हुन गएको नोक्सानी सो वर्षमा सो लगानीको करयोग्य गैर व्यावसायिक सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त लाभभन्दा बढी भए जतिको रकम सम्झनु पर्छ ।

(२) "कट्टी हुन नसकेको खूद नोक्सानी" भन्नाले कुनै व्यवसाय वा लगानीको,

(क) कुनै आय वर्षमा सो व्यवसाय वा लगानीको सो वर्षमा भएको खूद नोक्सानी मध्ये उपदफा (१) को खण्ड

(ख) वा (ग) वा उपदफा २ को खण्ड (ख) वा (ग) बमोजिम कट्टी हुन नपाएको नोक्सानी, र

(ख) दफा २० को उपदफा (१) वा (२) को समय सीमाको कारणले खर्च मिन्हा पाउन नसकिने सो व्यवसाय वा लगानीको सो दफा को उपदफा (७) बमोजिमको कुनै कट्टी हुन नसकेको नोक्सानी सम्झनु पर्छ ।

३७. **सम्पत्ति तथा दायित्वबाट भएको लाभ र नोक्सानी** : (१) कुनै सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको कुनै व्यक्तिको लाभ निसर्गको समयमा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतको खर्चहरुको (आउट गोइङ्गस) योगभन्दा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापत प्राप्त आम्दानीको योग बढी भए जतिको रकम मानी गणना गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको कुनै व्यक्तिको नोक्सानी निसर्गको समयमा सो सम्पत्ति वा दायित्वबापत प्राप्त आम्दानीहरुको योगभन्दा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतको खर्चको (आउट गोइङ्गस) योग बढी भए जतिको रकम मानी गणना गर्नु पर्नेछ ।

३८. **सम्पत्ति र दायित्वहरु बापतको खर्च र खूद खर्च** : (१) यस ऐनको अधीनमा रही कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति वा दायित्व बापतको खर्चहरुमा देहायका खर्चहरु समावेश हुनेछन् :-

(क) कुनै सम्पत्तिको सम्बन्धमा देहायका रकमहरु लगायत सो सम्पत्ति प्राप्त गर्दा सो व्यक्तिबाट गरिएका खर्चहरु :-

(१) सो सम्पत्तिको निर्माण वा उत्पादन गर्दा लागेको सम्बन्धित खर्च, र

(२)[७९] सो सम्पत्ति प्राप्त भएको कारणले सो व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश गरिनु पर्ने कुनै रकम ।

(ख) सो सम्पत्ति वा दायित्वको परिवर्तन, सुधार र मर्मत संभार गर्दा लागेको खर्च लगायत सो सम्पत्ति वा दायित्वको स्वामित्व लिँदा निजबाट गरिएको खर्च, र सम्पत्तिको सम्बन्धमा सो सम्पत्तिको मर्मत संभार गर्दा लागेको खर्च,

(ग) सो सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्ग गर्दा निजबाट गरिएको खर्च, र

(घ) सो सम्पत्ति प्राप्त गर्दा वा दायित्व बहन गर्दा र त्यस्तो सम्पत्ति वा दायित्व निसर्ग गर्दा निजबाट गरिएका आकस्मिक खर्चहरु ।

तर यस्तो खर्चमा दफा २१ को उपदफा (१)को खण्ड (क), (ख), (ग), (घ) र (ङ) बमोजिमका खर्चहरु र आय निर्धारण गर्दा कट्टी गर्न सकिने हद सम्मका खर्चहरु समावेश गर्नु पर्ने छैन ।

(२) कुनै खास समयमा कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतका खूद खर्चहरु सो समयमा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतका सबै आम्दानीहरुको योगभन्दा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतको सबै खर्चहरुको योग बढी भए जतिको रकमहरु मानी गणना गर्नु पर्नेछ ।

---

[७९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको:
"(२) प्राप्तिको परिणामस्वरुप सो व्यक्तिको आय निर्धारण गर्दा आयमा समावेश गरिनुपर्ने कुनै रकम ।"

(३) परिच्छेद-६ र ७ मा उल्लिखित आय गणना गर्दा कट्टी गरिने खर्च रकमलाई कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतको खर्च रकमको सन्दर्भमा भए सरह मानी उपदफा (१) बमोजिमका खर्चहरुका सम्बन्धमा लागू हुने छन् ।

तर उल्लिखित व्यवस्थाको सम्बन्धमा दफा २६ लागू हुने छैन ।

३९. **सम्पत्ति तथा दायित्व बापतका आम्दानी र खूद आम्दानी** : (१) यस ऐनको अधीनमा रही कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति वा दायित्व बापतका आम्दानीहरुमा देहायका रकमहरु समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) निजले दायित्वको सम्बन्धमा दायित्व वहन गर्दा प्राप्त गरेका रकमहरु,

(ख) सम्पत्तिको मूल्य परिवर्तन वा न्यून गरी वा दायित्व बृद्धि गरी प्राप्त गरिएका रकमहरु लगायत सम्पत्ति प्राप्त गर्दा वा दायित्व वहन गर्ने सम्बन्धमा निजबाट प्राप्त गरिने रकमहरु, र

(ग) सो सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्ग सम्बन्धमा निजले प्राप्त गरेको वा प्राप्त गर्ने रकमहरु ।

तर यस्तो आम्दानीमा कर छूट पाएको रकम, अन्तिम रुपमा कट्टी हुने भुक्तानी[८०] वा सो व्यक्तिको आय निर्धारण गर्दा आयमा समावेश गरिने रकमहरु समावेश हुने छैनन् ।

(२) कुनै खास समयमा कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतका खूद आम्दानीहरुमा सो समयमा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतका खर्चहरुको योगभन्दा सो सम्पत्ति वा दायित्व बापतका आम्दानीहरु बढी भए जतिको रकमहरु समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) परिच्छेद-६ र ७ मा उल्लिखित विषयका सम्वन्धमा आय गणना गर्दा आयमा समावेश गरिने रकमलाई कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतको आम्दानी रकमको सन्दर्भमा भए सरह मानी उपदफा (१) बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

तर उल्लिखित व्यवस्थाको सम्बन्धमा दफा २६ लागू हुने छैन ।

४०. **सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्ग** : (१) कुनै व्यक्तिको कुनै सम्पत्तिबाट स्वामित्व हटेमा निजले सो सम्पत्तिको निसर्ग गरेको मानिनेछ । सम्पत्तिको निसर्गमा सो सम्पत्तिको स्वामित्व भएको व्यक्तिबाट सो सम्पत्तिको वितरण गरिनु सो सम्पत्ति अन्य सम्पत्ति वा दायित्वमा गाभिनु, किस्ताबन्दी बिक्रीको माध्यमबाट बिक्री गर्नु वा वित्तीय पट्टा अन्तर्गत कुनै अर्को व्यक्तिलाई पट्टामा दिइनु, रद्ध गरिनु, विनास हुनु, हराउनु, म्याद सकिनु वा समर्पण गरिनु जस्ता कार्य समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै व्यक्ति कुनै दायित्वको भारबाट हटेमा निजले सो दायित्वको निसर्ग गरेको मानिनेछ । दायित्वको निसर्गमा दायित्व फछर्यौट, रद्ध, मुक्त, समापन हुनु वा अर्को दायित्व वा सम्पत्तिमा गाभिनु जस्ता कार्य समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति वा दायित्वको देहायका अवस्थाहरुमा निसर्ग गरेको मानिनेछ :-

(क) प्राकृतिक व्यक्तिको सम्बन्धमा सो व्यक्तिको मृत्युको तत्काल अघि,

(ख) कुनै सम्पत्तिको सम्बन्धमा सो सम्पत्ति बापतका आम्दानीहरुको योग सो सम्पत्ति बापतका खर्चहरुको योगभन्दा बढी भएमा,

(ग) ऋण दाबी भएको सम्पत्तिको सम्बन्धमा,-

(१) बैंक वा वित्तीय संस्थाको ऋण दाबीको सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका मापदण्ड अनुसार खराब ऋण हुन पुगेकोमा, र

(२) अन्य कुनै अवस्थामा सो व्यक्तिले ऋण दाबी असूलउपर नहुने भनी मनासिब रुपमा विश्वास गरेकोमा ।

---

[८०] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले “कर लाग्ने रकम” भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

तर सो ऋृण दाबी असूलउपर गर्न सो व्यक्तिले सबै उपयुक्त उपायहरु अवलम्बन गरी सकेको हुन पर्नेछ ।

(घ) कुनै व्यक्तिले व्यावसायिक सम्पत्ति, गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्ति, ह्रास योग्य सम्पत्ति वा व्यापार मौज्दातको किसिम फेरिने गरी त्यस्तो सम्पत्ति निजले प्रयोग गर्न थालेको अवस्थामा सो सम्पत्तिको फेरिएको स्वरुप प्रयोग गर्नु भन्दा तत्काल अघि,

(ङ) कुनै निकायको सम्बन्धमा दफा ५७ बमोजिमका अवस्थाहरुमा, र

(च) नेपालमा अवस्थित जग्गा जमिन वा भवन बाहेक, सो व्यक्ति गैर-बासिन्दा व्यक्ति हुनुभन्दा तत्काल अघि ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम कुनै व्यक्तिले कुनै वित्तीय पट्टा अन्तर्गत कुनै सम्पत्ति पट्टामा दिएर सो सम्पत्तिको निसर्ग गरेमा निजले जुन व्यक्तिलाई सो सम्पत्ति पट्टामा दिएको हो त्यस्तो व्यक्तिले निसर्गको समयमा सो सम्पत्तिको स्वामित्व प्राप्त गरेको मानिनेछ ।

(५) सम्पत्ति तथा दायित्वहरुको निसर्गबाट कुनै व्यक्तिले प्राप्त गरेको लाभ गणना गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सो व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेका कुनै सम्पत्ति बापतका खूद खर्चहरुको रकम सो बखत उक्त सम्पत्तिको प्रचलित बजार मूल्य बराबर मानिनेछ,

(ख) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कुनै व्यक्तिको दायित्व बापतका खूद आम्दानीहरु त्यस बखत उक्त दायित्वको प्रचलित बजार मूल्य अनुसारको रकम बराबर मानिनेछ ।

४१. **<u>सम्पत्ति वा दायित्वको थमौती (रिटेन्सन) सहितको निसर्ग</u>** : कुनै व्यक्तिले दफा ४० को उपदफा (३) को खण्ड (ग), (घ), (ङ) र (च) मा उल्लिखित कुनै पनि तरिकाले कुनै सम्पत्ति वा दायित्व निसर्ग गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सम्पत्तिको सम्बन्धमा,-

(१) सो व्यक्तिलाई निसर्ग बापत निसर्गको समयमा सो सम्पत्तिको बजार मूल्य बराबरको रकम प्राप्त भएको मानिनेछ, र

(२)[८१] सो सम्पत्ति पुनः निसर्ग हुँदा यो दफा बमोजिम निसर्ग भएको समयसम्म सो सम्पत्ति वापत गरिएका खूद खर्च हरु (नेट आउटगोइङ्ग) प्राप्ति रकम बराबरको रकम भए सरह मानिने छ ।

(ख) दायित्वको सम्बन्धमा,-

(१) सो व्यक्तिलाई निसर्गको समयमा सो दायित्वको बजार मूल्य बराबरको रकम सो निसर्ग बापत खर्च गरेको मानिनेछ , र

(२)[८२] सो दायित्व पुनः निसर्ग हुँदा यो दफा बमोजिम निसर्ग भएको समयसम्म उपखण्ड (१) बमोजिम दायित्व वापत गरिएका खुद आम्दानीहरु खर्च रकम बराबरको भए सरह मानिने छ ।

४२. **<u>किस्ताबन्दी बिक्री वा वित्तीय पट्टाको माध्यमबाट निसर्ग</u>** : कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति कुनै अर्को व्यक्तिलाई किस्ताबन्दी बिक्रीको माध्यमबाट वा वित्तीय पट्टा अन्तर्गत पट्टामा दिई निसर्ग गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

---

[८१] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(२) सो समयसम्म सो सम्पत्ति बापत गरिएका खूद खर्चहरु (आउट गोइङ्ग) प्राप्ति रकम बराबरको रकम भए सरह मानिनेछ ।"

[८२] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(२) सो समयसम्म उपखण्ड (१) बमोजिम दायित्वबापत गरिएका आम्दानीहरुलाई खर्च रकम बराबरको भए सरह मानिनेछ ।"

(क) सम्पत्ति निसर्ग गर्ने व्यक्तिलाई निसर्गको समयमा सो सम्पत्तिको बजार मूल्य बराबरको रकम सो निसर्गबाट प्राप्त भएको मानिनेछ, र

(ख) निसर्गबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको उपखण्ड (क) बराबरको रकम लागत परेको मानिनेछ ।

तर दफा ४५ को व्यवस्था लागु हुने अबस्थामा यो व्यवस्था लागु हुने छैन ।

४३. **<u>पति, पत्नी वा पूर्व पति, पूर्व पत्नीलाई सम्पत्तिको हस्तान्तरण</u>** : सम्बन्ध बिच्छेद भएको वा अंश लिई भिन्न बसेको कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले निजको पति, पत्नी वा पूर्व पति, पूर्व पत्नीलाई सम्पत्ति हस्तान्तरण गरी सम्पत्तिको निसर्ग गरेमा र सो पति, पत्नी वा पूर्व पति, पूर्व पत्नीले यो दफा लागू गरिपाउन लिखित रुपमा छनौट गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले निसर्गको तत्काल अघि सो सम्पत्ति बापत भएका खूद खर्चहरु बराबरको रकम सो निसर्ग बापत प्राप्त गरेको मानिनेछ , र

(ख) खण्ड (क) बराबरको रकम हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको लागत परेको मानिनेछ ।

४४. **<u>मृत्यु पश्चात सम्पत्तिको हस्तान्तरण</u>** : कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको मृत्यु भई कुनै सम्पत्तिको स्वामित्व अर्को व्यक्तिमा हस्तान्तरणबाट निसर्ग गरिएकोमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले सो निसर्गका समयमा सो सम्पत्तिको प्रचलित बजार मूल्य बराबरको रकम निसर्ग बापत प्राप्त गरेको मानिनेछ, र

(ख) हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको खण्ड (क) बराबरको रकम लागत परेको मानिनेछ ।

४५. **<u>सम्बध्द व्यक्तिहरुबीचको हस्तान्तरण र अन्य गैर बजार हस्तान्तरणहरु</u>** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति सम्बध्द व्यक्तिलाई वा कुनै अन्य व्यक्तिलाई कुनै प्रतिफल नलिई हस्तान्तरण गरी सो सम्पत्ति निसर्ग गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले सो सम्पत्तिको निसर्गबाट सो सम्पत्तिको निसर्ग हुनु तत्काल अघि सो सम्पत्तिको बजार मूल्य वा सो सम्पत्ति बापत भएको खूद खर्चमध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम प्राप्त गरेको मानिनेछ, र

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेख भए बराबरको रकम हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको लागत परेको मानिनेछ ।

तर दफा ४३ र ४४ को व्यवस्था लागु हुने अबस्थामा यो व्यवस्था लागु हुनेछैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले व्यावसायिक सम्पत्ति, गैर व्यावसायिक <u>करयोग्य</u>[८३] सम्पत्ति वा व्यापारिक मौज्दातका रुपमा रहेको सम्पत्तिको स्वामित्व सम्बध्द व्यक्तिलाई हस्तान्तरण गरी निसर्ग गरेमा र उपदफा (६) बमोजिमका कुराहरु पूरा भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो निसर्गको तत्काल अघि सो सम्पत्ति बापत भएको खूद खर्च बराबरको रकम सो निसर्ग बापत सो व्यक्तिले प्राप्त गरेको मानिनेछ, र

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेख भए बराबरको रकम हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको लागत परेको मानिनेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कु रा लेखिएको भए तापनि उपदफा (६) बमोजिमका कुराहरु पूरा गरी कुनै व्यक्तिले ह्रासयोग्य सम्पत्तिको स्वामित्व सम्बध्द व्यक्तिलाई हस्तान्तरणबाट निसर्ग गरेमा वा त्यस्तो सम्पत्ति सो ह्रास योग्य सम्पत्तिको कुनै समूहमा पर्ने भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले सो निसर्ग हुँदाका वखत अनुसूची-२ को दफा ४ बमोजिम सो समूहको घट्दो प्रणालीको वाँकी मूल्य बराबरको रकम सो निसर्ग बापत प्राप्त गरेको मानिनेछ , र

---

[८३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "कर लाग्ने" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेख भए बराबरको रकम हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति प्राप्त गर्ने व्यक्तिको लागत परेको मानिनेछ ।

(४) कुनै व्यक्तिले यस दफा बमोजिम कुनै दायित्व सम्बध्द व्यक्तिलाई हस्तान्तरण गरी वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई कुनै मूल्य नलिई हस्तान्तरण गरी सो दायित्वको निसर्ग गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिको सो निसर्ग बापत बजार मूल्य वा सो निसर्ग हुनुभन्दा तत्काल अघिको सो दायित्वबापत भएको खूद आम्दानी मध्ये जुन घटी हुन्छ सो रकम बराबर लागत परेको मानिनेछ, र

(ख) जुन व्यक्तिलाई सो दायित्व हस्तान्तरण गरिएको हो सो व्यक्तिले उक्त दायित्व बराबरको रकम सो दायित्व लिँदाको सम्बन्धमा प्राप्त गरेको मानिनेछ ।

तर दफा ४३ र ४४ को व्यवस्था लागु हुने अवस्थामा यो व्यवस्था लागु हुनेछैन ।

(५) कुनै व्यक्तिले उपदफा (६) मा उल्लिखित कुराहरु पूरा गरी आफ्नो कुनै व्यवसायबाट आय आर्जन गर्दा लिएको कुनै दायित्व सम्बद्ध व्यक्तिलाई हस्तान्तरण गरी निसर्ग गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले उक्त निसर्गको तत्काल अघि सो दायित्वबापत गरेको खूद आम्दानी बराबरको रकम सो निसर्गको लागि सो व्यक्तिको लागत परेको मानिनेछ, र

(ख) सो सम्बध्द व्यक्तिले सो दायित्व लिने सम्बन्धमा उक्त रकम बराबरको प्राप्ति गरेको मानिनेछ ।

(६) उपदफा (२), (३) र (५) को प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिमका कुराहरु पूरा गरेको हुनु पर्नेछः-

(क) निसर्ग गरिएको व्यावसायिक सम्पत्ति, व्यापार मौज्दात वा व्यवसायको ह्रासयोग्य सम्पत्ति निसर्ग गर्ने व्यक्तिवाट हस्तान्तरण गरिएको तत्काल पछिको सम्बध्द व्यक्तिको व्यावसायिक सम्पत्ति, व्यापार मौज्दात वा व्यवसायको ह्रासयोग्य सम्पत्ति हुनेछ ।

(ख) निसर्ग गरिएको गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्ति वा कुनै लगानीको ह्रासयोग्य सम्पत्ति निसर्ग गर्ने व्यक्तिबाट हस्तान्तरण गरिएको तत्काल पछिको सम्बध्द व्यक्तिको व्यावसायिक सम्पत्ति, गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्ति ह्रास योग्य सम्पत्ति वा व्यापार मौज्दात हुनेछ ।

(ग) कुनै दायित्वको हकमा सम्बध्द व्यक्तिको कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जनका लागि सो सम्बद्ध व्यक्तिलाई सो दायित्व हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ ।

(घ) हस्तान्तरणको बखतमा सो हस्तान्तरण गर्ने व्यक्ति र सम्बध्द व्यक्ति वासिन्दा भएको हुनु पर्छ तथा सम्बध्द व्यक्ति कर छूट पाउने व्यक्ति भएको हुनु हुदैन ।

(ङ) सो सम्पत्तिमा निहित स्वामित्व वा सो दायित्वमा निहित भार अवस्था अनुसार कम्तिमा पचास प्रतिशत रहिरहनु पर्नेछ, र

(च) अवस्था अनुसार उपदफा (२), (३) वा (५) अनुसारको छनौट लागू गर्न सो व्यक्ति तथा सम्बध्द व्यक्ति दुवैबाट लिखित रुपमा अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।

४६. **<u>सम्पत्ति वा दायित्वको प्रतिस्थापन सहितको अस्वेच्छिक निसर्ग</u>** : (१) कुनै व्यक्तिले दफा ४० को उपदफा (१) मा उल्लिखित तरिकाहरु मध्ये कुनै पनि तरिकाले कुनै सम्पत्ति अस्वेच्छिक रुपमा निसर्ग गरेको एक वर्षभित्र सो सम्पत्तिको बदलामा सोही किसिमको अर्को सम्पत्तिको स्वामित्व प्राप्त गरी यो दफा लागू हुन लिखित रुपमा अनुरोध गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले देहाय बमोजिमको रकमहरुको योग बराबरको रकम सो निसर्ग बापत प्राप्त गरेको मानिनेछ :-

(१) निसर्ग हुनु भन्दा तत्काल अघि सो सम्पत्ति बापतका खूद खर्च, र

(२) सो प्रतिस्थापित सम्पत्ति प्राप्त गर्दा गरिएको खर्च भन्दा सो निसर्गबाट प्राप्त गरिएको रकम बढी भए यस्तो बढी भए जति रकम, र

(ख) सो व्यक्तिले प्रतिस्थापित सम्पत्ति प्राप्त गर्दा देहाय बमोजिमको रकमहरुको योग बराबरको रकम खर्च गरेको मानिनेछ ।

(१) निसर्ग हुनु भन्दा तत्काल अघि निसर्ग गरिएको सम्पत्ति बापतका खूद खर्चहरु, र

(२) सो निसर्गबाट प्राप्त गरिएको रकमभन्दा सो प्रतिस्थापित सम्पत्ति प्राप्त गर्दा भएको खर्च बढी भए यस्तो बढी भए जति खर्च ।

(२) कुनै व्यक्तिले दफा ४० को उपदफा (२) मा उल्लिखित तरिकाहरु मध्ये कुनै पनि तरिकाबाट कुनै दायित्व अस्वैच्छिक रुपमा निसर्ग गरेको एक वर्षभित्र सो दायित्वको सट्टामा सोही किसिमको अर्को दायित्व वहन गरी यो दफा लागू हुन लिखित रुपमा अनुरोध गरेमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले उपखण्ड (१) मा उल्लिखित रकमबाट उपखण्ड (२) मा उल्लिखित रकम घटाई हुन आउने रकम सो निसर्ग बापत खर्च गरेको मानिनेछ ।

(१) निसर्गको तत्काल अघि सो दायित्व बापतको खूद आम्दानीहरु बापतको रकम,

(२) सो प्रतिस्थापित दायित्व लिँदा प्राप्त गरिएको रकमभन्दा सो निसर्ग गर्दा भएको खर्च बढी भए यस्तो बढी भए जतिको खर्च रकम,

(ख) सो व्यक्तिले प्रतिस्थापित दायित्व लिँदा देहाय बमोजिमको रकमहरुको योग बराबरको रकम प्राप्त गरेको मानिनेछ :-

(१) निसर्ग हुनु भन्दा तत्काल अघि निसर्ग गरिएको दायित्व बापतका खूद आम्दानीहरु, र

(२) निसर्ग गर्दा भएको खर्च भन्दा प्रतिस्थापित दायित्व लिँदा प्राप्त गरिएको रकम बढी भए यस्तो बढी भए जतिको रकम ।

(३) कुनै निकायमा रहेको हितको परिवर्तन वा निकायको पुनर्निर्माणको फलस्वरुप सो निकायको एउटा हितको अर्को हित (सेक्यूरिटी) बाट प्रतिस्थापना भई अस्वैच्छिक निसर्ग सिर्जना हुने अवस्थाहरु तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४७. **सम्पत्ति र दायित्व गाभिई हुने निसर्ग** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति प्राप्त गरेको वा दायित्व वहन गरेको परिणामस्वरुप सो व्यक्तिको स्वामित्वमा भएको अर्को कुनै सम्पत्ति वा वहन गरेको अर्को कुनै दायित्व समाप्त भई वा गाभिई निसर्ग भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) निसर्ग हुनु भन्दा तत्काल अघि गाभिने सम्पत्ति वा दायित्व बापतका खूद खर्चहरु भएकोमा सो व्यक्तिले,

(१) गाभिने सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गका सम्बन्धमा सो खूद खर्च बराबरको रकम प्राप्त गरेको मानिनेछ ।

तर यस्तो रकम उक्त गाभिएको दायित्व बापत निजले प्राप्त गरेको रकमभन्दा बढी हुने छैन ।

(२) गाभिएको सम्पत्तिको स्वामित्व धारण वा दायित्वको भार वहन गर्दा उक्त रकम बराबरको रकम खर्च गरेको मानिनेछ ।

(ख) गाभिने दायित्वको सम्बन्धमा सो दायित्वको निसर्गको तत्काल अघि गाभिने दायित्वबापत खूद आम्दानीहरु भएकोमा सो व्यक्तिले :-

(१) गाभिने दायित्वको निसर्गबापत सो खूद आम्दानी बराबरको रकम खर्च गरेको मानिनेछ ।

तर गाभिएको सम्पत्तिको हकमा सो सम्पत्ति प्राप्त गर्दा निजले खर्च गरेको रकम भन्दा बढी हुनु हुँदैन ।

(२) गाभिएको सम्पत्तिको स्वामित्व धारण वा दायित्वको भार ग्रहण गर्दा उक्त रकम बराबरको रकम प्राप्त गरेको मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित कुराहरुको प्रतिकूल नहुने गरी सो उपदफा देहायका अवस्थाहरुमा समेत लागू हुनेछ :-

(क) सो व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति प्राप्त गर्ने वा बिक्री गर्ने कार्य गरेमा,

(ख) सो व्यक्तिबाट पट्टामा दिइएको सम्पत्तिको प्राप्ति गरेमा, र

(ग) हस्तान्तरण गरिलिने व्यक्तिवाट जमानत दिइएको दायित्वको हस्तान्तरण भएमा ।

४८. **विभाजनबाट हुने सम्पत्ति र दायित्वको निसर्ग** : कुनै व्यक्तिवाट स्वामित्व प्राप्त गरिएको कुनै सम्पत्तिसंग सम्बन्धित अधिकार वा वहन गरिएको दायित्वसंग सम्बन्धित भारहरु कुनै सम्पत्ति वा सोको कुनै भागको पट्टाको माध्यमबाट समेत अन्य कुनै व्यक्तिमा सिर्जना भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) अधिकार वा भारहरु स्थायी भएकोमा सो पहिलो व्यक्तिले सो सम्पत्ति वा दायित्वको कुनै भाग निसर्ग गरेको तर कुनै नयाँ सम्पत्ति वा दायित्व प्राप्त नगरेको मानिनेछ, र

(ख) अधिकार वा भारहरु अस्थायी वा सांयोगिक भएकोमा सो पहिलो व्यक्तिले सो सम्पत्ति वा दायित्वको कुनै भाग निसर्ग गरेको मानिने छैन ।

तर अवस्था अनुसार नयाँ सम्पत्ति प्राप्त गरेको वा नयाँ दायित्व लिएको मानिनेछ ।

४९. **खर्च तथा आम्दानीहरुको बाँडफाँडबाट हुने निसर्ग** : (१) कुनै व्यक्तिले देहाय बमोजिमको अवस्थामा कुनै सम्पत्ति वा दायित्व प्राप्त गर्दा, वहन गर्दा वा निसर्ग गर्दा गरिएको खर्च वा आम्दानीहरु अवस्थानुसार प्राप्ति, वहन वा निसर्गको समयमा बजार मूल्यको आधारमा सम्पत्ति र दायित्वहरु बीच बाँडफाँड गर्नु पर्नेछ :-

(क) एकै समयमा एक वा बढी सम्पत्ति प्राप्त गरेमा वा एक वा बढी दायित्व ग्रहण गरेमा, वा

(ख) एकै समयमा एक वा बढी सम्पत्ति वा दायित्व निसर्ग गरेमा ।

(२) कुनै सम्पत्तिको स्वामित्व धारण गर्ने वा दायित्व वहन गर्ने व्यक्तिले सो सम्पत्ति वा दायित्वको कुनै भाग निसर्ग गरेमा सो निसर्गको तत्काल अघिको सो सम्पत्ति वा दायित्वको खूद खर्च वा खूद आम्दानीहरुलाई निसर्ग गरिएको सम्पत्ति वा दायित्वको भाग र बाँकी रहेको भागमा अवस्था अनुसार निसर्गको तत्कालपछिको सोको बजार मूल्यको आधारमा बाँडफाँड गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ९

प्राकृतिक व्यक्ति सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

५०. **दम्पत्ति** : (१) बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति र सो व्यक्तिको बासिन्दा पति वा पत्नी दुवैले लिखित सूचना दिएर कुनै खास आय वर्षमा कर प्रयोजनको लागि एउटै प्राकृतिक व्यक्तिको रुपमा मानिने गरी छनौट गर्न सक्नेछन् ।

(२) कुनै आय वर्षको सम्बन्धमा उपदफा (१) मा उल्लिखित व्यवस्था छनौट गर्ने दम्पती मध्ये पति वा पत्नीले सो वर्षमा बुझाउनु पर्ने करको लागि एक अर्कोप्रति संयुक्त रुपमा र छुट्टाछुट्टै रुपमा जिम्मेवार हुनेछन् ।

(३)[८४] उपदफा (१) र (२) मा जे सुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आश्रितलाई भरण पोषण गनु पर्ने वासिन्दा विधवा वा विधूरलाई दम्पत्ति सरह मानिने छ ।

५१. **औषधि उपचार बापत कर मिलान** : (१) कुनै प्राकृतिक बासिन्दा व्यक्तिले निजको लागि आफैं वा अन्य कुनै व्यक्ति मार्फत गरेको स्वीकृत औषधि उपचार खर्चको लागि कुनै आय वर्षमा औषधि उपचार बापत कर मिलान गर्न दाबी गर्न सक्नेछ ।

---

[८४] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(२) कुनै आय वर्षमा प्राकृतिक व्यक्तिको औषधि उपचार बापत कर मिलानको रकम उपदफा (१) बमोजिमको स्वीकृत औषधि उपचार खर्च रकमको पन्ध्र प्रतिशतको दरले हुने रकममा उपदफा (४) मा उल्लिखित कुनै रकम भए सोसमेत जोडी गणना गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षमा प्राकृतिक व्यक्तिबाट दाबी गरिएको औषधि उपचार बापत कर मिलान रकम तोकिएको सीमाभन्दा बढी हुने छैन ।

(४) कुनै आय वर्षमा कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा देहायका हदसम्म खण्ड (क) र (ख) मा उल्लेख भए बमोजिम बढी भएको रकम जिम्मेवारी सारी आगामी वर्षहरुमा उपदफा (२) बमोजिमको रकममा समावेश गर्न सकिनेछ :-

(क) उपदफा (२) बमोजिमको रकम उपदफा (३) बमोजिमको सीमाभन्दा बढी भएमा यस्तो बढी भएको रकम, र

(ख) सो वर्षमा दफा ३ को खण्ड (क) बमोजिमको व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकम कम भएको कारणले सो व्यक्तिले औषधि उपचार वापत कर मिलान उपयोग गर्न नसक्ने हदसम्मको रकम ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “स्वीकृत औषधि उपचार खर्च ” भन्नाले तोकिए बमोजिमको स्वीकृत औषधि उपचार खर्च सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -१०

निकायहरुका लागि विशेष व्यवस्था

५२. **निकायहरुका सम्बन्धमा लागू हुने करका सिद्धान्तहरु** : (१) कुनै निकाय कर दाखिला गर्ने प्रयोजनको लागि त्यसको हिताधिकारीभन्दा छुट्टै रुपमा जिम्मेवार हुनेछ ।

(२) निकायबाट हुने वितरण दफा ५३ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ र त्यसरी हुने वितरणमा दफा ५४ बमोजिम यसका हिताधिकारीलाई कर लगाइनेछ ।

(३) निकायबाट प्राप्त गरिएको रकम र ब्यहोरिएको खर्च रकम निकायले अन्य व्यक्तिको लागि प्राप्त गरेको वा नगरेको वा खर्च ब्यहोरेको वा नब्यहोरेको जे जस्तो भए पनि निकायले प्राप्त गरेको र ब्यहोरे को मानिनेछ ।

(४) निकायको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति र वहन गरिएका दायित्वलाई सोही निकायको स्वामित्व वा भारमा रहेको मानिनेछ । यस्तो स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति र वहन गरिएका दायित्वलाई अन्य कुनै व्यक्तिको स्वामित्व वा भारमा रहेको मानिने छैन ।

(५) निकायको आयको लागि त्यसको ब्यवस्थापक, हिताधिकारी वा निकाय जो सुकैले दाखिला गरेको विदेशी आयकर सो निकायले दाखिला गरेको मानिनेछ ।

(६) कुनै निकाय र यसका व्यवस्थापक तथा हिताधिकारी बीचको कारोवारलाई परिच्छेद-७ र दफा ४५ को अधीनमा रही मान्यता दिइनेछ ।

५३. **निकायबाट हुने वितरण**: (१) निकायबाट हुने वितरणमा देहायका कुराहरु समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) निकायबाट आफ्नो कुनै हिताधिकारीलाई कुनै पनि हैसियतले गरिएको भुक्तानी, वा

(ख) मुनाफाको पूँजीकरण ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफाको खण्ड (क) मा उल्लेख भएको कुनै भुक्तानी निम्न अवस्थाहरुमा मात्र वितरण भएको मानिनेछ :-

(क) निकायबाट प्राप्त हुनसक्ने प्रतिफलको सट्टामा हिताधिकारीले उक्त निकायलाई भुक्तानी गरेको रकमभन्दा सो भुक्तानी बढी भएमा, र

(ख) सो भुक्तानीमा निम्न रकमहरु समावेश नभएमा :-

(१) हिताधिकारीको आयको गणना गर्दा समावेश भएका रकमहरु,

(२) वितरणको कारणले बाहेक अन्तिम रुपमा कर कट्टी भएको भुक्तानीहरु ।

(३) कुनै निकायको वितरणले सो निकायको सम्पत्ति र दायित्वको मूल्य घटाउने भएमा मात्र त्यस्तो वितरण मुनाफाको वितरण वा पूँजीको फिर्ता मानिनेछ ।

(४) देहायका कुनै अवस्थामा कुनै निकायको वितरणलाई दफा ५५ को अधीनमा रही मुनाफाको वितरण मानिनेछ :-

(क) उपदफा (३) मा उल्लिखित किसिमको वितरण भएमा र वितरणको समयमा निकायको दायित्वको बजार मूल्य तथा पूँजीकृत गरिएको मुनाफा समेत समावेश भएको पूँजी योगदान रकमको जम्मा रकमभन्दा सम्पत्तिको बजार मूल्य बमोजिमको रकम बढी भएमा,

(ख) मुनाफाको पूँजीकरण भएमा ।

(५) उपदफा (३) मा उल्लिखित वितरण मुनाफाको वितरण नभएको हदसम्म पूँजी फिर्ता भएको मानिनेछ ।

(६) कुनै निकायको वितरण पूँजीको फिर्ता नभएको हदसम्म सो निकायको लाभांश मानिनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “मुनाफाको पूँजीकरण” भन्नाले बोनस शेयर वा यस्तै कुनै हित जारी गरी पूँजिकृत गरेको वा सो निकायको हितको चुक्ता रकममा बृद्धि गरेको वा निकायको प्रिमियम तथा पूँजी खातामा नाफालाई आम्दानी बाँधेको समेतलाई जनाउँछ ।

५४. **लाभांशको कर** : (१) बासिन्दा निकायले वितरण गरेको लाभांशमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) कुनै कम्पनीको शेयरवालालाई वितरण गरेमा[८५] अन्तिम रुपमा कर कट्टीको विधिले कर लाग्नेछ, र

(ख)[८६] अन्य निकायहरुले वितरण गरेमा कर लाग्ने छैन ।

(२) कुनै गैर बासिन्दा निकायले कुनै बासिन्दा हिताधिकारीलाई वितरण गरेको लाभांशलाई सो हिताधिकारीको आयको गणना गर्दा समावेश गरी कर लाग्नेछ ।

(३)[८७] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम कर कट्टी भई प्राप्त भएको लाभांश वितरण गरेमा कर लाग्ने छैन ।

(४)[८८] (...............) ।

---

[८५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[८६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
“(ख) अन्य निकायहरुलाई कर लाग्ने छैन ।”

[८७] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
“(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बासिन्दा कम्पनीले कर छुट हुने संस्थालाई वितरण गरेको लाभांश बाहेक अरु बासिन्दा कम्पनीलाई लाभांश वितरण गर्दा लाभांश पाउने बासिन्दा कम्पनीले लाभांश वितरण गर्ने बासिन्दा कम्पनीको पच्चीस प्रतिशत वा सोभन्दा बढी मताधिकारमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपले एक वा बढी आफैं वा सम्बद्ध निकाय मार्फत नियन्त्रण गरेमा त्यस्तो बासिन्दा कम्पनीलाई वितरण गरिएको लाभांशमा कर लाग्ने छैन ।”

[८८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
“(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा देहायको अवस्थामा लागू हुने छैन :-
(क) लाभांश वितरण गर्ने कम्पनीको बिमोचनीय (रिडिमिवेवल) शेयरको स्वामित्वका कारण कुनै कम्पनीलाई वितरण गरिएको लाभांश ।
(ख) दफा ५८ मा उल्लेख गरिएको लाभांश ।”

५५. **निकायको बिघटन** : (१) कुनै निकायको बिघटनको क्रममा हितहरुको निसर्ग हुँदा कुनै हिताधिकारीले पाउने नाफाको अंश र योगदान गरेको पूंजिको अंशको अनुपातमा गरेको वितरणलाई निम्न सबै अवस्थाहरु पूरा भएमा सो निकायको आंशिक लाभांश र आंशिक पूँजीको भुक्तानी मानिनेछ :-

(क) प्रचलित कानूनको प्रक्रिया पूरा गरी कुनै निकायले आफ्नो हित खरिद गरेको वा कुनै निकायको बिघटन भएको कारणबाट समेत सो निकायमा रहेको हितको खारेजी, मोचन वा समर्थनको सम्बन्धमा त्यस्तो निकायबाट कुनै वितरण गरिएको,

(ख) पूर्ण बिघटन भएकोमा बाहेक सो निकायको मुनाफाको अंशमा हिताधिकारीहरुको अधिकारको उपयुक्त अनुपातमा वितरणको गणना नभएको वा मनासिव रुपमा हुन नसकेको, र

(ग) सो निसर्गपछि सो वितरण प्राप्त गर्ने सो हिताधिकारी सो निकायसंग सम्बद्ध व्यक्ति नभएको ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै निकायमा रहेको कुनै हिताधिकारीको हित सो निकायले प्रचलित कानून बमोजिम मान्यता प्राप्त धितोपत्र बिनिमय बजार मार्फत खरिद गरी उक्त हिताधिकारीलाई गरेको वितरणमा सो उपदफा र दफा ५३ को व्यवस्था लागू हुने छैन ।

५६. **निकाय र हिताधिकारीबीचको कारोबार** : (१) दफा ४५ को अधीनमा रही कुनै निकाय तथा सो निकायको हिताधिकारीवीच एक अर्कामा वितरणको कुनै तरिका वा अन्य कुनै किसिमले सम्पत्तिको स्वामित्वको हस्तान्तरणबाट सम्पत्ति निसर्ग भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सम्पत्ति हस्तान्तरणकर्ताले सो सम्पत्तिको निसर्ग हुनुभन्दा तत्काल अघिको बजार मूल्य सरहको रकम सो निसर्गबाट प्राप्त गरेको मानिनेछ, र

(ख) सम्पत्ति हस्तान्तरण गरिलिने व्यक्तिको सो सम्पत्ति प्राप्त गर्दा खण्ड (क) मा उल्लेख भए बराबरको रकम लागत परेको मानिनेछ ।

(२) दफा ४५ को अधीनमा रही कुनै निकाय र सो निकायको कुनै हिताधिकारीबीच एक अर्कामा कुनै दायित्वको हस्तान्तरणबाट सो दायित्वको निसर्ग भएमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) दायित्व हस्तान्तरणकर्ताको सो दायित्व निसर्ग हुनुभन्दा तत्कालअघिको बजार मूल्य सरहको रकम सो दायित्व निसर्ग गर्दा लागत परेको मानिनेछ, र

(ख) दायित्व हस्तान्तरण गरिलिने सो व्यक्तिले दायित्व लिँदा खण्ड (क) मा उल्लेख भए बराबरको रकम प्राप्त गरेको मानिनेछ ।

(३) कुनै निकायले कुनै हिताधिकारीलाई लाभांशको रुपमा मुनाफा बाहेकको लाभांश वितरण गरेमा त्यस्तो लाभांशको रकमलाई सो निकायको आय गणना गर्दा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

तर तोकिएको कुनै अवस्थामा यो उपदफामा उल्लेख गरिएको कुरा लागू नहुने गरी व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

५७. **नियन्त्रणमा परिवर्तन** : (१) कुनै निकायको बिगत तीन वर्ष अघिसम्मको स्वामित्वको तुलनामा पचास प्रतिशत वा सोभन्दा बढी स्वामित्व परिवर्तन भएमा सो निकायले आफ्नो स्वामित्वको सम्पत्ति वा आफूले वहन गरेको दायित्व निसर्ग गरेको मानिनेछ ।

(१क)[८९] उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिमको कुनै निकायको पचास प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व परिवर्तनको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो निकायको देहाय बमोजिमको स्वामित्वलाई मात्र समावेश गरिने छ :-

(क) सो निकायको कुल स्वामित्वको एक प्रतिशत वा सो भन्दा बढी स्वामित्व ग्रहण गर्ने शेयरवालाले ग्रहण गरेको स्वामित्व, र

---

[८९] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ख) सो निकायको कुल स्वामित्वको एक प्रतिशत भन्दा कम स्वामित्व ग्रहण गर्ने शेयरवाला मध्ये सो निकायको कुल स्वामित्वको एक प्रतिशत भन्दा बढी स्वामित्व ग्रहण गर्ने शेयरवालाको सम्बद्ध व्यक्तिले ग्रहण गरेको स्वामित्व ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिम कुनै निकायको स्वामित्व परिवर्तन भएमा त्यस्तो परिवर्तन पछि सो निकायलाई देहायका कार्य गर्न अनुमति दिइने छैन :-

(क) स्वामित्वको परिवर्तन हुनुभन्दा अघि सो निकायबाट खर्च गरिएका दफा १४ को उपदफा (३) बमोजिम अगाडि सारिएको व्याज कट्टा गर्न,

(ख) स्वमित्वको परिवर्तन हुनुभन्दा अघि सो निकायलाई हुन गएको नोक्सानी दफा २० बमोजिम कट्टा गर्न,

(ग) स्वामित्वको परिवर्तनपछि हुन गएको नोक्सानीलाई दफा २० को उपदफा (४) ....[९०] बमोजिम त्यस्तो स्वामित्वको परिवर्तन अघिको कुनै आय वर्षमा पछाडि लैजान,"

(घ) स्वामित्व परिवर्तन हुनुअघि दफा २४ को उपदफा (४) को खण्ड (क) बमोजिम कुनै रकम वा खर्च बापत हिसाब गरेको र स्वामित्वको परिवर्तन पछि सो रकम वा खर्चको दफा २४ को उपदफा (४) को खण्ड (ख) बमोजिम सच्चाएकोमा दफा २४ को उपदफा (४) बमोजिम समायोजन गर्न,

(ङ) स्वामित्वको परिवर्तन हुनुअघि दफा २५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम कुनै रकमको हिसाब गरेको र स्वामित्वको परिवर्तनपछि सो रकम प्राप्त गर्ने अधिकार त्याग गरेको वा सो रकम कुनै व्यक्तिको ऋण दाबी भएकोमा त्यस्तो व्यक्तिले उक्त ऋणलाई डुबेको ऋण मानी अपलेखन गरेमा दफा २५ को उपदफा (१) बमोजिम समायोजन गर्न,

(च) स्वामित्वको परिवर्तन हुनुअघि सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्ग गर्दा हुन गएको घाटा स्वामित्वको परिवर्तनपछि सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त आम्दानीमा दफा ३६ बमोजिम घटाउन,

(छ) स्वामित्व परिवर्तन हुनुअघि दफा ६० को उपदफा (२) को खण्ड (ख) को उपखण्ड (१) बमोजिम प्रिमियमको हिसाब गरेकोमा र स्वामित्वको परिवर्तन पछि त्यस्तो प्रिमियम बिमितलाई फिर्ता दिएमा सो बमोजिम खर्च दाबी गर्न, वा

(ज) स्वामित्व परिवर्तन हुनुअघि विदेशी आयका सम्बन्धमा दाखिला गरेको करलाई दफा ७१ को उपदफा (३) बमोजिम आगामी वर्षमा सार्न ।

(३) कुनै निकायको स्वामित्वमा कुनै आय वर्षमा उपदफा (१) मा उल्लिखित किसिमले परिवर्तन भएमा सो आय वर्षको स्वामित्व परिवर्तन अघि र पछिको भागहरुलाई छूट्टाछूट्टै आय वर्षहरुको रुपमा मानिनेछ ।

५८. **लाभांश कर घटाउन नदिने व्यवस्था** : (१)[९१] कुनै निकायले देहायको सबै अवस्थाहरु कायम राखी गरेको प्रबन्धलाई लाभांश कर घटाउन गरेको प्रबन्ध मानिने छ :-

---

[९०] आर्थिक ऐन, २०६४ ले, "दफा ५९, वा ६०" भन्ने शब्द र अंकहरु झिकेको । आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[९१] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :

"५८. लाभांश कर घटाउन नदिने व्यवस्था : (१) कुनै निकायले देहाय बमोजिम लाभांश वितरण गरेमा लाभांश कर घटाउन प्रबन्ध गरेको मानिनेछ :-

(क) चालू वा अपेक्षित मुनाफा संचित गरेकोमा,

(ख) हित प्राप्त गर्ने कुनै व्यक्तिले सो निकायको कुनै हित प्राप्त गर्छ र सो हित प्राप्तकर्ता वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिले सो निकायको हालको वा साबिकको हिताधिकारीलाई वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिलाई हित प्राप्तिसंग सम्बन्धित भए वा नभएपनि र हित प्राप्तीको समयमा भुक्तानी भए वा नभएपनि कुनै भुक्तानी गरेकोमा,

(ग) सो भुक्तानी पूर्ण वा आंशिक रुपमा निकायको मुनाफामा प्रतिबिम्बित भएमा, वा

(क) सो निकायको संचित, चालू वा अपेक्षित मुनाफा भएमा,

(ख) हित प्राप्त गर्ने कुनै व्यक्तिले सो निकायको कुनै हित प्राप्त गर्छ र सो हित प्राप्तकर्ता वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिले सो निकायको हालको वा साबिकको हिताधिकारीलाई वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिलाई हित प्राप्तिसंग सम्बन्धित भए वा नभएपनि र हित प्राप्तीको समयमा भुक्तानी भए वा नभएपनि कुनै भुक्तानी गरेकोमा,

(ग) सो भुक्तानी पूर्ण वा आंशिक रुपमा निकायको मुनाफामा प्रतिबिम्बित भएमा, र

(घ) सो निकायले सो हित प्राप्तकर्तालाई लाभांश वितरण गरेकोमा र सो लाभांशले पूर्ण वा आंशिक रुपले सो मुनाफालाई समावेश गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गरिएको लाभांश कर घटाउने प्रबन्ध अन्तर्गत कुनै निकायबाट लाभांश वितरण गरिएकोमा सो प्रबन्धलाई देहायसरह भएको मानिनेछ :-

(क) हित प्राप्तकर्ता वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिले गरेको भुक्तानीलाई सो व्यक्तिले गरेको भुक्तानी नमानी सो निकायले खण्ड (ख) मा उल्लिखित साबिक वा हालको हिताधिकारीलाई लाभांश वितरण गरे सरह मानिनेछ ।

(ख) सो निकायबाट हित प्राप्तकर्तालाई वितरण गरिएको लाभांश खण्ड (क) मा उल्लिखित लाभांशबाट सो भुक्तानी भनिएको रकम घटाई हुन आउने रकम बराबर भएको मानिनेछ ।

परिच्छेद -११

बैंकिंग बिमा व्यवसाय सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

५९. **बैंकिङ्ग व्यवसाय** : (१) बैंकिङ्ग व्यवसाय संचालन गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त हुने आय वा नोक्सानीको गणना गर्दा सो व्यक्तिले संचालन गरेको अन्य व्यवसाय भन्दा बैंकिङ्ग व्यवसायलाई भिन्न व्यवसायको रुपमा मानी छुट्टै गणना गर्नु पर्नेछ ।

(१क)[९२] नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको मापदण्डको अधीनमा रही बैकिङ्ग व्यवसाय सञ्चालन गर्ने व्यक्तिले जोखिम व्यहोर्ने कोषमा राखेको असुल हुन बाँकी ऋण रकमको बढीमा पाँच प्रतिशतसम्मको रकमलाई खर्च को रूपमा कट्टी गरिनेछ । यसरी जोखिम व्यहोर्ने कोष कायम रहेको अवस्थामा नउठ्ने आसामी भनी मुनाफाबाट खर्च लेखिएमा मिन्हा हुनेछैन र सो कोषमा रहेको रकम पूँजिकृत गरिएमा वा मुनाफा वा लाभांश बाँडफाँड गरिएमा जुन वर्ष बाँडफाँड गरिएको छ सोही वर्षको आयमा समावेश गरिने छ ।

(२) [९३].........

(३) ....

(घ) सो निकायबाट हित प्राप्तकर्ताले हित प्राप्त गरेपछि सो निकायले सो हित प्राप्तकर्तालाई लाभांश वितरण गरेकोमा र सो लाभांशले पूर्ण वा आंशिक रुपले सो मुनाफामा समेटेमा ।"

[९२] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[९३] आर्थिक ऐन, २०६४ ले उपदफा (२) र (३) झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । झिक्नु भन्दा पहिले निम्न व्यवस्था थियो :

(२) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा बैंकिंग व्यवसायवाट नोक्सान भएमा सो व्यक्तिले त्यस्तो नोक्सानी सो व्यवसायको विगतका पाँच आय वर्षहरुको को आयवाट तोकिए बमोजिम घटाउन पाउनेछ ।

तर उपदफा (१क.) बमोजिमको रकमलाई खर्चको रुपमा कट्टी गरेको भए त्यस्तो नोक्सानी घटाउन पाइने छैन । (या प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप गरेको थियो)

(३) उपदफा (२) बमोजिम नोक्सानी घटाउँदा देहाय बमोजिम भएको हुनु पर्नेछ :-

(क) विगत आय वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त कुनै आय भन्दा बढी हुन नहुने,

(ख) कूल योग नोक्सानीको रकमभन्दा बढी हुन नहुने,

६०. **सामान्य बिमा व्यवसाय** : (१) सामान्य बिमा व्यवसाय संचालन गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त हुने आय वा नोक्सानी गणना गर्दा सो व्यक्तिले संचालन गरेको अन्य व्यवसाय भन्दा बिमा व्यवसायलाई भिन्न व्यवसायको रुपमा मानी छूट्टै गणना गर्नु पर्नेछ ।

(२) सामान्य बिमा व्यवसाय गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षको आयको गणना गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) आयतर्फ यस ऐन बमोजिम समावेश गर्नु पर्ने कुनै अन्य रकमहरुका अतिरिक्त देहायका रकमहरु पनि समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(१) सो व्यक्तिले सो वर्षमा सो व्यवसाय संचालन गरी प्राप्त गरेको पुनर्बिमाको प्रिमियम लगायत बिमाको प्रिमियम बापतको रकम, र

(२) पुनर्बिमा, जमानत, सुरक्षण वा क्षतिपूर्तिको कुनै करारबापत खण्ड (ख) को उपखण्ड (१) बमोजिमका भुक्तानीवाट सो वर्षमा प्राप्त रकमहरु ।

(ख) खर्चतर्फ यस ऐन बमोजिम कट्टा गर्न पाउने रकमका अतिरिक्त देहायका रकमहरु पनि कट्टा गर्न पाउनेछ :-

(१) सो व्यवसाय संचालन गर्दा सो व्यक्तिबाट बिमकको हैसियतमा सो वर्षमा गरिएको भुक्तानीहरु, र

(२) सो वर्ष वा विगत वर्षमा सो व्यवसायबाट भएको आय गणना गर्दा खण्ड (क) को उपखण्ड (१) बमोजिम समावेश गरिएका सो वर्षमा बीमीतलाई फिर्ता दिइएका प्रिमियमहरु ।

(३)[९४] जोखिम व्यहोर्ने कोषमा राखेको देहाय बमोजिमको रकमको योग

(क) कुनै वर्षको नाफा नोक्सान हिसाबमा देखाइएको खुद बीमा शुल्कको ५० प्रतिशतसम्मको रकम, र

(ख) कुनै वर्षको अन्त्यमा दाबी भुक्तानी बापत बाँकी रकमको ११५ प्रतिशतसम्मको रकम ।

तर, यस उपखण्ड बमोजिम कुनै वर्ष खर्चकट्टी लिएको रकम आगामी आय वर्षमा बीमा व्यवसायको आय गणना गर्दा आयमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(३)[९५] ....

(४) ....

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "दर्ता भएको सामान्य बिमा व्यवसाय" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम नेपालमा दर्ता भई सामान्य बिमा कारोवार गर्ने बिमा व्यवसाय सम्झनु पर्छ ।

६१. **लगानी बिमा व्यवसाय** : (१) लगानी बिमा व्यवसाय संचालन गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त हुने आय वा नोक्सानीको गणना गर्दा सो व्यक्तिले संचालन गरेको अन्य व्यवसाय भन्दा लगानी बिमा व्यवसायलाई भिन्न व्यवसायको रुपमा मानी छुट्टै गणना गर्नु पर्नेछ ।

---

[९४] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[९५] आर्थिक ऐन, २०६४ ले झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । झिक्नु भन्दा पहिले निम्न व्यवस्था थियो:

(३) कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा दर्ता भएको सामान्य बिमा व्यवसायबाट नोक्सानी भएमा सो व्यक्तिले त्यस्तो नोक्सानी सो व्यवसायको विगत पाँच आय वर्षहरुको आयवाट तोकिए बमोजिम घटाउन पाउनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम नोक्सानी घटाउँदा देहाय बमोजिम भएको हुनु पर्नेछ :-
(क) सो विगत आय वर्षमा सो व्यवसायबाट प्राप्त कुनै आय भन्दा बढी हुन नहुने,
(ख) कूलयोग नोक्सानीको रकमभन्दा बढी हुन नहुने,
(ग) दफा २० को प्रयोजनको लागि कट्टा गर्न नपाएको नोक्सानीको रकम घट्ने ।

(२) लगानी बिमा व्यवसाय गर्ने कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षको आय गणना गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) देहायका रकमहरु बाहेक यस ऐन बमोजिम समावेश गर्न सकिने अन्य रकमहरु समावेश गर्ने :-

(१) सो व्यक्तिले सो व्यवसाय संचालन गर्दा प्रिमियम लगायत बिमा प्रिमियम बापतको रुपमा सो आय वर्षमा प्राप्त गरेको पुनर्बिमाको रकम, र

(२) पुनर्बिमा, जमानत, सु रक्षण वा क्षतिपूर्तिको कुनै करार बापतको खण्ड (ख) को उपखण्ड (१) बमोजिमको भुक्तानीवाट सो वर्षमा प्राप्त रकमहरु ।

(ख) देहायका रकमहरु बाहेक यस ऐन बमोजिम कट्टी गर्न सकिने अन्य रकमहरु कट्टी गर्ने :-

(१) कुनै व्यक्तिले बिमकको हैसियतमा उक्त व्यवसाय संचालन गर्दा गरेको भुक्तानीहरु, र

(२)[९६] बीमितलाई फिर्ता भएको खण्ड (क) को उपखण्ड (१) मा उल्लिखित प्रिमियम ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (क) को उपखण्ड (१) र (२) तथा खण्ड (ख) को उपखण्ड (१) र (२) मा उल्लिखित रकमहरु सो व्यक्तिको सम्पति वा दायित्व बापतका आम्दानी र खर्च मानिने छैन[९७] ।

(४) कुनै व्यक्तिको लगानी बिमा व्यवसायको लगानी बिमा सम्झौता सो व्यक्तिको सम्पत्ति तथा दायित्व मानिने छैन ।

६२. **बिमाबाट प्राप्त रकम** : (१) कुनै व्यक्तिको आयको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिले बिमाबाट प्राप्त गरेको रकमको सम्बन्धमा दफा ३१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लगानी बिमाबाट प्राप्त लाभ सम्बन्धमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) बासिन्दा व्यक्तिले त्यस्तो रकम भुक्तानी गरेको अवस्थामा बीमीत उपर अन्तिम रुपमा हुने कर कट्टीद्वारा कर लगाइनेछ, र

(ख) गैर बासिन्दा व्यक्तिले त्यस्तो रकम भुक्तानी गरेको अवस्थामा बिमितको आयमा सो रकम समावेश गरी गणना गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "लगानी बिमाबाट प्राप्त लाभ" भन्नाले सो बिमाको सम्बन्धमा कुनै व्यक्तिले लगानी बिमा बापत प्राप्त गरेको भुक्तानी सो व्यक्तिले तिरेको प्रिमियमभन्दा बढी भएजतिको रकमलाई सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -१२

अवकाश वचत सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

६३. **अवकाश कोषको स्वीकृति** : (१) अवकाश कोष राख्न चाहने बासिन्दा व्यक्तिले अवकाश कोष राख्ने स्वीकृतिको लागि विभाग समक्ष निवेदन दिएमा विभागले तोकिए बमोजिम स्वीकृति प्रदान गर्नेछ ।

---

[९६] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले व्यवस्था झिकेको :
"(२) खण्ड (क) को उपखण्ड (१) मा उल्लिखित बीमीतलाई फिर्ता भएको प्रिमियम ।"

[९७] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "खर्चहरुमा समावेश गर्नु पर्नेछ" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[९८]तर नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ बमोजिम स्थापना भएको नागरिक लगानी कोषले अवकाश कोष राख्न चाहेमा त्यस्तो कोषले र कर्मचारी संचय कोष ऐन, २०१९ बमोजिम स्थापना भएको कर्मचारी संचय कोषले अवकाश कोष सञ्चालन गरेमा त्यस्तो कोषको लागि स्वीकृति लिनु पर्ने छैन ।

(२) स्वीकृत अवकाश कोषको हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा सो कोषमा गरेको अवकाश योगदान आफ्नो करयोग्य आयको गणना गर्दा घटाई पाउन दावी गर्न सक्ने छ[९९] ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिम कुनै आय वर्षमा कुनै व्यक्तिबाट घटाई पाउन दाबी गरिएको रकम तोकिएको अवकाश योगदानको सीमाभन्दा बढी हुने छैन ।

६४. **अवकाश कोषमा कर** : (१) अवकाश कोषको आय निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि यस ऐन बमोजिम समावेश हुने वा कट्टी हुने रकमहरु कोषको आय गणना गर्दा समावेश वा कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

तर-

(क) सो कोषमा प्राप्त योगदान सो कोषको आम्दानी हुने छैन र त्यस्ता योगदानलाई गणनामा समावेश गरिने छैन ।

(ख) अवकाश भुक्तानीहरु सो कोषको खर्च हुने छैन र त्यस्ता भुक्तानीलाई आयको गणना गर्दा कट्टी गर्न पाईने छैन ।

(ग) कुनै हिताधिकारीको अवकाश कोषमा रहेको हित सो कोषको दायित्व हुने छैन ।

(२) स्वीकृत अवकाश कोषको आयमा कर लाग्ने छैन ।

(३) कुनै स्वीकृत अवकाश कोष त्यस्तो कोषको रुपमा नरहेमा त्यस्तो कोषले खण्ड (क) बमोजिमको रकमबाट खण्ड (ख) बमोजिमको रकम घटाई हुने रकममा अनुसूची- १ को दफा २ को उपदफा (१) मा उल्लिखित[१००] लाग्ने करको दर अनुसार हुन आउने रकम कर बुझाउनु पर्नेछ :-

(क) सो कोषबाट स्वीकृत अवकाश कोषको रुपमा स्वीकृति प्राप्त गरेको मितिदेखि मान्यता समाप्त भएको मितिसम्मको अवधिबीच सोकोषमा जम्मा भएको सबै अवकाश योगदानहरु र उपदफा(२) लागू नभएको भए करयोग्य आय मानिने सबै आय रकम,

(ख) सो कोषबाट स्वीकृत अवकाश कोषको रुपमा स्वीकृति प्राप्त गरेको मितिदेखि मान्यता समाप्त भएको मितिसम्मको अवधिबीच सो कोषले भुक्तानी दिएको सबै अवकाश भुक्तानी रकम ।

६५. **अवकाश भुक्तानीहरु** : (१) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको कुनै स्वीकृत अवकाश कोषमा रहेको हितबाट भएको वा नेपाल सरकारबाट भएको अवकाश भुक्तानी[१०१] आय गणना गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) सो कोषमा रहेको हित बापत सो कोषले गरेका अवकाश भुक्तानीहरुलाई आयमा समावेस गर्नु पर्नेछ, र

(ख) खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यदि त्यस्तो भुक्तानी एकमुष्ठ रुपमा गरिएको छ भने यसरी गरिएको भुक्तानी रकमवाट सो भुक्तानी रकमको पचास प्रतिशत वा रु. पाँच लाख रुपैया मध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम घटाई हुने भूक्तानीलाई सो प्राकृतिक व्यक्तिको गैर व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त लाभ मानिनेछ ।

(२) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको कुनै स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषमा रहेको हितबाट भएको लाभ गणना गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम हुनेछ :-

---

[९८] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[९९] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले “आयवाट घटाई पाउन दाबी गर्न सक्नेछ” भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१००] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले “कम्पनीलाई” भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१०१] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(क) बासिन्दा व्यक्तिबाट रकम भुक्तानी गरिएकोमा अन्तिम रुपमा हुने कर कट्टीको रुपमा सो हिताधिकारी उपर सो रकममा कर लाग्नेछ, र

(ख) गैर बासिन्दा व्यक्तिले रकम भुक्तानी गरेकोमा सो हिताधिकारीको आय गणना गर्दा सो रकम समावेश गर्नु पर्नेछ ।

<u>स्पष्टीकरण</u>: यस दफाको प्रयोजनको लागि "स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषमा रहेको हित बापत भएको लाभ" भन्नाले स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषलाई सोकोषमा रहेको हित बापत हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्तिबाट बुझाइएको अवकाश योगदानहरुको रकमभन्दा सो कोषबाट सो व्यक्तिको हित बापत सो व्यक्तिलाई गरिएको अवकाश भुक्तानी बढी भए यस्तो बढी भए जतिको रकम सम्झनु पर्छ ।

[१०२] तर, हिताधिकारीको योगदान नहुने कुनै कोष (नन् कन्ट्रीबुटरी फण्ड) बाट भएको भूक्तानीलाई स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषमा रहेको हित बापत भएको लाभ मानिने छैन ।

६६. (..........................)[१०३]

परिच्छेद -१३

अन्तर्राष्ट्रिय कर

६७. **<u>आयको स्रोत, नोक्सानी, लाभ र भुक्तानी</u>** : (१) कुनै व्यक्तिको कुनै रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको आयको स्रोतमा खण्ड (ख) मा उल्लिखित रकमभन्दा खण्ड (क) मा उल्लिखित रकम बढी भएको भए त्यस्तो बढी भएको रकमको हदसम्म नेपालमा रहेको स्रोत मानिनेछ ।

(क) सो आय गणना गर्दा समावेश गरिएका नेपालमा स्रोत भएका रकमहरु,

(ख) सो आय गणना गर्दा कट्टी गरिएका नेपालमा स्रोत भएका रकमहरु ।

(२) कुनै व्यक्तिको कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट हुन गएको नोक्सानीमा खण्ड (ख) मा उल्लिखित रकमभन्दा खण्ड (क) मा उल्लिखित रकम बढी भएको भए त्यस्तो बढी भएको रकमको हदसम्म नेपालमा रहेको स्रोत मानिनेछ ।

(क) सो व्यवसाय वा लगानीको आय गणना गर्दा कट्टी गरिने नेपालमा स्रोत भएका रकमहरु,

(ख) सो आय गणना गर्दा समावेश गरिएका नेपालमा स्रोत भएका रकमहरु ।

(३) आय गणना गर्दा समावेश गरिने रकमको देहायको अवस्थामा नेपालमा स्रोत भएको मानिनेछ :-

(क) नेपालमा स्रोत रहेका सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट प्राप्त लाभबाट नेपालमा स्रोत रहेको सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको नोक्सानी घटाई हुन आउने दफा ७ को

---

[१०२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१०३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले खारेज गरेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । खारेज हुनु अघि निम्न व्यवस्था थियो :

"६६. **<u>अवकाश कोषमा रहेको हित बापतका खर्च र आम्दानीहरु</u>** : (१) कुनै अवकाश कोषमा कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको हितको रुपमा रहेको कुनै सम्पत्ति बापत गरिएको खर्चमा देहायका रकम समावेस गर्नु पर्नेछ :-

(क) सो प्राकृतिक व्यक्तिले हितको सन्दर्भमा गरेको सबै अवकाश योगदानहरु, र

(ख) सो कोषबाट दफा ६४ को उपदफा (३) बमोजिम कर दाखिला गरिएकोमा सो कोष स्वीकृत अवकाश कोषको रुपमा स्वीकृत भएको मितिदेखि मान्यता समाप्त भएको मितिसम्मको बीचको अवधिमा उपदफा (२) बमोजिम सो सम्पत्ति बापतका आम्दानीहरुमा समावेश गरिएको रकम ।

तर उपरोक्त रकमहरु दफा ३८ मा उल्लिखित खर्चमा समावेस भएको हुनु हुदैन ।

(२) कुनै स्वीकृत अवकाश कोषमा कुनै व्यक्तिको हितको रुपमा रहेको कुनै सम्पत्ति बापतका आम्दानीहरुमा सो हितका सम्बन्धमा गरिएका अवकाश योगदानहरु बापत दफा ६३ को उपदफा (२) बमोजिम सो व्यक्तिबाट दाबी गरिएका छूटहरु समावेश गर्नु पर्नेछ ।"

उपदफा (२) को खण्ड (ग) वा दफा ९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिमका खूद लाभ,

(ख) नेपालमा रहेका सम्पत्ति वा नेपालमा बहन गर्नु पर्ने दायित्व समावेश भएकोमा दफा ७ को उपदफा (२) को खण्ड (घ) वा दफा ९ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) मा उल्लेख भए बमोजिम आय गणना गर्दा समावेश गरिने लाभ र रकमहरु,

(ग) खण्ड (क) र (ख) को अधीनमा रही नेपालमा स्रोत रहेका प्राप्त भुक्तानीहरु ।

(४) नेपालमा रहेका सम्पत्ति वा नेपालमा बहन गर्नु पर्ने दायित्व समावेश भएकोमा सो सम्पत्ति वा दायित्वको निसर्गबाट हुन गएको लाभ वा नोक्सानीको स्रोत नेपालमा रहेको मानिनेछ ।

(५) आय निर्धारण गर्दा कट्टी गरिएका रकमहरुमा देहायका रकमहरु समावेश भएकोमा त्यस्ता रकमहरुको स्रोत नेपालमा भएको मानिनेछ :-

(क) नेपालमा रहेका सम्पत्तिहरुका सम्बन्धमा दफा १५को उपदफा (१) मा उल्लिखित लागतको खर्च कट्टी गर्न पाउने रकम,

(ख) नेपालमा रहेका सम्पत्तिका सम्बन्धमा दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिमका खर्चहरु तथा दफा १९ बमोजिम कट्टी गर्न पाउने हदसम्मका खर्च रकमहरु, र

(ग) खण्ड (क) र (ख) का अधीनमा रही नेपालमा स्रोत रहेका भुक्तानीहरु ।

(६) देहायका भुक्तानीहरुको स्रोत नेपालमा रहेको मानिनेछ :-

(क) बासिन्दा निकायबाट भुक्तानी दिइएको लाभांशहरु,

(ख) बासिन्दा व्यक्तिबाट तिरिएको व्याज,

(ग) नेपालमा रहेको जमिनबाट प्राप्त प्राकृतिक स्रोतका सम्बन्धमा गरिएको वा त्यस्तो स्रोतको सन्दर्भमा गणना गरिएको प्राकृतिक स्रोत बापतको भुक्तानी,

(घ) नेपालमा रहेका कुनै सम्पत्तिको प्रयोग बापत भुक्तानी गरिएको वहाल रकम,

(ङ) कुनै ब्यक्तिले नेपालमा रहेका कुनै सम्पत्तिको प्रयोग कसैलाई गर्न दिए बापत वा सम्पत्ति प्रयोग गर्ने अधिकार वा त्यस्तो सम्पत्ति प्रयोग नगर्ने बन्देज माने बापत प्राप्त गरेको रोयल्टी,

(च) कुनै व्यक्तिबाट नेपालमा रहेको जोखिमको बिमा सम्बन्धमा भुक्तानी गरिएको साधारण बिमा बापतको रकम र सो व्यक्तिलाई साधारण बिमा बापत बुझाइएको प्रिमियम,

(छ) कुनै व्यक्तिले अन्तर चलान (ट्रान्ससिपमेन्ट) गरेको परिणामस्वरुप बाहेक नेपालमा स्थल, सामुद्रिक वा हवाई यातायात वा चार्टर सेवा व्यवसाय संचालन गरी देहाय बमोजिम प्राप्त गरेको भुक्तानी :-

(१) प्रस्थान गर्ने यात्रुहरुको ओसार पसार गर्ने, वा

(२) डाक, पशुपंक्षी वा अन्य प्रत्यक्ष चल सम्पत्ति चलान गर्ने ।

(ज) तार, रेडियो, अप्टिकल फाईवर वा भू-उपग्रह जस्ता संचारको माध्यमबाट खबर वा सूचना संप्रेषण गर्ने व्यवसाय संचालन गर्ने व्यक्तिले त्यस्ता खवर वा सूचना नेपालमा उत्पत्ति भएको वा नभएको जे भएपनि नेपालमा स्थापित संयन्त्रहरुबाट खवर वा सूचनाको संप्रेषणका सम्बन्धमा सो व्यक्तिले प्राप्त गरेको भुक्तानी,

(झ) रोजगार गर्न वा सेवा प्रदान गर्न वा सो कार्यहरुमा बन्देज माने बापत खण्ड (छ) वा (ज) मा उल्लेख नगरिएका किसिमका सेवा शुल्क लगायतका देहायका अवस्थाका भुक्तानीहरु :-

(१) भुक्तानीको स्थान जहां सुकै भएपनि नेपालमा सो कार्यहरु भएमा, वा

(२) रोजगार[१०४] जहाँसुकै भएपनि नेपाल सरकारले भुक्तानी दिने भएमा ।

(ञ) बासिन्दा व्यक्तिबाट भुक्तानी गरिएका खण्ड (झ) भित्र नपर्ने वार्षिक वृत्तिको रकम, लगानी बिमा बापतको रकम र अवकाश भुक्तानीको रकम तथा त्यस्तो रकमहरु सुनिश्चित गर्न बासिन्दा व्यक्तिलाई दिएको कुनै प्रिमियम वा अन्य भुक्तानी,

(ट) नेपालमा रहेको सम्पत्तिबाट संचालित व्यवसाय वा लगानीका सम्बन्धमा प्राप्त गरिएका उपहारहरु, र

(ठ) माथि खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ), (च), (छ), (ज), (झ), (ञ) र (ट) मा उल्लेख भए वाहेकका देहायका भुक्तानीहरु :-

(१) नेपालमा रहेको सम्पत्तिको निसर्गको सम्बन्धमा वा नेपालमा बहन गर्नु पर्ने दायित्व प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा गरिएका भुक्तानीहरु, वा

(२) नेपालमा संचालित क्रियाकलापका सम्बन्धमा गरिएका भुक्तानीहरु ।

(७) माथिका उपदफाहरुमा लेखिए बमोजिम नेपालमा स्रोत भएका मानिने बाहेक कुनै आय, नोक्सानी, रकम, लाभ वा भुक्तानीलाई विदेशी स्रोत भएको मानिनेछ र त्यस्तो आय, नोक्सानी, रकम, लाभ वा भुक्तानीको स्रोत कुन विदेशी मुलुकमा रहेको छ भन्ने कुरा यकीन गर्ने प्रयोजनका लागि यस ऐनमा नेपाल भनी उल्लेख भएका सन्दर्भहरु कुनै खास विदेशी मुलुकको हकमा उल्लेख भएको सन्दर्भ सरह मानी लागू हुनेछन् ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि, -

(क) "नेपालमा रहेको सम्पत्ति" भन्नाले नेपालमा रहेका जग्गा जमीन वा भवनहरु तथा बासिन्दा व्यक्तिको कुनै विदेशी राष्ट्रमा रहेका जग्गा जमिन वा भवन बाहेकका सम्पत्ति वा सो व्यक्ति दफा ६९ बमोजिम नियन्त्रित विदेशी निकाय संग सम्बद्ध रहेमा सो निकायमा रहेको निजको हित समेत सम्झनु पर्छ ।

(ख) "नेपालमा बहन गर्नु पर्ने दायित्व" भन्नाले बासिन्दा व्यक्तिको दायित्व सम्झनु पर्छ ।

६८. **विदेशी स्थायी संस्थापनहरु** : (१) दफा ३ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐनका अन्य व्यवस्थाहरुको अधीनमा रही गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित कुनै विदेशी स्थायी संस्थापनको आयमा लाग्ने कर दाखिला गर्ने जिम्मेवारी सोही संस्थापनको हुनेछ ।

(२) विदेशी स्थायी संस्थापनको आयवाट दफा ६९ बमोजिम सो सस्थापनको स्वामित्व भएको व्यक्तिको आय छूट्याउनु पर्नेछ ।

(३) गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित विदेशी स्थायी संस्थापनले विदेश पठाएको आयमा दफा ३ को खण्ड (ख) मा उल्लेख भए बमोजिमको स्थायी संस्थापन उपर कर लाग्नेछ ।

(४) गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित विदेशी स्थायी संस्थापनले कुनै आय वर्षमा विदेश पठाएको आय सो विदेशी स्थायी संस्थापनले सो वर्षमा वितरण गरेको लाभांश रकम बराबर हुनेछ ।

६९. **नियन्त्रित विदेशी निकायहरु** : (१) कुनै निकायले कुनै आय वर्षको अन्त्यमा नियन्त्रित विदेशी निकायको रुपमा सो निकायले सो वर्षमा भएको सम्वद्ध आयको लाभांश वितरण गरेमा आफ्ना हिताधिकारीहरुलाई समानुपातमा देहाय बमोजिम लाभांश वितरण गरेको मानिनेछ :-

(क) लाभांश वितरण गर्दा सो आयमा रहने सो हिताधिकारीहरुको अधिकार अनुसार, वा

(ख) ती अधिकारहरु मनासिव रुपमा निश्चित नभएमा विभागले परिस्थिति अनुरुप उपयुक्त ठानेको तरिका अनुसार ।

[१०४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "सो कार्यहरु" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(२) कुनै आय वर्षको अन्त्यमा नियन्त्रित विदेशी निकायको रुपमा रहेको निकायबाट सो आय वर्षमा उपदफा (१) बमोजिम बाहेक वितरण गरिएका लाभांशहरुमा कर लाग्ने छैन ।

(३) लाभांश वितरणको समयमा नियन्त्रित विदेशी निकायसंग सम्बद्ध रहेका हिताधिकारीहरुलाई सो निकायबाट उपदफा (१) बमोजिम वितरण गरिएको मानिने लाभांशको सम्बन्धमा देहाय बमोजिम भएको मानिनेछ :-

(क) सो निकायको सम्बद्ध आयको किसिम र स्रोत सरहको विशेषता भएको, र

(ख) सो निकायको सम्बद्ध आयको प्रत्येक किसिम र स्रोत मध्येबाट समानुपातिक रुपमा वितरण गरेको ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम वितरण गरिएको मानिने रकमका सम्बन्धमा उपदफा (५) वा दफा ५२ को उपदफा (५) बमोजिम दाखिला गरिएको मानिने समेत कुनै नियन्त्रित विदेशी निकायबाट दाखिला गरिएको कुनै कर सो निकायसंग सम्बद्ध हिताधिकारीका लागि छुट्याउनु पर्नेछ ।

(५) बाँडफाँडको समयमा उपदफा (४) बमोजिम छुट्याइएको कर हिताधिकारीले दाखिला गरेको मानिनेछ र त्यस्तो करका लागि हिताधिकारीले दफा ७१ मा व्यवस्था गरिएबमोजिम कर मिलान गर्ने सुविधा पाउन सक्नेछ ।

(६) वितरणको समयमा उपदफा (१) बमोजिम हिताधिकारीलाई वितरण गरिएको मानिने रकमलाई सो प्रापक हिताधिकारीको सो वितरण गर्ने निकायमा हितकोरुपमा रहेको कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतको खर्चमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(७) वितरणको समयमा उपदफा (२) बमोजिम कर छूट पाउने हिताधिकारीलाई वितरण गरिएको लाभांशलाई प्रापक हिताधिकारीको सो वितरण गर्ने निकायमा हितको रुपमा रहेको कुनै सम्पत्ति वा दायित्व बापतको आम्दानीमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(८) यस ऐनको प्रयोजनको लागि दाखिला गरेको विदेशी आयकरलाई वा उपदफा (५) वा दफा ५२ को उपदफा (५) बमोजिम कुनै नियन्त्रित विदेशी निकायले दाखिला गरे सरह मानिएको विदेशी आयकरलाई सो निकायले यस ऐन बमोजिम दाखिला गरेको वा दाखिला गरे सरह मानिएको कर रकम मानिनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि,-

(क) "सम्बद्ध आय" भन्नाले कुनै आय वर्षमा कुनै नियन्त्रित विदेशी निकायको करयोग्य आय गणना गर्दा सो निकायलाई बासिन्दा निकाय भएसरह मानी गणना गरिएको करयोग्य आय सम्झनु पर्छ ।

(ख) "नियन्त्रित विदेशी निकाय" भन्नाले कुनै आय वर्षमा कुनै बासिन्दा व्यक्तिको प्रत्यक्ष रुपमा वा एक वा बढी मध्यस्थ गैर बासिन्दा निकायहरुको माध्यमबाट अप्रत्यक्ष रुपमा हित रहेको कुनै गैर बासिन्दा निकायलाई जनाउँछ र सो व्यक्ति सो निकायसंग सम्बद्ध रहेको छ वा सो सम्बद्ध मानिने व्यक्ति तथा कुनै अन्य बढीमा चार बासिन्दा व्यक्तिहरु सो निकायसंग सम्बद्ध भएको भए त्यस्तो निकायलाई पनि नियन्त्रित विदेशी निकाय सम्झनु पर्छ ।

७०. **नेपालमा जल यात्रा, हवाई यातायात वा दूर संचार सेवा उपलब्ध गराउने गैर बासिन्दालाई लाग्ने कर** : (१) जल यात्रा संचालन, चार्टर सेवा संचालन वा हवाई यातायात संचालन गर्ने गैर बासिन्दा व्यक्तिको कुनै आय वर्षको करयोग्य आयमा सो वर्षमा अन्तर चलान (ट्रान्ससिपमेन्ट) बाट प्राप्त रकम बाहेक देहायका कार्यहरुबाट प्राप्त रकमहरु समावेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) नेपालबाट प्रस्थान हुने यात्रुहरुको ओसार पसार, वा

(ख) नेपालबाट चलान गरिएको डाँक, पशुपंक्षी वा मालसामानको ओसार पसार ।

(२) तार, रेडियो, अप्टिकल फाइबर वा भू-उपग्रह संचारको व्यवसाय संचालन गर्ने गैर बासिन्दा व्यक्तिको कुनै आय वर्षको करयोग्य आयमा नेपालमा स्थापित संयन्त्रवाट गरिएको नेपालमा उत्पत्ति भएको वा नभएको खवर वा सूचनाको संप्रेषणबाट प्राप्त रकमहरु समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कुनै गैर बासिन्दा व्यक्तिको करयोग्य आयमा समावेश गरिने रकमहरुमा अनुसूची-१ को दफा २ को उपदफा (७) मा तोकिएको दरले कर लाग्नेछ ।

तर,

(क) सो व्यक्तिको कुनै बाँकी करयोग्य आयका सम्बन्धमा दाखिला गर्नु पर्ने कर गणना गर्दा ती रकमहरुलाई गणना गर्नु पर्ने छैन,

(ख) ती रकमहरुको गणनासंग सम्बन्धित खर्चहरु सो बाँकी करयोग्य आय गणना गर्दा कट्टी गर्न पाइने छैन, र

(ग) ती रकमहरुका सम्बन्धमा यस दफा बमोजिम सो व्यक्तिबाट दाखिला गर्नु पर्ने कर रकमबाट सो व्यक्तिले कुनै पनि कर मिलान गर्ने सुविधा पाउने छैन ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "गैर बासिन्दा व्यक्ति" भन्नाले नेपाल वाहिर मुख्य कार्यालय रहेको सम्बद्ध निकायहरुको समूहभित्र रहेको बासिन्दा निकाय सम्झनु पर्छ ।

७१. **वैदेशिक कर मिलान** : (१) कुनै बासिन्दा व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा दाखिला गरेको कुनै विदेशी आय कर सो व्यक्तिको निर्धारणयोग्य विदेशी आय बापत दाखिला गरिएको करको हदसम्म सो आय वर्षमा सो विदेशी आयकर बापत कर मिलानको दाबी गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दाबी गरिएको विदेशी कर मिलानको गणना गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) प्रत्येक देशको स्रोतको निर्धारणयोग्य विदेशी आयका लागि छुट्टाछुट्टै गणना गर्नु पर्नेछ, र

(ख) प्रत्येक गणनाका सम्बन्धमा सो वर्षमा उक्त व्यक्तिको नेपालको करको औसत दरभन्दा निर्धारणयोग्य विदेशी आयका हकमा बढी करको दरले सो विदेशी कर मिलानको दाबी गर्न पाइने छैन ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा व्यवस्था गरिएको सीमाको कारणले उपदफा (१) बमोजिम विदेशी कर मिलान गर्न पाउने सुविधा प्र दान नगरिने कुनै व्यक्तिको निर्धारणयोग्य विदेशी आयका सम्बन्धमा दाखिला गरेको कुनै विदेशी आयकरलाई देहाय बमोजिम गर्न पाइनेछ :-

(क) आगामी वर्षमा सार्न सकिने, र

(ख) यस्तो विदेशी आय भएको देशमा स्रोत रहेको सो व्यक्तिको भावी आयवर्षको निर्धारणयोग्य विदेशी आयका सम्बन्धमा दाखिला गरेको मानिने ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै आय वर्षकोलागि कुनै व्यक्तिले सो वर्षमा पाउने विदेशी कर मिलानको दाबी छोडी यस्तो मिलान सुविधा उपलब्ध रहेको विदेशी आयकर बापतको रकम खर्च दाबी गर्न पनि सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि,-

(क) "निर्धारणयोग्य विदेशी आय" भन्नाले कुनै आय वर्षमा कुनै बासिन्दा व्यक्तिको सो वर्षमा कुनै रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट भएको सो व्यक्तिको निर्धारणयोग्य आयमा समावे श गरिने देहाय बमोजिमको आय सम्झनु पर्छ :-

(१) विदेशी स्रोतबाट भएको आय, वा

(२) जुनसुकै स्रोतको भए तापनि दफा ६९ अन्तर्गत सो बासिन्दा व्यक्तिलाई वितरण गरिएको मानिने गैर बासिन्दा व्यक्तिको आय ।

(ख)[१०५] "नेपालको करको औसत दर" भन्नाले कुनै आय वर्षमा कुनै विदेशी कर मिलान गर्नु अगावै को दफा ३ को खण्ड (क) मा उल्लिखित व्यक्तिले सो वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने करको रकमलाई सो

[१०५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :

व्यक्तिको सो आयवर्षको करयोग्य आयले भाग गरी हुन आउने रकमलाई एकसयले गुणन गर्दा हुन आउने दर सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -१४

कर प्रशासन तथा आधिकारिक कागजात

७२. **विभाग** : (१) यस ऐनको कार्यान्वयन तथा प्रशासन गर्ने कामको लागि विभाग जिम्मेवार हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित विभागको जिम्मेवारी पूरा गर्ने कार्यमा विभागलाई सघाउ पु-याउन नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी विभाग मातहतमा ठूला करदाता कार्यालय वा[१०६] आन्तरिक राजश्व कार्यालय स्थापना गर्न र ती कार्यालयहरुको कार्यक्षेत्र तोक्न सक्नेछ । यसरी कार्यक्षेत्र तोकिएका कार्यालयहरु विभागकै अङ्गका रुपमा रहेको मानिनेछन् ।

(३) विभागमा देहाय बमोजिमका अधिकृत तथा अन्य कर्मचारीहरु रहन सक्नेछन् :-

(क) महा-निर्देशक,

(ख) आवश्यक संख्यामा उप-महानिर्देशक, प्रमुख कर प्रशासक, निर्देशक, प्रमुख कर अधिकृत, कर अधिकृत तथा अन्य अधिकृत, र

(ग) अन्य कर्मचारी ।

(४) नेपाल सरकारले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही महानिर्देशकले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम विभागलाई प्राप्त कुनै पनि अधिकारको प्र योग गर्न,

(ख) उपदफा (५) र (६) को अधीनमा रही खण्ड (क) बमोजिमको अधिकार कुनै अर्को अधिकृतले प्रयोग गर्न पाउने गरी अधिकार प्रत्यायोजन गर्न,

(ग) आन्तरिक राजश्व कार्यालय नरहेको ठाउँमा खण्ड (क) बमोजिमको अधिकार मध्ये दफा ७५ बमोजिम सार्वजनिक परिपत्र जारी गर्न, दफा ७७ बमोजिमको कागजात तोक्न, दफा ११५ को उपदफा (५) बमोजिम कुनै पुनरावलोकनीय निर्णयलाई स्थगनमा राख्न वा अन्य तवरले प्रभावित गर्न, दफा ११५ को उपदफा (७) बमोजिम कुनै व्यक्तिले दिएको निवेदनमा उल्लिखित कुराहरुलाई पूर्ण वा आंशिक रुपमा स्वीकार वा अस्वीकार गर्न, दफा १२९ बमोजिम कसूर थपेर जोड्न वा दफा ८२ बमोजिम कुनै अधिकृतलाई अख्तियारी दिन वाहेक अन्य सवै वा केही अधिकार निजामती सेवाको कुनै अधिकृत कर्मचारीले प्रयोग गर्न पाउने गरी तोक्न ।

(५) नेपाल सरकार वा महानिर्देशकले दिएको निर्देशनको अधीनमा रही उप-महानिर्देशक, प्रमुख कर प्रशासक, निर्देशक, प्रमुख कर अधिकृत तथा कार्यालय प्रमुखको रुपमा रहने कर अधिकृतले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम विभागलाई प्राप्त अधिकार मध्ये दफा ७५ बमोजिम सार्वजनिक परिपत्र जारी गर्न, दफा ७७ बमोजिमको कागजात तोक्न, दफा ११५ को उपदफा (५) बमोजिम कुनै पुनरावलोकनीय निर्णयलाई स्थगनमा राख्न वा अन्य तवरले प्रभावित गर्न, दफा ११५ को उपदफा (७) बमोजिम कुनै व्यक्तिले दिएको निवेदनमा उल्लिखित कुराहरुलाई पूर्ण वा आंशिक रुपमा स्वीकार वा अस्वीकार गर्न वा दफा १२९ बमोजिम कसूर थपेर जोडन बाहेक अन्य अधिकारहरु प्रयोग गर्न, र

"(ख) "नेपालको करको औसत दर" भन्नाले कुनै आय वर्षमा कुनै व्यक्तिको कुनै विदेशी कर मिलान गर्नु अगावै सो वर्षमा सो व्यक्तिको करयोग्य आयको दफा ३ को खण्ड (क) मा उल्लिखित व्यक्तिले सो वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने करको गणना गरिने नेपालको करको दर सम्झनु पर्छ ।"

[१०६] आर्थिक ऐन, २०६३ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ख) उपदफा (६) को अधीनमा रही विभागको कुनै अर्को अधिकृतले प्रयोग गर्न पाउने गरी त्यस्तो अधिकार प्रत्यायोजन गर्न ।

(६) महानिर्देशक, उप-महानिर्देशक, प्रमुख कर प्रशासक, निर्देशक, प्रमुख कर अधिकृत वा कार्यालय प्रमुखको रुपमा रहने कर अधिकृत बाहेकको विभागको कुनै अर्को अधिकृतले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) देहायका अधिकारहरु बाहेक विभागलाई भएको अधिकारहरु मध्ये सो अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गरिएका कुनै अधिकारको प्रयोग गर्न सक्नेछ :-

(१) दफा ७५ बमोजिम सार्वजनिक परिपत्र जारी गर्न, दफा ७७ बमोजिमको कागजात तोक्न, दफा ११५ को उपदफा (५) बमोजिम कुनै पुनरावलोकनीय निर्णयलाई स्थगनमा राख्न वा अन्य तवरले प्रभावित गर्न, दफा ११५ को उपदफा (७) बमोजिम कुनै व्यक्तिले दिएको निवेदनमा उल्लिखित कुराहरुलाई पूर्ण वा आंशिक रुपमा स्वीकार वा अस्वीकार गर्न वा दफा १२९ अन्तर्गत कसूर थपेर जोडन, वा

(२) दफा ८२ बमोजिम कुनै अधिकृतलाई अख्तियारी दिन वा दफा १०९ बमोजिम सूचना जारी गर्न, र

(ख) आफूलाई प्रत्यायोजन गरिएको कुनै अधिकार पुनः प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछैन ।

७३. **अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताहरु** : (१) कुनै व्यक्तिको कुनै आयमा यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम कर लाग्ने व्यवस्था भएको र सोही आयमा विदेशी मुलुकमा पनि कर लाग्ने रहेछ भने यस्तो दोहोरो कर नलाग्ने गर्न नेपाल सरकारले विदेशी सरकारसित अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता गर्न सक्नेछ ।

(२) नेपालसंग सम्पन्न भएका कुनै अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता बमोजिम अर्को देशको सक्षम अधिकारीले सो अर्को देशको कर कानून अन्तर्गत कुनै बक्यौता राख्ने व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने रकम नेपालमा संकलन गरिदिन विभागलाई अनुरोध गरेको अवस्थामा यो उपदफा लागू हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) लागू हुने अवस्थामा विभागले सो सक्षम अधिकारीलाई सो रकम पठाउने प्रयोजनको लागि कर बक्यौता राख्ने सो व्यक्तिलाई लिखित रुपमा सूचना गरी सो सूचनामा उल्लेख गरिएको मितिभित्रमा त्यस्तो रकम विभागमा दाखिला गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(४) कुनै अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौतामा नेपालले आय वा भुक्तानीमा छूट दिनु पर्ने वा आय वा भुक्तानीमा करको घटाइएको दर लगाउनु पर्ने गरी व्यवस्था गरिएको भएमा यो उपदफा लागू हुनेछ ।

(५) उपदफा (४) लागू भएको अवस्थामा देहाय बमोजिमको कुनै निकायलाई कर छूट वा कर कट्टीको सुविधा उपलब्ध हुने छैन :-

(क) सो सम्झौताको प्रयोजनको लागि सो सम्झौताको अर्को पक्ष रहेको राष्ट्रको बासिन्दा मानिने निकाय, र

(ख) सो निकायको निहित स्वामित्वको पचास प्रतिशत वा सोभन्दा बढी हिस्सा प्राकृतिक व्यक्तिहरुद्धारा वा कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको हित नरहेको निकायहरुद्धारा ग्रहण गरिएको, र सो सम्झौताको प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिहरु वा निकायहरु सो सम्झौताको अर्को पक्ष रहेको राष्ट्रको वा नेपालको पनि बासिन्दा नभएको ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता” भन्नाले देहायको व्यवस्था गर्ने कुनै विदेशी सरकारसंग सम्पन्न गरिएको नेपालको हकमा लागू भएको कुनै सन्धि वा सम्झौता सम्झनु पर्छ :-

(क) दोहोरो करबाट मुक्ति दिने र वित्तीय छल निरोध गर्ने, वा

(ख) कर दायित्वको कार्यान्वयनमा पारस्परिक प्रशासनिक सहायता प्रदान गर्ने ।

७४. **करदाताको अधिकार** : (१) करदाताले यस ऐन बमोजिमका कर्तव्यहरु पालना गर्नु पर्नेछ[१०७] ।

(२) करदातालाई यस ऐन बमोजिम कर वुझाउने सन्दर्भमा देहाय बमोजिमको अधिकार हुनेछ :-

(क) सम्मानपूर्वक व्यवहारको अधिकार,

(ख) कर सम्बन्धी कुराहरुको सूचना प्र चलित कानून बमोजिम प्राप्त गर्ने अधिकार,

(ग) कर सम्बन्धी कुरामा सफाईको सबूद पेश गर्ने मौका प्राप्त गर्ने अधिकार,

(घ) प्रतिरक्षाको लागि कानून व्यवसायी वा लेखापरीक्षक मुकरर गर्ने अधिकार, र

(ङ) कर सम्बन्धी गोपनीय कुराहरु यस ऐनमा उल्लेख भए बाहेक अनतिक्रम्य हुने अधिकार ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "करदाता" भन्नाले दफा ३ मा उल्लेख भए बमोजिम कर लगाई असुल उपर गरिने व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

७५. **सार्वजनिक परिपत्र** : (१) यस ऐनको कार्यान्वयनमा एकरुपता ल्याई कर प्रशासनलाई सरल बनाउन र विभागका अधिकृतहरु लगायत यस ऐनबाट प्रभावित हुने व्यक्तिहरुलाई मार्गनिर्देशन दिन विभागले यस ऐनमा भएका व्यवस्थाहरुको सम्बन्धमा व्याख्यासहित लिखित सार्वजनिक परिपत्रहरु जारी गर्न सक्नेछ ।

(२) विभागले उपदफा (१) बमोजिम जारी गरिएका परिपत्रहरु सर्वसाधारणको जानकारीका लागि विभागमा वा विभागले आवश्यकतानुसार अन्य कुनै स्थानमा वा कुनै माध्यमद्वारा उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम जारी गरिएको कुनै परिपत्र रद्द नगरिएसम्म सो परिपत्र बमोजिम कारवाही गर्न विभाग वाध्य हुनेछ ।

७६. **पूर्वादेश** : (१) कुनै व्यक्तिले आफूद्वारा प्रस्तावित वा आफूले मानेको कुनै प्रबन्धका सम्बन्धमा यो ऐन लागू हुने अवस्था बारे कुनै द्विविधा निराकरणका लागि विभागसमक्ष लिखित रुपमा निवेदन दिएमा विभागले सो व्यक्तिलाई लिखित रुपमा सूचित गरी विभागको धारणा तोकिए बमोजिम पूर्वादेशद्वारा जारी गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐनको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा देखापरेको कुनै द्विविधासम्बन्धी विषय अदालतमा बिचाराधीन रहेको वा अदालतवाट निर्णय भई सकेको अवस्थामा त्यस्तो विषयमा विभागले उपदफा (१) बमोजिमको पूर्वादेश जारी गर्न सक्ने छैन ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पूर्वादेश जारी गर्नु अगावै कुनै व्यक्तिले देहाय बमोजिम गरेमा सो व्यक्तिलाई दिएको पूर्वादेश वहालरहेसम्म सो आदेश बमोजिम यस ऐनको कार्यान्वयन गर्न विभाग वाध्य हुनेछ :-

(क) सो आदेशसंग सम्बद्ध विषयको पूर्ण यथार्थ विवरण विभागसमक्ष प्रस्तुत गरेमा, र

(ख) सो आदेशको लागि सो व्यक्तिले दिएको निवेदनमा उल्लिखित वूँदा अनुरुपको प्रबन्ध भएमा ।

(४) दफा ७५ बमोजिम जारि गरिएका सार्वजानिक परिपत्र र उपदफा (१) बमोजिम जारि गरिएका पूर्वादेश एक आपसमा बाझिएमा पूर्वादेश जारी गरिएको व्यक्तिको हकमा पूर्वादेशमा उल्लिखित कुराहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको पूर्वादेश जारी गर्नुअघि विभागले निवेदकलाई आफैं वा आफ्नो प्रतिनिधि उपस्थित भै कुनै अपुग विवरण भएमा पेश गर्ने मौका दिन सक्नेछ ।

७७. **कागजातको ढाँचा** : (१) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम आवश्यक पर्ने तथा यस ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने सूचना, विवरण तथा जानकारीहरु समावेश हुने गरी

---

[१०७] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(१) करदाताले यस ऐन बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने कर्तव्य पूरा नगरी उपदफा (२) मा उल्लिखित कुनै पनि अधिकारको उपभोग गर्न पाउने छैन ।"

विभागले समय समयमा आवश्यक कागजात, आयविवरण लगायतका विवरणहरु, कर कट्टी विवरण दाखिला गर्ने तरिका र ढाँचा तथा अभिलेखको ढाँचा तोक्न सक्नेछ ।

(२) विभागले उपदफा (१) बमोजिमका ढाँचाहरु सर्वसाधारणको जानकारीको लागि विभागमा र विभागले निर्धारण गरेका अन्य स्थानमा तथा अन्य माध्यमबाट उपलब्ध गराउनेछ ।

(३)[१०८] विभागले कुनै व्यक्तिले विभागमा पेश गर्नु पर्ने सूचना वा विवरण वा कागजात विद्युतीय माध्यमबाट पेश गर्नु पर्ने गरी तोक्न सक्नेछ ।

७८.[१०९] **स्थायी लेखा नम्बर** : (१) यस ऐनको अधीनमा रही कुनै व्यक्तिको पहिचान गर्ने प्रयोजनका लागि विभागले सो व्यक्तिलाई स्थायी लेखा नम्बर नामक एउटा परिचय संख्या जारी गर्नेछ ।

तर विभागबाट स्वीकृत प्राप्त निकायले यस ऐनको प्रक्रिया पु-याई यस्तो स्थायी लेखा नम्वर प्रदान गर्न सक्नेछ । यसरी जारी गरिएको स्थायी लेखा नम्वर प्राप्त गर्ने करदाताले विभागले तोकेको अवधिसम्म आयात निर्यातको कारोवार गर्न सक्ने छैन ।

(२) विभागले कुनै पनि व्यक्तिलाई यस ऐनको प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिने कुनै आय विवरण, विवरण, कथन वा अन्य कागजातमा आफ्नो स्थायी लेखा नम्बर उल्लेख गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(३) विभागले कुनै व्यक्तिलाई[११०] स्थायी लेखा नम्बर देखाउनु पर्ने वा उल्लेख गर्नु पर्ने अवस्था तोक्न सक्नेछ ।

(४)[१११] उपदफा (१)मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि उपदफा (३) वमोजम तोकेको व्यक्तिले कारोबार गर्नु भन्दा पहिले स्थायी लेखा नम्वर लिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१), (२), (३) वा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्थायी लेखा नम्वर नलिएको कारणबाट करको दायित्वबाट फुर्सद पाउने छैन ।

७९. **कागजातको तामेली** : (१) यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई दिनु बुझाउनु पर्ने कुनै पनि कागजात देहायको अवस्थामा सो व्यक्तिलाई बुझाइएको वा दिइएको मानिनेछ :-

(क) कुनै व्यक्तिको फ्याक्स नम्बर वा इ-मेल ठेगानामा पठाएको,

(ख) व्यक्तिगत रुपमा जसलाई बुझाउनु पर्ने हो उसैलाइ बुझाएको वा निकायको हकमा निकायको प्रबन्धकलाई बुझाएको, वा

(ग) व्यक्तिको थाहा भएसम्मको आवास, कार्यालय, व्यवसाय वा अन्य ठेगानामा हुलाकवाट रजिष्ट्री गरी पठाएको ।

(२) विभागको अधिकारप्राप्त अधिकृतको नाम र पद खुल्ने गरी दस्तखत गरिएको, कम्प्यूटर प्रविधिबाट इनक्रीप्ट वा इनकोड गरिएको, छाप लगाइएको वा सो कागजातमा लेखी यस ऐन बमोजिम जारी गरिएको, तामेली गरिएको वा दिइएको कागजातलाई रीतपूर्वकको मानिनेछ ।

८०. **त्रुटीपूर्ण कागजात** : (१) यस ऐन बमोजिम जारी गरिएको देहायको कुनै कागजात त्रुटीपूर्ण मानिने छैन :-

(क) मूलभूत रुपमा यस ऐन अनुकूल भएमा, र

(ख) जुन व्यक्तिलाई सो कागजातमा सम्बोधित गरिएको छ सो व्यक्तिलाई सामान्य रुपमा सो कागजातमा लक्षित गरिएको भएमा ।

---

१०८ आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

१०९ आर्थिक ऐन, २०६३ ले संशोधन, संशोधन अघी प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश नभएको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

११० आर्थिक ऐन, २०६५ ले "नेपाल सरकारले कुनै व्यक्तिले" सट्टा "विभागले कुनै व्यक्तिलाई" भन्ने वाक्याशंको राखेको ।

१११ आर्थिक अध्यादेश, २०६२(माघ) ले उपदफा (४) र (५) थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(२) यस ऐन बमोजिम विभागले जारी गरेको कुनै कागजातमा कुनै त्रुटी भएमा र सो त्रुटीवाट यस ऐनको ब्याख्या वा कुनै व्यक्ति विशेषको तथ्य सम्बन्धी कुनै विवाद नभएमा त्यस्तो त्रुटी सच्याउने प्रयोजनको लागि विभागले उक्त कागजातमा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-१५

अभिलेख र सूचना संकलन

८१. **कागजातको अभिलेख राख्ने** : (१) यस ऐन बमोजिम कर बुझाउनु पर्ने दायित्व भएको प्रत्येक व्यक्तिले विभागवाट तोकिएको प्रकार, ढाँचा, लेखापरीक्षणको प्रमाणीकरण वा अन्य प्रकारले गर्नु पर्ने प्रमाणीकरण तथा प्रमाणित गर्ने कागजातहरुका अतिरिक्त देहाय बमोजिमका आवश्यक कागजातहरु नेपालमा खडा गरी राख्नु पर्नेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम विभागमा पेश गर्नु पर्ने आय विवरण वा अन्य कुनै कागजातहरुलाई पुष्ट्याई गर्ने आवश्यक सूचना तथा कागजात,

(ख) निजले बुझाउनु पर्ने कर निर्धारण गर्न सघाउ पु-याउने कागजात,

(ग) खर्च कट्टीलाई पूष्टयाई गर्ने कागजात ।

(२) विभागले लिखित रुपमा सूचना जारी गरी अन्यथा तोकेकोमा बाहेक यस दफा बमोजिमका कागजातहरु सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले (...........)[११२] पाँच वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कुनै कागजात नेपाली वा अंग्रेजी भाषामा नभएमा विभागले लिखित सूचना जारी गरी सम्बन्धित व्यक्तिलाई निजको आफनै खर्चमा त्यस्तो कागजातलाई प्रचलित कानून बमोजिम मान्यता प्राप्त अनुबादकबाट नेपाली भाषामा गरिएको अनुवादप्रति पेश गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(४)[११३] विभागले कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिम राख्नु पर्ने कागजातहरु विद्युतीय माध्यमबाट राख्न पाउने गरी स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

८२. **विभागले जानकारी प्राप्त गर्न सक्ने** : (१) यस ऐनको कार्यान्वयन गर्नको लागि विभागको अधिकृतले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) प्रचलित कानूनको अधीनमा रही नेपालमा अवस्थित कुनै पनि परिसर, स्थान, कागजात वा अन्य सम्पत्तिमा पूर्ण वा निर्वाध पहुँच प्राप्त गर्न,

(ख) खण्ड (क) बमोजिम पहुँच प्राप्त गरेको कागजातका इलेक्ट्रोनिक प्रति लगायत कागजको कुनै अंश वा प्रतिलिपि प्राप्त गर्न,

(ग) खण्ड (क) बमोजिम पहुँच प्राप्त गरेको कागजात यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्तिको कर दायित्व निर्धारण गर्न आवश्यक हुने खालको प्रमाण हो भन्ने सम्बन्धित अधिकृतलाई लागेमा त्यस्तो कागजात आफ्नो कब्जामा लिन, र

(घ) कागजातमा पहुँच भएको कुनै व्यक्तिलाई त्यस्तो कागजातको प्रतिलिपि उपलब्ध गराईदिन अनुरोध गरेकोमा सो व्यक्तिले उपलब्ध नगराएकोमा खण्ड (क) बमोजिम त्यस्ता कागजातमा पहुँच प्राप्त गर्न त्यस्ता कागजात कुनै पनि रुपमा कुनै सम्पत्तिमा राखीएकोछ भन्ने सो अधिकृतलाइ लागेमा त्यस्तो सम्पत्ति आफ्नो कब्जामा लिन ।

(२) कुनै पनि अधिकृतले विभागबाट लिखित रुपमा अख्तियारी प्राप्त नगरी उपदफा (१) बमोजिमको कुनै पनि अधिकारको प्रयोग गर्न पाउने छैन । कुनै अधिकृतले उपदफा (१) बमोजिमको अधिकारको प्रयोग गरी कुनै परिसर वा स्थानमा प्रवेश गर्दा सो परिसर वा स्थानको कब्जा गर्ने व्यक्तिले वा सम्बन्धित कुनै कागजात वा सम्पत्तिमा पहुँच भएको व्यक्तिले विभागको अख्तियारी देखाउन अनुरोध गरेमा त्यस्तो अधिकृतले निजहरुलाई त्यस्तो अख्तियारी देखाउनु पर्नेछ ।

---

[११२] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "कम्तिमा" भन्ने वाक्यांश झिकेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[११३] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी कुनै परिसर वा स्थानमा प्रवेश गर्ने विभागको कुनै अधिकृतले अनुरोध गरेमा त्यस्तो परिसर वा स्थानको कब्जा गर्ने व्यक्ति वा सम्बन्धित कागजात वा सम्पत्तिमा पहुँच भएको व्यक्तिले सो अधिकारको प्रभावकारी प्रयोगका लागि सबै समुचित सुविधा तथा सहायता उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) विभागले उपदफा (१) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिम कब्जामा लिएको कागजात वा सम्पत्ति देहायको समय सम्म आफनो कब्जामा लिन सक्नेछ :-

(क) उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम कब्जामा लिएको कुनै कागजात कुनै व्यक्तिको कर दायित्व निर्धारण गर्न वा यस ऐन बमोजिम अन्य कुनै कारवाहीको लागि आवश्यक पर्ने समयसम्म, र

(ख) उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिम कब्जामा लिएको सम्पत्ति विवादित कागजातमा पहुंच प्राप्त गरी कब्जामा नलिएसम्मको समयसम्म ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम जुन व्यक्तिको कागजात कव्जामा लिइएको छ सो व्यक्तिले त्यस्तो कागजातको जाँच गर्न सक्नेछ र विभागले तोके बमोजिमको सुपरिवेक्षणमा सम्बन्धित व्यक्तिकै खर्चमा कार्यालय समयभित्र त्यस्तो कागजातको प्रतिलिपि वा अंश उतार गरी लिन सक्नेछ ।

(६) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागी आवश्यक पर्ने कागजातहरुमा पहुँच प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा विशेषाधिकार सम्बन्धी वा सार्वजनिक हित सम्बन्धी जुनसुकै व्यवस्था गरिएको भए तापनि तत्सम्वन्धमा यस दफामा लेखिएको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

<u>स्पष्टीकरण</u> : यस दफाको प्रयोजनको लागि “कब्जा गर्ने व्यक्ति” भन्नाले कुनै परिसर वा स्थानका सम्बन्धमा सो परिसर वा स्थानको स्वामित्व भएको व्यक्ति, प्रबन्धक वा त्यहाँ रहेको अन्य कुनै व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

८३. **<u>सूचना दिई जानकारी प्राप्त गर्न सक्ने</u>** : (१) यस ऐन बमोजिम कर वुझाउने दायित्व भएको वा नभएको कुनै पनि व्यक्तिलाई विभागले लिखित रुपमा सूचना जारी गरेर देहाय बमोजिम गर्न आदेश दिन सक्नेछ :-

(क) सूचनामा तोकिएको समयभित्र सो सूचनामा तोकिएको कुनै जानकारी कुनै कागजात खडा समेत गरेर पेश गर्न,

(ख) सो व्यक्ति वा अन्य कुनै व्यक्तिको कर सम्बन्धी कुराहरुका सम्बन्धमा विभागका अधिकृत समक्ष परीक्षणका लागि सो सूचना मा तोकिएको समय र स्थानमा विभागमा उपस्थित हुन,

(ग) सो व्यक्तिको नियन्त्रणमा रहेको सूचनामा उल्लिखित कुनै कागजात परीक्षणको प्रयोजनको लागि खण्ड (ख) बमोजिम सो व्यक्तिको परीक्षण हुँदाको वखत पेश गर्न ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम परीक्षण गरिने कुनै पनि व्यक्तिलाई त्यस्तो परीक्षण भर कानूनी वा अन्य प्रतिनिधित्व गराउन पाउने अधिकार हुनेछ ।

(३) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागी आवश्यक पर्ने कागजातहरुमा पहुँच प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा कुनै विशेषाधिकार सम्बन्धी वा सार्वजनिक हित सम्बन्धी जुनसुकै व्यवस्था गरिएको भए तापनि तत्सम्वन्धमा यस दफामा लेखिएको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

८४. **<u>सरकारी गोप्यता</u>** : (१) विभागको कुनै पनि अधिकृत तथा अन्य कर्मचारीले यस ऐन बमोजिम आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा आफ्नो कब्जामा वा जानकारीमा आउने सबै कागजात तथा जानकारी गोप्य राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विभागको कुनै अधिकृतले उपदफा (१) बमोजिमको कागजात वा जानकारी देहायका व्यक्ति समक्ष देहाय बमोजिम प्रकट गर्न सक्नेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम सो अधिकृतको कर्तव्यपालन गर्न आवश्यक भएको हदसम्म,

(ख) यस ऐन बमोजिम प्रशासनिक पुनरावलोकन वा कारवाहीका सम्बन्धमा कुनै अदालत वा न्यायाधिकरणबाट आदेश भएकोमा,

(ग) अर्थ मन्त्री समक्ष,

(घ) अन्य कुनै वित्तीय कानूनको प्रयोजनका लागि प्रकट गर्न आवश्यक भएकोमा,

(ङ) नेपाल सरकारको सेवामा रहेको कुनै व्यक्तिलाई राजस्व वा तथ्यांक सम्बन्धी कार्यका लागि आवश्यक भएमा त्यस्तो व्यक्ति समक्ष,

(च) पदीय कर्तव्यको पालनको सिलसिलामा पेश गर्न आवश्यक भएकोमा महालेखा परीक्षक वा महालेखा परीक्षकबाट अख्तियार प्राप्त कुनै व्यक्ति समक्ष, वा

(छ) नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय संझौता गरेको कुनै देशको सरकारको अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष त्यस्तो संझौतामा तत्सम्बन्धमा व्यवस्था गरिएको हदसम्म ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कागजात र जानकारी प्राप्त गर्ने कुनै व्यक्ति, अदालत, न्यायाधिकरण, निकाय वा अधिकारीले आवश्यक परेको न्यूनतम हदसम्मको अवस्थामा बाहेक त्यस्ता कागजात वा जानकारी गोप्य राख्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद -१६

करको भुक्तानी

८५. **करको भुक्तानीको समय, स्थान र तरिका** : (१) यस ऐन बमोजिम तिर्नु पर्ने कर तोकिएको स्थान र तरिका बमोजिम बुझाउनु पर्नेछ । यसरी तिर्नु पर्ने कर विद्युतीय माध्यमबाट समेत तिर्नु पर्ने गरी विभागले तोक्न सक्नेछ[११४] ।

(२) यस ऐन बमोजिम तिर्नु पर्ने कर उपदफा (१) का अधीनमा रही देहायको समयमा बुझाउनु पर्नेछ :-

(क) अग्रिम कर कट्टी गरी दाखिला गर्नु पर्नेले दफा ९० को उपदफा (४) मा उल्लिखित समयमा,

(ख) किस्ताबन्दीमा कर बुझाउनु पर्नेले दफा ९४ को उपदफा (१) मा उल्लिखित समयमा,

(ग) निर्धारण गरिएका कर बुझाउनु पर्नेले, -

(१) दफा ९९ बमोजिमको कर निर्धारण सम्बन्धमा आय विवरण बुझाउनु पर्ने मितिमा,

(२) दफा १०० को उपदफा (२) बमोजिम गरिएको कर निर्धारणको सम्बन्धमा दफा १०२ बमोजिम बुझाएको कर निर्धारणको सूचनामा तोकिएको म्यादभित्र,

(३) दफा १०१ बमोजिम भएको संशोधित कर निर्धारणको सम्बन्धमा दफा १०२ बमोजिम बुझाएको कर निर्धारणको सूचनामा तोकिएको म्याद भित्र ।

(घ) दफा १०४ को उपदफा (८), दफा १०९ को उपदफा (१) वा दफा ११० को उपदफा (१) बमोजिम जारी भएको सूचना बमोजिम विभागलाई बुझाउनु पर्ने रकमहरुको सम्बन्धमा सो सूचनामा उल्लिखित मितिमा,

(ङ) दफा १०७ को उपदफा (२) बमोजिम कुनै निकायले कर नबुझाई कायम हुन आएको दायित्वको सम्बन्धमा सो निकायबाट जुन समयमा कर बुझाउनु पर्ने हो सोही समयमा,

---

[११४] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप,आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(च) दफा १०८ को उपदफा (३) वा (४) बमोजिम माग गरिएको रकमको सम्बन्धमा क्रमशः लिलाम विक्री गरी रकम मिलान गरिएको वा मिलान गर्न नसकिएको मितिले सात दिनभित्र, र

(छ) दफा १२२ बमोजिम निर्धारण गरिएका शुल्क तथा व्याजको सम्बन्धमा निर्धारणको सूचनामा उल्लिखित मितिमा ।

(३) देहायका अवस्थामा कर बुझाउनु पर्ने मिति प्रभावित हुने छैन :-

(क) कर असूलउपर गर्न परिच्छेद-२० बमोजिम विभागले गरेको कारवाही, वा

(ख) यस ऐन बमोजिम अन्य कारवाही गर्न प्रारम्भ गरिएकोमा ।

८६. **बुझाउनु पर्ने करको प्रमाण** : कुनै व्यक्तिको नाम, ठेगाना र सो व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने करको रकम उल्लेख गरी विभागको अधिकृतले हस्ताक्षर गरेको प्रमाणपत्र नै देहायका काम कारवाहीमा सो व्यक्तिबाट बुझाउनु पर्ने कर रकमको निमित्त पर्याप्त प्रमाण हुनेछ :-

(क) कर असूलउपर गर्न परिच्छेद-२० बमोजिम विभागले गरेको कारवाही, वा

(ख) परिच्छेद-२३ बमोजिम कुनै कसूर सम्बन्धी कारवाही ।

परिच्छेद -१७

भुक्तानीमा कर कट्टी

८७. **रोजगारदाताबाट कर कट्टी** : (१) प्रत्येक बासिन्दा रोजगारदाताले रोजगारीबाट कुनै कर्मचारी वा कामदारले प्राप्त गरेको आयको गणना गर्दा समावेश गरिने नेपालमा स्रोत भएको कुनै रकम भुक्तानी गर्दा अनुसूची १ बमोजिमको दरले हुने कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर कट्टी गर्नु पर्ने रोजगारदाताको दायित्व देहायको कारणले घट्ने वा समाप्त हुने छैन :-

(क) रोजगारदाताले उल्लिखित भुक्तानीबाट अन्य कुनै रकम कट्टी गर्ने वा रोक्का राख्ने वा घटाउने अधिकार वा कर्तव्य भएकोमा, वा

(ख) अन्य प्रचलित कानून बमोजिम कर्मचारी वा कामदारको रोजगारीबाट भएको आय घटाउन नपाउने भएकोमा ।

८८. **लगानी प्रतिफल र सेवा शुल्कको भुक्तानी गर्दा कर कट्टी** : (१)[११५] बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको व्याज, प्राकृतिक स्रोत, भाडा, रोयल्टी, सेवा शुल्क, कमिशन वा विक्री वोनस र अवकाश भुक्तानी को रकम भुक्तानी गर्दा कूल भुक्तानी रकमको पन्ध्र प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

---

[११५] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, संशोधन पहिले आर्थिक ऐन, २०६३ ले निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(१) बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको व्याज, प्राकृतिक स्रोत, भाडा, रोयल्टी, सेवा शुल्क र अवकाश भुक्तानीको रकम भुक्तानी गर्दा कूल भुक्तानी रकमको पन्ध्र प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

तर देहायका भुक्तानीमा देहायका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :

(१) नेपाल सरकार वा स्वीकृत अवकाश कोषबाट भएको अवकाश भुक्तानीको हकमा दफा ६५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम गणना गरिएको लाभमा छ प्रतिशतका दरले,

(२) वासिन्दा रोजगार कम्पनीले गैर वासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको कमिशनमा पाँच प्रतिशतका दरले,

(३) वायुयानको लिज (पट्टा) वापतको रकम भुक्तानी गर्दा दश प्रतिशतका दरले,

आर्थिक ऐन, २०६३ ले आर्थिक अध्यादेशहरुवाट भएको निम्न व्यवस्था झिकेको थियो :

तर नेपाल सरकार वा स्वीकृत अवकाश कोषबाट भएको अवकाश भुक्तानीको हकमा दफा ६५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम गणना गरिएको लाभमा छ प्रतिशतका दरले* र वासिन्दा रोजगार कम्पनीले गैर वासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको कमिशनमा पाच प्रतिशत का दरले# कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

* आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "तर स्वीकृत अवकाश कोषवाट भुक्तानी भएको संचयकोष र उपदानमा छ प्रतिशतका दरले मात्र कर कट्टी गर्नु पर्नेछ" वाक्यांशको सट्टा राखेको ।

तर देहायका भुक्तानीमा देहायका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(१) नेपाल सरकार वा स्वीकृत अवकाश कोषबाट भएको अवकाश भुक्तानीको हकमा दफा ६५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम गणना गरिएको लाभमा पाँच प्रतिशतका दरले,

(२) वासिन्दा रोजगार कम्पनीले गैर वासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको कमिशनमा पाँच प्रतिशतका दरले,

(३) वायुयानको लिज (पट्टा) वापतको रकम भुक्तानी गर्दा दश प्रतिशतका दरले, र

(४) मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएको सेवाप्रदायक वासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको सेवा शुल्कमा भुक्तानी रकमको एक दशमलब पाँच प्रतिशतका दरले

(५)[११६]वासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको भाडा भुक्तानी गरेकोमा १० प्रतिशतका दरले ।

(२)[११७] बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको देहायका भुक्तानी गर्दा देहायका दरले कर कट्टी गर्नु पर्ने छ :-

(क) लाभांश भुक्तानी गरेकोमा भुक्तानी रकमको पाँच प्रतिशत,

(ख) लगानी बीमाको लाभ भुक्तानी गर्दा भुक्तानी रकमको पाँच प्रतिशत, वा

(ग) स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषबाट लाभ भुक्तानी गर्दा लाभ रकमको पाँच प्रतिशत ।

(३)[११८] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बासिन्दा बैंक, वित्तीय संस्था वा ऋणपत्र

[#] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले थप, थप हुंदा “दश प्रतिशत” भएकोमा आर्थिक अध्यादेश, २०६२(माघ) ले “पाच प्रतिशत”गरेको ।

[११६] आर्थिक ऐन, २०६५ ले थप गरेको ।

[११७] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पहिले आर्थिक ऐन, २०६४ मा निम्न व्यवस्था थियो :

(क) लाभांश भुक्तानी गर्दा बासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेकोमा भुक्तानी रकमको पाँच प्रतिशत र गैरबासिन्दा व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेकोमा भुक्तानी रकमको दश प्रतिशत,

(ख) लगानी बीमाको लाभ र व्यक्तिगत दुर्घटना वापतको क्षतिपूर्ति भुक्तानी गर्दा भुक्तानी रकमको पाँच प्रतिशत, वा

(ग) स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषबाट लाभ भुक्तानी गर्दा लाभ रकमको पाँच प्रतिशत ।

आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन गर्नुपूर्व आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले पहिलेको व्यवस्थामा संशोधन गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो:

(२) बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको देहायका भुक्तानी गर्दा देहायका दरले कर कट्टी गर्नु पर्ने छ :-

(क) लाभांश भुक्तानी गर्दा भुक्तानी रकमको पाँच प्रतिशत,

(ख) लगानी बीमाको लाभ भुक्तानी गर्दा लाभ रकमको पाँच प्रतिशत, वा

(ग) स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषबाट लाभ भुक्तानी गर्दा लाभ रकमको दश प्रतिशत ।

आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले सो भन्दा पहिलेको निम्न ब्यबस्था झिकेको :

“(२) बासिन्दा व्यक्तिले नेपालमा स्रोत भएको लाभांश [***भुक्तानी गर्दा भुक्तानी रकमको पांच प्रतिशतका दरले*** (आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) वाट थप भएको)] लगानी बिमावाट प्राप्त लाभ वा स्वीकृति नलिएको अवकाश कोषवाट प्राप्त लाभ भुक्तानी गर्दा कूल भुक्तानी रकमको दश प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।”

[११८] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(३ उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बासिन्दा बैंक, वित्तीय संस्था वा ऋणपत्र जारी गर्ने अन्य कुनै निकाय वा पप्रचलित कानून बमोजिम दता भएका कम्पनीले कुनै प्राकृतिक व्यक्तिलाई निक्षेप, ऋणपत्र, डिवेन्चर तथा सरकारी वण्ड वापत देहाय बमोजिमको ब्याज वा ब्याज स्वरुपको कुनै रकम भुक्तानी दिंदा कुल भुक्तानी रकममा छ प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्ने छ :-

(क) नेपालमा स्रोत भएको, र

(ख) व्यवसाय सञ्चालनसंग सम्बन्धित नभएको ।

आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन गर्नु भन्दा पहिले निम्न ब्यबस्था थियो :

“(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बासिन्दा बैंक वा वित्तीय संस्थाहरु [***वा ऋणपत्र जारी गर्ने कुनै निकाय वा प्रचलित कानून वमोजिम सूचिकृत भएका कम्पनी*** *(आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप)*] ले कुनै प्राकृतिक

जारी गर्ने अन्य कुनै निकाय वा प्रचलित कानून बमोजिम सूचिकृत भएका कम्पनीले कुनै प्राकृतिक व्यक्तिलाई निक्षेप, ऋृणपत्र, डिवेन्चर तथा सरकारी वण्ड वापत देहाय बमोजिमको ब्याज वा ब्याज स्वरुपको कुनै रकम भुक्तानी दिंदा कुल भुक्तानी रकममा पाँच प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) नेपालमा स्रोत भएको, र

(ख) व्यवसाय सञ्चालनसंग सम्बन्धित नभएको ।

(४) उपदफा (१), (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका भुक्तानी गर्दा यो दफा लागू हुनेछैन :-

(क) प्राकृतिक व्यक्तिले गरेको व्यवसाय संचालनसंग सम्बन्धित भुक्तानी वा घर भाडामा लिए बापत तिरेको भाडा बाहेकका अन्य कुनै भुक्तानी,

(क१)[११९] पत्रपत्रिकामा प्रकाशित लेख रचना वापतको भुक्तानी र प्रश्नपत्र तयार गरे वापत तथा उत्तर पुस्तिका जांच गरे वापतको भुक्तानी ।

(ख) बासिन्दा बैंक वा अरु बासिन्दा वित्तीय संस्थालाई तिरेको ब्याज, वा

(ग) कर छूट पाएको भुक्तानी वा दफा ८७ बमोजिम कर कट्टी हुनु पर्ने भुक्तानी,

(घ)[१२०] क्रेडिट कार्ड जारी गर्ने वैंकलाई तिरेको इण्टररिजनल इण्टरचेन्ज शुल्क,

(ङ)[१२१] नेपाल सरकार र विदेशी सरकार वा नेपाल सरकार पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय संस्था वीच भएको कुनै सम्झौता बमोजिम नेपाल सरकारले विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थालाई भुक्तान गरेको ब्याज वा शुल्क ।

(च)[१२२] ग्रामीण समुदायमा आधारित लघु वित्त संस्था, ग्रामीण विकास बैंक, हुलाक बचत बैंक र ऐनको दफा ११(२) बमोजिम सहकारीमा जम्मा गरेको निक्षेपबाट आर्जित वार्षिक दश हजार रुपैयाँसम्मको ब्याज भुक्तानी ।

८९. **ठेक्का वा करारको भुक्तानी गर्दा कर कट्टी** : (१)[१२३] बासिन्दा व्यक्तिले ठेक्का वा करार बापत पचास हजार रुपैयाँभन्दा बढीको रकम भुक्तानी दिंदा भुक्तानीको कूल रकममा १.५ प्रतिशतका दरले करकट्टी गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित रकम यकीन गर्न एउटै करार अन्तर्गत त्यस्तो व्यक्ति वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिबाट सोही करार अन्तर्गत भुक्तानी पाउने व्यक्ति वा निजको सम्बद्ध व्यक्तिलाई विगतको दश दिनमा दिइएका अन्य कुनै भुक्तानीहरु भए सो समेत जोडी यकीन गर्नु पर्नेछ ।

व्यक्तिलाई निक्षेप बापत देहाय बमोजिमको ब्याज वा ब्याज स्वरुपको कुनै रकम भुक्तानी दिँदा कूल भुक्तानी रकममा छ प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) नेपालमा स्रोत भएको, र

(ख) व्यवसाय संचालनसंग सम्बन्धित नभएको ।”

[११९] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले संशोधन गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

(क१.) वासिन्दा कम्पनीलाई भुक्तानी गरेको सेवा शुल्क,

(क२.) पत्रपत्रिकामा प्रकाशित लेख रचना वापतको भुक्तानी र प्रश्नपत्र तयार गरे वापत तथा उत्तर पुस्तिका जांच गरे वापतको भुक्तानी ।

आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले खण्ड (१क.) र (क२.) पहिलो पटक थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

“(क१.) कम्पनीलाई भुक्तानी गरेको सेवा शुल्क,

(क२.) प्रश्नपत्र तयार गरे बापत तथा उत्तर पुस्तिका जाँच गरे बापतको भुक्तानी,”

[१२०] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१२१] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१२२] आर्थिक ऐन, २०६५ ले थप ।

[१२३] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पूर्व निम्न व्यवस्था भएको :

(१) बासिन्दा व्यक्तिले सामान्य बिमा प्रिमियम भुक्तानी वा ठेक्का वा करार बापत पचास हजार रुपैयाँभन्दा बढीको रकम भुक्तानी दिंदा भुक्तानीको कूल रकममा १.५ प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।

(३)[१२४] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बासिन्दा व्यक्तिले कुनै ठेक्का वा करार अन्तर्गत कुनै गैर बासिन्दा व्यक्तिलाई दिने भुक्तानीबाट देहाय बमोजिम कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) सेवा सम्वन्धी ठेक्का वा करारमा – १०%

(ख) अन्य ठेक्का वा करारमा – ५%

(ग) गैर वासिन्दा विमा कम्पनीलाई प्रिमियम भुक्तानी गर्दा – १.५%

(घ) उपरोक्त बाहेक विभागले सो बासिन्दा व्यक्तिलाई लिखित सूचना दिएकोमा सो सूचनामा निर्धारित दरमा ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका भुक्तानीका हकमा यो दफा लागू हुने छैन :-

(क) कुनै व्यवसाय संचालनका सिलसिलामा गरिएको भुक्तानी बाहेकका प्राकृतिक व्यक्तिहरुले गरेको भुक्तानी, वा

(ख) कर छूट दिइएका भुक्तानी वा दफा ८७ वा ८८ बमोजिम कर कट्टी गर्नु पर्ने भुक्तानी ।

"स्पष्टीकरण[१२५] :- यस दफाको प्रयोजनको लागि "ठेक्का वा करार" भन्नाले कुनै वस्तु वा श्रमिकको आपूर्ति वा मूर्त सम्पत्ति वा संरचनाको निर्माण वा जडान वा स्थापना गर्ने सम्बन्धमा गरिएको करार वा सम्झौता तथा विभागले ठेक्का वा करार भनी तोकेको कार्यलाई सम्झनु पर्छ र त्यस्तो करार वा सम्झौताले निर्माण वा जडान वा स्थापनासंग सम्बन्धित सेवा समेतलाई समेटेको भए सो सेवा वापतको भुक्तानी समेत करार अन्तर्गतको भुक्तानी मानिनेछ ।

८९क.[१२६] **बासिन्दा निकायमा रहेको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभमा कर कट्टी** : कुनै वर्षमा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई धितोपत्रको खरीद बिक्रिको कारोबार गर्ने बासिन्दा निकाय बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिलाई कुनै बासिन्दा निकायमा रहेको हितको निसर्गबाट लाभ हुन गएमा दफा ३७ बमोजिम गणना गरिएको त्यस्तो लाभमा देहाय बमोजिम अग्रीम करकट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) धितोपत्र बजारमा सूचिकरण भएको निकायको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभको हकमा धितोपत्र विनिमय बजारको कार्य गर्ने निकायले लाभ रकमको पन्ध्र प्रतिशत,

(ख) धितोपत्र बजारमा सूचिकरण नभएको निकायको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभको हकमा जुन निकायको हित निसर्ग भएको हो सोही निकायले लाभ रकमको पन्ध्र प्रतिशत ।

---

[१२४] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पूर्व निम्न व्यवस्था भएको :

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बासिन्दा व्यक्तिले कुनै ठेक्का वा करार अन्तर्गत कुनै गैर बासिन्दा व्यक्तिलाई दिने भुक्तानीबाट देहाय बमोजिम कर कट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) विभागले सो बासिन्दा व्यक्तिलाई लिखित सूचना दिएकोमा सो सूचनामा निर्धारित दरमा, वा

(ख) अन्य कुनै अवस्थामा उपदफा (१) बमोजिम ।

[१२५] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१२६] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पूर्व आर्थिक ऐन, २०६४ मा निम्न व्यवस्था थियो :

८९क. **बासिन्दा निकायमा रहेको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभमा कर कट्टी** : कुनै वर्षमा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई धितोपत्रको खरीद बिक्रिको कारोबार गर्ने बासिन्दा निकाय बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिलाई कुनै बासिन्दा निकायमा रहेको हितको निसर्गबाट लाभ हुन गएमा दफा ३७ बमोजिम गणना गरिएको त्यस्तो लाभमा देहाय बमोजिम अग्रीम करकट्टी गर्नु पर्नेछ :-

(क) धितोपत्र बजारमा सूचिकरण भएको निकायको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभको हकमा धितोपत्र विनिमय बजारको कार्य गर्ने निकायले बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा लाभ रकमको दश प्रतिशत र अन्यको हकमा लाभ रकमको पन्ध्र प्रतिशत,

(ख) धितोपत्र बजारमा सूचिकरण नभएको निकायको हितको निसर्गबाट प्राप्त लाभको हकमा जुन निकायको हित निसर्ग भएको हो सोही निकायले वासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा लाभ रकमको दश प्रतिशत र अन्यको हकमा लाभ रकमको पन्ध्र प्रतिशत ।

आर्थिक अध्यादेश, २०६२ (माघ) ले दफा ८९क. पहिलो पटक थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो:

"८९क. मूल्य अभिवृद्धि कर वीजकको भुक्तानीमा कर कट्टी: दफा ८७ र ८८ मा जुन जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि मूल्य अभिवृद्धि कर विजकको भुक्तानी गर्दा १.५ प्रतिशतका दरले कर कट्टी गर्नु पर्ने छ । "

९०. **कट्टी गरिएको करको विवरण र भुक्तानी** : (१) अग्रिम कर कट्टी गर्नु पर्ने प्रत्येक व्यक्तिले प्रत्येक महीना समाप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र विभागले तोकेको तरिका र ढाँचामा विभागमा विवरण दाखिला गर्नु पर्नेछ[१२७] ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित विवरणसंग अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले कट्टी गरिएको कर वा उपदफा (३) बमोजिम कर कट्टी गरेको मानिएको रकम उपदफा (१) मा उल्लिखित म्यादभित्र विभागमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(३) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कर कट्टी नगरेको भए पनि सो कर कट्टी हुनु पर्ने समयमा सो कर कट्टी गरिएको मानिनेछ ।

(४) दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कुनै कर कट्टी गरिएको रकम वा उपदफा (३) बमोजिम कर कट्टी गरेको मानिने रकम सो अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्नेछ र उपदफा (५) लागू हुने अवस्थामा कर कट्टी हुने व्यक्तिले उपदफा (१) मा उल्लिखित अवधि पश्चात् पन्ध्र दिनभित्र सो कर दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(५) देहाय बमोजिमको अवस्थामा अग्रिम कर कट्टी हुने व्यक्ति[१२८] र सो अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्ति दुवै जना संयुक्त रुपमा र छूट्टाछूट्टै रुपमा सो कर रकम विभागमा दाखिला गर्न जिम्मेवार हुनेछन् :-

(क) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कुनै भुक्तानीबाट कर कट्टी नगरेमा, र

(ख) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले उपदफा (३) बमोजिम कर कट्टी गरेको मानिने रकम उपदफा (४) बमोजिम कर दाखिला गर्नु पर्ने मिति भित्र विभागमा दाखिला नगरेमा ।

(६) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कर कट्टी गरी विभागमा दाखिला गरेकोमा सो कर कट्टी भएको भुक्तानीका विषयमा कर कट्टी हुने व्यक्तिद्वारा कुनै दाबी गरिएमा सो रकम कर कट्टी हुने व्यक्तिलाई भुक्तानी गरे सरह मानिनेछ ।

(७) दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कर कट्टी नगरेको रकम अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले विभागलाई दाखिला गरेको भएमा सो दाखिला भएको कर रकम बराबरको रकम सो कर कट्टी हुनु पर्ने व्यक्तिबाट असूलउपर गर्न पाउनेछ ।

(८)[१२९] कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) वा (२) बमोजिम दाखिल गर्नु पर्ने विवरण वा कर दाखिल नगरेको वा कुनै व्यक्तिका सम्बन्धमा उपदफा (५) को अवस्था रहेको कुरामा विभाग विश्वस्त भएमा दाखिल नगरेको वा घटी दाखिला गरेको रकम र दफा ११९ बमोजिमको ब्याज दाखिला गर्न आदेश दिन सक्नेछ । तर त्यस्तो आदेश दिनु भन्दा पहिले उचित कारण खोली सो आदेशका सम्बन्धमा सफाइको सबुत प्रमाण पेश गर्न १५ दिनको म्याद दिई लिखित सूचना दिनु पर्नेछ ।

९१. **कर कट्टी प्रमाणपत्र** : (१) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले कर कट्टी हुने व्यक्तिलाई उपदफा (२) मा तोकिएको समयमा देहाय बमोजिमको कर कट्टी प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ :

(क) विभागद्वारा कुनै तरिका तोकिएको भए सो तरिका बमोजिम प्रमाणित गरिएको, र

---

[१२७] आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(१) अग्रिम कर कट्टी गर्नु पर्ने प्रत्येक व्यक्तिले प्रत्येक महिना समाप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र देहायका कुराहरु खुलाई विभागले तोकेको तरिका र ढाँचामा विभागमा विवरण दाखिला गर्नु पर्नेछ :-

(क) सो महिनामा अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले कर कट्टी भएको व्यक्तिलाई दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम दिएको कर कट्टी हुने भुक्तानी,

(ख) कर कट्टी हुने व्यक्तिको नाम, ठेगाना र स्थायी लेखा नम्बर हुनेको सम्बन्धमा स्थायी लेखा नम्बर,

(ग) उपदफा (३) मा उल्लेख गरिएको बाहेक प्रत्येक भुक्तानी गर्दा कट्टी गरिएको करको रकम, र

(घ) विभागले तोकेको अन्य कुनै जानकारी ।"

[१२८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "देहाय बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले कर कट्टी नगरेमा वा दाखिला नगरेमा सो कर कट्टी हुने व्यक्ति" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१२९] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(ख) दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कट्टी गरिएको कर रकम तथा भुक्तानी रकमहरु खुलेको ।

(२) अग्रिम कर कट्टी गरेको अवधि खुलाई अग्रिम कर कट्टी गरेको महिना समाप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र अग्रिम कर कट्टी प्रमाणपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ८७ बमोजिम कर कट्टी गरिएको अवस्थामा अग्रिम कर कट्टी प्रमाणपत्र देहाय बमोजिम प्रदान गर्नु पर्नेछ :

(क) सो प्रमाणपत्र सो आय वर्षमा सो कर्मचारी वहाल रहेको अवधिभरको लागि मात्र हुनेछ ।

(ख) सो प्रमाणपत्र सो वर्ष समाप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र उपलब्ध गराई सक्नुपर्नेछ वा सो वर्षमा सो कर्मचारीले सो अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिकोमा रोजगारी गर्न छोडेको भए सो रोजगारी छोडेको मितिले तीस दिनभित्र सो प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

९२. **अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी** : (१) देहायका भुक्तानीलाई अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी मानिनेछ :-

(क) बासिन्दा कम्पनीले भुक्तानी गरेको लाभांश,

(ख) व्यवसाय संचालन गरिरहेको बाहेक अन्य प्राकृतिक व्यक्तिलाई नेपालमा स्रोत भएको जग्गा वा घर र सोसंग गासिएका जडानहरु र उपकरणहरु बापत भुक्तानी गरेको भाडा,

(ग) बासिन्दा व्यक्तिले लगानी बिमा बापत भुक्तानी गरेको लाभ र व्यक्तिगत दुर्घटना बापतको क्षतिपूर्तिको भुक्तानी[१३०] वा,

(घ) बासिन्दा व्यक्तिले तिरेको स्वीकृ ति नलिएको अवकाश कोषको हित बापत भुक्तानी गरेको लाभ,

(ङ)[१३१] दफा ८८ को उपदफा (३) मा उल्लेख भए बमोजिम बैंक, वित्तीय संस्था वा ऋण पत्र जारी गर्ने अन्य कुनै निकाय वा प्रचलित कानून बमोजिम सूचिकृत भएका कम्पनीले भुक्तानी दिएको देहाय बमोजिमको ब्याज :-

(१) नेपालमा स्रोत भएको र व्यवसाय संचालनसंग सम्बन्धित नभएको प्राकृतिक व्यक्तिलाई भुक्तानी गरेको,

(२) दफा २ को खण्ड (ध) बमोजिमको कर छुट पाउने संस्थालाई भुक्तानी गरेको ।

(च) दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम गैर बासिन्दा व्यक्तिलाई दिइएको कर कट्टी हुनुपर्ने भुक्तानी,

(छ)[१३२] नेपाल सरकार वा स्वीकृत अवकाश कोष वा स्विकृति नलिएको अवकाश कोषबाट भुक्तानी गरिएको अवकाश भुक्तानीहरु समेत सबै प्रकारका अवकाश भुक्तानीहरु, र

(ज)[१३३] बैठक भत्ता, पटके रुपमा अध्यापन गराए वापतको भुक्तानी ।

(२) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले वा कर कट्टी हुने व्यक्तिले अन्तिम रुपमा कट्टी हुने भुक्तानीबाट दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम कर कट्टी गरेको वा दफा ९० को उपदफा (३) बमोजिम कट्टी गरिएको भनी मानिएको कर रकम विभागलाई दाखिला गरेमा दफा ३ को खण्ड (ग) मा उल्लेख भए बमोजिमको व्यक्तिले कर दायित्व पूरा गरेको मानिनेछ ।

---

[१३०] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१३१] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(ङ) दफा ८८ को उपदफा (३) मा उल्लेख भए बमोजिम बैंक वा वित्तीय संस्थाले भुक्तानी दिएको व्याज, र"

[१३२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले पहिलो पटक थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :
"(छ) नेपाल सरकार वा स्वीकृत अवकाश कोषबाट भुक्तानी गरिएको अवकाश भुक्तानीहरु, र"

[१३३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

९३. **अन्तिम रुपमा कट्टी नहुने करको मिलान सुविधा र समावेश** : (१) कुनै भुक्तानीको रकम गणना गर्ने प्रयोजनको लागि सो भुक्तानीबाट कुनै कर कट्टी गरिएको भए त्यस्तो कर कट्टी रकमलाई सो भुक्तानीको अंशको रुपमा लिइनेछ ।

(२) अन्तिम रुपमा कर कट्टी हुने भुक्तानी बाहेकको कुनै भुक्तानीमा कर कट्टी भएको रहेछ भने कर कट्टी हुने व्यक्तिले देहाय बमोजिमको कर रकम दाखिला गरे सरह मानिनेछ :-

(क) दफा ८७, ८८ वा ८९ बमोजिम भुक्तानीमा कट्टी गरिएको कर रकम,

(ख) अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्ति वा कर कट्टी हुने व्यक्तिले दफा ९० को उपदफा (३) बमोजिमको वा भुक्तानीमा कर कट्टी गरेको मानिने कर रकम विभागमा दाखिला गरेको भए त्यस्तो रकम ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको रकम कर कट्टी हुने व्यक्तिले सो भुक्तानी गरेको आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने कर रकममा मात्र मिलान गर्न दाबी गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-१८

किस्ताबन्दी

९४.[१३४] **किस्ताबन्दीमा कर दाखिला** : (१) कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट कुनै आय वर्षमा निर्धारणयोग्य आय भएको वा हुने व्यक्तिले देहाय बमोजिम तीन किस्तामा कर दाखिला गर्नु पर्ने छ :-

दाखिला गर्नु पर्ने मिति	दाखिला गर्नु पर्ने रकम
पौष महिनाको अन्त्यसम्म	अनुमानित करको ४० % रकम मध्ये तिर्न बाँकी कर रकम
चैत्र महिनाको अन्त्यसम्म	अनुमानित करको ७० % रकम मध्ये तिर्न बाँकी कर रकम
आषाढ महिनाको अन्त्यसम्म	अनुमानित करको १०० % रकम मध्ये तिर्न बाँकी कर रकम

स्पष्टीकरण : यस उपदफाको प्रयोजनको लागि, लागि,-

(क) "अनुमानित कर" भन्नाले किस्ताबन्दीमा कर दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिले कुनै वर्षको किस्ताबन्दी कर दाखिला गर्नु पने समयमा दफा ९५ बमोजिम गणना गरेको किस्ताबन्दीको अनुमानित कर सम्भन्नु पर्छ ।

---

[१३४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था भिकेको :
"९४.**किस्ताबन्दीमा कर दाखिला** : (१) कुनै व्यवसाय वा लगानीबाट कुनै आय वर्षमा निर्धारणयोग्य आय भएको वा हुने व्यक्तिले देहाय बमोजिम तीन किस्तामा कर दाखिला गर्नु पर्नेछ :-

दाखिला गर्नु पर्ने मिति	दाखिला गर्नु पर्ने रकम
पौष महिनाको अन्त्यसम्म	तिरिसकेको करभन्दा बढी हुन आउने अनुमानित करको ४० %
चैत्र महिनाको अन्त्यसम्म	तिरिसकेको करभन्दा बढी हुन आउने अनुमानित करको ७० %
आषाढ महिनाको अन्त्यसम्म	तिरिसकेको करभन्दा बढी हुन आउने अनुमानित करको १०० %

स्पष्टीकरण : यस उपदफाको प्रयोजनको लागि,-

(क) "अनुमानित कर" भन्नाले किस्ताबन्दीमा कर दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिले कुनै वर्षको किस्ताबन्दी कर दाखिला गर्नु पर्ने समयमा दफा ९५ बमोजिम गणना गरेको किस्ताबन्दीको अनुमानित कर सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) "तिरिसकेको कर" भन्नाले देहायको कूल जम्मा सम्भन्नु पर्छ ।

(१) सम्बन्धित किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने मिति अगाडि यस दफा बमोजिम पूर्व किस्ताद्वारा सो आय वर्षमा दाखिला गरेको कर रकम,

(२) सो आय वर्षमा सम्बन्धित किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने मिति अगाडि कुनै व्यक्तिको परिच्छेद-१७ बमोजिम सो वर्षमा सो व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश हुने भुक्तानीहरुबाट कट्टी भएको कर रकम,

(३) किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिभन्दा अगाडि सो वर्षमा कर कट्टी गर्ने एजेण्ट वा कर कट्टी हुने व्यक्तिले उपखण्ड (२) मा उल्लिखित भुक्तानीबाट दफा ९० को उपदफा (३) बमोजिम कर कट्टी भएको मानिने रकम विभागमा दाखिला गरेको भए त्यस्तो कर रकम, र

(४) किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिभन्दा अगाडि सो व्यक्तिले गरेको स्वीकृत औषधिउपचार खर्चको सम्बन्धमा सो व्यक्तिले दफा ५१ बमोजिम दाबी गर्न सक्ने औषधिउपचार खर्चको कर मिलान रकम ।"

(ख) “तिर्न बाँकी कर रकम” भन्नाले अनुमानित करको यस उपदफामा किस्तामा दाखिला गर्न तोकिएको प्रतिशतले हुने रकमबाट देहायको कुल जम्मा रकम घटाउँदा नपुग हुने रकम सम्झनु पर्छ :-

(१) सम्बन्धित किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने मिति अगाडि यस दफा बमोजिम पूर्व किस्ताद्वारा सो आय वर्षमा दाखिला गरेको कर रकम,

(२) सो आय वर्षमा सम्बन्धित किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने मिति अगाडि कुनै व्यक्तिको परिच्छेद - १७ बमोजिम सो वर्षमा सो व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश हुने भुक्तानीहरुबाट कट्टी भएक भएको कर रकम,

(३) किस्ता बुझाउनु पर्ने मिति भन्दा अगाडि सो वर्षमा कर कट्टी गर्ने एजेण्ट वा कर कट्टी हुने व्यक्तिले उपखण्ड (२) मा उल्लिखित भुक्तानी बाट दफा ९० को उपदफा (३) बमोजिम कर कट्टी भएको मानिने रकम विभागमा दाखिला गरेको भए त्यस्तो कर रकम, र

(४) किस्ता बुझाउनु पर्ने मिति भन्दा अगाडि सो व्यक्तिले गरेको स्वीकृत औषधि उपचार खर्चको सम्बन्धमा सो व्यक्तिले दफा ५१ बमोजिम दाबी गर्न सक्ने औषधि उपचार खर्चको कर मिलान रकम ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उप-दफा बमोजिम बुझाउनु पर्ने समग्र किस्ताको जम्मा[१३५] रकम दुई हजार रुपैयाँभन्दा कम भएमा त्यस्तो किस्ताको रकम बुझाउनु पर्ने छैन ।

(३) किस्ता दाखिला गर्ने व्यक्तिले यस दफा बमोजिम कुनै आय वर्षमा किस्तावन्दीका माध्यमबाट दाखिला गरेको कर रकम सो वर्षमा लाग्ने कर बापत कट्टी गर्न पाउनेछ ।

९५. **दाखिल गर्नु पर्ने अनुमानित करको विवरण** : (१) कुनै आय वर्षमा किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने प्रत्येक व्यक्तिले दफा ९४ बमोजिम सो वर्षमा पहिलो कर किस्ता रकम बुझाउनु पर्ने मितिभित्र सो वर्षका लागि सो व्यक्तिको देहायका रकमको अनुमान उल्लेख गरी सोको विवरण विभागबाट[१३६] तोकिएको ढाँचा र तरिकामा विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ :-

(क) रोजगारी, व्यवसाय र लगानीको प्रत्येक स्रोतबाट उक्त व्यक्तिले सो वर्षमा प्राप्त गर्न सक्ने निर्धारणयोग्य आय तथा त्यस्तो आयको स्रोत,

(ख) सो वर्षमा प्राप्त हुनसक्ने सो व्यक्तिको करयोग्य आय र औषधिउपचार खर्च वापत कर मिलानको रकम नघटाई दफा ४ बमोजिम गणना गरी दफा ३ को खण्ड (क) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकम,

(ग) गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित विदेशी स्थायी संस्थापनको सम्बन्धमा त्यस्तो विदेशी संस्थापनले सो वर्षमा विदेश पठाएको आय रकम र सो आयमा दफा ४ को उपदफा (५) बमोजिम गणना गरिएको दफा ३ को खण्ड (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकम, र

(घ) विभागले तोकेको अन्य कुनै विवरण ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित व्यक्तिको उपदफा (१) को खण्ड (ख) र (ग) मा उल्लिखित कर रकमको योग सो आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने अनुमानित कर हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम कुनै आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने करको अनुमान गर्न दफा ७१ बमोजिम दाबी गरिने वैदेशिक कर मिलान रकमको गणना गर्दा कुनै व्यक्तिले सो वर्षमा दाखिला गरेको कुनै वैदेशिक कर वा सो वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने भनी निजले अनुमान गरेको विदेशी आयकर मात्र गणना गर्नु पर्नेछ ।

---

[१३५] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले “किस्तको रकम” भन्ने वांक्याशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१३६] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(पौष) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(४) करको किस्ता दाखिला गर्ने कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिमको ढाँचामा आवश्यक जानकारी उल्लेख गरी संशोधनका कारणहरु खुलाई संशोधित अनुमान विभागमा पेश नगरेसम्म निजले सो उपदफा बमोजिम गरेको अनुमान सो आय वर्ष भरको लागि कायम रहनेछ ।

(५) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले उपदफा (४) बमोजिम पेश गरेको संशोधित अनुमान विभाग समक्ष पेश गरेको मितिपछि सो आय वर्षमा दफा ९४ बमोजिम बुझाउनु पर्ने करको किस्ताको हिसाब गर्दा मात्र लागू हुनेछ ।

(६) उपदफा (१) र (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि करको किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्ति वा करको किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने कुनै वर्गले उपदफा (१) बमोजिम अनुमान पेश गर्नु नपर्ने गरी विभागले तोक्न सक्नेछ ।

(७) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि करको किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षमा अनुमान पेश नगरेमा वा पेश गरिएको अनुमान वा संशोधित अनुमानमा विभाग सन्तुष्ट नभएमा (.......)[१३७] विभागले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) सो व्यक्तिको सो वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने अनुमानित करको अनुमान दफा ३ को खण्ड (क) वा (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले गत आय वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने करको आधारमा गर्न सक्नेछ, र

(ख) विभागले खण्ड (क) बमोजिम तयार गरेको अनुमान सो अनुमान तयार गर्न प्रयोग गरेको तरिका र व्यक्तिले पेश गरेको अनुमानमा विभाग सन्तुष्ट हुन नसकेको भए सोको कारण समेत उल्लेख गरिएको लिखित सूचना विभागले किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने व्यक्तिलाई दिनेछ ।

(८) विभागले किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने व्यक्तिलाई उपदफा (७) बमोजिम सूचना दिएमा सो वर्षमा सो व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने अनुमानित कर रकम विभागले अनुमान गरेको रकम हुनेछ ।

परिच्छेद -१९

आय विवरण र कर निर्धारण

९६. **<u>आय विवरण</u>** : (१) प्रत्येक व्यक्तिले आय वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्रमा दफा ९७, ९८ र १०० को अधीनमा रही सो वर्षको आय विवरण विभागले तोकेको स्थानमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आय विवरण देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :-

(क) देहायका कुरा खुलाई विभागबाट तोकिएको तरिका र ढाँचामा तयार गर्नु पर्नेछ :

(१) प्रत्येक रोजगारी, व्यवसाय वा लगानीबाट सो व्यक्तिको सो वर्षमा भएको निर्धारणयोग्य आय र त्यस्तो आयको स्रोत,

(२) सो वर्षमा सो व्यक्तिको करयोग्य आय र सो आयमा दफा ३ को खण्ड (क) मा उल्लिखित व्यक्तिलाइ लाग्ने कर,

(३) गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालमा रहेको विदेशी स्थायी संस्थापनले सो आय वर्षमा विदेश पठाएको आय र सो आयमा लाग्ने कर,

[(४) (................................)

(५) (......................................)][१३८]

---

[१३७] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(पौष) ले "वा उपदफा (६) बमोजिम करको किस्ता बुझाउन कुनै व्यक्तिले अनुमान पेश गर्नु नपर्ने गरी तोकिएकोमा" भन्ने वाक्यांश झिकेको । आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१३८] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले निम्न व्यवस्था झिकेको । आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(६) विभागले तोकेको अन्य कुनै सूचना तथा जानकारी ।

(ख) आय विवरण ठिक साँचो र पूर्ण भएको भन्ने घोषणा गरी सो व्यक्ति वा व्यवस्थापकबाट सहिछाप गरिएको हुनुपर्नेछ, र

(ग) आय विवरणसाथ देहायका कुराहरु संलग्न हुनु पर्नेछ :-

(१) (.............)[१३९]

(२) उपदफा (४) बमोजिम सो व्यक्तिलाई उपलब्ध गराइएको कुनै विवरण,

(३) दफा ४ को उपदफा (४) बमोजिम कुनै छनौट गरिएको भए सोको प्रमाण, र

(४) विभागले तोकेको अन्य कुनै सूचना तथा जानकारी ।

(३) कुनै व्यक्तिले कर्मचारीको हैसियतले बाहेक कुनै भुक्तानी लिएर कुनै अर्को व्यक्तिको आय विवरण वा आय विवरणसाथ संलग्न हुनु पर्ने कागजात वा विवरण तयार पारेमा वा तयार पार्न सहयोग गरेमा त्यस्तो व्यक्तिले देहायको कुरा प्रमाणित गर्नु पर्नेछ :-

(क) अर्को व्यक्तिले दफा ८१ बमोजिम राखेको कागजातहरु जाँच गरेको, र

(ख) विवरण वा जानकारीले सम्बन्धित परिस्थितिलाई वास्तविक रुपमा प्रतिबिम्बित गरेको ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम विवरण प्रमाणित गर्नु पर्ने व्यक्तिले विवरण प्रमाणित गर्न ईन्कार गरेमा त्यसरी ईन्कार गर्नुका कारणहरु लिखित रुपमा उल्लेख गरी जसको आय विवरण प्रमाणित गरी दिनु पर्ने हो सो व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(५) देहायका अवस्थामा उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिल गर्नु पर्ने म्यादभन्दा अगावै दफा १०० को अधीनमा रही विभागले कुनै व्यक्तिलाई दिएको लिखित सूचनामा उल्लिखित म्यादभित्र सो आय वर्ष वा आय वर्षको कुनै भागको आय विवरण दाखिल गराउन सक्नेछ :-

(क) सो व्यक्ति टाट पल्टिएमा, ऋणमा डुबेमा वा बिघटन भएमा,

(ख) सो व्यक्तिले अनिश्चित समयका लागि नेपाल छोड्ने भएमा,

(ग) सो व्यक्तिले कुनै कारणले नेपालमा गरिरहेको कार्य छोड्न लागेमा, वा

(घ) विभागले अन्यथा उपयुक्त सम्झेमा ।

९७. **आय विवरण दाखिला गर्न नपर्ने :** विभागले लिखित रुपमा आदेश दिएमा वा सार्वजनिक रुपमा सूचना प्रकाशित गरी आदेश दिएमा बाहेक[१४०] देहायका कुनै पनि व्यक्तिले दफा ९६ बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण पेश गर्नु पर्ने छैन :-

(क) सो आय वर्षमा दफा ३ को खण्ड (क) मा उल्लिखित व्यक्तिमध्ये कर तिर्नु नपर्ने कुनै व्यक्ति,

(ख) सो आय वर्षमा दफा ३ को खण्ड (ग) मा उल्लिखित व्यक्ति,

(ग) सो आय वर्षमा दफा ४ को उपदफा (३) आकर्षित हुने कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति, **वा**

"(४) दफा ९३, ९४, वा १०० बमोजिम कर मिलान गर्न पाउने गरी कुनै व्यक्तिले सो वर्षमा दाखिला गरेको कर कट्टी, किस्ताबन्दी वा निर्धारण गरिएको कुनै कर रकम,

(५) सो व्यक्तिले सो वर्षमा उपखण्ड (२) र (३) मा उल्लिखित करको रकमबाट उपखण्ड (४) बमोजिम दाखिला गरेको कर घटाई हुन आउने दाखिला गर्न बाँकी करको रकम, र "

१३९ आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले निम्न व्यवस्था झिकेको । आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।
"(१) कुनै व्यक्तिले आय विवरण दाखिल गरेको वर्षमा प्राप्त गरेको भुक्तानी बापत दफा ९१ बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गरिएको प्रमाणपत्र, "

१४० आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "विभागले लिखित आदेश दिएमा बाहेक" भन्ने वाक्यांशको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(घ)[१४१] अनुसूची-१ को दफा १ को उपदफा (११) बमोजिम कर दाखिला गर्ने सवारीसाधन धनी प्राकृतिक व्यक्ति भएमा त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्ति ।

९८. **आय विवरण दाखिला गर्ने म्याद थप** : (१) दफा ९६ बमोजिम आय विवरण दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिले त्यस्तो विवरण दाखिला गर्ने म्यादभित्र विभाग समक्ष थप म्यादको लागि लिखित निवेदन दिएमा मनासिव माफिकको कारण भएमा विभागले आयविवरण दाखिला गर्नु पर्ने म्याद थप गरिदिन सक्नेछ । यसरी म्याद थपका लागि दिएको निवेदन सम्बन्धमा विभागले गरेको निर्णयको जानकारी निवेदकलाई लिखित रुपमा दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आय विवरण पेश गर्न विभागले एकै पटक वा पटक पटक गरी बढिमा तीन महीनासम्म म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

९९. **कर निर्धारण** : (१) कुनै व्यक्तिले देहायका रकमहरु खुलाई आयविवरण दाखिला गर्नु पर्ने मितिमा कुनै आय वर्षको आयविवरण दाखिला गरेको रहेछ भने सो आयविवरणको कर निर्धारण गरे सरह मानिनेछ :-

(क) दफा ३ को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले सो आय वर्षमा तिर्नु पर्ने आय विवरणमा उल्लेख गरेको करको रकम, र

(ख) आय विवरणमा उल्लेख गरेको उक्त वर्षको तिर्न बाँकी कर रकम ।

(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षको आय विवरण पेश नगरेमा आय विवरण दाखिला नभएसम्मको लागि आय विवरण पेश गर्नु पर्ने मितिमा देहाय बमोजिम कर निर्धारण गरे सरह मानिनेछ :-

(क) परिच्छेद-१७ बमोजिम प्राप्त गरेको रकमबाट कट्टी भएको कुनै करको रकम तथा निजले परिच्छेद-१८ बमोजिम सो वर्षको लागि किस्ताबन्दीमा दाखिला गरेको कुनै रकमको योग बरावर निजको सो वर्षको करको रकम भएको मानिनेछ, र

(ख) कर निर्धारण बमोजिम कर तिर्न बाँकी नरहेको मानिनेछ ।

१००. **संशय कर निर्धारण** : (१) दफा ९६ को उपदफा (५) बमोजिम कुनै आय वर्ष वा कुनै आयवर्षको कुनै अंशको आय विवरण दाखिला गर्नु पर्ने भएमा दफा ९९ बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(२)[१४२] उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ९६ को उपदफा (५) मा उल्लिखित अवस्थामा विभागले कुनै आय वर्ष वा सो वर्षको अंशको लागि दफा ९६ को उपदफा (२) को खण्ड (क) को उपखण्ड (१), (२), र (३) मा उल्लिखित रकमको आधारमा न्यायोचित रुपले सो व्यक्तिको कर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कर निर्धारण गरिएकोमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) पूरा आय वर्षको कर निर्धारण गरिएको व्यक्तिले सो आयवर्षको लागि दफा ९६ को उपदफा (१) बमोजिमको आय विवरण दाखिल गर्नु पर्ने छैन, वा

(ख) कुनै आय वर्षको अंशको कर निर्धारण गरिएको व्यक्तिले दफा ९६ को उपदफा (१) बमोजिम सो आय वर्षको आय विवरण दाखिल गर्नु पर्नेछ ।

---

[१४१] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१४२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन पहिले निम्न व्यवस्था थियो:

"(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ९६ को उपदफा (५) मा उल्लिखित अवस्थामा विभागले देहाय बमोजिमको रकमको आधारमा न्यायोचित रुपले सो व्यक्तिको कर निर्धारण गर्न सक्नेछ :-

(क) कुनै आय वर्ष वा सो वर्षको अंशको लागि दफा ९६ को उपदफा (२) को खण्ड (क) को उपखण्ड (१), (२), (३) र (४) मा उल्लिखित रकम, र

(ख) कुनै आय वर्ष वा सो वर्षको अंशको लागि दफा ९६ को उपदफा (२) को खण्ड (क) को उपखण्ड (५) बमोजिम दाखिला गर्न बाँकी रहेको रकम ।"

(४) कुनै आय वर्षको कुनै अंशको कर निर्धारण अनुसार दाखिला गरेको कर रकम पूरा वर्षको कर निर्धारण गर्दा लाग्ने करमा मिलान गर्न पाइनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम कर निर्धारणगर्दा विभागले सफाईको सवूत प्रमाण पेश गर्न सात दिनको म्याद दिनु पर्नेछ ।

१०१. **संशोधित कर निर्धारण** : (१) दफा ९९ वा १०० बमोजिम कर निर्धारण भएको व्यक्तिको करको दायित्व यस ऐनको उद्देश्य बमोजिम न्यायोचित आधारमा समायोजन गर्न विभागले संशोधित कर निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गरिएको संशोधित कर निर्धारणमा पुनः संशोधन गर्न विभागले उपयुक्त ठानेमा न्यायोचित आधारमा जतिपटक पनि संशोधन गर्न सक्नेछ ।

(३) विभागले उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कर निर्धारण गर्दा देहायको मितिले चार वर्षभित्र गरिसक्नु पर्नेछ :-

(क) दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण भएकोमा आय विवरण पेश गर्नु पर्ने मिति,

(ख) दफा १०० को उपदफा (२) बमोजिम कर निर्धारण गरिएकोमा कर निर्धारण गरिएको व्यक्तिलाई दफा १०२ बमोजिम कर निर्धारणको सूचना दिएको मिति,

(ग) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम कर निर्धारण गरिएकोमा उपदफा (१) बमोजिम संशोधन गरिएको साबिकको कर निर्धारणसंग सम्बन्धित खण्ड (क) वा (ख) मा उल्लिखित मिति ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जालसाजीले गर्दा कुनै व्यक्तिको कर निर्धारण गलत ढंगवाट भएको रहेछ भने जुनसुकै वखत विभागले त्यस्तो कर निर्धारणमा संशोधन गर्न सक्नेछ । यसरी संशोधन गर्दा जालसाजी गरी विवरण राखेको वा कर निर्धारण गरेको जानकारी प्राप्त भएको एक वर्षभित्र संशोधन गरिसक्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राजस्व न्यायाधिकरण वा अन्य अधिकारप्राप्त अदालतहरुवाट कर निर्धारण संशोधन गरिएको वा निर्धारित कर घटाइएको अवस्थामा सो हदसम्म विभागले त्यस्तो कर निर्धारणमा संशोधन गर्न सक्नेछैन ।

तर पुनः छानविन गर्ने आदेश दिएमा संशोधन गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

(६) यस दफा बमोजिम कर निर्धारणमा संशोधनगर्दा विभागले त्यसरी संशोधन गर्नु परेको आधार स्पष्ट खुलाई सो व्यक्तिलाई लिखित सूचना दिई त्यस्तो कर निर्धारण सम्बन्धमा सफाईको सवूत प्रमाण पेश गर्न पन्ध्र[१४३] दिनको म्याद दिनु पर्नेछ ।

१०२. **कर निर्धारणको सुचना** : विभागले देहायका कुराहरु खुलाई दफा १०० को उपदफा (२) अथवा १०१ बमोजिम गरेको कर निर्धारणको लिखित सूचना कर निर्धारण गरिएको व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

(क) कर निर्धारणसंग सम्बन्धित आय वर्ष वा अवधिको लागि दफा ३ को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने र दाखिला गर्न बाँकी निर्धारित कर,

(ख) खण्ड (क) मा उल्लिखित कर निर्धारणमा कर गणना गरिएको तरिका,

(ग) विभागले कर निर्धारण गर्नु परेको कारण,

(घ) दाखिला गर्न बाँकी निर्धारित कर दाखिल गर्नु पर्ने समय, र

(ङ) कर निर्धारण उपर चित्त नबुझेमा उजूरी गर्ने समय, स्थान र तरिका ।

[१४३] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "सात" को सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

परिच्छेद -२०

कर संकलन, मिन्हा र फिर्ता

१०३. **कट्टी गरी बुझाउनु पर्ने कर बापतको सुरक्षण**: (१) कर कट्टी गर्नु पर्ने एजेन्टले परिच्छेद-१७ बमोजिम कट्टी गर्नु पर्ने करलाई अदालतको आदेश वा अन्य कुनै कानून बमोजिम वा अन्य कुनै किसिमले गर्नुपर्ने भुक्तानीलाई भन्दा अग्राधिकार दिनु पर्नेछ ।

(२) कर कट्टी गर्नु पर्ने एजेन्टले परिच्छेद-१७ बमोजिम कट्टा गरेको करसम्वन्धमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) त्यस्तो एजेन्टले कट्टी गरेको कर र त्यस्तो कर बापत कुनै सम्पत्ति प्राप्त गरेको भए सो समेत नेपाल सरकारको निमित्त रोक्का राखेको मानिने,

(ख) सो कट्टी गरिएको कर रकम त्यस्तो एजेन्टको ऋण वा दायित्वसंग आवद्ध गर्न नसकिने, र

(ग) त्यस्तो कर कट्टी गर्ने एजेण्ट टाट पल्टिएको वा विघटन भएको अवस्थामा सो कर कट्टी रकम त्यसरी विघटन भएको वा टाट पल्टेको जेथाको भाग नमानिने र त्यसरी विघटन भई वा टाट पल्टिई भाग लगाउनु पर्दा कट्टी गरिएको कर वा सो सम्पत्ति उपर विभागको पहिलो दाबी रहने ।

१०४. **सम्पति माथिको दाबी** : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै व्यक्तिले कर दाखिला गर्नु पर्ने मितिसम्ममा सो कर दाखिला नगरेमा सो कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको सम्पतिमा नेपाल सरकारको दाबी सिर्जना भएको मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दाबी सिर्जना हुने सम्पत्ति माथि दाबी गर्दा विभागले देहायका कुराहरु खुलाएको लिखित सूचना सो व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ :-

(क) दाबी गरिएको सम्पत्तिको विवरण,

(ख) उपदफा (३) मा उल्लेख गरिए बमोजिमको दाबीको सीमा,

(ग) सो दाबीसंग सम्बन्धित कर, र

(घ) अन्य कुनैकुरा भए सो कुरा ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सम्पत्तिमाथि दाबी गर्दा त्यस्तो व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने कर, त्यस्तो करका सम्बन्धमा दफा ११९ बमोजिम बुझाउनु पर्ने व्याज, दाबी र लिलाम विक्री गर्दा लागेका खर्चहरुको हदसम्म मात्र दाबी सिर्जना हुनेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम गरिएको दाबी देहायका कार्य नभएसम्म लागू हुने छैन :-

(क) भवन तथा जग्गा जमिनको सम्बन्धमा उपदफा (६) बमोजिम दाबी दर्ता गराउन विभागले जानकारी नदिएसम्म,

(ख) अन्य प्रत्यक्ष सम्पतिका सम्बन्धमा विभागले दफा १०५ को उपदफा (३) बमोजिम त्यस्तो सम्पति कब्जा नगरेसम्म, र

(ग) अन्य जुनसुकै अवस्थामा कर वक्यौता रहेको व्यक्तिलाई उपदफा (२) बमोजिमको सूचना नदिएसम्म ।

(५) कर वक्यौता रहेको व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने उपदफा (२) बमोजिम गरिएको दाबीवाट खामिएको उपदफा (३) बमोजिमको सम्पूर्ण रकम विभागलाई बुझाएमा दाबी गरिएको सम्पत्ति फुकुवा हुनेछ ।

(६) उपदफा (२) बमोजिम विभागले कुनै जग्गा, जमिन वा भवन उपर दाबी गरेमा सम्बन्धित मालपोत कार्यालयलाई जानकारी दिनु पर्नेछ र उक्त कार्यालयले त्यस्तो जग्गा जमिन वा भवन कसैलाई बेचबिखन वा स्वामित्व हस्तान्तरण नहुने गरी रोक्का राख्नु पर्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम जग्गा, जमिन र भवन उपरको दाबी फुकुवा गर्नु पर्ने भएमा विभागले सोको जानकारी मालपोत कार्यालयमा दिनु पर्ने छ । त्यस्तो जानकारी प्राप्त भएपछि मालपोत कार्यालयले त्यस्तो रोक्का भएको जग्गा जमिन र भवनको फुकुवा गरि दिनु पर्नेछ ।

(८) उपदफा (३) बमोजिम लाग्ने खर्चका सम्वन्धमा विभागले यथाशीघ्र कर वक्यौता रहेका व्यक्तिलाई देहायका कुराहरु खुलाई सूचना दिनु पर्नेछ :-

(क) त्यस्तो सूचना दिनु अगाडि कर वक्यौता रहेको व्यक्तिको सम्पत्तिका सम्बन्धमा दाबी र लिलाम विक्री बापत विभागले गरेका खर्चहरु, र

(ख) त्यस्ता खर्चहरु कर वक्यौता रहेको व्यक्तिले विभागलाई बुझाउनु पर्ने मिति ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “दाबी र लिलाम विक्री गर्दा गरेको खर्च” भन्नाले देहाय बमोजिम विभागले गरेको वा गर्नु पर्ने खर्च सम्झनु पर्छ :-

(क) सो सम्पत्ति उपरको दाबी सिर्जना वा फुकुवा गर्ने सम्बन्धमा यस दफा बमोजिम विभागले गरेको वा गर्नु पर्ने खर्च, वा

(ख) दाबी गरिएको सम्पत्ति कब्जामा लिने, आफूसंग राख्ने र लिलाम विक्री गर्ने सम्बन्धमा दफा १०५ बमोजिम विभागले गरेको वा गर्नु पर्ने खर्च ।

१०५. **दाबी गरेको सम्पत्तिको लिलाम विक्री** : (१) कर वक्यौता रहेको व्यक्तिसंग रहेको दाबी गरेको सम्पत्ति लिलाम विक्री गर्ने सूचना विभागले कर वक्यौता रहेको व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको सूचनालाई दफा १०४ को उपदफा (२) बमोजिम दिइएको सूचनामा समावेश गर्न वा त्यस्तो सूचनासंग संलग्न गरिदिन सकिनेछ । यस्तो सूचनामा देहायका कुराहरु स्पष्ट रुपमा खुलाई कर वक्यौता रहेको व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ :-

(क) दाबी गरेको सम्पति, सो सम्पत्ति लिलाम वा विक्री गरिने तरिका र समय, र

(ख) मूर्त सम्पतिको सम्बन्धमा विभागले सो सम्पत्ति कब्जामा लिने तरिका र स्थान ।

(३) विभागले उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको सूचना कर बक्यौता रहेको व्यक्तिलाई दिएपछि देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) कुनै पनि समयमा सो सूचनामा उल्लिखित मूर्त सम्पत्ति कब्जामा लिने,

(ख) मूर्त सम्पत्ति कब्जामा लिने प्रयोजनको लागि उपदफा (१) को सूचनामा उल्लिखित कुनै परिसरमा कुनै पनि समयमा प्रवेश गर्न, र

(ग) जग्गा जमिन वा भवन बाहेकका मूर्त सम्पत्तिका सम्बन्धमा त्यस्ता सम्पत्तिहरु कर वक्यौता रहेका व्यक्तिको खर्चमा विभागले उपयुक्त सम्झेको कुनै पनि स्थानमा राख्न ।

(४) विभागले उपदफा (१) बमोजिमको सूचना कर वक्यौता रहेको व्यक्तिलाई दिएकोमा देहायको समयमा त्यस्ता दाबी गरेको सम्पत्ति सार्वजनिक रुपमा लिलाम विक्री गर्न वा उपयुक्त सम्झेको तरिकावाट त्यस्तो सम्पत्तिको वेचविखन वा चलन गर्न सक्नेछ :-

(क) दाबी गरेको सम्पत्ति जग्गा जमिन वा भवन भएमा उपदफा (३) बमोजिम त्यस्तो सम्पत्ति कब्जामा लिएको मितिले तीस दिनपछि,

(ख) दाबी गरेको सम्पत्ति नाश हुने मूर्त सम्पत्ति भएमा उपदफा (३) बमोजिम कब्जामा लिएको एक दिनपछि ,

(ग) दाबी गरेको सम्पत्ति खण्ड (क) वा (ख) मा उल्लिखित सम्पत्ति बाहेकका मूर्त सम्पत्ति भएमा उपदफा (३) बमोजिम कब्जामा लिएको दश दिनपछि, र

(घ) अन्य कुनै किसिमको सम्पत्ति भएमा उपदफा (३) बमोजिम त्यस्तो सम्पत्ति कब्जामा लिएको दश दिनपछि ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम लिलाम विक्रीबाट प्राप्त रकमबाट सर्वप्रथम लिलाम विक्री गरिएको सम्पत्तिको दाबी र लिलाम विक्री गर्दा गरेको खर्च कटाईनेछ । यसरी खर्च कट्टी गरी सकेपछि बुझाउनु पर्ने कर र दफा ११९ बमोजिम सो करका सम्बन्धमा बुझाउनु पर्ने व्याज कटाइनेछ र त्यसपछि कुनै रकम बाँकी रहन आएमा त्यस्तो रकम कर वक्यौता रहेका व्यक्तिलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

(६) लिलाम विक्रीबाट प्राप्त रकम उपदफा (५) बमोजिम मिलान गरिसकेपछि विभागले सो मिलानको प्रक्रिया खुलाईएको लिखित सूचना कर वक्यौता रहेका व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

(७) लिलाम विक्रीबाट प्राप्त रकमलाई उपदफा (५) बमोजिमको प्रक्रिया अपनाई मिलान गर्दा सो उपदफामा उल्लिखित खर्च, कर र व्याज बापतको रकम पूर्णरुपमा भुक्तानी गर्न अपर्याप्त भएमा विभागले नपुग रकम असूलउपर गर्न दफा १०४, ११११ वा यस दफा बमोजिम पुनः कारवाही प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि,-

(क) "दाबी गरेको सम्पत्ति" भन्नाले कर कट्टी गर्ने एजेन्टले दफा १०३ को उपदफा (२) वा दफा १०४ को उपदफा (२) मा उल्लिखित कर वक्यौता रहेको व्यक्तिको सम्पत्ति सम्भनुपर्छ ।

(ख) "दाबी र लिलाम विक्री गर्दा गरेको खर्च" भन्नाले दफा १०४ बमोजिम दाबी र लिलाम विक्री गर्दा गरेको खर्च सम्भनु पर्छ ।

(ग) "कर वक्यौता रहेको व्यक्ति" भन्नाले दफा १०३ र १०४ मा उल्लिखित कर कट्टी गर्ने व्यक्ति वा एजेन्ट समेतलाई सम्भनु पर्छ ।

१०६. **नेपाल अधिराज्यबाहिर जान रोक लगाइने** : (१) कुनै व्यक्तिले कर दाखिला गर्नु पर्ने मितिभित्र कर दाखिला नगरेमा विभाग[१४४] ले त्यस्तो व्यक्तिलाई कर दाखिला गर्न सूचना दिएको समय भुक्तानी भएको मितिदेखि ७२ घण्टासम्मका लागि नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालयलाई लिखित सूचना दिई सो व्यक्तिलाई देशवाट वाहिर जानबाट रोक्ने आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित समयावधिमा थप गर्नु पर्ने भएमा विभागले सम्वन्धित पुनरावेदन अदालतको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको व्यक्तिले कर दाखिला गरेमा वा कर दाखिल गर्ने सम्बन्धमा सन्तोषजनक व्यवस्था गरेको विभागलाई लागेमा उपदफा (१) बमोजिम सम्वन्धित कार्यालयलाई सूचना दिई त्यस्तो आदेश फिर्ता लिन सक्नेछ ।

१०७. **निकायका अधिकृत कर्मचारीलाई जिम्मेवार वनाइने** : (१) कुनै निकायले यस ऐन बमोजिम पालन गर्नु पर्ने कुनै कुरा पालन नगरेमा सो समयमा सो निकायको अधिकृतको रुपमा कार्य गर्ने प्रत्येक व्यक्ति सोको निमित्त जिम्मेवार हुनेछन् ।

(२) कुनै निकायले कर बुभ्फाई सक्नुपर्ने मितिसम्म कर नबुभ्फाई कसूर गरेमा सो निकायका तत्काल वहाल रहेका वा ६ महिना अघिसम्म वहाल रहेका प्रत्येक अधिकृतहरु संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै रुपमा सो कर बुभ्फाउन जिम्मेवार हुनेछन् ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सो उपदफाहरु देहायका अवस्थामा लागू हुने छैनन् :-

(क) सो व्यक्तिको जानकारी वा मन्जुरी विना सो निकायले त्यस्तो कसूर गरेको अवस्थामा, र

(ख) त्यस्तो कसूर हुन नदिन सो व्यक्तिले त्यस्तै समान परिस्थितिहरुमा सामान्य मानवीय विवेक प्रयोग गर्ने व्यक्तिले अपनाउनेसम्मको होसियारी, परिश्रम र सीप अपनाएको वा प्रयोग गरेको भएमा ।

(४) कुनै व्यक्तिले उपदफा (२) बमोजिम वुभ्फाउनु पर्ने कर दाखिला गरेमा सो व्यक्तिले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) निजले त्यसरी दाखिला गरेको रकम सो निकायबाट असूलउपर गर्न,

(ख) खण्ड (क) को प्रयोजनको लागि त्यसरी दाखिला गरेको रकमभन्दा बढी नहुने गरी निजको कब्जामा रहेको वा रहन आउने सो निकायको द्रब्य समेतका सम्पत्ति आफ्नो अधीनमा राख्न ।

(५) उपदाफा (४) को खण्ड (ख) बमोजिम कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति अधीनमा लिएमा त्यस्तो व्यक्ति उपर सो निकाय वा अन्य कुनै व्यक्तिले कुनै दाबी गर्न पाउने छैन ।

---

[१४४] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "कर विभाग" शव्दको सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "कुनै निकायका अधिकृत" भन्नाले सो निकायको व्यवस्थापक वा सो हैसियतमा कार्य गर्ने कुनै व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

१०८. **प्रापकबाट करको असुली** : (१) प्रत्येक प्रापकले प्रापकको पदमा नियुक्त भएको मिति वा नेपालस्थित कुनै सम्पत्ति कब्जामा लिएको मितिमध्ये जुन अघिल्लो हुन्छ सो मितिले पन्ध्र दिनभित्र विभागलाई लिखित रुपमा सो कु राको सूचना दिनु पर्नेछ ।

(२) कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिले दाखिला गर्नुपर्ने रकमको सम्बन्धमा विभागले लिखित सूचना प्रापकलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सू चना प्राप्त गरे पछि प्रापकले देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) प्रापकको कब्जामा आएको सम्पत्तिको आवश्यक हिस्सा विक्री गरी आएको रकमबाट दफा १०३ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) को अधिनमा रहि उपदफा (२) बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने करभन्दा अग्राधिकार रहेको कुनै ऋण भए त्यस्तो ऋण बापत भुक्तानी गरी सो उपदफा अन्तर्गत विभागले सूचित गरेको रकम छूट्याई राख्नुपर्ने, र

(ख) कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको तर्फबाट निजको कर दायित्व बापत त्यसरी छूट्याइएको रकम विभागमा दाखिला गर्नु पर्ने ।

(४) प्रापकले उपदफा (३) बमोजिम कुनै रकम छूट्याई नराखेको हदसम्म त्यस्तो कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको तर्फबाट दाखिला गर्नु पर्ने कर दायित्व बराबरको रकम विभागमा दाखिला गर्ने व्यक्तिगत दायित्व प्रापकको हुनेछ ।

तर दाखिला गरेको रकम कर वक्यौता रहेको व्यक्तिबाट प्रापकले असूलउपर गरिलिन सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि,-

(क) "प्रापक" भन्नाले देहायका कुनै व्यक्ति सम्झनु पर्छ :-

(१) लिक्विडेटर,

(२) कुनै सम्पत्ति वा निकायका सम्बन्धमा प्रापकको रुपमा अदालत बाहिरबाट वा अदालतबाट नियुक्त व्यक्ति,

(३) वन्धकी लिई सम्पत्ति कब्जामा राख्ने व्यक्ति,

(४) मृतक प्राकृतिक व्यक्तिको सम्पत्तिको प्रत्यक्ष हकवाला, प्रशासक वा दामकाम गर्ने व्यक्ति, वा

(५) असक्षम प्राकृतिक व्यक्तिको काम कारवाही गरिदिने कुनै व्यक्ति ।

(ख) "कर वक्यौता राख्ने व्यक्ति" भन्नाले जसको सम्पत्ति प्रापकको कब्जामा आएको हो सो व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

१०९. **रकम बुझाउनु पर्ने व्यक्तिबाट कर असूलउपर गर्ने** : (१) कुनै कर बक्यौता राख्ने व्यक्तिले कर बुझाईसक्नु पर्ने मितिसम्म कर नबुझाई बाँकी राखेमा देहाय बमोजिमको कुनै पनि भुक्तानीकर्तालाई विभागले लिखित सूचना दिएर कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको तर्फबाट बुझाउनु पर्ने करको हदसम्मको रकम सो सूचनामा उल्लिखित मितिभित्र विभागमा दाखिला गर्न आदेश दिन सक्नेछ :-

(क) कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई रकम बुझाउनु पर्ने व्यक्ति,

(ख) कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको लागि वा निजको तर्फबाट द्रब्य राख्ने व्यक्ति,

(ग) कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई बुझाउने गरी कुनै तेस्रो व्यक्तिको तर्फवाट द्रब्य राख्ने व्यक्ति, वा

(घ) तेस्रो पक्षबाट सो द्रब्य कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई बुझाउने अख्तियारी पाएको व्यक्ति ।

(२) विभागले उपदफा (१) बमोजिम भुक्तानीकर्तालाई दिएको सूचनाको प्रतिलिपि कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफा बमोजिमको सूचनामा उल्लिखित मिति खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित मितिभन्दा अघिल्लो हुन सक्ने छैन :-

(क) सो रकम कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई बुझाउनु पर्ने मिति वा निजको तर्फबाट त्यस्तो रकम राखेको मिति, र

(ख) उपदफा (२) बमोजिम सूचना दिएको मिति ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम भुक्तानीकर्ताले सो उपदफा बमोजिम दाखिला गरेको रकम कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई भुक्तानी गरे सरह मानिनेछ । यस्तो रकम कर वक्यौता राख्ने व्यक्ति वा अन्य कुनै व्यक्तिले भुक्तानीकर्तासंग दाबी गर्न पाउने छैन ।

११०. **गैर बासिन्दा व्यक्तिको एजेन्टबाट कर असूलउपर गर्ने** : (१) कुनै कर वक्यौता राख्ने गैर बासिन्दा व्यक्तिले कर बुझाई सक्नु पर्ने मितिसम्म कर नबुझाई बाँकी राखेमा विभागले त्यसरी कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको कुनैपनि सम्पत्ति आफ्नो कब्जामा राख्ने कुनै व्यक्तिलाई लिखित सूचना दिएर सो सम्पत्तिको बजार मूल्य बरावरको रकमबाट त्यस्तो कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने करको रकमभन्दा बढी नहुने गरी सो तेस्रो पक्षको कर दायित्व सम्बन्धमा कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको तर्फबाट सो सूचनामा उल्लिखित मितिभित्र कर बुझाउन आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिमको आदेश अनुसार कररकम बुझाएमा निजले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) सो व्यक्तिले कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिवाट त्यस्तो भुक्तानी रकम असूलउपर गर्न,

(ख) खण्ड (क) को प्रयोजनको लागि सो व्यक्तिको आफ्नो कव्जामा रहेको वा कव्जामा रहन आउने कर वक्यौता राख्ने व्यक्तिको रकम समेतको कुनै पनि सम्पति त्यसरी भुक्तानी गरिएको रकमभन्दा बढी नहुने गरी आफ्नो अधीनमा लिन ।

(३) उपदाफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिम कुनै व्यक्तिले कुनै सम्पत्ति अधिनमा लिएमा त्यस्तो व्यक्ति उपर कर वक्यौता राख्ने व्यक्ति वा अन्य कुनै व्यक्तिले कुनै पनि दाबी गर्न पाउने छैन ।

११०क.[१४५] **किस्तावन्दीमा वक्यौता कर असूली** :- कुनै व्यक्तिको वक्यौता रकम दफा १११ बमोजिम मुद्दा चलाउन अगावै किस्तावन्दीमा तिर्न लिखित अनुरोध गरेमा मनासिव माफिकको म्याद दिई किस्तावन्दीमा तिर्न कर अधिकृतले स्वीकृत दिन सक्नेछ ।

१११. **कर नतिरेमा मुद्दा चलाउने** : कर दाखिला गर्नु पर्ने म्यादभित्र कर दाखिला नगर्ने व्यक्तिबाट कर असुलिका लागि विभागले सम्वन्धित जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गर्न सक्नेछ ।

११२. **मिन्हा** : (१) कुनै व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने कर असूलउपर गर्न नसकिने भएमा नेपाल सरकारले त्यस्तो कर आंशिक वा पूर्णरुपमा मिन्हा दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारले परिच्छेद-२२ बमोजिम लगाईएको शुल्क तथा व्याज पूरै वा आंशिक रुपमा मिन्हा दिन सक्नेछ ।

११३. **कर फिर्ता र हिसाब मिलान** : (१) कुनै व्यक्तिले आफूले दाखिला गर्नु पर्ने कर दायित्वभन्दा बढी हुने गरी कर बुझाएकोमा बढी दाखिला गरेको कर रकम निजले यस ऐन बमोजिम दाखिला गर्नु पर्ने कर रकमबाट घटाउन विभागले निर्देशन दिन सक्नेछ । यसरी घटाउँदा बढी हुन गएको जति रकम विभागले सम्बन्धित व्यक्तिलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(२) कुनै व्यक्तिले दफा ११९ बमोजिम दाखिला गरेको व्याजसंग सम्बन्धित कर दाखिला गर्न नपर्ने भएमा विभागले यस्तो व्याज सो व्यक्तिलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

(३)[१४६] कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) वमोजिम रकम फिर्ता पाउन तोकिए वमोजिम विभागमा निवेदन दिएमा विभागले निवेदन परेको मितिले साठी दिनभित्रमा फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

---

[१४५] आर्थिक ऐन, २०६३ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन दिने व्यक्तिले त्यस्तो निवेदन देहायको मिति मध्ये पछिल्लो मितिवाट दुई वर्षभित्र दिनु पर्नेछ । सो म्यादभित्र निवेदन नदिएमा उपदफा (१) बमोजिमको रकम फिर्ता हुने छैन :-

(क) बढी रकम दाखिला गरेको कारण उत्पत्ति भएको आय वर्षको समाप्ति भएको मिति,

(ख) बढी रकम दाखिला गरिएको मिति, वा

(ग) मुद्दा फैसला भएको मिति ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम परेको निवेदनका सम्बन्धमा विभागले गरेको निर्णयको लिखित सूचना विभागले सम्बन्धित व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ ।

(६) अदालतको आदेशले वा अन्य कारणवाट विभागले करको कुनै रकम कुनै व्यक्तिलाई फिर्ता दिंदा विभागले देहाय बमोजिमको अवधिको सामान्य दर बमोजिमको व्याज समेत त्यस्तो व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ :-

(क) त्यस्तो कर फिर्ता दफा ९३, ९४ वा १०० बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई कुनै आय वर्षमा उपलब्ध भएको अधिक कर मिलानसंग सम्बन्धित भएमा दफा ९६ बमोजिम आय विवरण पेश गर्नु पर्ने मितिदेखि कर फिर्ता दिएको मितिसम्मको अवधि, र

(ख) अन्य कुनै अवस्थामा त्यस्तो व्यक्तिले फिर्ता हुने कर वुझाएको मितिदेखि फिर्ता दिएको मितिसम्मको अवधि ।

(७) कुनै आय वर्षमा दफा ५१ वा ७१ बमोजिम दाबी गर्न सकिने कर कट्टी मिलान र त्यस्ता कर कट्टीलाई यस उपदफा बमोजिम हिसाब मिलान गर्न वा फिर्ता दिन सकिनेछैन ।

तर सो वर्षमा कर कट्टी मिलानलाई दफा ४ को उपदफा (२), दफा ५१ को उपदफा (४) र दफा ७१ को उपदफा (३) मा गरिएको व्यवस्था बमोजिम गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद -२१

पुनरावलोकन र पुनरावेदन

११४. **प्रशासकीय पुनरावलोकन हुनसक्ने निर्णयहरु तथा कार्यविधि** : (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि देहायका निर्णयहरु उपर प्रशासकीय पुनरावलोकन हुनसक्नेछ :-

(क) दफा ७६ बमोजिम विभागले जारी गरेको पूर्वादेश,

(क१)[१४७]दफा ९० को उपदफा (८) बमोजिम गरिएको निर्णय वा दिइएको आदेश ।

(ख) दफा ९५ को उपदफा (७) बमोजिम कुनै व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने अनुमानित करका बारेमा विभागले गरेको अनुमान वा अनुमान गर्नको लागि गरेको निर्णय,

(ग) दफा ९६ को उपदफा (५) वा दफा ९७ बमोजिम आय विवरण पेश गर्न कुनै व्यक्तिलाई आदेश दिने गरी विभागले गरेको निर्णय,

(घ) कुनै व्यक्तिले दफा ९८ बमोजिम पेश गर्नु पर्ने आय विवरणको म्याद थप गरिपाउन दिएको निवेदनमा विभागले गरेको निर्णय,

(ङ) दफा १०० वा १०१ बमोजिम कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षको लागि बुझाउनु पर्ने करको निर्धारण वा दफा १०५ को उपदफा (५) बमोजिमको लिलाम बिक्री खर्चको निर्धारण[१४८] वा दफा १२२ बमोजिम कुनै व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने शुल्क तथा व्याजको निर्धारण,

---

[१४६] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधन हुन अघि "(३) कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिम रकम फिर्ता पाउन तोकिए बमोजिम विभागमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।" भन्ने व्यवस्था रहेको ।

[१४७] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१४८] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(पौष) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(च) दफा १०८ को उपदफा (२) बमोजिम प्रापकको हैसियतमा कुनै व्यक्तिले पाउने रकम भनी छुट्याई राख्नु पर्ने गरी विभागले दिएको सूचना,

(छ) दफा १०९ को उपदफा (१) बमोजिम कर बक्यौता राख्ने व्यक्तिलाई बुझाउनु पर्ने रकम राख्ने कुनै व्यक्तिलाई विभागमा दाखिला गर्न आदेश दिने गरी विभागले गरेको निर्णय,

(ज) दफा ११० को उपदफा (१) बमोजिम गैर बासिन्दा व्यक्तिको तर्फबाट दाखिला गर्नु पर्ने कुनै व्यक्तिको कर दाखिला गर्न कुनै व्यक्तिलाई आदेश दिनेगरी विभागले गरेको निर्णय,

(झ) दफा ११३ को उपदफा (५) बमोजिम कर फिर्ता पाउँ भनी कुनै व्यक्तिले दिएको कुनै निवेदन उपर विभागले गरेको निर्णय, र

(ञ) दफा ११५ को उपदफा (३) बमोजिम उजुरी दर्ता गर्ने म्याद थपको लागि कुनै व्यक्तिले दिएको कुनै निवेदन उपर विभागले गरेको निर्णय ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (घ), (झ) र (ञ) मा उल्लिखित विषयहरुका सम्वन्धमा विभागले कुनै निर्णय गरेको भएतापनि दफा ९८, दफा ११३ को उपदफा (३) वा दफा ११५ को उपदफा (३) बमोजिम निवेदन दिने व्यक्तिलाई निवेदन परेको तीस दिनभित्र विभागले निर्णयको सूचना नदिएमा सो निवेदन अस्वीकार गर्ने निर्णय गरे सरह मानी उपदफा (१) बमोजिम सो उपर प्रशासकिय पुनरावलोकन हुन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको म्यादभित्र निर्णयको सूचना निवेदन दिने व्यक्तिलाई प्राप्त नभएमा र सोको जानकारी विभागमा दर्ता गराएमा विभागले सो उपदफामा उल्लिखित निवेदन अस्वीकार गर्न गरेको निर्णय र सोको सूचना सो मितिमा सो व्यक्तिलाई दिएको मानिनेछ ।

११५. **प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सक्ने** : (१) दफा ११४ बमोजिमका प्रशासकीय पुनरावलोकन गर्न सकिने निर्णयउपर चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले सो निर्णयको सूचना पाएको मितिले तीस दिनभित्र सो निर्णय विरुद्ध विभाग समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिने निवेदनमा त्यस्तो पुनरावलोकन हुनुपर्ने कारण तथा आधारहरु स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिने म्याद गुज्रिन गई कुनै व्यक्तिले म्याद थपको लागि म्याद गुज्रेको मितिले सात दिनभित्र निवेदन दिएमा विभागले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) मनासिब कारण देखिएमा उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिने म्याद गुज्रेको मितिबाट बढीमा तीस दिनको लागि म्याद थप्न, र

(ख) सो निवेदन उपर विभागले गरेको निर्णयको लिखित सूचना निवेदकलाई दिन ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिएको कारणबाट दफा ११४ को उपदफा (१) मा उल्लिखित निर्णयको कार्यान्वयनमा असर परेको मानिने छैन ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) बमोजिम कुनै व्यक्तिबाट दिइएको निवेदनको टुंगो नलागेसम्म दफा ११४ को उपदफा (१) बमोजिम भएको निर्णयलाई विभागले तामेलीमा राख्न वा अन्य कुनै किसिमले प्रभावित गर्न सक्नेछ ।

(६)[१४९] उपदफा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अविवादित करको सम्पूर्ण रकम र विवादित करको एक तिहाई[१५०] रकम नबुझाएसम्म सो उपदफाको व्यवस्था लागू हुने छैन ।

---

[१४९] आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले उपदफा (६) खारेज गरेको, खारेज हुनुभन्दा पहिले आर्थिक अध्यादेश २०६०(श्रावण) ले "(६) दफा ११४ को उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिमको निर्णय उपर निवेदन दिँदा तिर्न बाँकी करको पचास प्रतिशत रकम धरौटी राख्नु पर्नेछ ।" भन्ने व्यवस्था भएको र सो संशोधन भन्दा पहिले "(६) उपदफा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि तिर्नु पर्ने करको पचास प्रतिशत रकम नबुझाएसम्म सो उपदफाको व्यवस्था लागू हुने छैन ।" भन्ने व्यवस्था रहेको ।

[१५०] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, संशोधन पहिले आर्थिक ऐन, २०६३ ले "तिर्नु पर्ने करको एक तिहाइ "तिर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको थियो । आर्थिक अध्यादेशहरुले आ.व.२०६१।६२ र २०६२।६३ मा यो उपदफा खारेज गरेको थियो ।

(७) कुनै व्यक्तिले उपदफा (१) बमोजिम दिएको निवेदन उपर विभागले देहाय बमोजिम गर्न सक्नेछ :-

(क) सो निवेदनमा उल्लिखित कुराहरुलाई पूर्ण वा आंशिक रुपमा स्वीकार वा अस्वीकार गर्न, र

(ख) निवेदन उपरको निर्णयको लिखित सूचना सो व्यक्तिलाई दिन ।

(८) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिएको मितिले साठी[१५१] दिनभित्र विभागले सो निवेदन उपरको निर्णयको सूचना निवेदनकलाई नदिएमा निवेदकले सोको जानकारी विभागमा दर्ता गराई विभागले निवेदन अस्वीकार गरेको मान्न सक्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम निवेदन अस्वीकार गरेको मानेको कुरा सम्वन्धित निवेदकले लिखित रुपमा विभागलाई जानकारी दिनु पर्नेछ । विभागले त्यस्तो जानकारी दर्ता भएको मितिमा त्यस्तो निवेदन अस्वीकार गर्ने निर्णय गरेको र सो व्यक्तिलाई सो निर्णयको सूचना दिएको मानिनेछ ।

११६. **राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने** : (१) दफा ११५ बमोजिम विभागमा दिएको निवेदन उपर भएको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ बमोजिम राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दिने व्यक्तिले पुनरावेदन दिएको पन्ध्र दिनभित्र पुनरावेदनको सूचनाको एक प्रति विभागमा दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दिएको कारणबाट दफा ११४ को उपदफा (१) मा उल्लिखित निर्णयको कार्यान्वयनमा असर परेको मानिने छैन ।

(४) दफा ११४ को उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो उपदफामा प्रशासकीय पुनरावलो कन हुन सक्ने निर्णय महानिर्देशकले गरेको भए राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

परिच्छेद -२२

शुल्क तथा व्याज

११७. **कागजात नराखेमा वा विवरण वा आय विवरण दाखिला नगरेमा शुल्क लाग्ने**[१५२] : (१) कुनै व्यक्तिले देहाय बमोजिम नगरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम शुल्क लाग्नेछ :-

(क) दफा ९५ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिला नगरेमा प्रति विवरण दुई हजार रुपैया, र

(ख) दफा ९६ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिला नगरेमा ऐनको दफा ४ को उपदफा (४) मा उल्लिखित व्यक्तिको हकमा एक सय रुपैयाँ प्रति महिनाका दरले हुने रकम र अन्य व्यक्तिको हकमा सो आय बर्षको आयको गणना गर्दा कुनै रकम कटाई पाउने भए सो नकटाई र कुनै रकम समावेश गर्नु पर्ने भए सो समावेश गरी हुने निर्धारणयोग्य आयको रकमको सून्य दशमलव एक

---

[१५१] आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले "नब्बे" को सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१५२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक ऐन, २०६३ ले निम्न व्यवस्था गरेको थियो:
(१) कुनै व्यक्तिले देहाय बमोजिम नगरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई प्रत्येक महिना र महिनाको भागको लागि कुनै आय वर्षको आयको गणना गर्दा कुनै रकम कटाई पाउने भए सो नकटाई र कुनै रकम समावेश गर्नु पर्ने भए सो समावेश गरी हुने निर्धारणयोग्य आयको रकमको डेढ प्रतिशत प्रति वर्षका दरले हुने रकम वा एक हजार रुपैयाँ प्रति महिनाका दरले हुने रकममध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम शुल्क लाग्नेछ ।
(क) (................)*
(ख) दफा ९६ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिला नगरेमा ।
* आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले निम्न व्यवस्थालाई खारेज गरेको थियो :
"(क) दफा ९५ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै आय वर्षको आय विवरण दाखिला नगरेकोमा, वा"
सो भन्दा पहिले आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "डेढ प्रतिशत" को सट्टा "शून्य दशमलव एक प्रतिशत" र "प्रति महिना" को सट्टा "प्रति वर्षका" गरेको र यो व्यवस्था विभिन्न अध्यादेशवाट आर्थिक ऐन, २०६२(माघ) आउनुभन्दा अघिसम्म कायम रहेको ।

प्रतिशत प्रति वर्षका दरले हुने रकम वा एक सय रुपैयाँ प्रति महिनाका दरले हुने रकममध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम ।

(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षको दफा ८१ बमोजिम राख्नु पर्ने कागजात नराखेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई त्यस्तो कागजात नराखेको वर्षको लागि कुनै आय वर्षको आयको गणना गर्दा कुनै रकम कटाई पाउने भए सो नकटाई र रकमहरु समावेश गर्नु पर्ने भए सो समावेश गरी हुने निर्धारणयोग्य आयको रकमको शून्य दशमलव एक प्रतिशत[१५३] प्रति वर्षका दरले हुने रकम वा एक हजार रुपैयाँ प्रति वर्षका[१५४] दरले हुने रकममध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम शुल्क लाग्नेछ ।

(३) अग्रिम कर कट्टी गर्ने कुनै एजेण्टले दफा ९० को उपदफा (१) बमोजिमको विवरण पेश नगरेमा त्यस्तो एजेण्टलाई विवरण पेश गर्नु पर्ने मितिबाट यस्तो बिवरण दाखिला नभएको मितिसम्मको प्रत्येक महिना र महिनाको भागको लागि अग्रिम कर कट्टी गर्नु पर्ने कर रकमको वार्षिक डेढ प्रतिशतका दरले हुने रकम शुल्क लाग्नेछ ।

११८.[१५५] **किस्ताबन्दीमा दाखिला गर्नेले अनुमानित कर कम हुने गरी बुझाएमा व्याज लाग्ने** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय बर्षमा दफा ९४ बमोजिम दाखीला गर्नु पर्ने किस्ता रकम सम्वन्धमा खण्ड (क) मा उल्लिखित

---

[१५३] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "डेढ प्रतिशत" को सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१५४] आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले "प्रति महिना" को सट्टा राखेको, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१५५] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले निम्न वमोजिम संशोधन गरेको* :

"११८. किस्ताबन्दीमा दाखिला गर्नेले अनुमानित कर कम हुने गरी बुझाएमा व्याज लाग्ने : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै आय बर्षमा दफा ९४ बमोजिम दाखीला गर्नु पर्ने किस्ता रकम सम्वन्धमा खण्ड (क) मा उल्लिखित रकमभन्दा खण्ड (ख) मा उल्लिखित रकम बढी भएमा यसरी बढी भएको रकममा उपदफा (२) बमोजिम व्याज लाग्नेछ :-

(क) सो व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा तिरेको प्रत्येक किस्ताको रकम,

(ख) सो आय वर्षमा प्रत्येक किस्ता अवधिको लागि किस्ताबन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने कुल रकमको अनुमान वा संशोधित अनुमान सही भएको भए सो रकम र सो रकम सहि नभएको भए दफा ३ को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकमको प्रत्येक किस्ता अवधिको लागि किस्ताबन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने रकम को असी प्रतिशत रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको व्यक्तिलाई सो वर्षको सो किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिदेखि सो बढी रकम नबुझाएसम्मको प्रत्येक महिना र महिनाको भागको सामान्य ब्याजदरले ब्याज लाग्नेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सो उपदफा बमोजिमको व्यक्तिले त्यस्तो बढी रकम दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण भई कर बुझाउनु पर्ने मितिसम्म पनि दाखीला नगरेमा सो व्यक्तिलाई सो वर्षको सो किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिदेखि सोही दफा बमोजिम कर निर्धारण भई कर बुझाउनु पर्ने मितिसम्मको प्रत्येक महिना र महिनाको भागको सामान्य ब्याजदरले ब्याज लाग्नेछ ।"

* आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन गर्नु पूर्व निम्न व्यवस्था थियो :

"११८. **किस्ताबन्दीमा दाखिला गर्नेले अनुमानित कर कम हुने गरी बुझाएमा व्याज लाग्ने** : (१) कुनै व्यक्तिले यस उपदफाको खण्ड (क) बमोजिम दाखिला गरेको किस्ताबन्दी कर रकम खण्ड (ख) बमोजिम किस्तामा दाखिल गर्नु पर्ने कर रकमभन्दा कम भएमा सो कम रकममा उपदफा (२) बमोजिम व्याज लाग्नेछ :-

(क) किस्ताबन्दी कर दाखिला गर्नु पर्ने व्यक्तिले दफा ९४ बमोजिम कुनै वर्षमा दाखिला गर्नु पर्ने किस्ताबन्दी करको सम्बन्धमा दफा ९५ बमोजिम गणना गरेको अनुमानित वा संशोधित कर रकम,

(ख) सो वर्ष दफा ३ को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकमको नब्बे प्रतिशतले हुने कर रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको व्यक्तिलाई सो वर्षको पहिलो किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिदेखि दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण भई कर बुझाउनु पर्ने मितिसम्मको प्रत्येक महिना र महिनाको भागको सामान्य व्याजदरले व्याज लाग्नेछ ।

(३) खण्ड (ख) मा उल्लिखित रकमभन्दा खण्ड (क) मा उल्लिखित रकम बढी भएमा यसरी बढी भएको प्रत्येक अवधिको रकममा सामान्य दरले उपदफा (२) बमोजिम व्याज लाग्नेछ ।

(क) कुनै व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा प्रत्येक किस्ता अवधिको लागि किस्ताबन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने कूल रकमको अनुमान वा संशोधित अनुमान सही भएको भए सो रकम को नब्बे प्रतिशत रकम,

(ख) सो आय वर्षमा तिरेको किस्ताहरुको रकम ।"

रकमभन्दा खण्ड (ख) मा उल्लिखित रकम बढी भएमा यसरी बढी भएको रकममा उपदफा (२) बमोजिम ब्याज लाग्ने छ :-

(क) सो व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा तिरेको प्रत्येक किस्ताको रकम,

(ख) सो आय वर्षमा प्रत्येक किस्ता अवधिको लागि किस्ताबन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने कुल रकमको अनुमान वा संशोधित अनुमान सही भएको भए सो रकम र सो रकम सहि नभएको भए दफा ३ को खण्ड (क) र (ख) मा उल्लिखित व्यक्तिले दाखिला गर्नु पर्ने कर रकमको प्रत्येक किस्ता अवधिको लागि किस्ताबन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने रकमको असी प्रतिशत रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको व्यक्तिलाई सो वर्ष को सो किस्ता बुझाउनु पर्ने मितिदेखि देहायको अवधिसम्मको प्रत्येक महिना र महिनाको भागको सामान्य व्याजदरले व्याज लाग्ने छ :-

(क) दफा ९९ को उपदफा (१) वमोजिमको कर निर्धारण गर्ने व्यक्तिको हकमा आय विवरण वुझाउनु पर्ने मितिसम्म,

(ख) दफा ९९ को उपदफा (१) वमोजिमको कर निर्धारण नगरेको कारणले विभागले दफा १०१ वमोजिम पहिलो पटक संशोधित कर निर्धारण गरेको व्यक्तिको हकमा दफा १०२ वमोजिम सो संशोधित कर निर्धारणको सूचना वुझाएको मितिसम्म ।

स्पष्टिकरण: यस दफाको प्रयोजनकोलागी “किस्तावन्दीको रुपमा बुझाउनु पर्ने रकम” भन्नाले एक पटक अनुमान पेश गरी सकेपछि संशोधित अनुमान पेश नगर्ने को तथा अनुमान पेश नगरेको कारणले दफा ९५ को उपदफा (७) वमोजिम विभागले अनुमान गरेको हकमा दफा ९४ को उपदफा (१) वमोजिम र संशोधित अनुमान पेश गर्नेको हकमा तथा पेश गरिएको अनुमान वा संशोधित अनुमानमा संतुष्ट नभई दफा ९५को उपदफा (७) वमोजिम विभागले अनुमान गरेको दफा ९५ को उपदफा (५) को व्यवस्था अनुसार गणना गरिएको किस्ताको रकमलाई जनाउने छ ।

११९. **कर नबुझाएमा व्याज लाग्ने** : (१) कर तिर्नुपर्ने तोकिएको मितिसम्म कुनै व्यक्तिले कर दाखिला नगरेमा दाखिला गर्न वाँकी रहेको रकममा यसरी कर दाखिला गर्न वाँकी रहेको अवधिभरको लागि सो व्यक्तिलाई प्रत्येक महिना र महिनाको भागमा सामान्य व्याजदरले व्याज लाग्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तिर्नुपर्ने व्याज गणना गर्ने प्रयोजनको लागि दफा ९८ बमोजिम दिइएको थप म्यादमा व्याज छूट पाइने छैन ।

(३) अग्रिम कर कट्टी गर्ने एजेन्टले दफा ९० को उपदफा (४) पालना नगरेको कारणले निजले बुझाउनु पर्ने व्याज निजले अग्रिम कर कट्टी हुने व्यक्तिबाट असुलउपर गरिलिन पाउने छैन ।

११९क. **शुल्क लाग्ने** : यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था गरिएकोमा बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत वनेका नियमहरुका कुनै व्यवस्थाको पालना नगर्ने व्यक्तिलाई दफा १२८[१५६] बमोजिम तोकिएको जरिवाना सरहको शुल्क लाग्ने छ ।

१२०. **झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दाखिला गर्नेलाई शुल्क लाग्ने** : कुनै व्यक्तिले कुनै कुराका सम्बन्धमा विभागमा झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिएमा वा दाखिला गर्नु पर्ने कुनै कुरा वा वस्तुको जानकारी नदिई वा सो बिवरणबाट हटाई विवरणमा उल्लिखित जानकारी भ्रमपूर्ण हुन गएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम शुल्क लाग्नेछ :-

(क) जानाजानी वा लापरबाहीपूर्वक गरेको नभई भूलवस झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यसवाट हुने घटी कर रकमको पचास प्रतिशत ।

(ख) जानाजानी वा लापरवाही गरेको कारणले झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यसवाट हुने घटी कर रकमको एक सय प्रतिशत ।

---

[१५६] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(माघ) ले दफा ११९क. थप, आर्थिक ऐन, २०६३ ले “दफा ११८” को सट्टा “दफा १२८” बनाएको आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "विभागमा दाखिला गरिएको विवरण" भन्नाले विभागमा वा यस ऐन बमोजिम कर्तव्यको पालना गर्ने सिलसिलामा विभागबाट अख्तियार प्राप्त अधिकृत समक्ष लिखित रुपमा दाखिला गरिएको विवरण र देहाय बमोजिम दाखिला गरिएको विवरण समेतलाई जनाउँनेछ :-

(क) निवेदन, सूचना, विवरण, उजुरी, बयान, वा यस ऐन बमोजिम दाखिला गरिएको, तयार पारिएको, दिइएको वा पेश गरिएको अन्य कागजात,

(ख) यस ऐन बमोजिम बाहेक विभाग वा विभागका कुनै अधिकृत समक्ष पेश गरिएको कागजात,

(ग) विभाग वा कुनै अधिकृतले कुनै व्यक्तिलाई सोधेको प्रश्नको उत्तर, वा

(घ) विवरण दिइने कुराको मनासिव जानकारी भएको कुनै व्यक्तिले कुनै अर्को व्यक्तिमार्फत विभाग वा कुनै अधिकृतलाई दिएको जानकारी ।

१२१. **मतियारलाई शुल्क लाग्ने** : परिच्छेद-२३ मा उल्लिखित कुनै कसूर गर्ने व्यक्तिलाई जानजान वा लापरवाही गरी मद्दत गर्ने वा सहायता दिने वा दुरुत्साहन गर्ने वा सल्लाह दिने मतियारलाई त्यस्ता व्यक्तिले कम तिरेको करको शतप्रतिशत रकम शुल्क लाग्नेछ ।

१२२. **शुल्क तथा व्याजको निर्धारण** : (१) यस परिच्छेद बमोजिम कुनै व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने शुल्क तथा व्याजको निर्धारण विभागले गर्नेछ ।

(२) कुनै खास काम पूरा नगरेकोले वा कुनै विवरणका सम्बन्धमा यस परिच्छेद बमोजिम शुल्क तथा व्याज बापतको दायित्वको गणना गर्दा यस परिच्छेदको प्रत्येक दफाका हकमा छूट्टाछूट्टै रुपमा गणना गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिम लगाईने शुल्क तथा व्याज यस ऐन बमोजिम अन्य कुनै कर बुझाउनु पर्ने भए त्यस्तो करमा थप गरिनेछ र त्यस्तो शुल्क तथा व्याज बुझाउँदैमा परिच्छेद-२३ मा उल्लिखित फौजदारी कारवाही सम्बन्धी दायित्वबाट कुनै व्यक्ति मुक्त भएको मानिने छैन ।

(४) यस दफा बमोजिम शुल्क तथा व्याजको निर्धारण गरिएकोमा विभागले देहायका कुरा खुलाइएको सो निर्धारणको लिखित सूचना सो व्यक्तिलाई दिनेछ । यस्तो सूचना दफा १०२ बमोजिम जारी गरिने सूचनामा संलग्न गरी पठाउन सक्नेछ ।

(क) विभागले शुल्क तथा व्याज निर्धारण गर्नुपरेको कारण,

(ख) बुझाउनु पर्ने शुल्क तथा व्याज बापतको रकम,

(ग) सो रकम कसरी गणना गरिएको हो सोको तरिका, र

(घ) सो निर्धारण विरुध्द उजुरी गर्ने समय, स्थान र तरिका ।

(५) यस दफा बमोजिम शुल्क तथा व्याज निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) दफा १०१ को उपदफा (१), उपदफा (२), उपदफा (३) को खण्ड (ख), उपदफा (४) र (५) मा लेखिएका कुराहरु यस दफा बमोजिम शुल्क तथा व्याज निर्धारण गर्दा पनि लागू हुनेछ, र

(ख) दफा १०१ को उपदफा (३) को खण्ड (ख),(ग), उपदफा (४), (५) र दफा १०२ मा लेखिएका कुराहरु यस दफाको उपदफा (४) का हकमा पनि लागू हुनेछ ।

परिच्छेद -२३

कसूर तथा सजाय

१२३. **कर दाखिला नगर्नेलाई हुने सजाय** : मनासिव माफिकको कारणबिना कर दाखिला गर्नु पर्ने निर्धारित समयसम्म कर दाखिला नगर्ने व्यक्तिलाई पाँच हजार रुपैयाँदेखि तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा एक महिना देखि तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

१२४. **झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण विवरण दिनेलाई हुने सजाय** : कुनै व्यक्तिले विभागमा दिएको कुनै जानकारी वा बिवरण जानाजानी वा लापरवाही साथ पेश गरेको कारणले झुठ्ठा वा भ्रमपूर्ण भएमा वा त्यस्तो व्यक्तिले त्यस्तो विषयका सम्बन्धमा कुनै खास कुरा वा विषयको जानकारी विवरणमा उल्लेख नगरी वा हटाई सो विवरण भ्रमपूर्ण हुन गएकोमा त्यस्तो व्यक्तिलाई चालिस हजार रुपैयाँदेखि एक लाख साठी हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा छ महिना देखि दुई वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "विभागमा दिएको कुनै जानकारी वा विवरण" भन्नाले दफा १२० को स्पष्टीकरणमा उल्लेख भएको विवरण सम्झनु पर्छ ।

१२५. **कर प्रशासनमा बाधा विरोध गर्ने वा अनुचित प्रभाव पार्नेलाई हुने सजाय** : (१) देहायका कार्य गर्ने व्यक्तिलाई पाँच हजार रुपैयाँदेखि बीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा एक महिनादेखि तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम आफनो कर्तव्य पालना गर्ने सिलसिलामा विभागको अधिकृतलाई बाधाविरोध गरेमा,

(ख) दफा ८३ बमोजिमको सूचना बमोजिम कार्य नगरेमा, वा

(ग) अन्य कुनै रुपमा यस ऐनको कार्यान्वयनमा बाधा विरोध गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्ने उद्योग गरेमा सो उपदफामा लेखिएको सजायको आधा सजाय हुनेछ ।

१२६. **अख्तियार प्राप्त वा अख्तियार प्राप्त नभएको व्यक्तिले कसूर गरेमा हुने सजाय** : (१) दफा ८४ को उल्लंघन गर्ने कुनै पनि अख्तियार प्राप्त व्यक्तिलाई असी हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(२) यस ऐन बमोजिम अख्तियार नपाएको कुनै व्यक्तिले कर वा कर भनी अन्य कुनै रकम उठाएमा वा उठाउन प्रयत्न गरेमा असी हजार रुपैयाँदखि दुई लाख चालीस हजार रुपैंयासम्म जरिवाना वा एक वर्षदेखि तीन वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

१२७. **मतियारलाई हुने सजाय** : यस ऐन बमोजिम कुनै कसूर गर्न कुनै व्यक्तिलाई जानीजानी मद्दत गर्ने वा त्यस्तो कसूर गर्न सल्लाह दिने वा दुरुत्साहन गर्ने व्यक्तिलाई कसूरदारलाई हुने सजायको आधा सजाय हुनेछ ।

तर यस्तो मतियार सरकारी कर्मचारी भएमा कसुरदारलाई हुने सजाय बराबर सजाय हुनेछ ।

१२८. **ऐनको पालना नगर्नेलाई हुने सजाय** : यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था गरिएकोमा बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरुका कुनै व्यवस्थाको पालना नगर्ने व्यक्तिलाई पांच हजार रुपैयाँदेखि तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

१२९. **विभागले जरिवानाको रकम दाखिला गर्न आदेश दिन सक्ने** : (१) यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा १२६ मा उल्लिखित कसूरमा बाहेक कुनै व्यक्तिले आफूले यस परिच्छेदमा उल्लेख भएको अन्य कुनै एक वा एकभन्दा बढी कसूर गरेको भनी अदालती कारबाहीको प्रकृया शुरु हुनु अगावै लिखित रुपमा स्वीकार गरेमा त्यस्तो एक वा एकभन्दा बढी कसूर गरे बापत लाग्ने जरिवाना रकममा नबढ्ने गरी जरिवाना रकम दाखिला गर्न विभागले त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) विभागले उपदफा (१) बमोजिमको आदेश दिंदा सो आदेशमा त्यस्तो कसूर, बुझाउनु पर्ने जरिवाना रकम र जरिवाना रकम बुझाउनु पर्ने मिति खुलाउनु पर्नेछ ।

(३) विभागले यस दफा बमोजिम दिएको आदेश अन्तिम हुनेछ र सो उपर पुनरावेदन लाग्ने छैन ।

१३०. **नेपाल सरकार वादी हुने** : यस परिच्छेद अन्तर्गतको मुद्दा नेपाल सरकारवादी हुनेछ ।

१३१. **मुद्दाको तहकिकात र दायरी** : (१) यस परिच्छेद बमोजिम सजाय हुने कसूर सम्वन्धी मुद्दाको तहकिकात तोकिएको अधिकृतले गर्नेछ र त्यस्तो तहकिकातको काम पुरा भएको पैतिस दिनभित्र सम्वन्धित जिल्ला अदालत समक्ष मुद्दा दायर गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तहकिकात गर्दा तहकिकात गर्ने अधिकृतले सरकारी वकीलको राय सल्लाह लिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद -२४

विविध

१३२ **विशेषज्ञको सेवा लिन सक्ने** : नेपाल सरकारले कर परीक्षणसम्वन्धी कार्यकोलागि सम्वन्धित विशेषज्ञको सेवा लिन सक्नेछ र यस्ता विशेषज्ञका सम्वन्धमा समेत दफा ८४ मा उल्लिखित सरकारी गोप्यतासम्वन्धी व्यवस्था लागू हुनेछ ।

१३३. **विभागीय कारवाही गरिने** : कुनै कर निर्धारण लापरवाहीबाट गरेको ठहरी करदाताको दायित्व वढ्न वा घट्न गएमा त्यस्तो कर निर्धारण गर्ने वा दफा १०१ को उपदफा (३) बमोजिमको म्यादभित्र संशोधित कर निर्धारण नगर्ने सम्वन्धित अधिकृतलाई निजको सेवा शर्तसम्वन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम सजाय गर्न महानिर्देशकले विभागीय कारवाही चलाउन सक्नेछ ।

१३४. **अधिकृतको परिचय पत्र** : प्रत्येक अधिकृतले तोकिएबमोजिमको परिचयपत्र आफ्नो साथमा राख्नुपर्नेछ र कर्तव्य पालनाको सिलसिलामा कसैले त्यस्तो परिचयपत्र हेर्न माग गरेमा देखाउनु पर्नेछ ।

१३५. **अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने** : यस ऐनको प्रयोजनको लागि विभागलाई सम्बन्धित व्यक्तिलाई झिकाउने, बयान गराउने, प्रमाण बुझ्ने र लिखतहरु पेश गर्न लगाउने सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुनेछ ।

१३६. **असल नियतले गरेको काम कारवाही प्रति जवाफदेही नहुने** : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुराले खिएको भए तापनि कुनै अधिकृतले आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा असल नियत लिई गरेको काम कारवाही प्रति निज व्यक्तिगत रुपमा जवाफदेही हुने छैन ।

१३६क.[१५७] **पुरस्कारको व्यवस्था** : कुनै व्यक्तिले आफनो करको दायित्व सम्पूर्ण वा केहि अंश छलेको वा छल्न कोशिस गरेको प्रमाण सहितको सूचना दिने व्यक्तिलाई त्यस्तो सूचनाको आधारमा असुल उपर गरिएको करको रकममध्ये निजले पेश गरेको प्रमाणबाट निर्धारण भए जतिको कर रकमको बीस प्रतिशत बराबरको रकम महानिर्देशकको निर्णयले पुरस्कार दिन सकिनेछ ।

१३७. **नेपाल सरकारले आदेश वा निर्देशन दिन सक्ने** : कर प्रशासनलाई प्रभावकारी बनाउन नेपाल सरकारले विभागलाई आवश्यक आदेश वा निर्देशन दिन सक्नेछ ।

१३८. **नियम बनाउने अधिकार** : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक नियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

१३९. **निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्ने** : यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधीनमा रही विभागले आबश्यक निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्नेछ ।

१४०. **अनुसूचीमा थपघट तथा हेरफेर** : नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूची-१ वाहेकका अनुसूचीमा आवश्यक थपघट तथा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

१४१. **प्रहरीले सहयोग गर्नु पर्ने** : यस ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको कार्यान्वयन गर्ने सम्वन्धमा विभागले मागेको सहयोग गर्नु प्रहरीको कर्तव्य हुनेछ ।

१४१क.[१५८] ....

१४२. **करसम्बन्धी व्यवस्था यसै ऐन बमोजिम हुने** : प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सालबसाली लागू हुने आर्थिक ऐनले यस ऐनमा संशोधन गरी कर लगाउने, निर्धारण गर्ने, बढाउने, घटाउने,

---

[१५७] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक ऐन, २०६२ (आश्विन) ले पहिलो पटक यो दफा थप गरी निम्न व्यवस्था गरेको थियो :

"१३६क. **जरिवाना शुल्क नलाग्ने**: यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम गरिएको व्याख्या वा निर्णयको कारणबाट करको भारमा फरक पर्न जाने तर कर असुली रकममा फरक नपर्ने भएमा त्यसरी व्याख्या वा निर्णय हुनुभन्दा पहिले लाग्ने जरिवाना शुल्क लाग्ने छैन ।"

[१५८] आर्थिक ऐन, २०६५ ले खारेज गरेको, खारेज पूर्व आर्थिक ऐन, २०६३ ले दफा १४१क. थप गरी राजा तथा राजपरिवारका सदस्यहरुको आयमा कर लगाई असुलउपर गरिनेछ भन्ने व्यवस्था गरेको थियो ।

छूट दिने वा मिन्हा दिने सम्बन्धी व्यवस्था गरेकोमा बाहेक अन्य कुनै पनि ऐनले यस ऐन बमोजिमका करका व्यवस्थाहरुमा कुनै पनि संशोधन, परिवर्तन वा कर सम्बन्धी अन्य व्यवस्थाहरु गर्न सक्ने छैन ।

१४३. **खारेजी, संशोधन र वचाउ** : (१) आयकर ऐन, २०३१ र घर जग्गा बहाल कर ऐन, २०२३ खारेज गरिएका छन ।

(२) देहायका ऐनहरुमा देहाय बमोजिम संशोधन गरिएका छन :-

(क) राष्ट्र ऋण ऐन, २०१७ को दफा १५ खारेज गरिएकोछ ।

(ख) कर्मचारी संचयकोष ऐन, २०१९ मा संशोधन : कर्मचारी संचय कोष ऐन, २०१९ को दफा १८ को खण्ड (ख) को अन्त्यमा रहेका "कुनै किसिमको कर लाग्ने छैन" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "आयकर बाहेक कुनै किसिमको कर लाग्ने छैन" भन्ने शब्दहरु राखिएका छन् ।

(ग) नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० मा संशोधन : नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० को दफा १३ को खण्ड (ग) झिकिएकोछ ।

(घ) निवृत्ति कोष ऐन, २०४२ को दफा २९ मा संशोधन : निवृत्ति कोष ऐन २०४२ को दफा २९ मा रहेका "यस्तै अन्य कुनै किसिमको कर लाग्ने छैन" भन्ने शब्दहरुको सट्टा "आयकर बाहेक अन्य कुनै किसिमको कर लाग्ने छैन" भन्ने शब्दहरु राखिएका छन् ।

(ङ) नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ को दफा ५१ मा संशोधन : नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ को दफा ५१ खारेज गरिएको छ ।

(च) नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०४८ को दफा ३० मा संशोधन : नेपाल राजकीय विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान ऐन, २०४८ को दफा ३० खारेज गरिएकोछ ।

(छ) औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १५ मा संशोधन :

(१) औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १५ को खण्ड (क)[१५९], (ग), (घ), (ङ), (ञ) (ठ), (त), (थ), (द) र (ध) झिकिएकाछन् ।

(२) खण्ड (च) मा रहेका "आयकरमा सञ्चालन मितिले दश वर्षसम्म क्रमशः तीस, पच्चीस र बीस प्रतिशत तथा" भन्ने शब्दहरु झिकिएकाछन ।

(ज) विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०४९ मा संशोधन : विदेशी लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरण ऐन, २०४९ को दफा ५ को उपदफा (१क) झिकिएकोछ ।

(झ) वी.पी. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ऐन, २०४९ मा संशोधन : वी.पी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ऐन, २०४९ को दफा २१ को दोस्रो हरफमा रहेको "आयकर" भन्ने शब्द झिकिएकोछ ।

(ञ) त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ मा संशोधन : त्रिभुवन विश्वविद्यालय ऐन, २०४९ को दफा ३३ को उपदफा (२) झिकिएकोछ ।

(ट) विद्युत ऐन, २०४९ को दफा १२ मा संशोधन :

(१) विद्युत ऐन, २०४९ को दफा १२ को दफा शीर्षकमा रहेको "आयकर" भन्ने शब्द झिकिएकोछ ।

---

[१५९] आर्थिक ऐन, २०६५ ले दफा "(क)" भन्ने शब्द झिकेको, यस अघी खण्ड (क) लाई आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले थप गरी आर्थिक ऐन, २०६३ र २०६४ ले निरन्तरता दिएको, आर्थिक ऐन, २०६२ को संशोधनले निम्न व्यवस्थामा (क) थप गरेको थियो:

"(छ) औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १५ मा संशोधन :

(१) औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा १५ को खण्ड (ग), (घ), (ङ), (ञ) (ठ), (त), (थ), (द) र (ध) झिकिएकाछन् ।

(२) खण्ड (च) मा रहेका "आयकरमा संचालन मितिले दश वर्षसम्म क्रमशः तीस, पच्चीस र बीस प्रतिशत तथा" भन्ने शब्दहरु झिकिएकाछन् ।"

(२) उपदफा (१), (२), (३), (४), (५) र (६) झिकिएकाछन् ।

(ठ) पोखरा विश्व विद्यालय ऐन, २०५३ को दफा ३६ मा संशोधन : पोखरा विश्व विद्यालय ऐन, २०५३ को दफा ३६ को उपदफा (२) झिकिएको छ ।

(ड) वी. पी. कोइराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल ऐन, २०५३ को दफा १८ मा संशोधनः बी.पी. कोइराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल ऐन २०५३ को दफा १८ को उपदफा (१) मा रहेको "आयकर" भन्ने शब्द झिकिएको छ ।

(ढ) नगर विकास कोष ऐन, २०५३ मा संशोधन : नगर विकास कोष ऐन, २०५३ को दफा २४ खारेज गरिएको छ ।

(ण) दूर संचार ऐन, २०५३ को दफा ३४ को उपदफा (१) खारेज गरिएकोछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम खारेज वा संशोधन भएका ऐन वा ऐनका दफाहरु अन्तर्गत गरिएका सवै काम कारवाही यसै ऐन अन्तर्गत गरिएका मानिनेछन् ।

(४) यो ऐन लागू हुनुभन्दा अघिका आय वर्षको आय कर निर्धारण र असूलउपर गर्ने सम्बन्धी व्यवस्थाहरुका सम्बन्धमा आय कर ऐन, २०३१ का व्यवस्थाहरु लागू हुनेछन् ।

अनुसूची-१
(दफा ४ संग सम्वन्धित)

करका दरहरु

१. **प्राकृतिक व्यक्तिको सम्बन्धमा**[१६०] : (१) कुनै आय वर्षमा बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको करयोग्य आयमा यस अनुसूचीको उपदफा (२) र (४) का अधीनमा रही देहाय बमोजिमको दरले कर लाग्नेछ :-

(क) एक लाख पन्ध्र हजार रुपैयाँसम्म करयोग्य आय भएमा कर नलाग्ने,

(ख) एक लाख पन्ध्र हजार रुपैयाँभन्दा बढी तर दुई लाख रुपैयाँसम्म करयोग्य आय भएमा एक लाख पन्ध्र हजार रुपैयाँभन्दा बढी करयोग्य आयमा पन्ध्र प्रतिशत, र

(ग) दुई लाख रुपैयाँभन्दा बढीको करयोग्य आय भएमा दुई लाख रुपैयाँसम्मको करयोग्य आयमा रु. १२,७५०।- र दुई लाख रुपैयाँभन्दा बढी भएको करयोग्य आयमा पच्चीस प्रतिशत ।

(२) कुनै आय वर्षमा दफा ५० बमोजिम छनौट गर्ने कुनै दम्पत्तिको करयोग्य आयमा यस अनुसूचीको उपदफा (४) को अधीनमा रही देहाय बमोजिमको दरमा कर लाग्नेछ :-

(क) एक लाख चालिसहजार रुपैयाँसम्म करयोग्य आय भएमा कर नलाग्ने,

---

[१६०] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, संशोधन पहिले आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले निम्न बमोजिम संशोधन गरेको र सो संशोधन आर्थिक ऐन, २०६३ ले समेत कायम राखेको

"उपदफा (१), (२), (३), र (४) को ठाँउ ठाँउमा रहेका "पचपन्न हजार रुपैयाँ", "पचहत्तर हजार रुपैयाँ", "एक लाख तीस हजार रुपैयाँ" र "एक लाख पचास हजार रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरुको सट्टा क्रमशः "एक लाख रुपैयाँ", "एक लाख पच्चिस हजार रुपैयां", "एक लाख पचहत्तर हजार रुपैयाँ" र "दुई लाख रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरु राखिएकाछन् ।"

सो भन्दा पहिले आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले यो दफालाई निम्न वमोजिम संशोधन गरेको थियो ।*

"(क) उपदफा (१), (२), (३), र (४) को ठाँउ ठाँउमा रहेका "पचपन्न हजार रुपैयाँ", "पचहत्तर हजार रुपैयाँ", "एक लाख तीस हजार रुपैयाँ" र "एक लाख पचास हजार रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरुको सट्टा क्रमशः "असी हजार रुपैयाँ", "एक लाख रुपैयाँ", "एक लाख पचपन्न हजार रुपैयाँ" र "एक लाख पचहत्तर हजार रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरु राखिएकाछन् ।"

* यो दफालाई आर्थिक अध्यादेश ,२०५९(श्रावण) ले निम्न वमोजिम संशोधन गरेको थियो:

"उपदफा (१), (२), (३), (४) र (५) को ठाँउ ठाँउमा रहेका "पचपन्न हजार रुपैयाँ", "पचहत्तर हजार रुपैयाँ", "एक लाख तीस हजार रुपैयाँ" र "एक लाख पचास हजार रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरुको सट्टा क्रमशः "पैसंठ्ठी हजार रुपैया", "पचासी हजार रुपैयाँ", "एक लाख चालीस हजार रुपैयाँ" र "एक लाख साठी हजार रुपैयाँ" भन्ने शब्दहरु राखिएका छन् ।"

(ख) एक लाख चालिसहजार रुपैयाँभन्दा बढी तर दुई लाख पच्चीस हजार रुपैयाँसम्म करयोग्य आय भएमा एक लाख चालिस हजार रुपैयाँभन्दा बढी करयोग्य आयमा पन्ध्र प्रतिशत, र

(ग) दुई लाख पच्चीसहजार रुपैयाँभन्दा बढी करयोग्य आय भएमा दुई लाख पच्चीसहजार रुपैयाँसम्मको करयोग्य आयमा रु. १२,७५०।- र दुई लाख पच्चीसहजार रुपैयाँभन्दा वढी भएको करयोग्य आयमा पच्चीस प्रतिशत ।

(३) यस अनुसूचीको उपदफा (४) मा उल्लिखित व्यवस्था देहायको अवस्थामा लागू हुनेछ :-

(क) बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको सम्बन्धमा कुनै आय वर्षमा एक लाख पन्ध्र हजार रुपैयाँभन्दा बढी आय भएको वा दफा ५० बमोजिमको छनौट नगरेको बासिन्दा दम्पतीको सम्बन्धमा कुनै आय वर्षमा एक लाख चालिस हजार रुपैयाँभन्दा बढी आय भएको, र

(ख) गैर-व्यावसायिक करयोग्य सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त खूद लाभ सो प्राकृतिक व्यक्ति वा दम्पतीको आय र तदअनुरुप करयोग्य आयको गणनामा समावेश भएको ।

(४) यस अनुसूचीको उपदफा (३) को अधीनमा रही देहायका व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम कर लाग्नेछ :-

(क) देहायका रकममध्ये जुन बढी छ सो रकममा सो प्राकृतिक व्यक्ति वा दम्पतीको सो मात्र करयोग्य आय भए सरह मानी यस अनुसूचीको उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको दरले कर लाग्नेछ ।

(१) सो प्राकृतिक व्यक्ति वा दम्पतीको जम्मा करयोग्य आयबाट सो लाभको रकम घटाई बांकी हुन आउने रकम, वा

(२) प्राकृतिक व्यक्तिको सम्बन्धमा एक लाख पन्ध्र हजार रुपैयाँ वा दम्पतीको सम्बन्धमा एक लाख चालिस हजार रुपैयाँ ।

(ख) सो करयोग्य आयको वाँकी रकममा दश प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(..............)[१६१]

(५)[१६२] नेपाल सरकारले तोकेको दुर्गम क्षेत्रमा कार्यरत प्राकृतिक व्यक्तिको दुर्गम भत्ता वापत तोकिएबमोजिम बढीमा तीसहजार रुपैयाँसम्म करयोग्य आयबाट घटाई बाँकी रहने रकममा मात्र यस दफा बमोजिम करको गणना गरिने छ ।

(६)[१६३] नेपालका विदेश स्थित कुटनैतिक नियोगमा कार्यरत कर्मचारीको वैदेशिक भत्ताको पचहत्तर प्रतिशत रकम करयोग्य आयबाट घटाई बांकी रहने रकममा यस दफा बमोजिम करको गणना गरिने छ ।

---

१६१ आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले खारेज, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, निम्न व्यवस्था खारेज भएको :
"तर स्वीकृत अवकाश कोषवाट भुक्तानी भएको संचयकोष तथा उपदानमा छ प्रतिशतका दरले मात्र कर कट्टी गर्नु पर्नेछ ।"

१६२ आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, संशोधनले निम्न व्यवस्था झिकेको :
"(५) श्री ५ को सरकारले तोकेको दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिहरुको लागि यस अनुसूचीको उपदफा (१), (२), (३) र (४) मा उल्लिखित कर नलाग्ने सीमाको रकम पचपन्नहजार रुपैयाँ र पचहत्तरहजार रुपैयाँमा दुर्गम भत्ता बापत तोकिए बमोजिम बढीमा तीसहजार रुपैयाँसम्म वृद्धि गर्न सकिनेछ ।"

१६३ आर्थिक अध्यादेश, २०६१(श्रावण) ले संशोधन, संशोधनलाई आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको, यो उपदफा आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले झिकेको र झिक्नु भन्दा पहिले निम्न व्यवस्था रहेको :

(७)[१६४] यस ऐनको दफा ४ को उपदफा (४) बमोजिम करको रकम देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) महानगरपालिका वा उप–महानगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा पाँच हजार रुपैयाँ,

(ख) नगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा दुई हजार पाँच सय रुपैयाँ,

(ग) अन्य कुनै स्थानमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा एक हजार पाँच सय रुपैयाँ ।

(८) गैर बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको कुनै आय वर्षको करयोग्य आयमा पच्चिस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(९) यस दफामा अन्यन्त्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको निवृतिभरण आय रहेछ भने प्राकृतिक व्यक्तिको लागी उपदफा (१) को खण्ड (क) वा दम्पत्तिको लागी उपदफा (२) को खण्ड (क) मा उल्लिखित रकम को पच्चीस प्रतिशत थप रकम करयोग्य आयवाट घटाई वांकी रहने रकममा मात्र यस दफा वमोजिम करको गणना गरिनेछ ।

(१०)[१६५] यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति अपाङ्ग रहेछ भने त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिको लागि उपदफा (१) को खण्ड (क) दम्पतिको लागि उपदफा (२) को खण्ड (क) मा उल्लिखित रकमको पचास प्रतिशत थप रकम करयोग्य आयबाट घटाई वांकी रहने रकममा मात्र यस दफा बमोजिम करको गणना गरिनेछ ।

(११)[१६६] यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति पारिश्रमिक आय मात्र आर्जन गर्ने महिला रहेछ भने त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिले तिर्नुपर्ने कर रकममा दश प्रतिशत छुट हुनेछ ।

(१२)[१६७] यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले लगानी बीमा गरेको रहेछ भने सो वापत भुक्तानी गरेको वार्षिक प्रिमियम वा वीस हजार रुपैयाँमा जुन घटी हुन्छ सो रकम करयोग्य आयबाट घटाई बाँकी रहने रकममा मात्र यस दफा बमोजिम करको गणना गरिनेछ ।

"(६) यस ऐनको दफा ४ को उपदफा (४) बमोजिमको सीमा एक लाख रुपैयाँ आय र दश लाख रुपैयाँ बराबरको कारोवार हुनेछ ।"

[१६४] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, संशोधन पूर्व निम्न व्यवस्था थियो :

"(७) यस ऐनको दफा ४ को उपदफा (४) बमोजिम करको रकम देहाय बमोजिमको हुनेछ :-

(क) महानगरपालिका वा उप-महानगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा पाच दुईहजार रुपैयाँ,

(ख) नगरपालिका क्षेत्रमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा एकहजार पाँचसय रुपैयाँ,

(ग) अन्य कुनै स्थानमा व्यवसाय गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिका हकमा एकहजार रुपैयाँ ।"

[१६५] आर्थिक ऐन, २०६३ ले उपदफा (९क) थप गरेकोमा, आर्थिक ऐन, २०६५ ले उपदफा (१०) मा राखी निरन्तरता दिएको ।

[१६६] आर्थिक ऐन, २०६५ ले थप ।

[१६७] आर्थिक ऐन, २०६५ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६३, आर्थिक ऐन, २०६४ मा यो व्यवस्था उपदफा (१०) मा थियो ।

"उपदफा (१०) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले लगानी बीमा गरेको रहेछ भने सो वापत भुक्तानी गरेको प्रिमियम मध्ये लगानी बीमा गरेको अंकको सात प्रतिशतले हुने रकम वा दश हजार रुपैयाँमा जुन घटी हुन्छ सो रकम करयोग्य आयबाट घटाई बाँकी रहने रकममा मात्र यस दफा बमोजिम करको गणना गरिनेछ ।"

आर्थिक ऐन, २०६३ ले उपदफा (१०), (११), (१२), (१३) र (१४) थप गरेको, आर्थिक ऐन, २०६४ ले निरन्तरता दिएको ।

आर्थिक ऐन, २०६५ ले क्रमसंख्या समायोजन गरेको ।

नोट: आर्थिक अध्यादेश, २०५९(श्रावण) ले उपदफा (११) लाई उपदफा (१०) को रुपमा थप गरेको, आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले उपदफा (१०),(११) र (१२) थप गरेको थियो ।

(१३)[१६८] यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भाडाका सवारी साधन धनीहरुबाट देहाय बमोजिमको वार्षिक कर असुल गरिने छ । सवारी साधन धनी प्राकृतिक व्यक्ति भएमा यसरी तिरेको कर नै अन्तिम हुने छ ।

सवारीको किसिम	प्रतिसवारी साधनमा बुझाउनु पर्ने वार्षिक कर
(क) मिनिबस, मिनि ट्रक, ट्रक र बस	रु. १,५००।-
(ख) कार, जिप, भ्यान, माइक्रो बस	रु. १,२००।-
(ग) थ्रि ह्विलर, अटो रिक्सा, टेम्पो	रु. ८५०।-
(घ) ट्रेक्टर र पावर टिलर	रु. ७५०।-

(१४)[१६९] यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले कुनै वर्ष भरी पूर्ण रुपले यस ऐनको दफा ११ मा उल्लिखित विशेष उद्योग सञ्चालनमा संलग्न रहेमा, यस दफा बमोजिम करको गणना गर्दा पच्चीस प्रतिशत कर लाग्ने करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(१५)[१७०] कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको कुनै आय वर्षमा निकासीवाट भएको करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्ने छ ।

२. **निकायको सम्बन्धमा** : (१) यस दफा को उपदफा (२), (३), (४), (५) र (७) को अधीनमा रही कुनै आय वर्षमा कुनै निकायको करयोग्य आयमा पच्चीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(२) कुनै आय वर्षमा कुनै चुरोट, विडी, सिगार, खानेसूर्ति, खैनी, मदिरा, वियर,[१७१] बैंक, वित्तीय संस्था, सामान्य बिमा व्यवसाय गर्ने वा नेपाल पेट्रोलियम ऐन, २०४० बमोजिम पेट्रोलियम कार्य गर्ने निकायको करयोग्य आयमा तीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

स्पष्टीकारण : पेट्रोलियम कार्यको हकमा "करयोग्य आय" भन्नाले पेट्रोलियम सम्झौतामा उल्लिखित कार्यविधि तथा यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमबमोजिम निर्धारण भएको करयोग्य आय सम्झनु पर्छ ।

(३) कुनै निकायको नेपालको स्रोतवाट देहाय बमोजिम कुनै आय वर्षमा भएको करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

---

१६८ आर्थिक ऐन, २०६३, आर्थिक ऐन, २०६४ मा यो व्यवस्था उपदफा (११) मा थियो । आर्थिक ऐन, २०६५ ले उपदफा (१२) मा राखेको ।

१६९ आर्थिक ऐन, २०६३ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

नोटः१ यो उपदफा आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले थप हुंदा निम्न व्यवस्था भएको :

"(१२) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा यस दफा बमोजिम करको गणना गर्दा पच्चीस प्रतिशत कर लाग्ने करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ :-

(क) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले कुनै वर्षभरी पूर्णरुपले यस ऐनको दफा ११ मा उल्लिखित विशेष उद्योग सञ्चालनमा संलग्न रहेमा,

(ख) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिको कुनै आयवर्षमा निकासीबाट आय आर्जन भएमा ।"

नोटः२ आर्थिक ऐन, २०६३ ले उपदफा (१४) मा निम्न व्यवस्था गरेको र सोलाई आर्थिक ऐन, २०६४ ले निरन्तरता दिएको, आर्थिक अध्यादेश, २०६२ ले यो व्यवस्थालाई उपदफा (१३) मा राखेको थियो :

"(१४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्राकृतिक व्यक्ति वा दफा ५० वमोजिमको दम्पतिलाई उपदफा (१) को खण्ड (ग) वा उपदफा (२) को खण्ड (ग) मा उल्लिखित करयोग्य आय भन्दा बढी भएको करयोग्य आयमा एक दशमलव पाँच प्रतिशतका दरले हुने रकम थप कर लाग्नेछ ।"

१७० आर्थिक ऐन, २०६३ ले थप, यो उपदफा आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले उपदफा (१२क) को रुपमा थप गरेको थियो । आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको

१७१ आर्थिक ऐन, २०६३ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

(क) सो निकाय कुनै वर्षभरि पूर्णरुपले यस ऐनको दफा ११ मा उल्लिखित विशेष उद्योग संचालनमा संलग्न रहेमा,

(ख) सो निकायले,-

(१) कुनै सडक, पुल, टनेल, रोप-वे वा आकाशे पुल निर्माण गरी सञ्चालन गरेमा,

(२) कुनै ट्रली बस वा ट्राम सञ्चालन गरेमा, वा

(३)[१७२] सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ता भई कर छुट कारोवार गर्ने वाहेकको कारोबार गर्ने सहकारी संस्था ।

(३क)[१७३] कुनै निकायको नेपालको स्रोतवाट कुनै आय वर्षमा निकासीवाट भएको करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(४) कुनै आय वर्षमा कुनै निकायले सार्वजनिक पुर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा संचालन गरी नेपाल सरकारलाइ हस्तान्तरण गर्ने जस्ता आयोजनाहरु र बिद्युत गृह निर्माण, उत्पादन र प्रसारण गरेमा त्यस्तो निकायलाइ सो निकायको करयोग्य आयमा बीस प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(५) [१७४] कुनै आय वर्षमा कुनै मृत बासिन्दा व्यक्तिको सम्पत्ति प्राप्त गर्ने वा रेखदेख गर्ने वा अशक्त बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको ट्रष्टको करयोग्य आयमा सो सम्पत्ति प्राप्त गर्ने वा रेखदेख गर्ने वा सो ट्रष्टलाई बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति सरह मानी यस अनुसूचीको दफा १ को उपदफा (१) र उपदफा (४) बमोजिम कर लाग्ने छ ।

(६) कुनै आय वर्षमा कुनै गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपालस्थित विदेशी स्थायी संस्थापनले विदेश पठाएको आयमा पाँच[१७५] प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

(७)[१७६] कुनै आय वर्षमा दफा ७० मा उल्लिखित आयको सम्बन्धमा कुनै गैर-वासिन्दा व्यक्तिको करयोग्य आयमा पाँच प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ ।

तर नेपाल अधिराज्यबाट अर्को विदेशी मुलुकमा पुग्ने गरी प्रस्थान नहुने जल यातायात, हवाई यातायात वा दूरसंचार सेवा उपलव्ध गराउने गैर वासिन्दा व्यक्तिको हकमा दुई प्रतिशतका दरले कर लाग्नेछ।

(८)[१७७] ....

---

[१७२] आर्थिक ऐन, २०६४ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले "(३) कुनै आयवर्षमा निकासीबाट आय आर्जन गरेमा ।" भन्ने थप गरेकोमा आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले यो व्यवस्थालाई खारेज गरेको थियो ।

[१७३] आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१७४] आर्थिक अध्यादेश, २०६०(श्रावण) ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन पहिलेको निम्न व्यवस्था झिकेको ।

"(५) कुनै आय वर्षमा कुनै मृत बासिन्दा व्यक्तिको द्रव्य वा अशक्त बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको ट्रष्टको करयोग्य आयमा सो द्रव्य वा ट्रष्ट बासिन्दालाई प्राकृतिक व्यक्ति सरह मानी यस अनुसूचीको दफा १ को उपदफा (१) र उपदफा (४) बमोजिम कर लाग्नेछ ।"

[१७५] आर्थिक ऐन, २०६४ ले संशोधन, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको । संशोधन पहिले "दश" भन्ने शव्द थियो ।

[१७६] आर्थिक ऐन, २०६२ ले थप, आर्थिक ऐन, २०६५ ले निरन्तरता दिएको ।

[१७७] आर्थिक ऐन, २०६५ लागू हुन अघी आर्थिक अध्यादेश, २०६२(श्रावण) ले निम्न व्यवस्था गरेको र आर्थिक ऐन, २०६४ ले निरन्तरता दिएको ।

"(८) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि दफा २ को उपदफा (६) र (७) मा उल्लेखित वाहेकको निकायलाई कायम हुने करयोग्य आयमा एक दशमलब पाँच प्रतिशतका दरले हुने रकम थप कर लाग्ने छ ।"

अनुसूची-२

(दफा १९ संग सम्बन्धित)

<u>ह्रास कट्टीको निर्धारण</u>

१. **<u>ह्रास योग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण र समूहीकरण</u>** :(१) ह्रास योग्य सम्पत्तिको वर्गीकरण देहाय बमोजिमको हुनेछ :-

<u>वर्ग</u>	<u>सम्पत्तिको विवरण</u>
"क"	भवन, स्ट्रक्चर र स्थायी प्रकृतिका यस्तै प्रकारका अन्य बनौटहरु ।
"ख"	कम्प्यूटर, तथ्याङ्क केलाउने उपकरण, फर्निचर, फिक्स्चर र कार्यालय उपकरणहरु ।
"ग"	अटोमोबाइल्स, बस तथा मिनीबसहरु ।
"घ"	निर्माण तथा उत्खनन् सम्बन्धी उपकरणहरु र दफा १७ को उपदफा (३), दफा १८ को उपदफा (३) र यस अनुसूचीको उपदफा (३) समेत अन्य कतै समावेश नभएका ह्रास योग्य सम्पत्तिहरु ।
"ङ"	वर्ग "घ" मा उल्लेख भएका ह्रासयोग्य सम्पत्तिहरु बाहेकका अदृश्य सम्पत्तिहरु ।

(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा निजको स्वामित्वमा रही व्यवसाय वा लगानीवाट आय आर्जनकोलागी प्रयोग गरेको कुनै ह्रासयोग्य सम्पत्तिलाई पहिलो पटक स्वामित्वमा आएको वा प्रयोग भएको समयमा निम्नानुसारको समूह राख्नु पर्नेछ र सो समूहहरुलाई सो वर्षमा उक्त व्यक्तिको ह्रासयोग्य सम्पत्तिहरुको समूह मानिनेछ ।

(क) सो व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको वा प्रयोगमा रहेको उस्तै सम्पत्तिहरुको सम्बन्धमा वर्ग "क", "ख", "ग", वा "घ" का ह्रासयोग्य सम्पत्ति सोही वर्गका अन्य सम्पत्तिहरुको उही समूहमा ।

(ख) वर्ग "ङ" का ह्रासयोग्य सम्पत्तिको सम्बन्धमा उही वर्गको सम्पत्तिहरु भए तापनि वेग्ला वेग्लै समूहमा राख्नु पर्छ ।

(३) व्यवसायबाट आय आर्जन गर्ने सिलसिलामा प्राकृतिक स्रोतको उत्खनन, खनिज निकाल्ने कार्य तथा सोको विकासको लागि परेको लागत सो आयसंग सम्बन्धित व्यवसायको लागि सम्पत्ति खरिद गर्दा परेको लागत सरह मानिनेछ ।

२. **<u>ह्रास खर्च</u>** : (१) कुनै पनि व्यक्तिले कुनै आय वर्षमा सो व्यक्तिको ह्रासयोग्य सम्पत्तिका समूहहरु बापत यस दफाको उपदफा (२) र (६) बमोजिम गणना गरिएका प्रत्येक समूहमा रहेका सम्पत्तिको सो वर्षमा भएको ह्रास बराबरको खर्च कट्टी गर्न पाउनेछ ।

(२) कुनै व्यक्तिले आफ्नो आय वर्षमा समूहमा रहेका सम्पत्तिको ह्रास कट्टीको गणना देहाय बमोजिमको सूत्रको प्रयोग गरी निकाल्नु पर्नेछ ।

<u>क x ख</u>

"क" भन्नाले सो आय वर्षको अन्त्यमा सम्पत्तिको समूहमा रहेको ह्रास आधार रकमलाई जनाउँनेछ,

"ख" भन्नाले सो समूहको हकमा लागू हुने यस अनुसूचीको दफा ३ मा उल्लिखित ह्रास कट्टी दरलाई जनाउँनेछ ।

(३) कुनै आय वर्षको अन्त्यमा वर्ग "क", "ख", "ग" वा "घ" मा रहेका ह्रासयोग्य सम्पत्तिको ह्रास आधार रकम देहाय बमोजिमको खण्ड (क) र खण्ड (ख) को योगवाट खण्ड (ग) को रकम घटाई कायम गर्नु पर्नेछ ।

तर यसरी घटाइएपछिको रकम शून्य भन्दा कम हुने छैन :-

(क) अघिल्लो वर्षको अन्त्यको सो समूहको ह्रास कट्टीआधार रकमबाट उपदफा (२) र (६) बमोजिम गणना गरिएको सो समूहको ह्रास खर्च कट्टी गरी बाँकी हुने रकम ।

(ख) सो वर्षमा सो समूहको ह्रास कट्टी आधार रकममा सो समूहमा थपिएका सम्पत्तिको लागि गरिएको सो समूहमा थप गरेको सो आय वर्षभित्र यस अनुसूचीको दफा ५ बमोजिमको खर्च वा समूहमा जोडिएको खर्च ।

(ग) सो समूहको कुनै सम्पत्तिको सो वर्षमा भएको निसर्गबाट प्राप्त कुनै रकम ।

(४) कुनै आय वर्षको अन्त्यमा वर्ग "ङ"[१७८] अन्तर्गतका प्रत्येक ह्रासयोग्य सम्पत्तिको ह्रास कट्टीको आधार रकम देहाय बमोजिमको रकमको कूल योग हुनेछ :-

(क) अघिल्लो आय वर्षको अन्त्यमा समूहमा रहेका ह्रासयोग्य सम्पत्तिहरुको ह्रास कट्टीको आधार रकम, र

(ख) त्यस आर्थिक वर्षमा सो ह्रास कट्टी आधार रकममा सो समूहभित्रको सम्पत्तिको लागि उपदफा (५) बमोजिम थपिएको रकम ।

(५) कुनै व्यक्तिको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको कुनै समूहमा समावेश भएको कुनै ह्रासयोग्य सम्पत्तिको लागि गरिएको लागतलाई सम्बन्धित समूहको ह्रास आधार रकममा देहाय बमोजिम जोड्नु पर्नेछ :-

(क) सो सम्पत्ति यस अनुसूचीको दफा १ बमोजिम समूहमा समावेश गरिने समय वा सो सम्पत्ति प्राप्त गर्न खर्च गरेको समय मध्ये जुन पछि आउँछ सो समयमा निम्न सूत्र अनुसार गणना गरी पहिलो मान मानी जोड्नु पर्नेछ ।

क/३ X ख

यस खण्डको प्रयोजनको लागि "**क**" लाई देहायको अवधिको लागि देहायको मान हुनेछ :-

(अ) आय वर्षको शुरुदेखी पुष मसान्तसम्मको अवधिको अन्त्यको समय तीन हुनेछ,

(आ) माघदेखि चैत्रमसान्तवीचको अवधि दुई हुनेछ, र

(इ) बैशाख देखि आय वर्षको अन्त्य सम्मको अवधि एक हुनेछ ।

"**ख**" भन्नाले सो लागत रकम जनाउँनेछ ।

(ख) लागतको बाँकी भाग पहिलो भाग थप गरिएको आय वर्षपछिको आय वर्षमा जोडिन्छ तर सो अवधिको विचमा यस अनुसूचीको दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिम उक्त समूह बिघटन भएको हुनुहुदैन ।

(६) वर्ग "क", "ख", "ग" वा "घ" का समूहको ह्रासयोग्य सम्पत्तिहरुको ह्रास कट्टी आधार रकमबाट यस दफाको उपदफा (२) बमोजिम गणना गरिने ह्रास खर्च कटाउँदा दुईहजार रुपैयाँभन्दा कम भएमा अतिरिक्त ह्रास खर्च बापत सो बाँकी रकम सवै गणना गर्नु पर्नेछ ।

[१७८] २०६०।०२।२६ को नेपाल राजपत्र भाग ३ (खण्ड ५३, संख्या ९) को सूचना १ ले "घ" को सट्टा "ङ" राखेको ।

३. **ह्रासको दर** : (१) उपदफा (२) को अधीनमा रही यस अनुसूचीको दफा २ को उपदफा (२) मा उल्लिखित प्रत्येक समूहको हकमा लागू हुने ह्रासको दर देहाय बमोजिम हुनेछ :-

वर्ग	दर
"क"	५ प्रतिशत
"ख"	२५ प्रतिशत
"ग"	२० प्रतिशत
"घ"	१५ प्रतिशत
"ङ"	सम्पत्ति खरिद गर्दाको बखतमा उक्त सम्पत्तिको लागतलाई सम्पत्तिको प्रयोगावधिले भाग गरी निकटतम आधा वर्षमा मिलानगरी हुन आउने दर प्रतिशतमा ।

(२) यस ऐनको दफा १९ को उपदफा (२) मा उल्लेख गरिएका आयोजनाहरुले र अनुसूची-१ को दफा २ को उपदफा (३) र (४) मा उल्लेख गरिएका निकायले यस अनुसूचीको उपदफा (१) मा उल्लेख गरेका वर्ग "क", "ख", "ग" र "घ" मा उल्लिखित ह्रासयोग्य सम्पत्तिका लागि लागू हुने ह्रासकट्टीको दरमा एक तिहाईले थप पाउनेछन् ।

४. **ह्रासयोग्य सम्पत्तिको निसर्ग** : (१) कुनै व्यक्तिको सो आय वर्षमा व्यवसाय वा लगानीमा प्रयोग भएका ह्रासयोग्य सम्पति वा सम्पतिहरुको निसर्गबाट भएको आयको गणना गर्दा खण्ड (ख) भन्दा खण्ड (क) बढी भए यस्तो बढी भएजति रकम सो आयमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(क) कुनै व्यक्तिको समूहको "क", "ख", "ग" वा "घ" वर्गमा पर्ने कुनै आय वर्षमा निजको सो वर्ष ह्रासयोग्य सम्पत्तिको निसर्गबाट प्राप्त भएका आयहरु,

(ख) निसर्गबाट प्राप्त आयलाई समावेश नगरी यस अनुसूचिको दफा २ को उपदफा (३) बमोजिम समूहको सो वर्षको अन्त्यमा रहेको ह्रास कट्टी आधार रकम ।

(२) कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्ष समाप्त हुनुभन्दा अगाडि सो व्यक्तिको ह्रास योग्य सम्पत्तिको समूहमा रहेका सबै सम्पत्तिहरु निसर्ग गरेमा सो समूह विघटन भएको मानिनेछ र देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) ह्रासयोग्य सम्पत्तिको समूहमा भएका सम्पत्तिको निम्न सूत्र बमोजिम ह्रास गणना गर्दा हुने ह्रास कट्टी रकम समूहको ह्रास कट्टी आधार रकमभन्दा बढी भएमा सो व्यक्तिले सो वर्षको लागि सो बढी भएजति रकम प्राप्त गरे सरह मानिनेछ ।

क - ख

वा

(ख) ह्रासयोग्य सम्पत्तिको समूहमा भएका सम्पत्तिको निम्न सूत्र बमोजिम ह्रास गणना गर्दा हुन आउने रकम समूहको ह्रास कट्टी आधार रकमभन्दा वढी भएमा सो व्यक्तिलाई सो वर्ष सो बढी भएजति खर्च रकम मिनाहा हुनेछ ।

ख - क

<u>स्पष्टीकरण</u>: यस दफाको प्रयोजनकोलागिः-

(१) "**क**" भन्नाले कुनै व्यक्तिले सो सम्पत्तिको निसर्गबाट सो वर्ष प्राप्त गरेको वा प्राप्त गर्ने आम्दानीहरु (इनकमिङ्गस) सम्झनु पर्छ ।

(२) "**ख**" भन्नाले खण्ड (अ), (आ) र (इ) को जम्मा रकम सम्झनु पर्छ :-

(अ) सो वर्षमा समूहको घट्दो प्रणालीको वाँकी मूल्य,

(आ) समूहको ह्रास आधार रकममा जोडिएका सो वर्षका खर्चहरु (आउटगोइङ्ग), र

(इ) समूहको ह्रास आधार रकममा यस अनुसूचीको दफा २ को उपदफा (५) बमोजिम आगामी वर्षमा जोडिने खर्चहरु (आउटगोइङ्गस) ।

(३) यस अनुसूचीको प्रयोजनको लागि कुनै आय वर्षमा ह्रासयोग्य सम्पत्तिको समूहको घट्दो प्रणालीको वाँकी रहेको मूल्य भन्नाले निम्नानुसारको रकमलाई जनाउँछ :

(क) समूहको वर्ग “क”, “ख”, “ग” वा “घ” को हकमा, सो समूहको अघिल्लो आय वर्षको अन्त्यमा रहेको ह्रास आधार रकमबाट सो वर्षको लागि सो समूहको यस अनुसूचीको दफा २ को उपदफा (२) र उपदफा (६) बमोजिम गणना गरिएको कुनै ह्रास भए सो घटाए पछि हुने रकम,

(ख) समूहको वर्ग “ङ”[१७९] को सम्बन्धमा सो समूहको अघिल्लो आय वर्षको अन्त्यमा रहेको ह्रास आधार रकमबाट सो व्यक्तिलाई यस अनुसूचीको दफा २ को उपदफा (१) बमोजिम कट्टी गर्न दिइएका विगतका आय वर्षहरुका सबै खर्चहरु घटाएपछि हुने रकम ।

*** *** ***

[१७९] २०६०।०२।२६ को नेपाल राजपत्र भाग ३ (खण्ड ५३, संख्या ९) को सूचना १ ले “घ” को सट्टा “ङ” राखेको ।

आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३८ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल को सरकारले देहायका नियमहरु बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यी नियमहरुको नाम "आयकर नियमावली, २०५९" रहेकोछ ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२.. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) "ऐन" भन्नाले आयकर ऐन, २०५८ सम्झनु पर्छ ।

(ख) "स्थायी लेखा नम्बर" भन्नाले कर प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिको पहिचान गर्न विभागले त्यस्तो व्यक्तिलाई प्रदान गरेको लेखा नम्बर सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

कर छूट

३. **कर छुट को लागि निवेदन दिनु पर्ने** : (१) ऐनको दफा २ को खण्ड (ध) बमोजिम कर छुट पाउने संस्थाले कर छुटको लागी देहाय बमोजिमको विवरण संलग्न गरी विभागमा निबेदन दिनु पर्नेछ :-

(क) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता हुनु पर्ने संस्थाको हकमा दर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि,

(ख) संस्था गठन सम्बन्धी विधानको प्रतिलिपि,

(ग) स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त गरेको भए त्यस्तो प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि र

(घ) लेखा परीक्षणको प्रतिवेदन भए सो को प्रतितिपि ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम पर्न आएको कर छुटको निवेदन उपर विभागले आवश्यक जांचबुझ गरी त्यस्तो संस्थालाई कर छुट पाउने संस्थाको रुपमा दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कर छुट पाउने संस्था भित्र पर्ने कुनै निकायलाई दर्ता गर्नु नपर्ने गरी विभागले तोक्न सक्नेछ ।

४. **पूर्वादिशद्धारा कर छुट पाउने निकाय** : नाफा नकमाउने उद्देश्यले स्थापना भएको ऐनको दफा २ को खण्ड (ध) को उपखण्ड (१) मा उल्लिखित निकाय बाहेक अन्य निकायलाई विभागले ऐनको दफा ७६ बमोजिम पूर्वादिशद्वारा कर छूटको उपभोग गर्न पाउने निकायको रुपमा तोक्न सक्नेछ ।

५. **वित्तिय विवरण पेश गर्नु पर्ने** : नियम ३ को उपनियम (२) बमोजिम दर्ता हुने र नियम ४ बमोजिम कर छूटको उपभोग गर्न पाउने निकायले आफ्नो लेखापरीक्षण भएको वार्षिक वित्तिय विवरण अनिवार्य रुपमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो विवरण पेश नगर्ने निकायले त्यस्तो विवरण पेश नगरे सम्म कर छुट पाउने छैन ।

परिच्छेद - ३

आयको गणना

६. **सानातिना रकमको भुक्तानी** : ऐनको दफा ८ को उपदफा (३) को खण्ड (घ) वा दफा २१ को स्पष्टिकरणको खण्ड (क) को उपखण्ड (२) को (ग) मा उल्लिखित साना तिना रकमको भुक्तानी गर्दा चिया खर्च, स्टेशनरी, बक्सिस, पुरस्कार, आपतकालिन औषधोपचार तथा विभागले तोकेका यस्तै प्रकारका भुक्तानी बापत भुक्तानीकर्ताले एक पटकमा पाँचसय रुपैयाँसम्म भुक्तानी गर्न सक्नेछ ।

७. **ह्रास आधारमा समावेश नगरिने** : ऐनको दफा १६ को उपदफा (२) बमोजिमको सीमा गणना गर्ने प्रयोजनको लागि कुनै आयवर्षको अन्त्यमा कुनै सम्पत्तिको कुनै समूहको ह्रास आधार गणना गर्दा ऐनको दफा १६ को उपदफा (३) बमोजिम हुने अधिक खर्च वा सो को भागलाई समावेश गरिने छैन ।

८. **लेखांकनको तरिका** : (१) ऐनको दफा २२ बमोजिम कर लेखांकन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम लेखामानको व्यवस्था भए सोही बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम कुनै लेखामानको व्यवस्था नभएको अवस्थामा प्रचलित कुनै अन्तर्राष्ट्रिय सिद्धान्त वा प्रचलनको आधारमा विभागले तोकेको लेखामान अनुसार कर लेखांकन गर्नु पर्नेछ ।

९. **डुबेको वा खराब ऋणमा परिणत हुने मापदण्ड** : ऐनको दफा २५ को उपदफा (२) को खण्ड (क) र दफा ४० को उपदफा (३) को खण्ड (ग) को उपखण्ड (१) को प्रयोजनको लागि बैंक वा वित्तीय संस्थाको ऋण डुबेको वा खराब ऋणमा परिणत हुने सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकले निर्धारण गरेको मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।

१०. **प्रतिफल विलम्बित हुने करार** : कुनै करारको पक्षले करार प्रारम्भ भएपछि प्रत्येक ६ महिनाको अवधिमा अनुमानित लाभ र अनुमानित हानी सम्बन्धमा विभागले तोकेका कुराहरु नदेखाएमा त्यस्तो करार प्रतिफल विलम्वित हुने करार हुनेछ ।

११. **समावेश नभएको करार (एक्स्ल्कुडेड कन्ट्राक्ट)** : देहाय बमोजिमको करार समावेश नभएको करार (एक्स्ल्कुडेड कन्ट्राक्ट) हुनेछ :-

(क) कुनै निकायमा हित निहित भएको वा अवकाश कोषको सदस्यता प्राप्त गरेको कारणले उत्पन्न कुनै करार, वा

(ख) लगानी बिमाको कुनै करार ।

१२. **दीर्घकालिन करार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था** : (१) कुनै समयमा कुनै व्यक्तिको लगानी, रोजगारी वा व्यवसायबाट आर्जित आयलाई कुनै समयमा सामान्य आय वर्ष सरह गणना नगरी सो वा सोभन्दा अघिल्लो समयमा आय गणना गर्दा समावेश हुने रकमहरु क्रमवद्ध बृद्धिको योग अनुसार समाबेश हुने रकम हुनेछन् ।

(२) कुनै समयमा कुनै व्यक्तिको व्यवसाय वा लगानीबाट आर्जित आयलाई कुनै समयमा सामान्य आय वर्ष सरह गणना नगरी सो वा सोभन्दा अघिल्लो समयमा आय गणना गर्दा कट्टा गर्न पाईने रकमहरु क्रमवद्ध बृद्धिको योग अनुसार कट्टा गरिने रकम हुनेछन् ।

(३) कुनै खास समयमा ऐनको दफा २६ को उपदफा (२) मा उल्लिखित करारको सम्पन्न प्रतिशत निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिम निर्धारण गरिनेछ :-

(क) उत्पादन, निर्माण वा जडानसंग सम्बन्धित करार वा सो संग सम्बन्धित सेवाहरु पुरा गर्ने करारको सम्बन्धमा सो समयमा क्रमवद्ध बृद्धिको योग अनुसार कट्टा गरिने रकमलाई करार अन्त्य हुने समयमा क्रमवद्ध बृद्धिको योग अनुसार कट्टा गरिने रकमसंग तुलना गरेर, वा

(ख) खण्ड (क) बाहेकका अवस्थामा सो खण्ड को अधीनमा रही विभागले तोके बमोजिम ।

(४) ऐनको दफा ९५ बमोजिम कुनै आय वर्षमा अनुमानित करको विवरण दाखिला गर्नु नपर्ने व्यक्तिको हकमा ऐनको दफा २६ मा गरिएको दीर्घकालीन करारको व्यवस्था लागु हुने छैन ।

(५) देहायको करारलाई ऐनको दफा २६ मा गरिएको दीर्घकालीन करारको व्यवस्था लागू हुनेछ ।

(क) ऐन लागू हुँदाका वखत उत्पादन, निर्माण वा जडानसंग सम्बन्धित करार वा सो विषयसंग सम्बन्धित सेवाहरु पुरा गर्ने करार, र

(ख) खण्ड (क) बाहेकको अवस्थामा विभागले तोकिदिएको समय र अवस्था अनुसारका करार ।

१३. **निजी प्रयोजनको सवारी साधन तथा भवन सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) कर्मचारी वा कामदार लगायतको कुनै हिताधिकारीको लागि कुनै व्यक्तिबाट पूर्ण वा आंशिक रुपमा निजी प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको वा प्रयोगको लागि उपलब्ध भएको सवारी साधनलाई ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को उपखण्ड (१) बमोजिम कुनै आयबर्षको लागि देहाय बमोजिम रकम निर्धारण हुनेछ :-

(क) कर्मचारी वा कामदार वा मासिक रुपमा पारिश्रमिक प्राप्त गर्ने अन्य कुनै व्यक्तिलाई उपलब्ध गराएकोमा निजले खाईपाई आएको तलबको शून्य दशमलव पाँच प्रतिशतले हुने रकम ।

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेख भएको अबस्थामा बाहेक सवारीसाधनको प्रचलित बजार मूल्यको बार्षिक एक प्रतिशतले हुने रकम ।

स्पष्टिकरण : यस नियमको प्रयोजनको लागि "सवारी साधन" भन्नाले मोटर, कार, जीप र यस्तै किसिमको अन्य सवारी साधन सम्झनु पर्छ ।

(२) कर्मचारी वा कामदार लगायतको कुनै हिताधिकारीको लागि कुनै व्यक्तिबाट निजी प्रयोजनको लागि प्रयोग भएको वा प्रयोगको लागि उपलब्ध भएको भवनलाई ऐनको दफा २७ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को उपखण्ड (२) बमोजिम कुनै आयबर्षको लागि देहाय बमोजिम रकम निर्धारण हुनेछ :-

(क) भवन उपलव्ध गराउने व्यक्तिले कर्मचारी वा कामदार वा मासिक रुपमा पारिश्रमिक प्राप्त गर्ने अन्य कुनै व्यक्तिलाई भवन उपलव्ध गराएकोमा निजले खाइपाई आएको तलबको दुई प्रतिशतले हुने रकम,

(ख) भवन उपलव्ध गराउने व्यक्तिले घर भाडामा लिई खण्ड (क) मा उल्लेख भए बाहेकको व्यक्तिलाई भवन उपलव्ध गराएकोमा भाडा बापत भुक्तानी गरेको रकमको पच्चिस प्रतिशतले हुने रकम,

(ग) भवन उपलव्ध गराउने व्यक्तिले भाडा तिर्नु नपर्ने घर खण्ड (क) मा उल्लेख भए बाहेकको व्यक्तिलाई भवन उपलव्ध गराएकोमा प्रचलित घरभाडाको पच्चीस प्रतिशतले हुने रकम ।

१४. **चानचुन हिसाव गणना नगरिने** : कुनै भुक्तानीलाई ऐनको दफा २७ बमोजिम परिमाणीकरण गर्दा वा ऐनको दफा २८ बमोजिम नेपाली रुपैयाँमा परिवर्तन गर्दा रुपैयाँ भन्दा बढी भएको चानचुन पैसालाई गणना गरिने छैन ।

१५. **अग्रिम रुपमा मूल्य निर्धारण गर्ने** : (१) ऐनको दफा ३३ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै व्यक्तिको आय गणना गर्दा समावेश वा कट्टी गरिने रकम सम्बन्धमा सामान्य बजार मूल्य (आर्म्स लेन्थ) को आधारमा विभागले वितरण, बिनियोजन वा बाँडफाँड गर्ने सम्बन्धमा स्पष्ट हुन एक वा एक भन्दा बढी व्यक्तिले लिखित रुपमा अनुरोध गरेमा विभागले देहाय बमोजिम लिखित सूचना जारी गर्न सक्नेछ :-

(क) लिखित सूचनाको अवधि एक पटकमा पाँच आयवर्षभन्दा बढी नहुने गरी,

(ख) खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सो लिखित सूचना नविकरण हुन सक्ने गरी ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको लिखित सूचना विभाग तथा अनुरोध गर्ने पक्षलाई बाध्यात्मक हुनेछ ।

तर सम्बन्धित निवेदकले गरेको अनुरोधमा विभाग सहमत भएमा सो लिखित सूचना निष्कृय हुनेछ ।

१६. **प्रतिस्थापन सहितको अस्वेच्छिक निसर्ग श्रृजना हुने अवस्था** : (१) कुनै निकायको एकीकरण वा पुनर्संरचना भई कुनै व्यक्तिको सो निकायमा रहेको हित सोही निकायको अर्को हितबाट वा कुनै अर्को निकायको हितबाट प्रतिस्थापन भएमा अस्वेच्छिक निसर्ग श्रृजना भएको मानिने छ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अस्वेच्छिक निसर्ग श्रृजना भएमा सो निकाय वा सो व्यक्तिले विभाग समक्ष स्वीकृतिको लागी निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिम दिएको निवेदनमा विभागले स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद - ४

प्राकृतिक व्यक्ति र निकाय सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

१७. **स्वीकृत औषधी उपचार खर्च र सीमा** : (१) ऐनको दफा ५१ बमोजिम औषधी उपचार बापत कर मिलानको गणना गर्ने प्रयोजनको लागि देहाय बमोजिमको औषधी उपचार खर्चलाई स्वीकृत औषधी उपचार खर्च मानिनेछः-

(क) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले स्वास्थ्य बिमा बापत भुक्तानी गरेको बिमा प्रिमियम,

(ख) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिलाई मान्यता प्राप्त अस्पताल, नर्सिङ्ग होम,स्वास्थ्य केन्द्र वा चिकित्सकले उपचार गर्दा लागेको औषधी लगायतका बिल बमोजिमको रकम ।

(२) उपनियम (१) मा जुन सुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका खर्चहरु स्वीकृत औषधी उपचार खर्च मानिने छैनन् :-

(क) सौन्दर्य सल्यचिकित्सा (कष्मेटिक सर्जरी) मा भएको खर्च, र

(ख) उपनियम (१) को खण्ड (क) मा उल्लिखित बिमाबाट क्षतिपूर्ति प्राप्त भएको उपनियम (१) को खण्ड (ख) मा उल्लिखित खर्च ।

(३) ऐनको दफा ५१ को उपदफा (३) बमोजिम कर मिलान गर्न सकिने रकमको सीमा सातसय पचास रुपैयाँ हुनेछ ।

१८. **लाभांशको रकमलाई निकायको आय गणना गर्दा समावेश गर्नु नपर्ने** : (१) ऐनको दफा ५६ को उपदफा (३) को प्रतिवन्धात्मक बाक्यांशको प्रयोजनको लागि कुनै निकायले देहायको कार्यको लागि कुनै हिताधिकारीलाई सो निकायको व्यवसाय संचालनको सिलसिलामा नभै अन्य कारणले मुनाफा बाहेकको लाभांश वितरण गरेमा आय गणना गर्दा समावेश गर्नु पर्ने छैन :-

(क) सो निकायबाट हिताधिकारीलाई उपलब्ध गराईएको सेवा, वा

(ख) हिताधिकारीको प्रयोगको लागि उपलब्ध गराइएको सो निकायको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको अबस्थामा त्यस्तो सेवा वा सम्पत्तिको सम्बन्धमा ह्रास कट्टी लगायत कुनै पनि खर्च कट्टी गर्न पाइने छैन ।

१९. ....[१८०]

---

[१८०] दोस्रो संशोधनले खारेज गरेको, खारेज पहिले निम्न व्यवस्था थियो:

"१९. **बैकिङ्ग वा सामान्य बिमा व्यवसायको विगतका आयवर्षहरुको आयबाट नोक्सानी घटाउने** : (१) बैकिङ्ग वा सामान्य बिमा व्यवसायले विगतका पांच आयवर्षहरुको आयबाट नोक्सानी घटाउँदा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) कुनै बैकिङ्ग वा सामान्य बिमा व्यबसायको कुनै आय बर्षमा नोक्सानी भई बिगतका आय वर्षहरुको आयबाट घटाउने भएमा बिगतका आयवर्षहरुमा खर्च मिन्हा भएको जोखिम व्योहोर्ने कोषमा रकम जगेडा भएमा सो नोक्सानी सो जगेडा रकमबाट कट्टी गरी बाँकी रहेको नोक्सानी मात्र विगतका आयवर्षहरुको आयबाट घटाउने ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम घटाई बाँकी रहेको नोक्सानी सर्व प्रथम बिगतका पाँचौ बर्षको नाफाबाट घटाउने र त्यस पछि पनि नोक्सानी बांकी रहेमा क्रमशः त्यस पछिका बर्षहरु को नाफाबाट त्यस्तो नोक्सानी घटाउने ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम नोक्सानी घटाउँदा यसरी घटाईएको रकम जुन आयबर्षको नाफाबाट घटाईएको हो सो आयबर्षको करको दरले हुने रकम नोक्सानी दावी गर्ने व्यक्तिबाट लिनु पर्ने अन्य कुनै रकम भए सो मा मिलान गरी बढी रकम ऐनको दफा ११३ बमोजिम फिर्ता दिनु पर्नेछ । "

परिच्छेद - ५

अवकाश बचत सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

२०. **अवकाश कोषको स्वीकृति** : (१) अवकाश कोषको स्वीकृतिको लागि ऐनको दफा ६३ बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा उपनियम (२) को अधीनमा रही विभागले स्वीकृत दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम विभागले स्वीकृति प्रदान गर्दा सो अवकाश कोषले देहायका शर्तहरु पालना गर्नु पर्ने गरी स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ :-

(क) अवकाश कोषमा जम्मा गरिएको वा अवकाश कोषलाई प्राप्त हुने रकम स्वीकृत लगानीमा मात्र लगानी गर्नु पर्ने,

(क१)[१८१] चुक्ता पुँजी कम्तीमा एक करोड रुपैयाँ हुनुपर्ने,

(क२) हिताधिकारी कामदार वा कर्मचारीको संख्या कम्तीमा एक हजार हुनु पर्ने

(ख) अवकाश कोषले कर्मचारी वा कामदारको तर्फबाट रोजगारदाताबाट अवकाश योगदान स्वीकार गर्ने भएमा सो कोषको व्यवस्थापन रोजगारदाता भन्दा स्वतन्त्र रुपमा भएको हुनु पर्ने,

तर सोही कोषका कर्मचारी वा कामदारको हकमा यो खण्ड लागू हुने छैन ।

(ग) अवकाश योगदान रकम आषाढ महिनामा खर्च लेखेको भए खर्च लेखेको एक महिनाभित्र र अन्य महिनाको हकमा खर्च लेखेको पन्ध्र दिनभित्र अवकाश कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने,

(घ) अवकाश कोषको हिताधिकारीलाई देहायका अवस्थामा मात्र अवकाश भुक्तानी गर्न सकिनेः-

(१) कर्मचारी वा कामदार सेवाबाट अवकाश प्राप्त गरेमा,

(२) हिताधिकारीको उमेर अन्ठाउन्न वर्ष पुगेमा, वा

(३) हिताधिकारीको मृत्यु भएमा वा निज स्थायीरुपमा अपांग भएमा ।

(ङ) महालेखा परीक्षकको विभागबाट स्वीकृति पाएको लेखापरीक्षकबाट सो अवकाश कोषको वार्षिक रुपमा लेखा परीक्षण गराउनु पर्ने ।

स्पष्टिकरण : यस नियमको प्रयोजनको लागि “स्वीकृत लगानी” भन्नाले देहाय बमोजिम भएको लगानी सम्झनु पर्छ :-

(क) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको नागरिक लगानी कोषमा गरिएको लगानी ,

(ख) नेपाल सरकारले जारी गरेको ऋणपत्रमा गरिएको लगानी,

(ग) बैंक सम्बन्धी प्रचलित कानून अन्तर्गत संचालन भएका बैंकमा गरिएको लगानी,

(घ) बैंकसंग सह वित्तियकरणको आधारमा गरिएको लगानी, र

(ङ) आफ्ना शेयर होल्डर बाहेकका हिताधिकारीलाई गरिएको लगानी ।

(३) विभागबाट स्वीकृति प्राप्त गरेको स्वीकृत अवकाश कोषले उपनियम (२) का शर्तहरु पालना नगरेमा सो कोषलाई दिएको स्वीकृति विभागले रद्ध गर्न सक्नेछ ।

---

[१८१] दोस्रो संशोधनले थप ।

(४) उपनियम (१), (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम संचालन भई रहेका संचय कोष, उपदान कोष वा नागरिक लगानी कोषलाई २०५९ साल पौष मसान्तसम्मको लागि स्वीकृत अवकाश कोष मानिनेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिमको अवधिभित्र सो उपनियममा उल्लिखित कोषले यस नियम बमोजिम विभागबाट स्वीकृति लिनु पर्नेछ । सो अवधिभित्र स्वीकृति नलिएमा सो अवधि पछि त्यस्तो अवकाश कोष अस्विकृत अवकाश कोषमा परिणीत हुनेछ ।

(६) यस नियममा माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका रकमका सम्बन्धमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अघिका आयवर्षहरुमा कर्मचारी वा कामदारको संचय कोष वा नागरिक लगानी कोषमा जम्मा भएको साँवा ब्याज लगायतका रकममा र सो अवधिसम्म पाकेको उपदान तथा संचित बिदा बापतको रकममा कर छुट हुने, र

(ख) ऐन प्रारम्भ हुंदाका वखत सेवामा रहेका कर्मचारी वा कामदारलाई सेवाबाट अवकाश हुँदा निजहरुको सेवा शर्त सम्बन्धी नियम अनुसार भुक्तानी हुने एक लाख असी हजार रुपैयाँसम्मको औषधी उपचार खर्च रकमलाई सो कर्मचारी वा कामदारको आयमा समावेश नगरिने ।

२१. **अवकाश योगदानको सीमा** : कुनै आय वर्षमा स्वीकृत अवकाश कोषको हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्तिले अवकाश कोषमा अवकाश योगदान गर्दा तीन लाख रुपैयाँ वा निजको निर्धारणयोग्य आयको एक तिहाईमा जुन घटी हुन्छ सो रकमसम्म आफ्नो कर योग्य आयबाट घटाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद - ६

कर प्रशासन र सरकारी कागजात

२२. **पूर्वादेश सम्बन्धी कार्यविधि** : (१) ऐनको दफा ७६ बमोजिम पुर्वादेश मांग गर्ने व्यक्तिले विभागले तोकेको ढाँचामा विभाग समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएपछि पैंतालीस दिनभित्र विभागले सो विषयमा निर्णय दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको अवधि भित्र विभागबाट पूर्वादेश प्राप्त नभएमा निवेदकले ऐनको दफा ११५ बमोजिम विभाग समक्ष प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन वा दफा ११६ को उपदफा (४) बमोजिम राजश्व न्यायाधीकरण समक्ष पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

(४) उपनियम (२) बमोजिम निर्णय गर्नु अघि विभागले आवश्यक देखेमा अधिकृत तथा अन्य विशेषज्ञबाट छानवीन गराउन सक्नेछ ।

२३. **स्थायी लेखा नम्बर** : (१) यो नियमावली प्रारम्भ हुंदाका वखत स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त गरी नसकेको र निर्धारण योग्य आय आर्जन गर्न चाहने वा ऐनको परिच्छेद- १७ अन्तर्गत करकट्टी गर्नु पर्ने जुनसुकै व्यक्तिले त्यस्तो आय आर्जन गर्नु वा कर कट्टी गर्नु अगावै स्थायी लेखा नम्बरको लागी विभागमा निवेदन दिनु पर्नेछ[१८२] ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम स्थायी नम्बर लिन अनिवार्य नभएको र स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त गरी नसकेको अन्य व्यक्तिले पनि स्थायी लेखा नम्बरको लागि विभागमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) वा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भए पछि निवेदकलाई विभागले स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।

---

[१८२] दोस्रो संशोधनले संशोधन, संशोधन पहिले "निवेदन दिन सक्नेछ" भन्ने वाक्यांश थियो ।

२४. **स्थायी लेखा नम्बरको विवरणमा संसोधन** : (१) कुनै व्यक्तिले प्राप्त गरेको स्थायी लेखा नम्बरको प्रमाणपत्रमा उल्लिखित विवरणमा परिवर्तन भएमा परिवर्तन भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सो व्यक्तिले सो कुराको जानकारी विभागलाई दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको जानकारी विभागले प्राप्त गरे पछि विभागले स्थायी लेखा नम्बरमा आवश्यक संसोधन गरी दिनु पर्नेछ ।

२५. **व्यक्तिको कारोबार स्थलमा परिवर्तन** : कुनै व्यक्तिको कारोबारस्थल परिवर्तन भएमा सो व्यक्तिले सो कुराको जानकारी विभागमा दिनु पर्नेछ ।

२६.[१८३] **कर चुक्ताको प्रमाणपत्र** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै निश्चित मितिसम्मको ऐन बमोजिम तिर्नु पर्ने सर्म्पूण कर तिरी सकेको प्रमाणपत्र माग गर्न ऐनको दफा ९६ को उपदफा (२) मा उल्लिखित कागजात सहित विभागमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा निवेदकको कर गणना गणितिय हिसावले ठिक भए नभएको जाँच गरी र कर विवरण बमोजिम तिर्नु पर्ने कर, शुल्क, व्याज तथा अग्रिम कर कट्टी रकम र व्याज दाखिला गर्न बाँकी भए सो रकम दाखिला गराई कर तिरेको प्रमाणको आधारमा विभागले सो व्यक्तिलाई कर चुक्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

२७. **कर छुटको प्रमाणपत्र** : (१) कुनै कर छुट पाउने व्यक्तिले कर छुटको प्रमाणपत्र माग गर्न विभागमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि सो व्यक्तिले कर छूट पाउने देखिएमा विभागले सो व्यक्तिलाई कर छूटको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

२८. **अधिकृतको परिचयपत्र** : अधिकृतको परिचयपत्रको ढाँचा अनुसूची- १ बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ७

करको भुक्तानी

२९. **कर तिर्ने तरिका र स्थान** : (१) कुनै व्यक्तिले ऐन बमोजिम तिर्नु पर्ने कर देहायको स्थानमा देहाय बमोजिम तिर्नु पर्नेछः-

(क) विभागले कुनै व्यक्तिलाई कर तिर्ने स्थान सूचित गरेको भए सोही स्थानमा,

(ख) खण्ड (क) बाहेकका अन्य अवस्थामा सरकारी कारोबार गर्न मान्यता प्राप्त बैंक वा विभागमा ।

(२) कुनै व्यक्तिले उपनियम (१) बमोजिम सरकारी कारोबार गर्न मान्यता प्राप्त बैंकमा कर बुझाएको भए सोको जानकारी विभागमा दिनु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम कर बुझाउँदा देहाय बमोजिम बुझाउन सकिनेछ :-

(क) विभागमा भुक्तानी गर्दा विभागले तोकेको सीमासम्म नगद र सो सीमा भन्दा बढी भएमा चेक वा ड्राफ्टबाट, वा

(ख) सरकारी कारोबार गर्न मान्यता प्राप्त बैंकमा भुक्तानी गर्दा नगद, चेक वा ड्राफ्टबाट ।

---

[१८३] दोस्रो संशोधनले संशोधन, संशोधन पहिले निम्न व्यवस्था थियो :

"२६. **कर चुक्ताको प्रमाणपत्र** : (१) कुनै व्यक्तिले कुनै निश्चित मितिसम्मको ऐन बमोजिम तिर्नु पर्ने सर्म्पूण कर तिरी सकेको प्रमाणपत्र माग गर्न विभागमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भए पछि कर तिरेको प्रमाणको आधारमा विभागले सो व्यक्तिलाई कर चुक्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।"

(४) उपनियम (३) बमोजिम चेकबाट कर बुझाएकोमा कुनै कारणले सो चेकको भुक्तानी नभएमा सो चेकबाट भुक्तानी प्राप्त गर्न विभागले भुक्तानी मितिसम्म गरेको सम्पूर्ण खर्च बापत विभागले तोकेको रकम सो चेक बुझाउने व्यक्तिले विभागमा बुझाउनु पर्नेछ । यसरी विभागले खर्चको रकम तोक्दा भुक्तानी मितिसम्म कर बापत लाग्ने ब्याज, शुल्क तथा जरिवानाको रकम समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

३०. **भुक्तानीको क्रम** : कुनै व्यक्तिले विभिन्न आय वर्षको वा विभिन्न श्रोतको बाँकी कर, ब्याज र शुल्क तिर्नु पर्ने अवस्थामा सम्पूर्ण रकम नबुझाएमा बुझाएको रकमलाई कुन आयवर्षको वा कुन श्रोतको भुक्तानी मान्ने भन्ने कुराको निर्णय विभागले गर्नेछ ।

३१. **रोजगारदाताले करकट्टी गर्ने तरिका** : कुनै रोजगारदाताले ऐनको दफा ८७ को उपदफा (१) बमोजिम रोजगारीबाट अग्रिम कर कट्टी गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ :-

(क) ऐनको दफा ५१ बमोजिम औषधी उपचार बापत कर मिलान गर्न पाउने भए त्यसलाई मिलान गर्न सक्ने, र

(ख) कर्मचारी वा कामदारको वार्षिक पारिश्रमिकमा लाग्ने करको दामासाहीको हिसाबले मासिक रुपमा अग्रिम कर कट्टी गर्नु पर्ने ।

३२. **प्रमाण पेश गरी मात्र किस्ता रकम घटाउन पाउने** : देहायका प्रमाणहरु विभागमा पेश गरेको अवस्थामा सो प्रमाणबाट प्रमाणित हुने रकमसम्म ऐनको दफा ९४ को उपदफा (१) बमोजिम गणना गरिएको किस्ता रकमबाट घटाई दाखिल गर्न सकिनेछ:-

(क) ऐनको परिच्छेद- १७ बमोजिम अग्रिम कर कट्टी गरिएकोमा दफा ९१ को उपदफा (१) बमोजिम जारी गरिएको कर कट्टी प्रमाणपत्र,

(ख) औषधी उपचार बापत कर मिलान दावी गरेकोमा औषधी उपचार बापत भएको स्वीकृत औषधी उपचार खर्चको विल, भर्पाई ।

३३. **अनुमानित करको विवरण आवश्यक नपर्ने** : ऐनको दफा ९५ को उपदफा (६) को प्रयोजनको लागि विभागले देहायका व्यक्तिहरुलाई ऐनको दफा ९५ को उपदफा (१) बमोजिमको अनुमानित करको विवरण पेश गर्नु नपर्ने गरी तोक्न सक्नेछ :-

(क) ऐनको दफा ९६ बमोजिम विवरण दाखिल गर्नु नपर्ने व्यक्ति,

(ख) रोजगारीबाट मात्र नेपालमा श्रोत भएको निर्धारण योग्य आय हुने व्यक्ति, र

(ग) ऐनको दफा ४ को उपदफा (४) मा उल्लिखित व्यक्ति ।

३४. **अनुमानित करको विवरण** : कुनै आयवर्षमा किस्ता दाखिला गर्नु पर्ने व्यक्तिले अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा ऐनको दफा ९५ बमोजिम अनुमानित करको विवरण विभागमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ८

लिलाम बिक्री र फिर्ता

३५. **लिलाम बिक्री गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि** : (१) विभागले ऐनको दफा १०५ को उपदफा (३) बमोजिम कब्जामा लिएको सम्पत्ति सो सम्पत्तिको प्रकृति अनुसार बिक्री गर्न उपयुक्त स्थान समेतलाई विचार गरी लिलाम बिक्री गर्ने स्थान निश्चित गर्नेछ ।

(२) विभागले कब्जामा लिएको सम्पत्ति ऐनको दफा १०५ को उपदफा (४) को अधीनमा रही देहाय बमोजिम लिलाम बिक्री गर्नु पर्नेछ :-

(क) संभव भएसम्म उपनियम (१) मा उल्लेख भएको स्थानको कम्तिमा एउटा स्थानीय पत्रिकामा लिलाम बिक्रीको बारेमा पन्ध्र दिनको सूचना प्रकाशित गर्ने,

तर सडी गली नासीई जाने सम्पत्तिको हकमा यो व्यवस्था लागु हुने छैन ।

(ख) उपनियम (१) मा उल्लेख भएको स्थानको सबैभन्दा नजिकको स्थानीय प्रशासनको प्रतिनिधि र नजिकको अन्य कुनै सरकारी कार्यालयको प्रतिनिधिको रोहबरमा लिलाम हुने सम्पतिको बजार मोल निश्चित गर्ने ।

(३) लिलाम बढाबढ गर्दा उपनियम (१) मा उल्लेख भएको स्थानको सबैभन्दा नजिकको स्थानीय प्रशासनको प्रतिनिधिको रोहवरमा बढाबढ गर्नु पर्नेछ र लिलाममा भाग लिने व्यक्तिले उपनियम (२) को खण्ड (ख) बमोजिम निश्चित गरिएको बजार मोल मा किन्न प्रस्ताव नगरेसम्म बिक्री गरीने छैन ।

(४) उपनियम (३) बमोजिम लिलाम गर्दा उपनियम (२) को खण्ड (ख) बमोजिम निश्चित गरिएको बजार मोलभन्दा घटी मोल आएको सम्पत्तिको उपनियम (२) को खण्ड (क) बमोजिम सात दिनको सूचना प्रकाशित गरी दोश्रो पटक लिलाम बढाबढ गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम लिलाम बढाबढ गर्दा पनि उपनियम (२) को खण्ड (ख) बमोजिम निश्चित गरिएको बजार मोलभन्दा घटी मोल भएमा उपनियम (२) को खण्ड (क) बमोजिम तीन दिनको सूचना प्रकाशित गरी तेस्रो पटक लिलाम बढाबढ गरी जतिसुकै मोल आए पनि लिलाम बिक्री गर्न सकिनेछ ।

(६) लिलाम बिक्रीमा सम्पत्ति सकार गर्ने व्यक्तिलाई विभागले चलन पूर्जि दिनु पर्नेछ ।

३६. **रकम फिर्ता माग गर्ने कार्यविधि** : ऐनको दफा ११३ को उपदफा (३) बमोजिम रकम फिर्ता पाउन माग गर्दा विभागले तोकेको ढांचामा फिर्ता माग गरिएको रकम बढी भएको पुष्ट्याई गर्ने कागजात र बिभागले तोकेका अन्य कागजातहरु समेत संलग्न गरी बिभागमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ९

विविध

३७. **मुद्दाको तहकिकात गर्ने अधिकृत** : ऐनको परिच्छेद २३ बमोजिम सजाय हुने कसूर सम्बन्धी मुद्धाको तहकिकात विभागले खटाएको अधिकृतले गर्नेछ ।

३८. **दुर्गम भत्ताको सीमा** : ऐनको अनुसूची -१ को दफा १ को उपदफा (५) को प्रयोजनको लागि व्यक्तिको कर नलाग्ने सीमामा थप हुने दुर्गम भत्ता बापतको रकम देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) "क" वर्गका क्षेत्रमा तीस हजार रुपैयाँ ।

(ख) "ख" वर्गका क्षेत्रमा चौबीस हजार रुपैयाँ ।

(ग) "ग" वर्गका क्षेत्रमा अठार हजार रुपैयाँ ।

(घ) "घ" वर्गका क्षेत्रमा बाह्र हजार रुपैयाँ ।

(ङ) "ङ" वर्गका क्षेत्रमा छ हजार रुपैयाँ ।

३९. **निबृत्तभरण आय** : ऐनको अनुसूची- १ को दफा १ को उपदफा (९) बमोजिम कट्टी गरिने रकम निबृत्तभरण आय भन्दा बढी हुने छैन ।

४०. **खारेजी र परिणाम** : (१) आयकर नियमावली, २०३९ खारेज गरिएकोछ ।

(२) आयकर नियमावली, २०३९ बमोजिम गरिएको काम कारबाही यसै नियमावली बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची-१

अधिकृतको परिचयपत्र

(नियम २८ संग सम्बन्धित)

नेपाल सरकार

अर्थ मन्त्रालय

आन्तरिक राजश्व विभाग

अधिकृतको परिचय-पत्र

नाम :

दर्जा :

परिचय-पत्र नं :

अधिकृतको फोटो

… … … … … … … … …

प्रमाणित गर्नेको हस्ताक्षर

पद :-

Nepal Governemnt

Ministry of Finance

INLAND REVENUE DEPARTMENT

Officer's Identity Card

Name :

Designation :

Identity Card No :

Officer's
Photo

Certified by : … … …. …. …

Designation : … … … …

अनुसूची-२

अनुमानित करको विवरण

(नियम ३४ संग सम्बन्धित)

करदाताको नाम : स्थायी लेखा नम्बरः

कारोबारको किसिम : आय वर्ष :

करदाताको स्थिति : प्रो./साझेदारी/प्रा.लि./लि.कं.

चालु आ.व. को अनुमानित कर निकाल्ने तरिका

(क)	चालु आ.ब. मा व्यवसाय वा लगानीबाट प्राप्त हुने अनुमानित मुनाफा वा लाभ		रु. ....
(ख)	कट्टी हुने रकम	रू...........	
	आय		रू.. ....
(ग)	आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११ तथा ६४ बमोजिमको कर छुट हुने रकम (घटाउने)	रू..	
(घ)	अन्य व्यवसाय वा लगानीको आय (जोड्ने)	रू..	
	निर्धारणयोग्य आय		रू.. ....
(ङ)	चन्दा (घटाउने)	रू..	
(च)	अवकाश योगदान (घटाउने)	रू..	
	करयोग्य आय		रू.. ....

उपरोक्त बमोजिमको करयोग्य आयमा आयकर ऐन, २०५८ को अनुसूची -१ बमोजिम लाग्ने कर रु. ... ...

चालु आयवर्षमा बिदेशी श्रोतको आय भएमा विदेशमा तिरेको र तिर्नु पर्ने अनुमानित आयकर रकम रु....................

गैर बासिन्दा व्यक्तिको नेपाल स्थित स्थायी संस्थापनले चालु आयवर्षमा विदेश पठाउने आय रु.........................

विदेश पठाउने आयमा लाग्ने कर रु. ... ...

विवरण दिनेको दस्तखत :

पद :

मिति :